

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 17. veljače 2022.
(OR. en)

6188/22

EMPL 49
SOC 78
EDUC 47
ECOFIN 112

POP RATNA BILJEŠKA

Od: Glavno tajništvo Vijeća
Za: Odbor stalnih predstavnika / Vijeće
Predmet: Zajedničko izvješće o zapošljavanju iz 2022.
– donošenje

Za delegacije se u prilogu nalazi Nacrt zajedničkog izvješća o zapošljavanju iz 2022., u završnoj verziji koju su izradili Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu na zajedničkom sastanku 7. veljače 2022.

Odbor stalnih predstavnika poziva se da Nacrt zajedničkog izvješća o zapošljavanju iz 2022. Proslijedi Vijeću (EPSCO) radi donošenja.

Sadržaj

KLJUČNE PORUKE.....	2
PREGLED KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA TE SOCIJALNIH KRETANJA I IZAZOVA U EUROPSKOJ UNIJI.....	33
1.1. Kretanja na tržištu rada	33
1.2. Socijalna kretanja	40
1.3. Revidirani pregled socijalnih pokazatelja: pregled izazova povezanih s načelima europskog stupa socijalnih prava.....	44
1.4. Glavni ciljevi EU-a do 2030.	54
ZAPOSLENOST I SOCIJALNE REFORME – REZULTATI I AKTIVNOSTI DRŽAVA ČLANICA	61
2,1 (Prikupljanje podataka za praćenje provedbe preporuke o dugotrajnoj nezaposlenosti u 2017.). Smjernica br. 5: Povećanje potražnje za radnom snagom	61
2.1.1. Ključni pokazatelji	61
2.1.2. Odgovor politike	84
2.2. Smjernica br. 6: Poboljšanje ponude radne snage i pristupa zapošljavanju, vještinama i kompetencijama.....	97
2.2.1. Ključni pokazatelji	98
2.2.2. Odgovor politike	146
2.3. Smjernica br. 7: Poboljšanje funkcioniranja tržišta rada i djelotvornosti socijalnog dijaloga	166
2.3.1. Ključni pokazatelji	167
2.3.2. Odgovor politike	208
2.4. Smjernica br. 8: Promicanje jednakih mogućnosti za sve, poticanje socijalne uključenosti te suzbijanje siromaštva.....	219
2.4.1. Ključni pokazatelji	219
2.4.2. Odgovor politike	255
PRILOZI	270g

KLJUČNE PORUKE

U Zajedničkom izvješću o zapošljavanju koje sastavljaju Europska komisija i Vijeće u skladu s člankom 148. UFEU-a svake se godine prati stanje u području zapošljavanja u Uniji i provedba smjernica za zapošljavanje. U izvješću se pruža godišnji pregled ključnih kretanja u području zapošljavanja i socijalnih pitanja u Europskoj uniji te najnovijih mjera politike država članica u skladu sa smjernicama za politike zapošljavanja država članica¹. U njemu se utvrđuju i povezana prioritetna područja u kojima treba poduzeti mjere politike. Komisijin prijedlog izvješća dio je jesenskog paketa europskog semestra; konačni tekst donijet će Vijeće za zapošljavanje, socijalnu politiku, zdravstvo i pitanja potrošača (EPSCO) nakon dijaloga između Komisije i njegovih pripremnih tijela.

Zajedničko izvješće o zapošljavanju iz 2022. u većoj je mjeri usmjereno na provedbu europskog stupa socijalnih prava, u skladu s Akcijskim planom iz ožujka 2021. i obvezama čelnika EU-a iz Izjave iz Porta od 8. svibnja. Njegova provedba ojačat će politike Unije usmjerene prema zelenoj, digitalnoj i pravednoj tranziciji i doprinijeti postizanju uzlazne socijalne i gospodarske konvergencije kako bi se odgovorilo na demografske izazove. Doprinijet će i postizanju ciljeva održivog razvoja. Ovim izvješćem osnažuje se praćenje europskog stupa socijalnih prava, posebice putem tematskih okvira koji obuhvaćaju ključne izazove u trima područjima, a to su jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, pravedni radni uvjeti te socijalna zaštita i uključenost. U izvješće su uključena i tri nova glavna cilja EU-a do 2030. u pogledu radnih mjesta, vještina i smanjenja siromaštva iz Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava, koje su čelnici EU-a pozdravili na Sastanku na vrhu o socijalnim pitanjima u Portu, a Europsko vijeće u lipnju. EU se obvezao na sljedeće glavne ciljeve EU-a do 2030.:

- najmanje 78 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine trebalo bi biti zaposleno;
- svake bi godine najmanje 60 % osoba u dobi od 25 do 64 godine trebalo sudjelovati u aktivnostima učenja; broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti trebalo bi smanjiti za najmanje 15 milijuna u odnosu na 2019.

¹ Posljednju verziju smjernica za zapošljavanje Vijeće Europske unije donijelo je u listopadu 2021. (SL L 379, 26.10.2021., str. 1–5.).

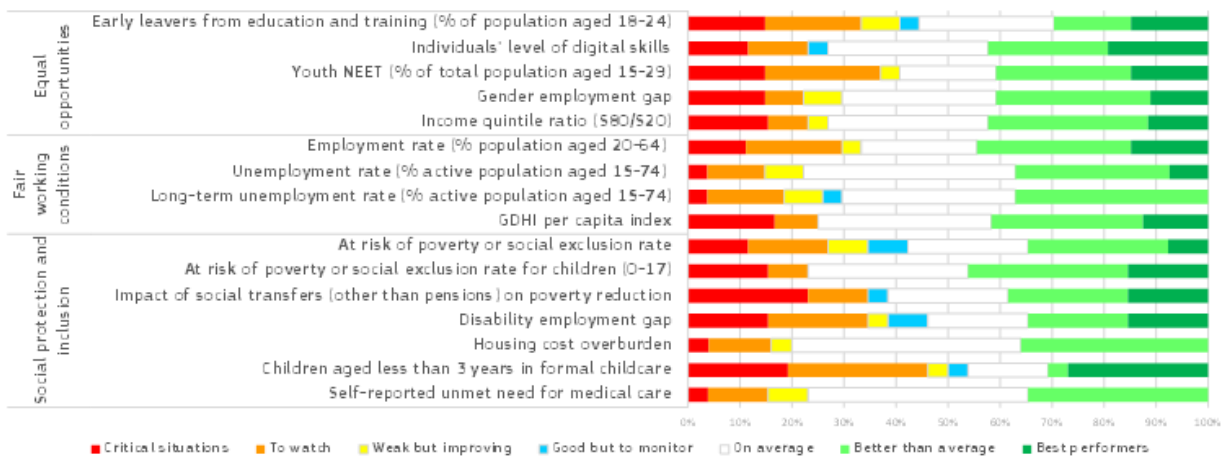
U kombinaciji s kohezijskim fondovima, provedbom reformi i ulaganja predviđenih u planovima država članica za oporavak i otpornost promicat će se pravedan, uključiv i održiv oporavak. Mehanizmom za oporavak i otpornost promiče se gospodarska, socijalna i teritorijalna kohezija Unije poboljšanjem otpornosti, pripravnosti za krize, sposobnosti prilagodbe i potencijala država članica za rast. Na taj način Mehanizam doprinosi i provedbi europskog stupa socijalnih prava, pri čemu se pozornost osobito posvećuje rješavanju problema utvrđenih u preporukama za pojedine zemlje.² U tom smislu relevantna su sljedeća četiri od šest stupova koji definiraju područje primjene Mehanizma: i. pametan, održiv i uključiv rast; ii. socijalna i teritorijalna kohezija; iii. zdravlje te ekonomska, socijalna i institucionalna otpornost i iv. politike za sljedeću generaciju, djecu i mlade. Kao dio analize odgovora politika, Zajedničko izvješće o zapošljavanju uključuje i izbor mjera koje se podupiru Mehanizmom za oporavak i otpornost i drugim izvorima financiranja na razini EU-a, uključujući Europski socijalni fond plus, Europski fond za regionalni razvoj i Fond za pravednu tranziciju.

Analiza u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2022. temelji se na revidiranom pregledu socijalnih pokazatelja u kojemu su sveobuhvatnije obuhvaćena načela europskog stupa socijalnih prava. U okviru Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava iz ožujka 2021. Komisija je predložila da se revidira pregled socijalnih pokazatelja kako bi se na temelju revidiranog skupa glavnih pokazatelja, koji je EPSCO odobrio u lipnju 2021., omogućilo bolje praćenje stupa. Stoga se u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2022. uspješnost država članica ocjenjuje na temelju revidiranog skupa glavnih pokazatelja³. Taj revidirani skup sada uključuje pokazatelje koji omogućuju obuhvaćanje važnih dimenzija kao što su obrazovanje odraslih, integracija osoba s invaliditetom na tržište rada, rizik od siromaštva i socijalne isključenosti djece te preopterećenost troškovima stanovanja. Podaci iz revidiranog pregleda socijalnih pokazatelja, u kombinaciji s analizom podataka i konteksta politika za pojedinu zemlju, omogućuju točnije utvrđivanje ključnih izazova u području zapošljavanja, vještina i socijalnih pitanja u EU-u i državama članicama (vidjeti sliku 1.). Time bi se omogućilo pornije praćenje socijalnih kretanja i razlika.

² Članak 4. Uredbe (EU) 2021/241 o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost, SL L 57, 18.2.2021., str. 17.

³ U Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava predloženi su i sekundarni pokazatelji za pregled socijalnih pokazatelja i o njima se još raspravlja.

Slika 1.: Zapošljavanje, vještine i socijalni izazovi u državama članicama EU-a prema glavnim pokazateljima u revidiranom pregledu socijalnih pokazatelja

Napomene: 1. podaci za pokazatelj o sudjelovanju odraslih u obrazovanju još nisu dostupni; 2. pokazatelj digitalnih vještina odnosi se na podatke iz 2019.; 3. za neke pokazatelje nedostaju podaci za neke zemlje: legende za sve pokazatelje prikazane su u Prilogu.

Utjecaj krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 na tržište rada ublažen je brzim i odlučnim mjerama politike na razini država članica i EU-a. Iako se tržište rada oporavlja, ukupni broj odrađenih sati još nije dosegao razine prije krize.⁴ Nakon što je pala na 71,5 % u drugom tromjesečju 2020., stopa zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 64 godine oporavila se na 73,5 % u trećem tromjesečju 2021., što je malo više od najviše stope od 73,3 % koja je zabilježena u četvrtom tromjesečju 2019. Iako će se gospodarskim oporavkom potaknuti otvaranje radnih mjesta, očekuje se da će se oporavak tržišta rada nastaviti i u 2022. U skladu s glavnim ciljem EU-a u pogledu stope zaposlenosti ključni je prioritet postići visoku razinu zaposlenosti do 2030. kako bi se osiguralo da svi mogu u potpunosti sudjelovati u gospodarstvu i društvu te kako bi se smanjio broj osoba izloženih riziku od siromaštva. Općenito, nezaposlenost se nije povećala u mjeri u kojoj se to moglo očekivati s obzirom na razmjere utjecaja pandemije bolesti COVID-19 na gospodarstvo. Za to su zaslužne mjere politike država članica, koje su poduzete i uz financijsku potporu EU-a (osobito u okviru Europskog instrumenta za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE)⁵ i mehanizma Pomoć za oporavak za koheziju i europska područja (REACT-EU)⁶), te, u manjoj mjeri, činjenica da neke osobe, barem privremeno, više nisu aktivno tražile zaposlenje jer je bilo teže pronaći posao.

⁴ To pokazuje da skraćeno radno vrijeme i programi privremenog otpuštanja, kao i ograničenja u pogledu otpuštanja koja je uvelo nekoliko država članica kako bi se održala zaposlenost, i dalje imaju važnu ulogu za mnoge radnike.

⁵ Uredba Vijeća (EU) 2020/672 od 19. svibnja 2020.

⁶ Uredba (EU) 2020/2221 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. prosinca 2020.

Tržište rada se oporavlja

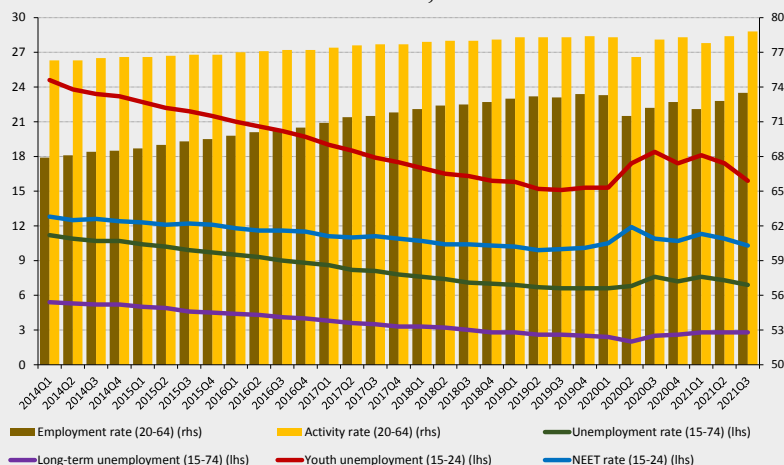
73,5 %
stopa zaposlenosti
 u trećem tromjesečju
 2021. (za
 1,3 postotna boda
 viša nego godinu
 ranije)

6,4 %
stopa
nezaposlenosti u
 prosincu 2021. (za
 1,1 postotni bod
 niža nego godinu
 ranije)

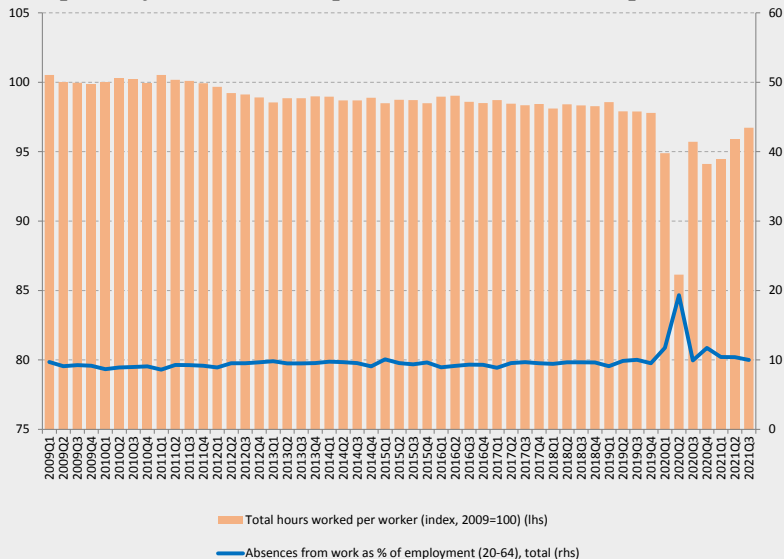
15,9 %
stopa
nezaposlenosti
mladih u trećem
 tromjesečju 2021.
 (za 2,5 postotnih
 bodova niža nego u
 trećem tromjesečju
 2020.)

+12,3 %
odrađenih sati
po radniku u
 trećem tromjesečju
 2021. u usporedbi s
 drugim tromjesečjem
 2020. (ipak 1,1 %
 manje nego u
 četvrtom tromjesečju
 2019.)

Stope aktivnosti i nezaposlenosti te udio mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih u EU-27, %

Ukupni broj odrađenih sati po radniku i odsutnosti s posla, EU-27

Napomena: prekid u nizu tromjesečnih stopa nezaposlenosti u prvom tromjesečju 2021. Izvor: baza podataka Eurostata [une_rt_q], [une_ltu_q] i anketa o radnoj snazi [lfsi_argan], [lfsq_argan], [lfsi_neet_q]. Podaci su sezonski prilagođeni i nisu kalendarski usklađeni.

Kriza uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 zaustavila je pozitivan trend kretanja stope aktivnosti zabilježen posljednjih godina. Stopa aktivnosti u EU-27 u skupini osoba u dobi od 20 do 64 godine neznatno se smanjila zbog pandemije te se već vratila na razinu prije krize na tromjesečnoj osnovi. To je u velikoj mjeri posljedica sudjelovanja žena i osoba iz skupine u dobi od 55 do 64 godine na tržištu rada. Međutim, kad je riječ o apsolutnim vrijednostima, broj radno sposobnih stanovnika EU-a smanjuje se tijekom posljednjeg desetljeća, što utječe i na sve veći nedostatak radne snage. U tom su kontekstu važne politike kojima se omogućuje uključivanje većeg broja ljudi na tržište rada te dulji i zdraviji radni vijek i kojima se poboljšava produktivnost u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju. Poboljšanje radnih uvjeta i njihova bolja prilagodba potrebama radnika koje se mijenjaju tijekom njihova života imalo bi pozitivan učinak na ponudu radne snage, čime bi se mogle postići veće stope zaposlenosti.

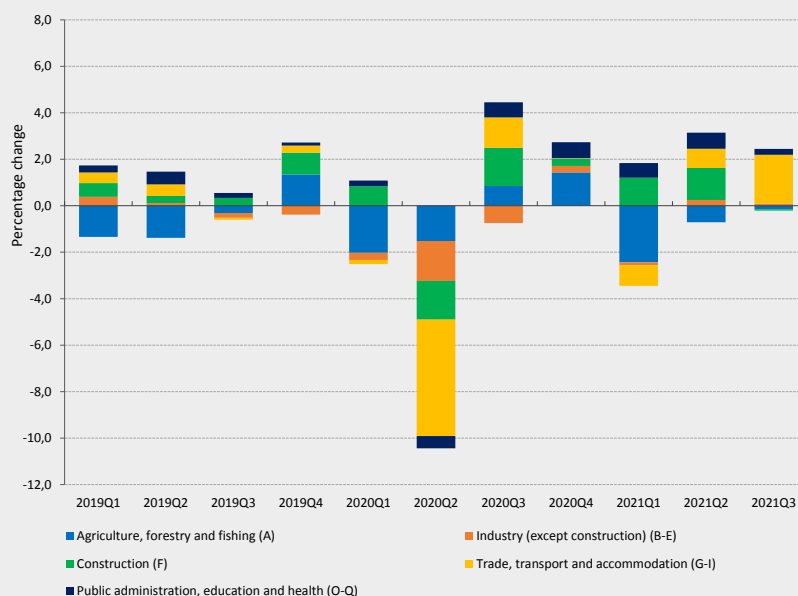
Kriza uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 na različite je načine utjecala na različite sektore i vrste radnika

Najviše stope rasta zaposlenosti od drugog tromjesečja 2020. zabilježene su u građevinarstvu te profesionalnim, znanstvenim, tehničkim i IKT-djelatnostima

Najniže stope rasta zaposlenosti od drugog tromjesečja 2020. zabilježene su u industriji (osim građevinarstva) i poljoprivredi

1,4 milijuna manje zaposlenika (u dobi od 20 do 64 godine) koji su radili na ugovor o privremenom radu u trećem tromjesečju 2021. u odnosu na drugo tromjesečje 2019.

Ukupne promjene u stopama zaposlenosti prema gospodarskoj djelatnosti (nacionalni koncept, kvartalne promjene, sezonski prilagođeni i kalendarski usklađeni podaci), EU-27

Izvor: baza podataka Eurostata [tec00109]. Napomena: * djelatnosti NACE Rev. 2.

Tijekom oporavka gospodarstva od šoka uzrokovanog pandemijom bolesti COVID-19 vjerojatno neće biti vraćena sva radna mjesta i stoga potpora za prelazak s jednog radnog mjesta na drugo postaje osobito važna. Od drugog tromjesečja 2020. najviše stope rasta zaposlenosti zabilježene su u građevinarstvu te profesionalnim, znanstvenim, tehničkim i IKT-djelatnostima, a najniže u industriji (osim građevinarstva) te poljoprivredi. Za neka pogođena poduzeća pandemija će biti samo prolazni šok. U drugim poduzećima pandemija može dovesti do dubokih promjena u poslovnim modelima, djelomično zbog promijenjenih preferencija potrošača (na primjer, zbog šire upotrebe e-trgovine), te u organizaciji i radnim praksama poduzeća (među ostalim zbog digitalizacije i poticanja održivijih načina proizvodnje). U tom smislu neki zadaci mogu postati suvišni, što će zahtijevati restrukturiranje radnih metoda te broja radnika ili radnih sati i veću potrebu za time da oblikovatelji politika i poduzeća podupiru prelazak s jednog radnog mjesta na drugo, u skladu s Preporukom Komisije o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju (EASE). Oporavak je i prilika za usmjeravanje prema održivijem socioekonomskom sustavu na temelju novih poslovnih modela i utvrđivanja širih mogućih učinaka u pogledu vrste poslova koji se nude i potrebnih vještina. Učinkovitim aktivnim politikama tržišta rada u kombinaciji s mjerama usavršavanja i prekvalifikacije može se poduprijeti brza preraspodjela radne snage, što je potrebno za rješavanje problema nedostatka radne snage, poticanje produktivnosti, plaća i socijalne kohezije te olakšavanje zelene i digitalne tranzicije. U tom pogledu dobro osmišljeni programi skraćenog radnog vremena, koji mogu uključivati mjere za razvoj vještina i kojima se ne odgađaju strukturne prilagodbe, mogu olakšati i poduprijeti postupke restrukturiranja te bi, prema potrebi, trebali ostati dio instrumenata politike i nakon krize.

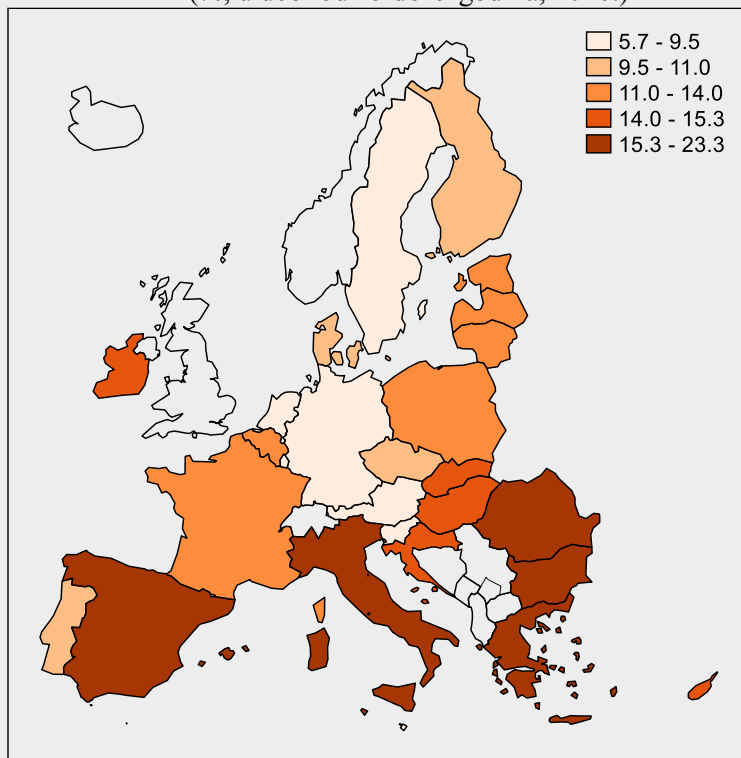
Kriza je istaknula da su mladi u težoj situaciji kad je riječ o uključivanju na tržište rada

13,7 %
mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET) (dobna skupina od 15 do 29 godina) u 2020.

+1,8 postotnih bodova stopa nezaposlenosti mladih između 2019. i 2020. (dobna skupina od 15 do 24 godine)

Dvostruko više mladih koji nesvojevoljno rade na ugovor o privremenom radu nego osoba u dobi od 25 do 64 godine

Mladi koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (% u dobi od 15 do 29 godina, 2020.)

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [edat_lise_35]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Kriza uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 snažnije je utjecala na mlade, posebno na one koji su se nedavno zaposlili, što zahtijeva brze i odlučne mjere politike. Stopa nezaposlenosti mladih (u dobi od 15 do 24 godine) u EU-u pokazala je početne znakove oporavka do sredine 2021., ali je u trećem tromjesečju 2021. i dalje iznosila 15,9 %, što je više nego dvostruko više u odnosu na stopu nezaposlenosti stanovništva u dobi od 25 do 74 godine. Šok uzrokovan pandemijom bolesti COVID-19 preokrenuo je šestogodišnji trend smanjenja broja mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET), djelomično kao posljedica nesigurnog položaja mladih na tržištu rada. To zahtijeva odlučne mjere politike kako bi se spriječili rizici od dugoročnih negativnih učinaka na njihovu dobrobit i izgled za karijeru. Smanjenje broja mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih jedan je od komplementarnih ciljeva EU-a koje je Europska komisija utvrdila u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava. Ojačanom Garancijom za mlade osnažuju se mjere kojima se mladima osigurava kvalitetno zaposlenje, nastavak obrazovanja, naukovanje ili pripravništvo u roku od četiri mjeseca od gubitka radnog mjesta ili prestanka formalnog obrazovanja⁷. Inicijativa ALMA (*Aim, Learn, Master, Achieve*)⁸ pomoći će mladima u nepovoljnom položaju koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih da steknu profesionalno iskustvo u inozemstvu, pri čemu će imati i potrebnu socijalnu potporu, kako bi se integrirali u sustav obrazovanja ili strukovnog osposobljavanja ili kako bi dobili kvalitetno zaposlenje.

S obzirom na neravnomjeran utjecaj krize na različite skupine radnika, važno je provesti prilagođene aktivne politike tržišta rada kako bi se osigurao uključiv i održiv oporavak.

Radnici u nestandardnim oblicima zaposlenja teško su pogođeni, osobito radnici u državama članicama s većim udjelom privremenog zaposlenja koji su zaposleni na ugovor na određeno vrijeme⁹. Osobe koje nisu rođene u EU-u u većoj su mjeri gubile zaposlenje nego osobe rođene u tuzemstvu. Osim toga, postoji znatan potencijal za povećanje zaposlenosti osoba s invaliditetom: razlika između stope zaposlenosti osoba s invaliditetom i ostalih osoba u EU-u u 2020. iznosila je 24,5 postotnih bodova.

⁷ [Preporuka Vijeća](#) od 30. listopada 2020. o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te o zamjeni Preporuke Vijeća od 22. travnja 2013. o uspostavi Garancije za mlade 2020/C 372/01, SL C 372, 4.11.2020., str. 1.

⁸ Više informacija dostupno je na: [ALMA \(*Aim, Learn, Master, Achieve*\) – Zapošljavanje, socijalna pitanja i uključenost – Europska komisija \(europa.eu\)](#)

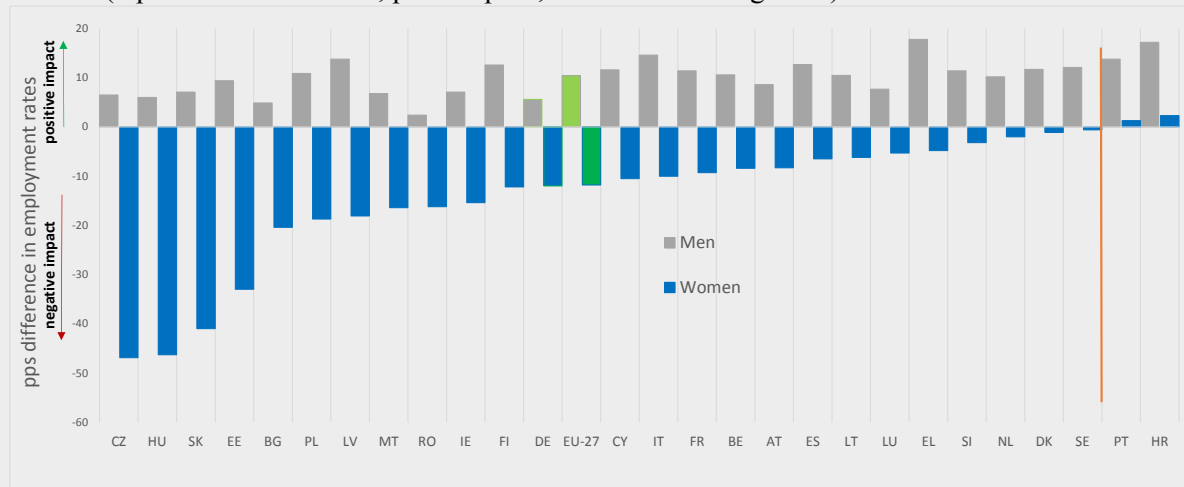
⁹ Takvi zaposlenici često su slabo obuhvaćeni naknadama koje zamjenjuju dohodak, iako su mnoge vlade nastojale smanjiti ili otkloniti te nedostatke s pomoću hitnih mjera. [Preporukom Vijeća 2019/C 387/01 od 8. studenoga 2019.](#) o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti (SL C 387, 15.11.2019., str. 1.) nastoji se osnažiti njihov položaj.

Pandemija je dodatno istaknula dugogodišnje izazove u pogledu sudjelovanja žena na tržištu rada. Iako podaci ne upućuju na snažniji negativan utjecaj na stope zaposlenosti žena u odnosu na stope zaposlenosti muškaraca, u razdoblju ograničenja kretanja žene su doživjele veće smanjenje radnog vremena nego muškarci, pri čemu su se ujedno suočavale s većim teretom skrbi. Iza takvih kretanja kriju se razlike u zastupljenosti žena i muškaraca u sektorima i zanimanjima pogođenima krizom, rodne razlike u upotrebi rada na daljinu i činjenica da su žene preuzele više obveza skrbi. Nadalje, neudane žene koje su samohrane majke u većoj su mjeri gubile zaposlenje tijekom krize nego neudane žene bez djece. To pokazuje da su za povećanje sudjelovanja žena na tržištu rada važni rani i predškolski odgoj i obrazovanje te usluge dugotrajne skrbi. Isto tako, u tom se smislu Direktivom o ravnoteži između profesionalnog i privatnog života¹⁰, koju države članice trebaju prenijeti do 2. kolovoza 2022., nastoji osigurati da muškarci i žene imaju jednak pristup mogućnostima dopusta, kao i uravnoteženo korištenje tim mogućnostima. Time će se roditeljima ili radnicima s funkcionalno ovisnim članovima obitelji omogućiti bolja ravnoteža između obveza skrbi i poslovnih obveza. Istodobno značajke poreznih sustava u brojnim državama članicama i dalje odvrćaju osobe koje ostvaruju drugi dohodak u kućanstvu od sudjelovanja na tržištu rada (najčešće su to žene).

¹⁰ [Direktiva \(EU\) 2019/1158](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU.

Na tržištu rada i dalje postoje velike rodne razlike

Razlike u stopi zaposlenosti između osoba koje imaju i osoba koje nemaju djecu mlađu od 6 godina u 2020. (u postotnim bodovima, prema spolu, dob od 25 do 49 godina)

Stopa zaposlenosti žena s malom djecom u EU-u niža je za 11,8 postotnih bodova od stope zaposlenosti žena bez djece

U većoj se mjeri smanjio broj odrađenih sati žena, često zbog obveza skrbi (za 6,1 bod u odnosu na 4,3 boda kod muškaraca)

Velike razlike u sudjelovanju u uslugama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja među državama članicama

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfst_hheredch].

Iako postoji potencijal za povećanje zaposlenosti među određenim skupinama, sve veći nedostatak radne snage u mnogim državama članicama upućuje na ključnu važnost opće potrebe za usavršavanjem i prekvalifikacijom. Smanjenje gospodarske aktivnosti izazvano pandemijom bolesti COVID-19 dovelo je do smanjenja nedostatka radne snage u gotovo svim državama članicama. U 2021., nakon ublažavanja mjera ograničenja kretanja i postupnog gospodarskog oporavka, broj slobodnih radnih mjesta ponovno je počeo rasti u većini država članica. U sektorima kao što su građevinarstvo, zdravstvena skrb i dugotrajna skrb te u sektoru informacijskih i komunikacijskih tehnologija zabilježen je najveći nedostatak radne snage, koji je, među ostalim, uzrokovan kroničnim nedostatkom vještina. Kao posljedica zelene i digitalne tranzicije, veća potražnja za radnom snagom može se očekivati i u sektorima koji se odnose na energiju iz obnovljivih izvora, građevinarstvo, poljoprivredu i šumarstvo, uglavnom u skupini srednje zahtjevnih vještina.

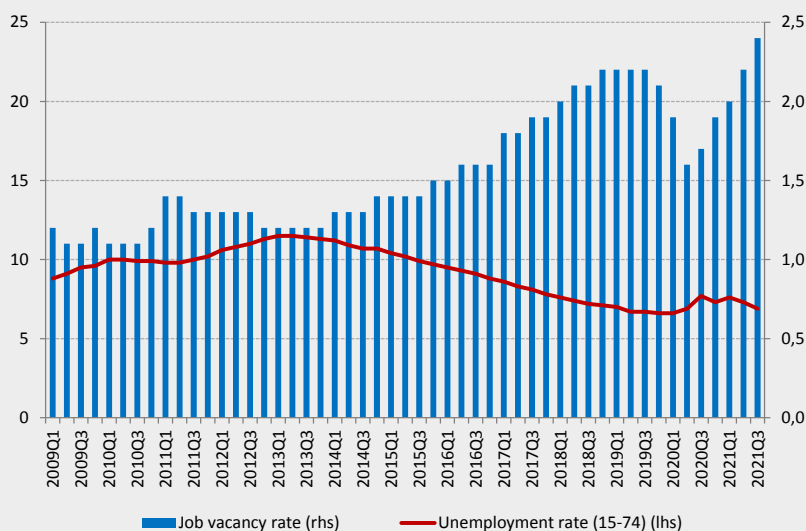
Istodobno s oporavkom gospodarstva raste i nedostatak radne snage

2,4 %

stopa slobodnih radnih mjesta u trećem tromjesečju 2021., za 0,7 postotnih bodova viša nego u trećem tromjesečju 2020. i za 0,2 postotna boda viša nego u trećem tromjesečju 2019.

Dugotrajni nedostaci vještina potiču kretanja u građevinskom sektoru, sektoru zdravstvene skrbi i dugotrajne skrbi te sektoru informacijskih i komunikacijskih tehnologija

Stopa slobodnih radnih mjesta i stopa nezaposlenosti (u dobi od 15 do 74 godine) u EU-27

Napomena: djelatnosti B-S NACE Rev. 2, tromjesečni podaci, sezonski usklađeni podaci.
Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [jvs_q_nace2] i [une_rt_q]

Posao ne osigurava uvijek prihode za dostojanstven život. Siromaštvo unatoč zaposlenju u EU-27 povećalo se s 8,5 % u 2010. na 9 % u 2019. Radnici koji rade na ugovor o privremenom radu općenito su izloženi mnogo većem riziku od siromaštva unatoč zaposlenju nego radnici koji rade na ugovor ne neodređeno vrijeme (16,2 % u usporedbi s 5,9 %), kao i niskokvalificirani radnici u odnosu na visokokvalificirane radnike (19 % u usporedbi s 4,9 %). Osim toga, radnici koji nisu rođeni u EU-u u većoj su mjeri izloženi siromaštvu unatoč zaposlenju nego radnici rođeni u tuzemstvu. Unatoč nedavnim povećanjima minimalne plaće u mnogim državama članicama, zakonske minimalne plaće često su i dalje niske u usporedbi s drugim plaćama u gospodarstvu. Kolektivno pregovaranje ima ključnu ulogu u postizanju primjerene zaštite koju pruža minimalna plaća širom Unije.

Zaposlenost na određeno vrijeme smanjuje se od početka pandemije, zbog čega je zabilježen veći gubitak zaposlenja na određeno nego na neodređeno vrijeme, iako je ona u nekoliko država članica i dalje znatna. Ugovori o privremenom radu i dalje su osobito rašireni među ženama, mladima i zaposlenicima koji nisu rođeni u EU-u. Ugovori u privremenom radu koji služe kao „odskočna daska” za dobivanje trajnijih zaposlenja ključni su za poboljšanje ukupne kvalitete radnih mjesta. U nekim državama članicama prvi razlog zbog kojeg radnici rade na ugovor na određeno vrijeme i dalje je činjenica da teško mogu pronaći stalno zaposlenje. Radnici koji nesvojevoljno rade na ugovor o privremenom radu često su manje zadovoljni poslom, što može utjecati na njihov učinak i stjecanje vještina. Udio zaposlenih u nepunom radnom vremenu u EU-u smanjio se 2020. u odnosu na prethodnu godinu, ali nesvojevoljni rad u nepunom radnom vremenu i dalje čini velik udio u postotku zaposlenih.

Nagli znatan porast rada na daljinu pokazao je i prednosti i izazove povezane s radom na daljinu. Tijekom zdravstvene krize rad na daljinu za mnoga se poduzeća pokazao važnim u osiguravanju kontinuiteta poslovanja i zaštite zdravlja zaposlenika. U normalnim okolnostima takav način rada omogućuje i smanjenje vremena potrebnog za putovanje na posao, veću fleksibilnost i mogućnosti za postizanje ravnoteže između profesionalnog i privatnog života za zaposlenike te bolju učinkovitost i produktivnost za poduzeća. Međutim, zbog rada na daljinu postojeće granice između profesionalnog i privatnog života ponekad mogu postati nejasne, što u određenim slučajevima može dovesti do većeg intenziteta rada te teškoća u osiguravanju zastupljenosti na kolektivnoj razini i sudjelovanju u donošenju odluka i osposobljavanju na radnom mjestu. Digitalne tehnologije omogućile su povećanje rada na daljinu i bolju usklađenost između potražnje i ponude radne snage, ali su istodobno izazov za određene skupine, posebice za niskokvalificirane osobe ili osobe starije dobi, kad je riječ o mogućnosti da potpuno sudjeluju na tržištu rada i u društvu. S druge strane, to može povećati rizike od digitalnog jaza, isključenosti s tržišta rada i socijalne isključenosti i stoga je važno osigurati da svi steknu digitalne vještine koje su im potrebne kako bi imali koristi od digitalne tranzicije.

Pandemija je ubrzala postojeće trendove u digitalizaciji, uključujući poticanje rada putem platformi, što zahtijeva mjere politike za upravljanje povezanim preobrazbama – posebice u pogledu radnih uvjeta i pristupa socijalnoj zaštiti. Digitalne tehnologije donose nove načine učenja i rada te nove mogućnosti za poduzeća i potrošače. Stvaraju prilike za zapošljavanje na tržištu rada i mogu doprinijeti boljem usklađivanju poslodavaca i zaposlenika. Međutim, mogu dovesti i do rizika za postojeća radna mjesta i kvalitetu zaposlenja, posebno na rutinskim i niskokvalificiranim radnim mjestima. Usporedo s preusmjeravanjem rada prema zanimanjima koja zahtijevaju digitalne vještine može doći i do preusmjeravanja prema zanimanjima koja su povezana s gospodarstvom na digitalnim radnim platformama. Potražnja za radnom snagom na internetu brzo je rasla tijekom pandemije (prihodi od takvog načina rada povećali su se za pet puta u posljednjih pet godina), zbog čega je još važnije razjasniti pravni status radnika na takvim platformama i poboljšati njihove uvjete rada.

U nekoliko država članica rad u nepunom radnom vremenu i nestandardni oblici radnih odnosa u znatnoj su mjeri nesvojevoljni

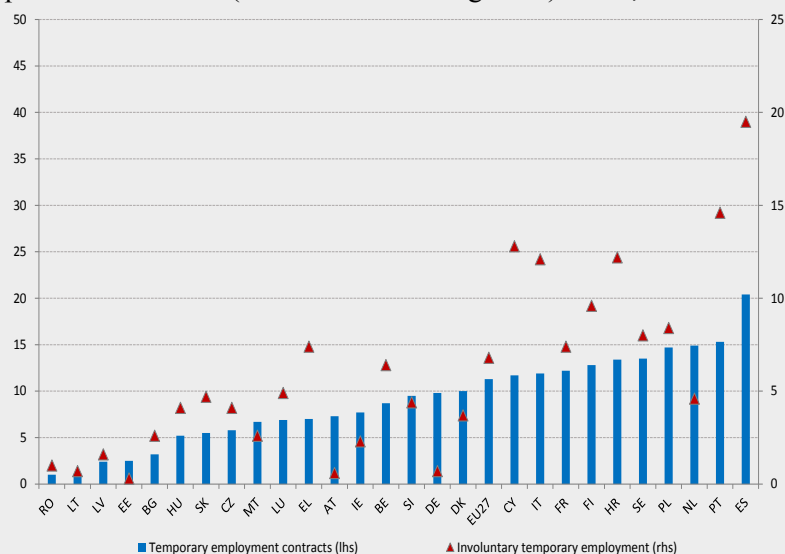
13,3 % zaposlenih na ugovore o privremenom radu u EU-u 2020. (za 1,5 postotnih bodova manje nego 2019.; u dobi od 15 do 64 godine)

Među njima je **6,8 %** osoba koje su nesvojevoljno zaposlene na ugovore o privremenom radu, a u tome prevladavaju mladi

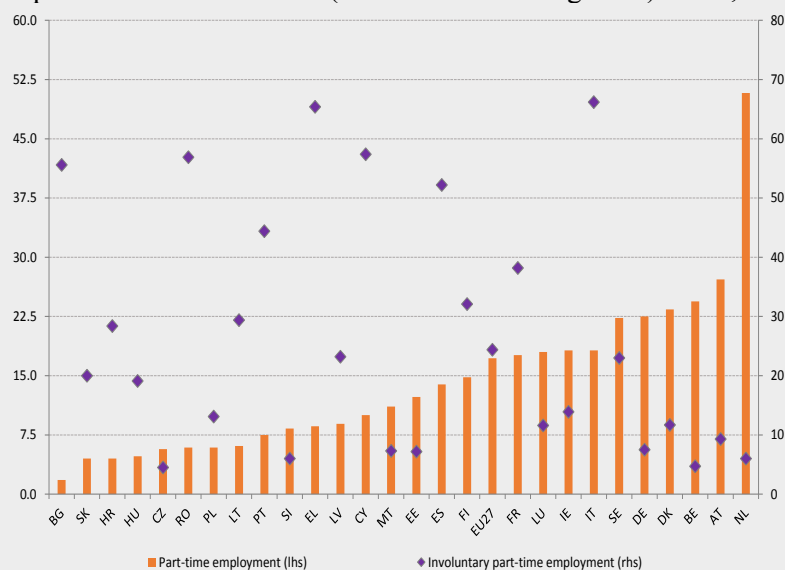
17,2 % zaposlenih osoba u nepunom radnom vremenu u EU-u 2020. (za 1,2 postotna boda manje nego 2019.)

25 % osoba koje nesvojevoljno rade u nepunom radnom vremenu u EU-u 2020.

Ugovori o privremenom radu kao postotak ukupne zaposlenosti (u dobi od 15 do 64 godine) 2020. Nesvojevoljno zaposlenje na ugovore o privremenom radu (u dobi od 15 do 64 godine) 2020., EU-27

Ugovori o radu u nepunom radnom vremenu kao postotak ukupne zaposlenosti (u dobi od 15 do 64 godine) 2020. Nesvojevoljan rad u nepunom radnom vremenu (u dobi od 15 do 64 godine) 2020., EU-27

Izvor: baza podataka Eurostata [tesem190] i anketa o radnoj snazi [lfsi_pt_a], [lfsa_eppgai] i [lfsa_etpgan].

Prelazak na zeleno gospodarstvo i obveza postizanja klimatske neutralnosti do 2050.

jedinstvena su prilika da se gospodarstvo EU-a ponovno pokrene i pritom postane održivo,

uključivo i otporno. Pod uvjetom da se uspostave odgovarajuće popratne politike, prelazak na

klimatsku neutralnost mogao bi stvoriti do milijun dodatnih radnih mjesta do 2030., a očekuje se da će se učinci razlikovati u različitim zanimanjima, sektorima i regijama. Radna mjesta uglavnom će se stvarati u skupini srednje zahtjevnih vještina, čime se može pomoći u ublažavanju trendova polarizacije tržišta rada. Međutim, zelena tranzicija neće jednako utjecati na sve Europljane – na neke će imati negativan učinak u smislu gubitka radnih mjesta i restrukturiranja u određenim sektorima (osobito u sektorima ekstraktivnih resursa i energetski vrlo intenzivnim sektorima) te sve većeg pritiska na dohotke kućanstava. Isto tako, na postojećim radnim mjestima u mnogim sektorima zahtijevat će se učenje komplementarnih vještina za potporu zelenoj tranziciji. Te promjene mogu biti zahtjevne, posebno za najranjivije skupine i neke regije, osobito regije koje su pogođene industrijskom tranzicijom ili promjenama u obrascima potrošnje i rudarske regije. Istodobno, mnoge aktivnosti koje su povezane s prelaskom na kružno gospodarstvo mogle bi uvelike doprinijeti socijalnom gospodarstvu i stvaranju lokalnih radnih mjesta. Usavršavanje, prekvalifikacija i potpora pri prelasku s jednog radnog mjesta na drugo bit će ključni za prevladavanje tih izazova. Time se ljudima mogu pružiti odgovarajuće vještine te se može potaknuti brza preraspodjela rada koja doprinosi povećanju učinkovitosti, produktivnosti i plaća. Kako je najavljeno u Programu vještina za Europu, pojačat će se aktivnosti praćenja ekologizacije zanimanja i utvrđivanja vrste prilagodbe vještina potrebnih u određenim zanimanjima i sektorima. Energetsko siromaštvo sve je zastupljeniji oblik siromaštva koji zahtijeva ciljane mjere.

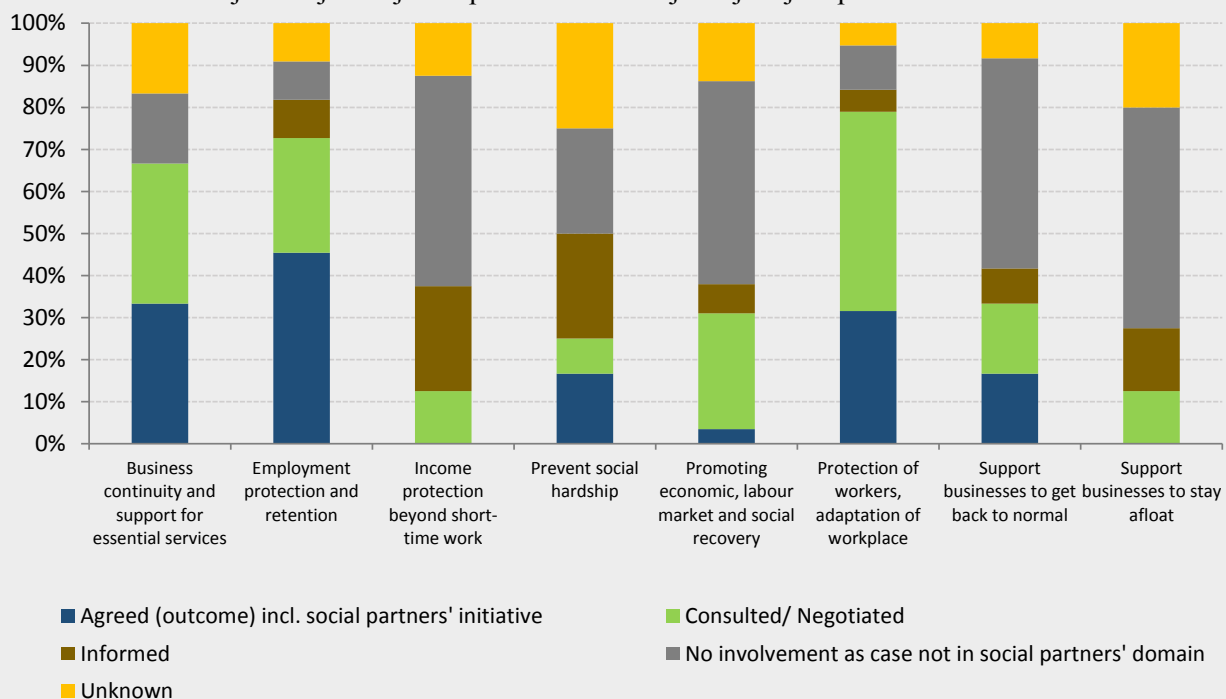
Energetsko siromaštvo sve je češći oblik siromaštva koji zahtijeva ciljane mjere. Energetsko siromaštvo danas pogađa do 34 milijuna osoba u EU-u, pri čemu otprilike petina osoba s dohotkom nižim od praga siromaštva ne može održavati svoj dom dovoljno toplim. U listopadu 2021. Komisija je donijela Komunikaciju o suočavanju s rastom cijena energije¹¹, u kojoj je istaknuto da su pravedni sustavi poreznih olakšica, ciljane mjere potpore dohotku i politike uključive obnove ključni alati za ublažavanje energetskog siromaštva i neposrednih učinaka nedavnog povećanja cijena. Socijalno pravedna zelena tranzicija zahtijeva popratne mjere za zapošljavanje, stjecanje vještina i socijalne politike radi suočavanja s tim izazovom. Komisija je u prosincu 2021. predložila Preporuku Vijeća o razmatranju socijalnih i radnih aspekata klimatske tranzicije.

Kvalitetna i učinkovita uključenost socijalnih partnera preduvjet je za dobro funkcioniranje europskog socijalnog tržišnog gospodarstva, čime se osiguravaju održiviji i uključiviji rezultati politika. Više od polovine svih mjera u domeni aktivnih politika tržišta rada i zaštite dohotka donesenih od izbijanja pandemije poduzeto je u dogovoru s organizacijama socijalnih partnera ili nakon pregovora s njima. U smjernicama za zapošljavanje države članice pozivaju se da osiguraju pravodobno i smisleno uključivanje socijalnih partnera u osmišljavanje i provedbu reformi i politika u području zapošljavanja te socijalnih i, prema potrebi, gospodarskih pitanja, što uključuje potporu njihovu povećanom kapacitetu. U skladu s nacionalnim praksama i institucionalnim okvirima cilj uključivanja socijalnih partnera na svim razinama jest osmisliti bolje reforme i u većoj mjeri preuzeti odgovornost za njih. Kvaliteta uključenosti socijalnih partnera u nacionalne politike zapošljavanja i socijalne politike općenito je ostala stabilna ili se neznatno poboljšala tijekom proteklih godina, ali se još uvijek znatno razlikuje među državama članicama. U tom je pogledu važno i neophodno i uključivanje organizacija civilnog društva. To je osobito važno jer je potreban čvrst konsenzus kako bi se osigurali snažan oporavak i potpora zelenoj i digitalnoj tranziciji. Odgovarajuća uključenost socijalnih partnera i organizacija civilnog društva u provedbu planova oporavka i otpornosti bit će važna za osiguravanje uspješne provedbe planiranih mjera u budućnosti.

¹¹ Komunikacija Komisije naslovljena „Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije”, [COM \(2021\) 660 final](#).

Socijalni partneri imali su ključnu ulogu u strategiji oporavka od krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19.

Oblik uključivanja socijalnih partnera u osmišljavanje mjera politike donesenih 2021.

Više od polovine svih mjera za kontinuitet poslovanja, zaštitu i očuvanje radnih mjesta, prilagodbu radnih mjesta i zaštitu dohotka donesenih 2021. poduzeto je u dogovoru sa socijalnim partnerima ili nakon pregovora s njima

Kvaliteta uključenosti znatno se razlikuje među državama članicama

Napomene: grafikon obuhvaća 184 slučaja zakona ili preporuka i tripartitnih sporazuma u razdoblju od 1. siječnja 2021. do 13. rujna 2021. Izvor: Eurofound (2021.), baza podataka COVID-19 EU PolicyWatch.

I dalje postoji velika međusobna povezanost ishoda obrazovanja i socioekonomskog podrijetla. Sustavi obrazovanja i osposobljavanja država članica pod velikim su pritiskom zbog krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje nastavio se smanjivati tijekom pandemije, iako sporijim tempom, te se i dalje znatno razlikuje među zemljama. Prve studije i istraživanja upućuju na znatan gubitak u stjecanju znanja učenjem tijekom pandemije u nekim državama članicama, pri čemu su posebno pogođeni učenici nižeg socioekonomskog statusa ili učenici migrantskog podrijetla koji dolaze iz zemalja izvan EU-a. Osim nejednakog pristupa digitalnom obrazovanju putem interneta, njihovo je obrazovanje otežavalo, na primjer, manje poticajno okruženje za učenje kod kuće. Neovisno o pandemiji, socioekonomski status ili migrantsko podrijetlo učenika snažan je prediktor i njihove razine posjedovanja digitalnih vještina. Kad je riječ o osnovnim vještinama, nakon što je u prošlosti postignut određeni napredak, udio 15-godišnjaka sa slabim rezultatima ponovno je u porastu. To upućuje na važnost pružanja kvalitetnog obrazovanja od najranije dobi. Unatoč povećanju stope tercijarnog obrazovanja, u većini država članica socijalne razlike u sudjelovanju u tercijarnom obrazovanju uglavnom postoje kroz više generacija. Isto tako, postojeće neusklađenosti vještina upućuju na potrebu za većom relevantnošću obrazovanja za tržište rada i daljnjim povećanjem sudjelovanja u tercijarnom obrazovanju, posebno u sektorima za kojima raste potražnja, kao što su informacijska i komunikacijska tehnologija (IKT) te znanost, tehnologija, inženjerstvo i matematika (STEM). Kako bi se svima pružile jednake mogućnosti, ključno je spriječiti i smanjiti nejednakosti u ishodima obrazovanja povezane sa socioekonomskim statusom ili migrantskim podrijetlom, što će povoljno utjecati na razinu pojedinačnih vještina i potencijal rasta gospodarstva.

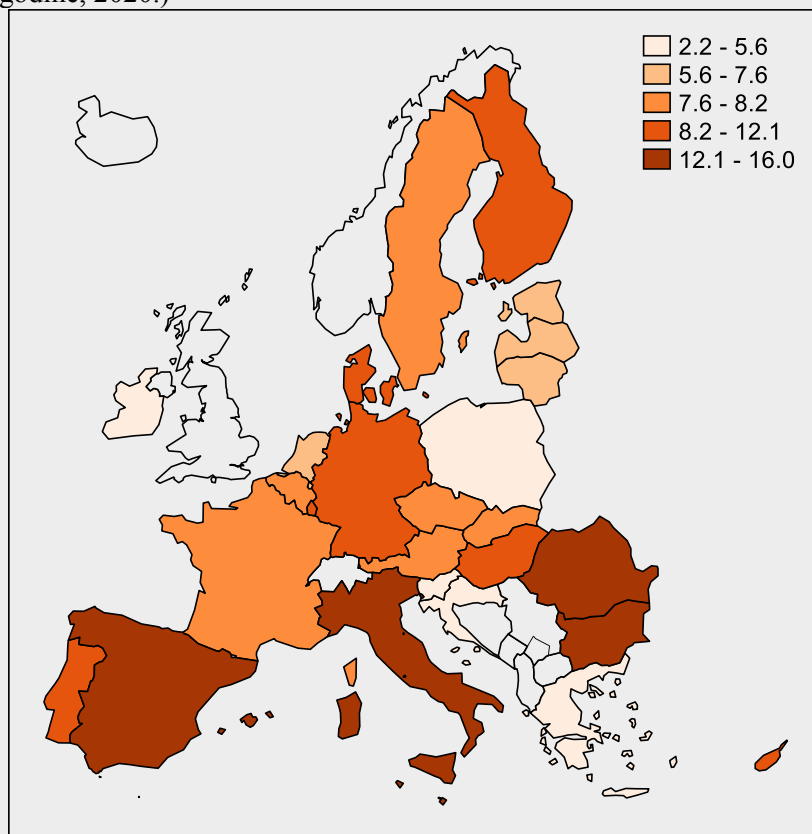
Obrazovne nejednakosti mogu odrediti različite početne pozicije na tržištu rada, kao i izgled za karijeru

Razlika od **26,6 postotnih bodova** u **vještinama čitanja** između učenika u donjoj i gornjoj četvrtini indeksa gospodarskog, društvenog i kulturnog statusa

Socioekonomski i status ili migrantsko podrijetlo učenika snažan je prediktor njihove **razine posjedovanja digitalnih vještina**

Za **mlade koji su rođeni izvan EU-a** postoji **gotovo tri puta veća vjerojatnost** da će **napustiti školovanje**

Rano napuštanje obrazovanja i osposobljavanja (u dobi od 18 do 24 godine, 2020.)

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Izvor: Eurostat LFS EDAT_LFSE_02. © EuroGeographics za administrativne granice.

Razvoj vještina odraslih, koji se uvelike razlikuje među zemljama i na koji je pandemija snažno utjecala, i dalje nije standardna praksa u EU-u; u okviru glavnog cilja EU-a do 2030. podupirat će se daljnja nastojanja u pogledu te dimenzije. Najveći izazov i dalje je osigurati da radna snaga posjeduje vještine za tržišta rada budućnosti. Predviđanja u području vještina upućuju na promjenu profila vještina na tržištu rada u kontekstu brzih tehnoloških promjena, među ostalim i zbog zelene i digitalne tranzicije te daljnjeg smanjenja radnih mjesta za niskokvalificirane radnike. Zbog toga postoji hitna potreba za usavršavanjem i prekvalifikacijom. S obzirom na to, glavni cilj EU-a u pogledu obrazovanja odraslih (tijekom prethodne godine) jest postići stopu od 60 % u odnosu na stopu od 37,4 % iz 2016. Stopa sudjelovanja niskokvalificiranih osoba i migranata u obrazovanju odraslih i dalje je znatno ispod prosjeka. Kako bi se povećala stopa sudjelovanja u obrazovanju odraslih, potrebno je osigurati integriran pristup kojim bi se omogućilo sustavno otklanjanje različitih prepreka, među ostalim s pomoću znanja o vještinama i predviđanja u partnerstvu s relevantnim dionicima. To podrazumijeva kombiniranje financijske potpore za izravne troškove, primjerice na temelju pojedinačnih prava na osposobljavanje, s plaćenim dopustom za osposobljavanje i uslugama profesionalnog usmjeravanja te pregled mogućnosti za osposobljavanje osigurane kvalitete i informacije o provjeri i potvrdi vještina.

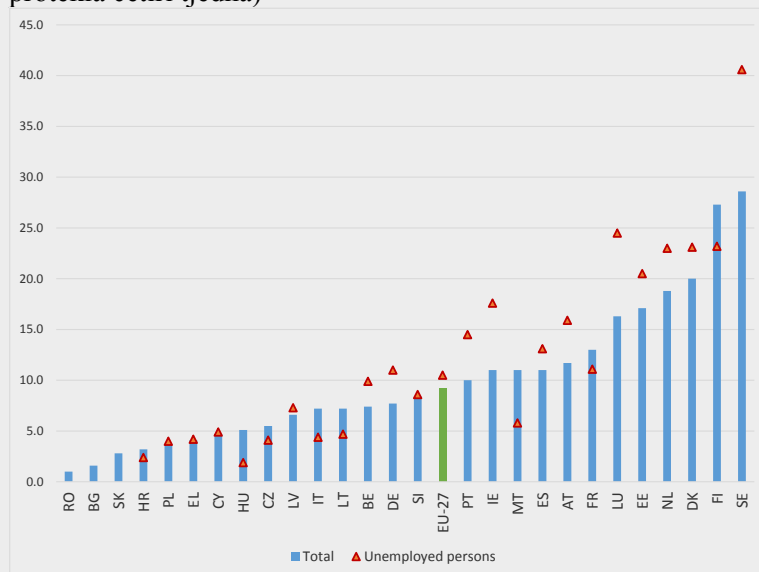
Usavršavanje i prekvalifikacija radne snage od ključne su važnosti za lakši prelazak s jednog radnog mjesta na drugo te podupiranje zelene i digitalne transformacije

9,2 %
odraslih sudjelovalo je u obrazovanju (tijekom protekla četiri tjedna) u EU-u 2020.

Od toga je samo **3,4 %** niskokvalificiranih odraslih osoba

89 % odraslih osoba u EU-u slaže se da bi bolji financijski uvjeti potaknuli sudjelovanje u osposobljavanju

Stopa sudjelovanja ukupnog stanovništva i nezaposlenih osoba u obrazovanju odraslih 2020. (u %, u dobi od 25 do 64 godine, u protekla četiri tjedna)

Izvor: Eurostat, LFS [trng_lfse_02]

Države članice EU-a zabilježile su ograničen napredak u pružanju mogućnosti stjecanja osnovnih digitalnih vještina za odrasle, a u području stjecanja naprednih digitalnih vještina potrebno je uložiti znatne daljnje napore. Zbog pandemije je znatno porasla potražnja za digitalnim vještinama na svim razinama, koje su bile transversalni zahtjev u mnogim zanimanjima i sektorima. Najnoviji dostupni podaci za glavni pokazatelj iz pregleda socijalnih pokazatelja iz 2019. pokazuju da je samo 56 % odraslih posjedovalo barem osnovne digitalne vještine. Taj pokazatelj upućuje i na nedostatak konvergencije među državama članicama te na vrlo spor napredak od 2014. Digitalne vještine potrebne su (na odgovarajućoj razini) na više od 90 % trenutanih radnih mjesta i u gotovo svim sektorima gospodarstva. Napredak u tom području od ključne je važnosti ako EU želi zadovoljiti rastuću potrebu za digitalnim vještinama radi svakodnevnog sudjelovanja u društvu te specifične potrebe gospodarstva za stručnjacima u području IKT-a.

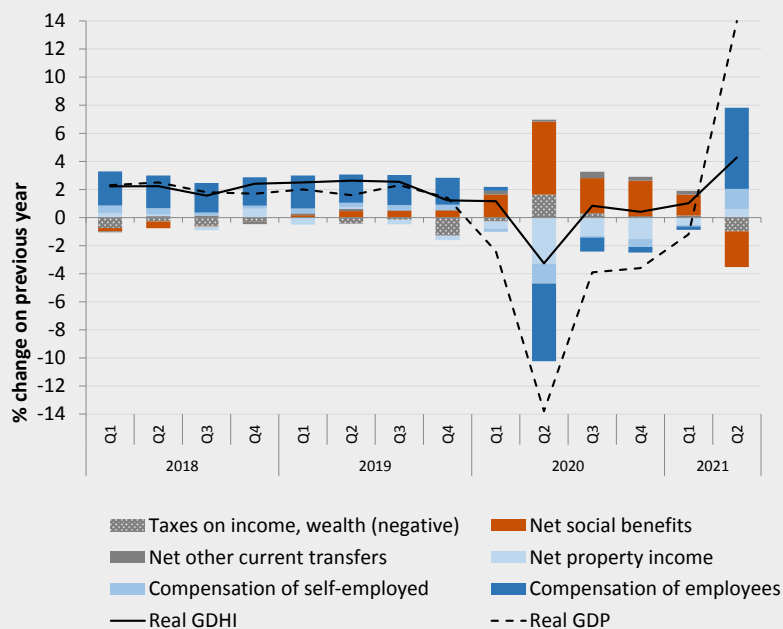
Unatoč krizi uzrokovanoj pandemijom bolesti COVID-19, ukupni dohoci kućanstava 2020. u prosjeku su ostali uglavnom stabilni u svim državama članicama EU-a zahvaljujući iznimno brzom reakciji politike na razini država članica i EU-a. Po izbijanju pandemije, dohoci kućanstava naglo su se smanjili u drugom tromjesečju 2020., ali su se oporavili do kraja godine te su općenito ostali stabilni u razdoblju od 2019. do 2020. Najveći pad zabilježen je kad je riječ o naknadama za zaposlene, a zabilježeno je i veliko smanjenje naknada za samozaposlene te neto prihoda od imovine. U 2020. neto socijalna davanja izrazito su doprinijela ukupnom dohotku te su imala veliku ulogu u ublažavanju ukupnog smanjenja dohodaka kućanstava u drugom tromjesečju, što je u određenoj mjeri poduprto prilagodbama poreza na dohodak i bogatstvo. U kontekstu smanjenja realnog BDP-a za 6 % na godišnjoj razini, ta stabilnost ukupnih dohodaka kućanstava 2020. pokazatelj je učinkovitosti iznimnih diskrecijskih politika koje su uvedene kako bi se ublažio socijalni učinak krize, ali i automatskog stabilizirajućeg učinka sustava socijalne zaštite i poreznih sustava. U drugom tromjesečju 2021. i realni BDP i naknade za zaposlene brzo su rasli, otprilike istom stopom kao što su se smanjivali godinu dana prije. U tom je tromjesečju realni bruto raspoloživi dohodak kućanstava općenito više porastao nego što se smanjio godinu dana prije, među ostalim i zahvaljujući tome što su se neto socijalna davanja smanjivala sporije od ostalih izvora prihoda.

Unatoč krizi uzrokovanoj pandemijom bolesti COVID-19, ukupni dohoci kućanstava 2020. ostali su u prosjeku uglavnom stabilni u državama članicama EU-a

Stopa nejednakosti dohodaka (S80/S20) neznatno se smanjila ili je ostala stabilna u većini država članica

Udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROE) bio je stabilan, otprilike petina osoba bila je izložena takvom riziku 2020. u EU-u

Rast BDP-a, rast realnog bruto raspoloživog dohotka kućanstava i njegove glavne sastavnice (EU-27)

Izvor: Eurostat, nacionalni računi [nasq_10_nf_tr] i [namq_10_gdp]. Napomena: vidjeti tekst Izvješća.

Sustavi socijalne zaštite pomogli su u prevladavanju krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 bez znatnog povećanja rizika od siromaštva ili nejednakosti dohodaka. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROEPE), kao i svaka od njezinih sastavnica, te ukupna stopa dohodovne nejednakosti ostale su uglavnom stabilne u razdoblju od 2019. do 2020. u većini država članica¹². To je odraz učinka sustavâ poreza i naknada te velike javne potpore, među ostalim putem programâ skraćenog radnog vremena i drugih mjera za očuvanje radnih mjesta koje su uvedene ili proširene tijekom krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19, posebno za ranjive skupine. Rane procjene izdataka za socijalnu zaštitu u 2020. za 20 država članica¹³ upućuju na dosad nezabilježene razine i velika povećanja u odnosu na 2019. Unatoč nekim privremenim mjerama za poboljšanje pristupa (odgovarajućoj) socijalnoj zaštiti, u mnogim zemljama i dalje postoje nedostaci, posebno za nestandardne radnike i samozaposlene osobe. U nacionalnim planovima koje su države članice dostavile za provedbu Preporuke Vijeća iz 2019. o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti najavljene su neke strukturne reforme¹⁴.

¹² To se odražava i u brzim Eurostatovim procjenama stope rizika od siromaštva i trendova u pogledu nejednakosti dohotka 2020.

¹³ Eurostat, [Rane procjene – Socijalna zaštita – Eurostat \(europa.eu\)](#), kojima su obuhvaćene sljedeće države članice: BE, BG, CZ, DE, DK, EE, IE, FR, HR, IT, CY, LV, LT, HU, MT, AT, PL, PT, SI i SE.

¹⁴ [Preporuka Vijeća 2019/C 387/01 od 8. studenoga 2019.](#)

Rizici od siromaštva i socijalne isključenosti i dalje su visoki za određene skupine stanovništva, a posebno za obitelji s djecom (osobito samohrane roditelje), osobe s invaliditetom, osobe koje nisu rođene u EU-u i Rome. U posljednjem desetljeću povećalo se siromaštvo kućanstava s vrlo niskim intenzitetom rada. U većini država članica djeca su izloženija siromaštvu (uključujući trajno siromaštvo) nego odraslo stanovništvo. Djeca koja odrastaju u siromaštvu ili socijalnoj isključenosti imaju manje šanse da će ostvariti dobre obrazovne rezultate, biti dobrog zdravlja i kasnije u životu ostvariti svoj puni potencijal. U Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava postavljen je cilj, koji je komplementaran glavnom cilju EU-a za 2030. u pogledu smanjenja siromaštva, da se broj djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti smanji za najmanje 5 milijuna do 2030. U nekim je državama članicama stopa AROPE za djecu koju odgaja samohrani roditelj ili koja se odgajaju u obitelji s više od troje djece ili za djecu migrantskog ili romskog podrijetla do tri puta viša nego za ostalu djecu. Preporukom Vijeća od 14. lipnja 2021. uspostavljeno je europsko jamstvo za djecu radi sprečavanja i borbe protiv socijalne isključenosti djece tako što im je zajamčen pristup nizu ključnih usluga. Većem riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti izložene su i osobe koje nisu rođene u EU-u. Većina Roma živi u uvjetima koji su ispod nacionalnog praga siromaštva. Stopa preopterećenosti troškovima stanovanja nastavila se smanjivati u cijelom EU-u prije krize, ali stanje je i dalje kritično za osobe koje žive ispod praga siromaštva. Godine 2020. otprilike jedna desetina stanovništva EU-a živjela je u kućanstvima koja su na stanovanje trošila 40 % ili više svojeg (odgovarajućeg) raspoloživog dohotka. Stopa preopterećenosti troškovima stanovanja bila je znatno viša među stanovništvom izloženom riziku od siromaštva, uz znatne razlike među državama članicama.

Učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva stabilan je u EU-27 od 2015., ali su zabilježena odstupanja neposredno prije krize. Socijalni transferi (ne uključujući mirovine) u EU-u u prosjeku su smanjili stopu rizika od siromaštva za približno trećinu. Međutim, postoje znatne razlike među državama članicama i stoga se stopa smanjenja kreće u rasponu od približno 16 % do više od 50 %. Od 2019. do 2020. razlike između država članica produbile su se. Postoje znatne razlike u pogledu pokrivenosti socijalnom zaštitom, posebno među nestandardnim radnicima i samozaposlenim osobama, a minimalni dohodak za radno sposobno stanovništvo, kao postotak praga siromaštva, 2019. smanjio se u gotovo svim državama članicama. Razine minimalnog dohotka znatno su ispod razine od 60 % granice siromaštva u 12 država članica. Komisija namjerava 2022. predložiti Preporuku Vijeća o minimalnom dohotku kako bi se učinkovito poduprle i dopunile politike država članica.

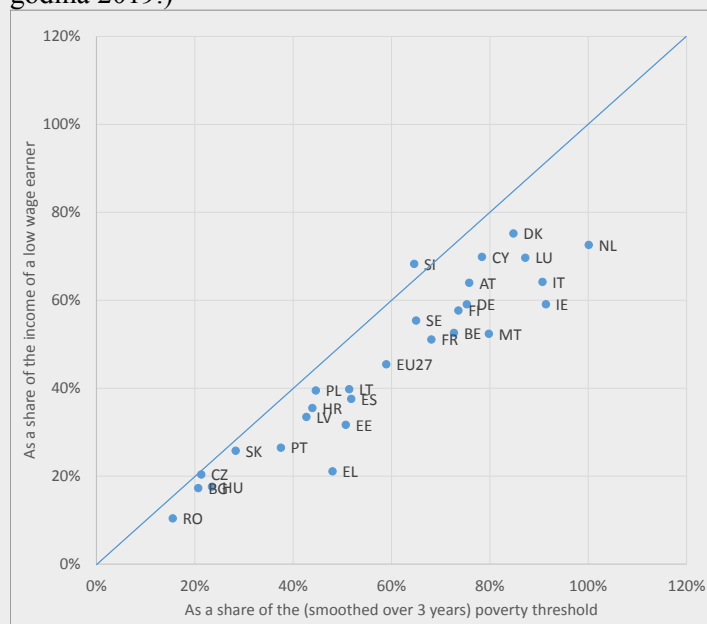
Prikladnost mreža socijalne sigurnosti razlikuje se među državama članicama

Minimalni dohodak kao postotak praga siromaštva smanjio se u 16 država članica između 2018. i 2019.

Minimalni dohodak na manje od polovine praga siromaštva u trećini država članica 2019.

Učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva u rasponu je od 16 % do 52 % u državama članicama

Neto dohodak primatelja minimalnog dohotka kao postotak praga rizika od siromaštva (koji se izravna u razdoblju od tri godine) i dohotka osobe s niskim dohotkom (dohodovna godina 2019.)

Izvor: izračun GU-a EMPL na temelju mikropodataka iz istraživanja EU-SILC. Napomena: podaci o minimalnom dohotku za IE odražavaju dohodovnu godinu 2020. Za IE, IT, LU i LV, prag za stopu izloženosti riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPe) 2020. na temelju istraživanja SILC još nije dostupan. Dijagram se odnosi na samce bez djece. Neto dohodak primatelja minimalnog dohotka može uključivati i druge vrste naknada (npr. naknadu za stanovanje). Smatra se da osoba s niskim dohotkom zadržava 50 % preostale plaće i

Neovisno o pandemiji, prvotni podaci pokazuju da je razina samoprocijenjenih neispunjenih potreba za zdravstvenom skrbi 2020. bila uglavnom stabilna u većini država članica, no među njima postoje znatne razlike. Za neke skupine, kao što su osobe koje žive u kućanstvima s niskim dohotkom ili osobe migrantskog podrijetla, postoji veća vjerojatnost da će biti ranjive zbog neispunjenih potreba za zdravstvenom skrbi, iako se odstupanje tih skupina u odnosu na ukupno stanovništvo razlikuje među državama članicama. I dalje bi mogli postojati problemi povezani s odgađanjem medicinskih postupaka i znatnim prekidima u rutinskoj skrbi o pacijentima koji su povezani i s neispunjenim potrebama za zdravstvenom skrbi, a kojih je bilo znatno više po izbijanju krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. Nakon izbijanja pandemije u prvi je plan dovedena potreba za jačanjem otpornosti, kvalitete i dostupnosti zdravstvene skrbi.

Očekuje se da će starenje stanovništva dovesti do velikog povećanja potražnje za uslugama dugotrajne skrbi. U zemljama EU-a u prosjeku 26,6 % osoba u dobi od 65 ili više godina koje žive u privatnim kućanstvima trebalo je dugotrajnu skrb 2019. Radi osiguravanja socijalne pravednosti i rodne ravnopravnosti, a i radi pružanja mogućnosti za stvaranje novih radnih mjesta, važno je jačati pristup formalnim uslugama dugotrajne skrbi. Kvalitetne usluge kućne njege i usluge dugotrajne skrbi u zajednici važne su kako bi se svima pružile pristupačne alternative rezidencijalnoj skrbi. Kućanstva kojima je potrebna dugotrajna skrb često imaju ograničen pristup formalnim uslugama kućne njege jer nisu cjenovno pristupačne ili uopće nisu dostupne. Ukupno 46,5 % osoba u dobi od 65 ili više godina s teškim poteškoćama u osobnoj njezi ili kućanskim aktivnostima u EU-u izjavilo je 2019. da ima neispunjenu potrebu da im se pomogne pri takvim aktivnostima. Nedostatak pomoći bio je znatno izraženiji kod osoba u najnižem kvintilu dohotka. Nedostatak pristupa formalnoj skrbi može dovesti do neispunjenih potreba za skrbi ili opterećenja za neformalne skrbnike (uglavnom su to žene) koji čine najveći udio u pružanju skrbi. Primjerenost socijalne zaštite u odnosu na potrebe za dugotrajnom skrbi općenito se znatno razlikuje među državama članicama, a osobe kojima je skrb potrebna suočavaju se s vrlo visokim izravnim plaćanjima za formalnu dugotrajnu skrb, čak i nakon što prime socijalne naknade.

Demografske promjene i dalje predstavljaju dugoročne izazove za mirovinske sustave.

Primjerenost mirovina 2020. ostala je uglavnom stabilna. Rodno uvjetovane razlike u mirovinama i dalje su velike, unatoč postupnom smanjenju u posljednjih deset godina. Za uspješno prevladavanje izazova s kojima se suočavaju mirovinski sustavi i za jačanje njihove primjerenosti potreban je širok raspon mjera politike, koji bi obuhvatio mirovinske politike, politike tržišta rada i zdravstvene politike. Reformama bi trebalo uspostaviti uključive mirovinske sustave i osigurati primjeren pristup i muškarcima i ženama te osobama koje su zaposlene na temelju različitih vrsta ugovora i u različitim gospodarskim djelatnostima, pri čemu treba osigurati i primjerene prihode u starosti i očuvanje održivosti javnih financija.

Države članice trebale bi poduzeti mjere za prevladavanje izazova u području zapošljavanja, vještina i socijalne politike utvrđenih u ovom Zajedničkom izvješću o zapošljavanju. U analizi predstavljenoj u izvješću istaknut je niz prioriteta područja za mjere politike. Radi napretka u postizanju glavnih ciljeva EU-a za 2030. u pogledu zapošljavanja, vještina i smanjenja siromaštva, tim mjerama trebalo bi promicati uključiv oporavak poticanjem stvaranja novih radnih mjesta, olakšavanjem dobivanja zaposlenja nakon gubitka zaposlenja i prelaska iz jednog u drugi sektor, poboljšanjem gospodarske i socijalne otpornosti i osiguravanjem pravedne zelene i digitalne tranzicije.

U skladu sa smjernicama za zapošljavanje države članice pozivaju se na:

- postupni prelazak s hitnih mjera na mjere oporavka na tržištu rada i poduzimanje mjera za promicanje većeg sudjelovanja na tržištu rada i ponovnog aktiviranja radnika koji su najviše pogođeni pandemijom;
- razvijanje koherentnih paketa politika za poticanje zapošljavanja i prelazaka s jednog radnog mjesta na drugo te razvijanje mjera za usavršavanje i prekvalifikaciju, kao i povećanje potpore koju službe za zapošljavanje pružaju pri prelascima s jednog radnog mjesta na drugo, u skladu s Preporukom o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju (EASE),
- povećanje učinkovitosti i djelotvornosti aktivnih politika tržišta rada i javnih službi za zapošljavanje, među ostalim ulaganjem u digitalnu infrastrukturu i usluge (uz istodobno osiguravanje pristupačnosti), predviđanjem potreba za vještinama i prikupljanjem podataka o vještinama (među ostalim u vezi sa zelenom i digitalnom tranzicijom), sustavima profiliranja i odgovarajućim osposobljavanjem osoblja;
- poboljšavanje izgleda mladih na tržištu rada promicanjem uključivog i kvalitetnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te tercijarnog obrazovanja, pružanjem ciljane potpore od strane službi za zapošljavanje (što uključuje mentorstvo, usmjeravanje i savjetovanje), promicanjem samozapošljavanja te podupiranjem kvalitetnog naukovanja i pripravnosti (posebno u MSP-ovima), u skladu s pojačanom Garancijom za mlade;

- osiguravanje rodne ravnopravnosti i jačanje sudjelovanja žena na tržištu rada, među ostalim politikama za postizanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života, osiguravanjem pristupa cjenovno pristupačnoj i kvalitetnoj dugotrajnoj skrbi te uslugama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, kao i jamčenjem da roditelji i druge osobe koje moraju skrbiti o drugima imaju pristup obiteljskom dopustu i fleksibilnim radnim uvjetima, uz istodobno promicanje uravnoteženog iskorištavanja tih prava između žena i muškaraca;
- poboljšavanje ishoda učenja i smanjenje nejednakosti u obrazovanju i osposobljavanju; proširivanje pristupa terciarnom obrazovanju (osobito za skupine u nepovoljnom položaju); sprečavanje ranog napuštanja školovanja; dodatno povećanje sudjelovanja u terciarnom obrazovanju i relevantnosti terciarnog obrazovanja na tržištu rada, s posebnim naglaskom na sektorima kao što su IKT i STEM;
- ulaganje u prekvalifikaciju i usavršavanje odraslih, posebice u području vještina koje su potrebne za digitalnu i zelenu tranziciju, jačanjem odredbi o pojedinačnim pravima na osposobljavanje, posebice onih koja se ostvaruju, prema potrebi, u okviru individualnih računa za učenje, te plaćenog dopusta za obrazovanje i osposobljavanje, podupiranjem velikih javno-privatnih partnerstava s više dionika u okviru Pakta za vještine i Koalicije za digitalne vještine i radna mjesta, većim poticanjem poduzeća i radnika na uključivanje u usavršavanje i prekvalifikaciju, ulaganjem u infrastrukturu i opremu, uključujući digitalnu opremu;
- jačanje digitalnih kompetencija učenika i odraslih i povećanje baze talenata u području digitalnih tehnologija na tržištu rada razvojem ekosustava za digitalno obrazovanje i osposobljavanje uz potporu ključnih čimbenika, kao što su povezivost velike brzine za škole, oprema i osposobljavanje nastavnika; podupiranje institucija znanjem i iskustvom u području digitalizacije, s posebnim naglaskom na uključivosti i smanjenju digitalnog jaza,
- reformiranje propisa o tržištu rada te poreznih sustava i sustava naknada kako bi se smanjila segmentacija tržišta rada i potaknulo otvaranje kvalitetnih radnih mjesta; osiguravanje pristupa odgovarajućoj socijalnoj zaštiti za radnike u nestandardnim oblicima rada i samozaposlene osobe, u skladu s Preporukom Vijeća o pristupu socijalnoj zaštiti;

- jamčenje sigurnih i zdravih radnih okruženja koja su dobro prilagođena zahtjevima nakon pandemije, kao i dostupnosti fleksibilnih radnih uvjeta;
- osiguravanje socijalno pravednog procesa tranzicije;
- promicanje kolektivnog pregovaranja, socijalnog dijaloga i uključivanja socijalnih partnera, među ostalim u vezi s provedbom planova za oporavak i otpornost;
- osiguravanje besplatnog i učinkovitog pristupa zdravstvenoj skrbi, ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te obrazovanju i školskim aktivnostima, kao i učinkovitog pristupa zdravoj prehrani i primjerenom stanovanju za svu djecu izloženu riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, u skladu s Preporukom o uspostavi jamstva za djecu;
- ulaganje u primjerene i održive sustave socijalne zaštite za sve, što uključuje programe minimalnog dohotka, podupiranje reformi za održavanje i jačanje razina zaštite te poboljšanje zaštite osoba koje nisu uopće ili nisu dovoljno pokriveno; osiguravanje primjerenih naknada, prenosivosti prava, pristupa kvalitetnim uslugama i potpore za integraciju radno sposobnih osoba na tržište rada; jačanje pružanja kvalitetnih, pristupačnih i održivih usluga dugotrajne skrbi; procjenjivanje distribucijskih učinaka politika;
- osiguravanje uključivih i održivih mirovinskih sustava, uz omogućavanje primjerenog pristupa i muškarcima i ženama te osobama koje su zaposlene na temelju različitih vrsta ugovora i u različitim gospodarskim djelatnostima, pri čemu treba osigurati i primjerene prihode u starosti;
- suzbijanje beskućništva kao najekstremnijeg oblika siromaštva; promicanje ulaganja u obnovu stambenih objekata i socijalnih stanova, kao i integriranih socijalnih usluga; olakšavanje pristupa kvalitetnom i pristupačnom stanovanju, socijalnom stanovanju ili pomoći u stambenom zbrinjavanju, po potrebi,
- ulaganje u kapacitete sustava zdravstvene skrbi, što uključuje primarnu skrb, u koordinaciju skrbi, zdravstvene djelatnike i e-zdravstvo; smanjenje neposrednih plaćanja, poboljšanje zdravstvene skrbi i promicanje usavršavanja i prekvalifikacije zdravstvenih djelatnika.

Financiranjem koje provodi EU, među ostalim u okviru Europskog socijalnog fonda plus, Europskog fonda za regionalni razvoj i Mehanizma za oporavak i otpornost, države članice dobivaju potporu za jačanje mjera politike u tim područjima.

Potpuna i ambiciozna provedba reformi i ulaganja u okviru nacionalnih planova oporavka i otpornosti bit će ključna za osiguravanje učinkovite potpore oporavku te pravednoj zelenoj i digitalnoj tranziciji. To će znatno doprinijeti suočavanju s izazovima u pogledu zapošljavanja, vještina i socijalne politike koji su utvrđeni u preporukama za pojedine zemlje u kontekstu europskog semestra. Za mjere povezane s tim područjima politike iz nacionalnih planova koje je Vijeće već odobrilo namijenjeno je približno 135 milijardi EUR, što je otprilike 30 % ukupnih financijskih sredstava dodijeljenih za te odobrene planove, čime će se uvelike doprinijeti provedbi načela europskog stupa socijalnih prava.

PREGLED KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA TE SOCIJALNIH KRETANJA I IZAZOVA U EUROPSKOJ UNIJI

1.1. Kretanja na tržištu rada

Tržište rada se oporavlja, a tromjesečne stope zaposlenosti ponovno su dosegle razine prije krize. U trećem tromjesečju 2021. u EU-u je ukupno bilo 209,9 milijuna zaposlenih¹⁵. To je za 4,3 milijuna više nego u trećem tromjesečju 2020. i za 0,1 milijun više u odnosu na najvišu stopu iz četvrtog tromjesečja 2019. Nakon što je pala na 71,5 % u drugom tromjesečju 2020., stopa zaposlenosti (osoba u dobi od 20 do 64 godine) djelomično se oporavila povećavši se na 73,5 % u trećem tromjesečju 2021., što je sada malo više od najviše stope od 73,4 % iz četvrtog tromjesečja 2019. Na godišnjoj razini, stopa zaposlenosti u EU-u iznosila je 72,4 % u 2020., što je za 0,8 postotnih bodova manje u odnosu na stopu iz 2019. (73,2 %). U nekim gospodarskim djelatnostima razine zaposlenosti ostale su znatno niže nego prije krize. Osobito u djelatnostima trgovine na veliko i malo, prijevoza, pružanja smještaja i usluživanja hrane u trećem je tromjesečju 2021. i dalje bilo 1,2 milijuna zaposlenih manje nego u četvrtom tromjesečju 2019. (što je smanjenje od 2,4 %), a slijedi proizvodnja s 0,8 milijuna zaposlenih manje (smanjenje od 2,6 %). Suprotno tome, u sektorima kao što su građevinarstvo i IKT stope zaposlenosti već su se vratile na razine prije pandemije.¹⁶ Općenito se predviđa da će se razina zaposlenosti povećati za 0,8 % u 2021. i za 1 % u 2022., prije nego što se neznatno smanji za 0,6 % u 2023.¹⁷ Cilj EU-a da do 2030. bude zaposleno najmanje 78 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine odražava zajedničku predanost ključivom oporavku u okviru kojeg će se stvoriti velik broj radnih mjesta (vidjeti odjeljak 1.4.).

¹⁵ Ukupni podaci o zaposlenosti dolaze iz nacionalnih računa (domaći koncept) i internetskog koda Eurostata [namq_10_pe]; ostale brojke temelje se na podacima iz ankete o radnoj snazi. U ovom se izvješću upotrebljavaju sezonski prilagođeni kvartalni podaci.

¹⁶ Vidjeti Godišnji pregled kretanja na tržištu rada i kretanja plaća u Europi za 2021., Europska komisija (2021.) (kataloški br. KE-BN-21-001-EN-N).

¹⁷ Europska komisija (2021.), Europska gospodarska prognoza za jesen 2021., Institutional Paper 160.

Nakon početnog smanjenja zbog krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 stopa slobodnih radnih mjesta istodobno se dosad povećala na gotovo rekordne razine¹⁸. Prije krize, u četvrtom tromjesečju 2019., stopa slobodnih radnih mjesta u industriji, građevinarstvu i uslugama u EU-27 iznosila je 2,1 %. Mjere ograničenja kretanja zbog pandemije i s njima povezano zaustavljanje ili usporavanje gospodarskih aktivnosti doveli su do smanjenja stope slobodnih radnih mjesta. Stopa je pala na 1,6 % u EU-27 u drugom tromjesečju 2020., što je bila najniža stopa od prvog tromjesečja 2016. Otad raste te je u trećem tromjesečju 2021. dosegla 2,4 %. Iako je normalno da stopa slobodnih radnih mjesta brže reagira na cikličke promjene nego stopa nezaposlenosti, kretanja i informacije iz istraživanja (npr. Eurofoundova istraživanja) pokazuju da je potrebno pažljivo pratiti potencijalni nedostatak radne snage (vidjeti odjeljak 2.1.).

Brz odgovor politike pomogao je u ublažavanju učinaka na tržište rada u kontekstu krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19.¹⁹ Pandemija je izazvala javnozdravstvenu krizu s dalekosežnim učincima na gospodarsku aktivnost, tržišta rada i društvo. Stopa nezaposlenosti (osoba u dobi od 15 do 74 godine) povećala se sa 6,6 % u četvrtom tromjesečju 2019. (najniža razina ikad zabilježena u EU-27) na 7,7 % u trećem tromjesečju 2020. Stopa nezaposlenosti u europodručju bila je nešto viša od 8,6 % u trećem tromjesečju 2020. (za 1,1 postotni bod viša nego u četvrtom tromjesečju 2019.). Ublažavanje mjera ograničenja kretanja i uvođenje kampanja za cijepljenje pomoglo je u ponovnom pokretanju gospodarstva EU-a te je doprinijelo smanjenju stope nezaposlenosti na 6,9 % u trećem tromjesečju 2021. (7,6 % u europodručju). Općenito, nezaposlenost se nije povećala u mjeri u kojoj se to moglo očekivati s obzirom na razmjere utjecaja pandemije bolesti COVID-19 na gospodarstvo. To je rezultat mjera politike koje su uvele države članice, među ostalim uz financijsku potporu EU-a (osobito u okviru instrumenta SURE, mehanizma REACT-EU i Investicijske inicijative kao odgovora na koronavirus (uključujući inicijative CRII i CRII plus)), ali i napuštanja tržišta rada i neaktivnosti jer je aktivno traženje posla postajalo sve teže. Nedavni mjesečni podaci pokazuju da se stopa nezaposlenosti u EU-u dodatno smanjila na 6,5 % u studenome 2021. (7,2 % u europodručju), što znači da se približava razinama prije krize. Međutim, postoji znatna heterogenost među državama članicama (vidjeti odjeljak 2.1.). Isto tako, stopa dugotrajne nezaposlenosti aktivnog stanovništva u EU-u dosegla je 2,8 % u trećem tromjesečju 2021., što upućuje na umjeren, ali stalan rast u odnosu na rekordno nisku razinu iz drugog tromjesečja 2020.

¹⁸ Stopa slobodnih radnih mjesta znači ukupni broj slobodnih radnih mjesta izražen kao postotak popunjenih i slobodnih radnih mjesta. Eurostat mrežna oznaka: [ei_lmjv_q_r2].

¹⁹ Za pojedinosti vidjeti Godišnji pregled zaposlenosti i socijalnih kretanja u Europi za 2021. (dostupno na: <https://op.europa.eu/s/tYkn>) i Godišnji pregled kretanja na tržištu rada i kretanja plaća u Europi za 2021. (kataloški br. KE-BN-21-001-EN-N).

Razina ukupnog broja odrađenih sati djelomično se oporavila od naglog pada nakon izbijanja pandemije, ali je i dalje niža od razina prije krize. U trećem tromjesečju 2021. zabilježeno je 84,2 milijarde odrađenih sati. To je 11,4 milijardi sati više od najniže zabilježene razine iz drugog tromjesečja 2020. (72,8 milijardi), što je uvelike posljedica poboljšanih uvjeta na tržištu rada, produljenja mogućnosti rada na daljinu i smanjenja tromjesečnih odsutnosti s posla (s 19,3 % ukupne zaposlenosti u drugom tromjesečju 2020. na 10 % u trećem tromjesečju 2021.). Međutim, to je još uvijek gotovo 1,1 milijardi sati manje u odnosu na najveći broj dosegnut u prvom tromjesečju 2019., što naglašava ulogu koju programi skraćenog radnog vremena i privremenog otpuštanja imaju ili su imali za mnoge radnike, kao i ograničenja u pogledu otpuštanja koja je nametnulo nekoliko država članica kako bi se održala zaposlenost (vidjeti odjeljak 2.1.). Broj odrađenih sati po zaposlenoj osobi u EU-u u proteklom je desetljeću u polaganom ali stalnom padu, pri čemu su glavni čimbenici koji na to utječu širenje rada u nepunom radnom vremenu i drugi fleksibilni radni uvjeti (tj. ugovori bez zajamčenog minimalnog broja radnih sati ili rad na zahtjev u kontekstu rada na platformama).

Izbijanje pandemije bolesti COVID-19 zaustavilo je pozitivno kretanje stope aktivnosti zabilježeno posljednjih godina. Stopa aktivnosti u EU-u za osobe u dobi od 20 do 64 godine iznosila je 77,8 % u 2020., što je 0,5 postotnih bodova manje nego 2019. Međutim, u trećem tromjesečju 2021. stopa je porasla na 78,8 %, u skladu s vrijednostima prije krize. U toj ukupnoj stopi zabilježeno je povećanje kad je riječ o ženama (na 73,3 %, za 0,8 postotnih bodova više u odnosu na četvrto tromjesečje 2019.), dok se kod muškaraca bilježi ista vrijednost kao u četvrtom tromjesečju 2019. (84,3 %). U dobnoj skupini od 55 do 64 godine zabilježeni su najbolji rezultati, sa samo blagim padom na vrhuncu krize i podacima za treće tromjesečje 2021. iznad razina prije pandemije.

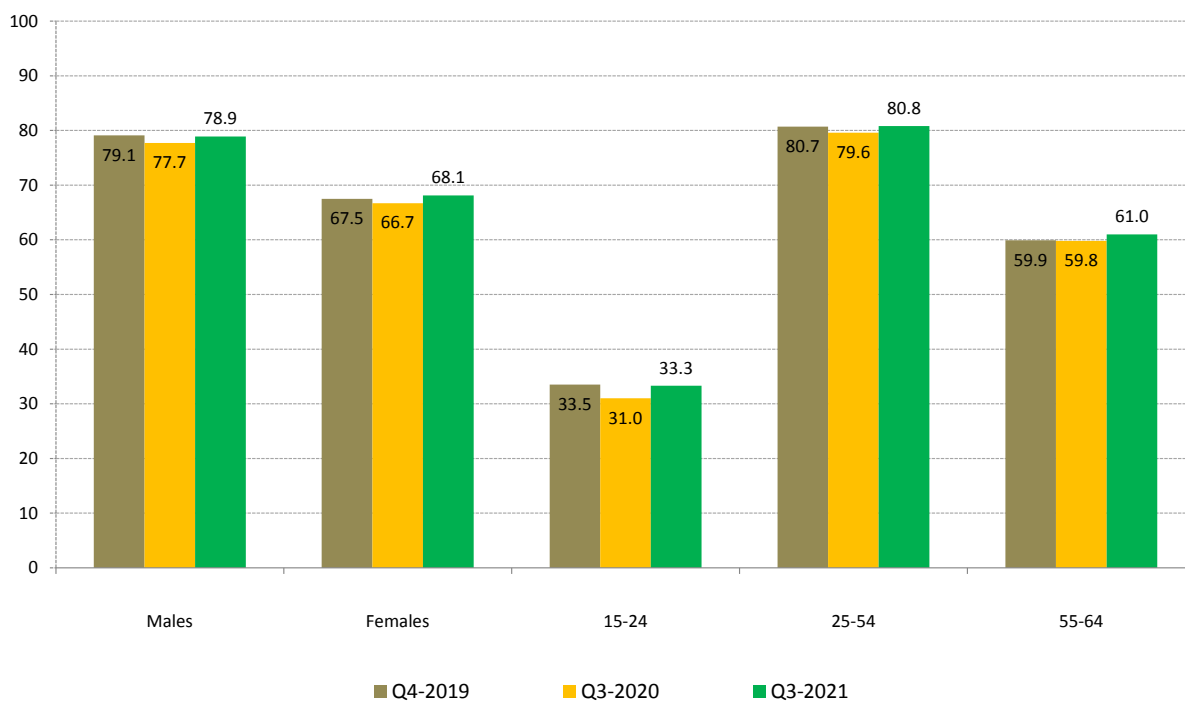
Zbog utjecaja krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 stopa zaposlenosti žena smanjila se u nešto manjoj mjeri nego stopa zaposlenosti muškaraca, ali i dalje postoje znatne rodno uvjetovane razlike. U 2020. stopa zaposlenosti žena (u dobi od 20 do 64 godine) smanjila se na 66,9 %, što je 0,6 postotnih bodova manje nego 2019., a stopa zaposlenosti muškaraca smanjila se na 77,9 %, 1 postotni bod manje u odnosu na vrijednost u prethodnoj godini. Na tromjesečnoj osnovi, stopa zaposlenosti žena pala je sa 67,6 % u četvrtom tromjesečju 2019. na 66,0 % u drugom tromjesečju 2020., ali se do trećeg tromjesečja 2021. povećala na 68,1 %. Stopa zaposlenosti muškaraca u trećem tromjesečju 2021. iznosila je 78,9 %, što je za 0,2 postotna boda manje nego u četvrtom tromjesečju 2019. Ta su kretanja dovela do blagog smanjenja razlike na temelju spola u zapošljavanju, koja je iznosila 10,8 postotnih bodova u trećem tromjesečju 2021. u odnosu na 11,7 postotnih bodova u četvrtom tromjesečju 2019. (razlika je na godišnjoj razini iznosila 11 postotnih bodova u 2020. odnosno 11,4 postotna boda u 2019.). Unatoč tim brojkama, moguće je da je kriza uzrokovana bolešću COVID-19 pogoršala postojeće rodne razlike jer su žene tijekom razdoblja ograničenja kretanja preuzele veći dio obveza skrbi i doživjele izraženije smanjenje radnih sati nego muškarci.

Kriza je snažno utjecala na rezultate mladih na tržištu rada, iako se njihova situacija poboljšava od kraja 2020. Stopa nezaposlenosti mladih (u dobi od 15 do 24 godine) dosegla je 17,1 % u 2020. u EU-u, što je za 1,8 postotnih bodova više nego 2019. U trećem tromjesečju 2021. stopa nezaposlenosti mladih iznosila je 15,9 %, tj. za 1,1 postotni bod više u odnosu na stopu zabilježenu u četvrtom tromjesečju 2019., ali 2,5 postotnih bodova manje u odnosu na najvišu stopu u trećem tromjesečju 2020. U trećem tromjesečju 2021. u EU-u je ukupno bilo nezaposleno otprilike 3 milijuna mladih (u dobi od 15 do 24 godine), a taj se broj povećava na 4,7 milijuna kad se uzmu u obzir svi koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET) i na 9 milijuna za širu dobnu skupinu od 15 do 29 godina. Tromjesečna stopa pripadnosti skupini NEET za tu dobnu skupinu u EU-u iznosila je 12,7 % u trećem tromjesečju 2021. (za 0,2 postotna boda više u odnosu na stopu u četvrtom tromjesečju 2019., ali za 1,9 postotnih bodova manje u odnosu na najvišu stopu u drugom tromjesečju 2020.).

Stariji radnici bolje su podnijeli učinak krize uzrokovane bolešću COVID-19 na tržište rada od drugih skupina. Stopa zaposlenosti starijih radnika (u dobi od 55 do 64 godine) ostala je relativno stabilna od izbijanja pandemije bolesti COVID-19. Dosegnula je 61 % u trećem tromjesečju 2021., što je za 1,1 postotni bod više od razine zabilježene u četvrtom tromjesečju 2019., i bilježi stalan trend rasta tijekom prošlog desetljeća. Stopa zaposlenosti odraslih u dobi od 25 do 54 godine iznosila je 80,8 % u trećem tromjesečju 2021., dosegnuvši istu razinu kao u četvrtom tromjesečju 2019. Stopa nezaposlenosti osoba u dobi od 55 do 64 godine u EU-u blago je porasla, s 5 % u četvrtom tromjesečju 2019. na 5,4 % u trećem tromjesečju 2021.

Slika 1.: Kriza je različito utjecala na zaposlenost različitih dobnih skupina

Stope zaposlenosti prema spolu i dobnj skupini u EU-27; podaci su sezonski prilagođeni i nisu kalendarski usklađeni (u %).

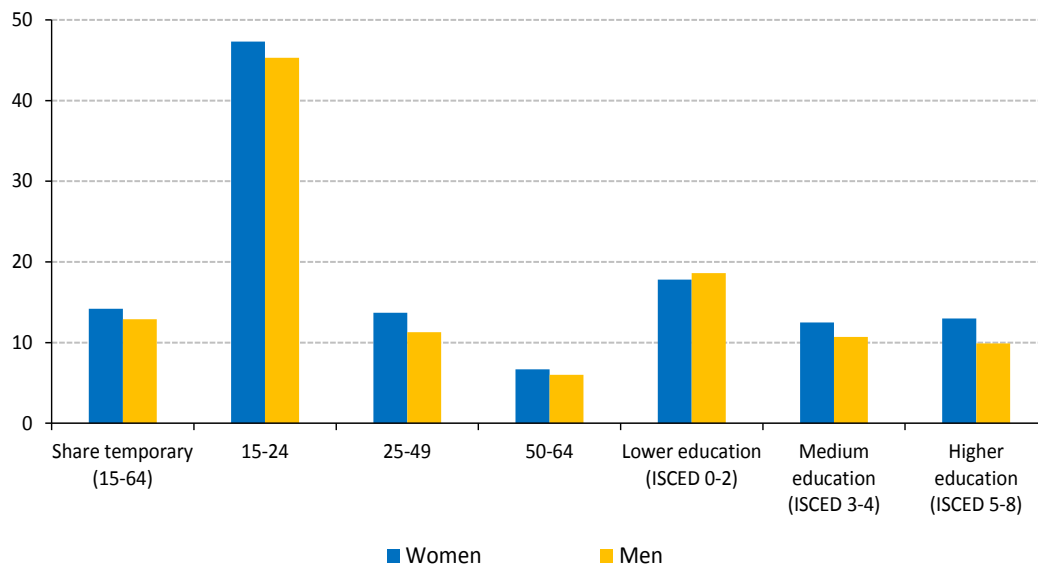
Napomena: prekid u vremenskom nizu u prvom tromjesečju 2021.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsi_emp_q].

Krizom su posebno pogođeni radnici u nestandardnim oblicima radnih odnosa i samozaposlene osobe. Od ukupnog broja zaposlenih (u dobi od 20 do 64 godine) u EU-u 2020. (161,6 milijuna), otprilike 19,9 milijuna (12,4 %) bilo je zaposleno na ugovor o privremenom radu (za 1,3 postotna boda manje od razine zabilježene 2019.). Otprilike 21,3 milijuna radnika (u dobi od 20 do 64 godine, sezonski prilagođeni podaci) bilo je zaposleno na ugovore o privremenom radu u trećem tromjesečju 2021., što je 0,8 milijuna osoba manje u odnosu na četvrto tromjesečje 2019. Udio je mnogo veći među mladima (u dobi od 15 do 24 godine) u odnosu na ostatak stanovništva i znatno veći za niskokvalificirane osobe u odnosu na srednjekvalificirane i visokokvalificirane. Udio osoba koje su nesvojevoljno zaposlene na ugovor o privremenom radu nastavio se smanjivati (za 1,1 postotni bod) u odnosu na 2019. te je dosegnuo stopu od 6,8 % u 2020. Udio ugovora o privremenom radu u ukupnoj zaposlenosti (dobna skupina od 20 do 64 godine) povećao se na 11,2 % u trećem tromjesečju 2021. u odnosu na najnižu razinu iz drugog tromjesečja 2020. (10,1 %) Broj osoba koje rade u nepunom radnom vremenu stalno je rastao tijekom 2020. Kao rezultat toga, udio osoba koje rade u nepunom radnom vremenu (dobna skupina od 20 do 64 godine) u ukupnoj zaposlenosti dosegnuo je 17,2 % u trećem tromjesečju 2021. (za 0,6 postotnih bodova manje u odnosu na vrijednost iz četvrtog tromjesečja 2019.). Udio radnika koji nesvojevoljno rade u nepunom radnom vremenu smanjio se na 25 % u 2020. (za 1,5 postotnih bodova manje u odnosu na 2019.). Od početka pandemije u prvom tromjesečju 2020. broj samozaposlenih osoba (dobna skupina od 20 do 64 godine) smanjio se za 0,3 milijuna osoba (s otprilike 25,7 milijuna na 25,4 milijuna u trećem tromjesečju 2021.).

Slika 2.: Učestalost ugovora o privremenom radu razlikuje se s obzirom na dobnu skupinu i razinu kvalifikacija

Udio zaposlenih na ugovor o privremenom radu prema dobi i stupnju obrazovanja u EU-27 (2020.)

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_etgar], [lfsa_etpgan] i [lfst_r_e2tgaedcu].

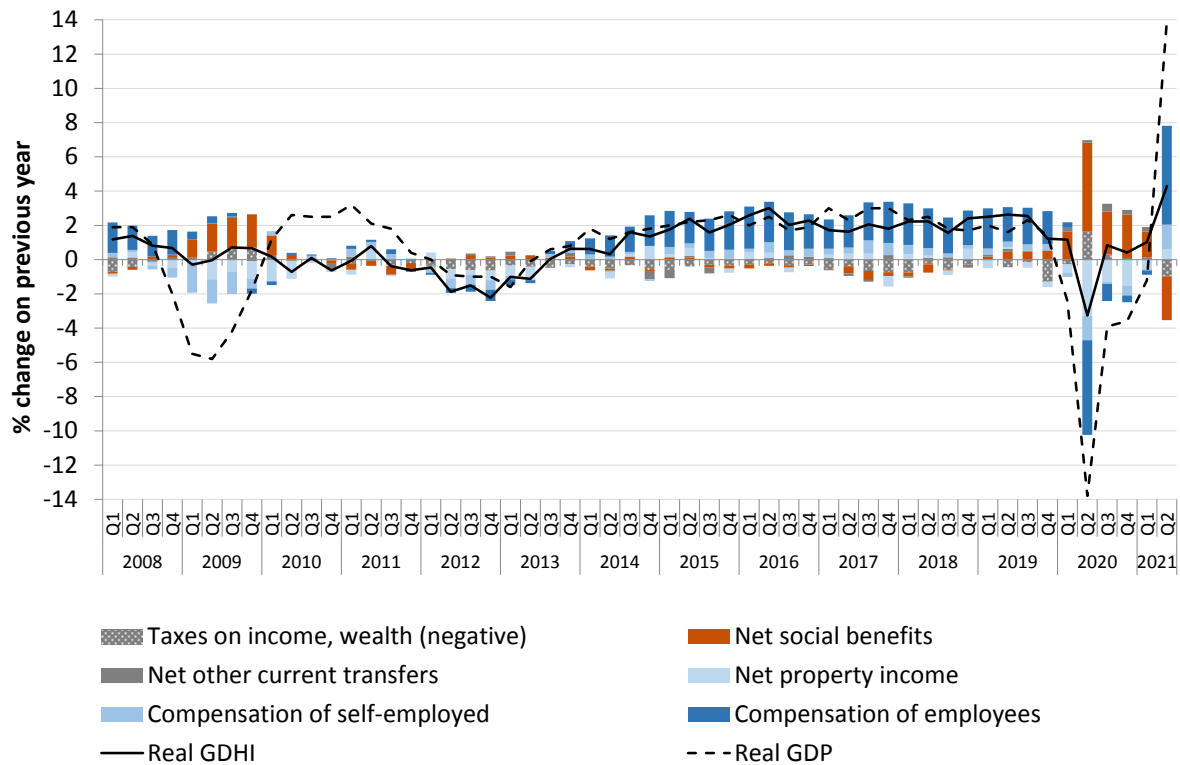
Kriza je izrazito utjecala na rezultate osoba koje nisu rođene u EU-u na tržištu rada. U 2020. stopa zaposlenosti (dobna skupina od 20 do 64 godine) osoba rođenih izvan EU-a iznosila je 65,3 %, što je za 2,4 postotna boda niže od vrijednosti zabilježene 2019. i za 8,2 postotna boda niže u odnosu na stopu za osobe rođene u tuzemstvu. Stopa nezaposlenosti (dobna skupina od 15 do 74 godine) osoba koje nisu rođene u EU-u iznosila je 12,3 % u 2020., što je povećanje u odnosu na 10,8 % u prethodnoj godini. Podaci o nezaposlenosti pokazuju smanjenje s 14,8 % u drugom tromjesečju 2020. na 11,7 % u trećem tromjesečju 2021.

1.2. Socijalna kretanja

Unatoč krizi uzrokovanoj pandemijom bolesti COVID-, dohoci kućanstava 2020. ostali su u prosjeku uglavnom stabilni u državama članicama EU-a zahvaljujući brzom odgovoru politike. Po izbijanju pandemije realni bruto raspoloživi dohodak kućanstava (GDHI) naglo je pao, za 3,3 % (na godišnjoj razini) u drugom tromjesečju 2020., ali do kraja godine se oporavio i ostao je stabilan između 2019. i 2020. (sa smanjenjem od 0,25 %). Najviše su se smanjile naknade za zaposlene (–5,5 %), a zabilježeno je i veliko smanjenje naknada za samozaposlene (–1,4 %) te neto dohotka od imovine (–3,3 %) – vidjeti sliku 3. U 2020. neto socijalna davanja izrazito su doprinijela ukupnom dohotku te su imala veliku ulogu u ublažavanju ukupnog smanjenja dohoda kućanstava u drugom tromjesečju, što je u određenoj mjeri poduprto prilagodbama poreza na dohodak i bogatstvo. Taj se trend nastavio u drugom i trećem tromjesečju 2020. te prvom tromjesečju 2021., pri čemu je rast dohotka zahvaljujući socijalnim naknadama više nego kompenzirao smanjenja naknada za zaposlene i samozaposlene (znatno smanjena u usporedbi s padom u drugom tromjesečju) i pad neto dohotka od imovine. U kontekstu smanjenja tržišnog dohotka i realnog BDP-a za 6 % na godišnjoj razini, ta stabilnost ukupnih dohoda kućanstava pokazatelj je potpore iznimnih diskrecijskih politika koje su uvedene kako bi se ublažio socijalni učinak krize te automatskog stabilizirajućeg učinka sustava socijalne zaštite i poreznih sustava. Promjene u drugom tromjesečju 2021. označile su prekretnicu: i realni BDP i naknade za zaposlene brzo su rasli, otprilike istom stopom kao što su se smanjivali godinu dana prije, u drugom tromjesečju 2020. Realni GDHI općenito je više porastao nego što se smanjio godinu dana prije, među ostalim i zahvaljujući tome što su se neto socijalna davanja smanjivala sporije od ostalih izvora prihoda.

Slika 3.: Općenita prosječna stabilnost ukupnog dohotka kućanstava u EU-u u kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19 rezultat je nezapamćenog odgovora politike

Rast BDP-a, rast realnog bruto raspoloživog dohotka kućanstava i njegove glavne sastavnice (EU-27)

Napomene: Izračuni Glavne uprave za zapošljavanje. Nominalni GDHI deflacioniran je indeksom cijena izdataka za konačnu potrošnju kućanstava. Rast realnog GDHI-ja za EU procijenjen je kao ponderirani prosjek vrijednosti država članica za one koje imaju dostupne tromjesečne podatke na temelju sustava ESA2010 (ukupno 95 % GDHI-ja EU-a).

Izvor: Eurostat, nacionalni računi [[nasq_10_nf_tr](#)] i [[namq_10_gdp](#)]. Podaci nisu sezonski prilagođeni.

Stopa nejednakosti dohotka općenito je ostala uglavnom stabilna u većini država članica.

Prema Eurostatovim brzim procjenama²⁰, prosječni kvartilni omjer dohotka (S80/S20) u EU-u u 2020. ostao je stabilan ili zabilježio blagi pad. To je isto tako bila posljedica velike javne potpore i snažne automatske stabilizacije koji su ublažili posljedice krize, posebno za ranjive skupine. Iako se procjenjuje da se dohodak od zaposlenja smanjio za 10 % za prvi kvartil dohotka i 2 % za peti, ukupan učinak na raspoloživi dohodak bio je u velikoj mjeri ublažen u cijeloj raspodjeli dohotka, zahvaljujući pozitivnom učinku izravnavanja koji su imali porezni sustav i sustav naknada te uvođenja skraćenog radnog vremena i ostalih mjera očuvanja radnih mjesta.

Udio osoba koje su izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti ostao je uglavnom stabilan u prvoj godini krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19. U 2020. otprilike petina osoba bila je izložena riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti²¹ (AROPE) u EU-u (21,9 %). Za većinu država članica sve tri sastavnice pokazatelja AROPE bile su stabilne, ili je procijenjeno da su stabilne, na godišnjoj razini. Prema Eurostatovim brzim procjenama, stopa rizika od siromaštva (AROP) ostala je nepromijenjena u barem polovini država članica u odnosu na 2019. Te procjene pokazuju da su nove mjere politike, u kombinaciji s poreznim sustavom i sustavom naknada, ublažile učinke krize uzrokovane bolešću COVID-19, stabilizirale dohotke i znatno doprinijele sprečavanju povećanja rizika od siromaštva. To je dovelo i do opće stabilnosti stope materijalne i socijalne oskudice (6,8 %, povećanje od samo 0,2 postotna boda). Udio osoba koje žive u kućanstvima u kojima gotovo nema zaposlenih također je ostao stabilan (iznosio je 8,2 %, što je povećanje od samo 0,1 postotnog boda), što odražava ublaženi učinak kad je riječ o gubitku radnih mjesta, a to je isto tako rezultat skraćenog radnog vremena i drugih mjera očuvanja radnih mjesta. Energetsko siromaštvo sve je zastupljeniji oblik siromaštva. Komisija je 13 listopada 2021. donijela Komunikaciju o suočavanju s rastom cijena energije²², u kojoj je istaknuto da su pravedni sustavi poreznih olakšica, ciljane mjere potpore dohotku i politike uključive obnove ključni alati za ublažavanje energetskog siromaštva i neposrednih učinaka povećanja cijena.

²⁰ Objavljeno u srpnju 2021., dostupno na [internetskim stranicama Eurostata](#). Cjeloviti podaci za 2020. bit će dostupni 2022.

²¹ Za pojedinosti o sastavnicama i odgovarajućim referentnim godinama vidjeti poglavlje 1.3.

²² Komunikacija Komisije naslovljena „Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije”, [COM \(2021\) 660 final](#).

Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE) za djecu isto je tako bila stabilna, ali s većim razlikama među zemljama i povećanjem financijskog siromaštva. Među državama članicama bilo je većih razlika u stopi AROPE kad je riječ o djeci: četiri države članice zabilježile su vrijednosti veće od 30 %, dok druge četiri imaju vrijednosti manje od 15 %. Osim toga, financijsko siromaštvo obuzdano je u manjoj mjeri jer se znatno povećalo u trećini država članica 2020. Samohrani roditelji i velike obitelji bili su izloženi većem riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti nego obitelji s jednim djetetom ili dvoje djece (u prosjeku u EU-u 42,1 %, odnosno 29,6 %).

Siromaštvo među zaposlenim osobama i dalje je problem. Siromaštvo unatoč zaposlenju u EU-27 povećalo se za 0,5 postotnih bodova (s 8,5 % na 9 %) između 2010. i 2019. (podaci za prosjek EU-a za 2020. još nisu dostupni). Općenito, ranjive skupine radnika suočavaju se s težim okolnostima: radnici koji rade na ugovor o privremenom radu suočeni su s većim rizikom od siromaštva unatoč zaposlenju nego radnici koji rade na ugovor na neodređeno vrijeme (16,2 % u usporedbi s 5,9 %), kao i niskokvalificirani radnici u odnosu na visokokvalificirane radnike (19 % u usporedbi s 4,9 %) te radnici koji nisu rođeni u EU-u u odnosu na one rođene u tuzemstvu (20,1 % u usporedbi s 8,1 %).

Unatoč općenitoj socijalnoj otpornosti, kriza uzrokovana bolešću COVID-19 negativnije je utjecala na ranjive skupine. Mjere ograničenja kretanja imaju nerazmjerni učinak, primjerice, na osobe s invaliditetom²³, osobito kad je riječ o pristupu zdravstvenoj skrbi, obrazovanju i drugim uslugama potpore putem interneta, što ujedno otežava već postojeća ograničenja u pristupu zapošljavanju. Za osobe migrantskog podrijetla bilježe se stope rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti koje su ponekad dvostruko veće nego za osobe rođene u tuzemstvu.²⁴ Zbog mjera ograničenja kretanja tijekom pandemije mnogi su Romi u segregiranim naseljima bili odsječeni od izvora prihoda i (službene i neslužbene) gospodarske aktivnosti, što je dovelo do povećanja stopa siromaštva u toj skupini.²⁵

²³ Europska komisija, [Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2021.](#), lipanj 2021.

²⁴ Prema Eurostatovim pokazateljima [[ilc_peps06](#)] AROPE za osobe rođene izvan EU-a i u tuzemstvu.

²⁵ Prema istraživanjima koja je provela Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) 2016. (devet zemalja EU-a) i 2019. (pet zemalja EU-a). Vidjeti SWD(2020) 530 final.

1.3. Revidirani pregled socijalnih pokazatelja: pregled izazova povezanih s načelima europskog stupa socijalnih prava

Analiza u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2022. oslanja se na revidirani skup glavnih pokazatelja u pregledu socijalnih pokazatelja koji je odobrilo Vijeće.²⁶ U Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava, objavljenom u ožujku 2021., predstavljen je prijedlog revidiranog pregleda socijalnih pokazatelja, o kojem se zatim raspravljalo s Odborom za zapošljavanje (EMCO) i Odborom za socijalnu zaštitu (SPC) i koji je odobrilo Vijeće za zapošljavanje, socijalnu politiku, zdravstvo i pitanja potrošača (EPSCO) 14. lipnja 2021. Cilj je revizije uključiti načela europskog stupa socijalnih prava na sveobuhvatniji način i pritom ojačati ulogu pregleda socijalnih pokazatelja kao glavnog kvantitativnog alata za praćenje napretka u provedbi stupa u kontekstu europskog semestra. Revidirani pregled ujedno će pomoći da se dopune postojeći alati za praćenje, posebno instrument za praćenje uspješnosti zapošljavanja i instrument za praćenje uspješnosti socijalne zaštite²⁷.

²⁶ Rasprave s državama članicama održane su u okviru skupine za pokazatelje Odbora za zapošljavanje (EMCO) i podskupine za pokazatelje Odbora za socijalnu zaštitu (SPC). Mišljenje EMCO-a i SPC-a o dogovoru o glavnim pokazateljima revidiranog pregleda socijalnih pokazatelja odobrilo je Vijeće za zapošljavanje, socijalnu politiku, zdravstvo i pitanja potrošača 14. lipnja.

²⁷ Instrument za praćenje uspješnosti zapošljavanja i instrument za praćenje uspješnosti socijalne zaštite godišnja su izvješća koja priprema Odbor za zapošljavanje odnosno Odbor za socijalnu zaštitu. U njima se utvrđuju trendovi na koje treba obratiti pozornost, ključni izazovi u području zapošljavanja i socijalnih pitanja u državama članicama te napredak prema ostvarivanju relevantnih ciljeva EU-a u pogledu zapošljavanja i socijalnih ciljeva.

Glavnim pokazateljima u revidiranom pregledu socijalnih pokazatelja podupire se praćenje 18 od 20 načela europskog stupa socijalnih prava²⁸ (četiri više nego u prethodnoj verziji), čime se doprinosi procjeni ključnih izazova u području zapošljavanja i socijalnih pitanja u državama članicama. Skup glavnih pokazatelja revidiran je s obzirom na načela štedljivosti, dostupnosti, usporedivosti i statističke pouzdanosti. Riječ je o sljedećim pokazateljima, koji su povezani sa svakim od triju poglavlja europskog stupa socijalnih prava (novi pokazatelji označeni su s **, a revidirani s *)²⁹:

- *Jednake mogućnosti*
 - sudjelovanje odraslih u obrazovanju tijekom posljednjih 12 mjeseci (dobna skupina od 25 do 64 godine)**
 - udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje (dobna skupina od 18 do 24 godine)
 - udio stanovništva s osnovnim općim digitalnim vještinama ili većom razinom vještina (dobna skupina od 16 do 74 godine)
 - mladi koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (stopa NEET) (dobna skupina od 15 do 29 godina)*
 - razlika na temelju spola u zapošljavanju (dobna skupina od 20 do 64 godine)
 - dohodovna nejednakost izmjerena kao kvintilni omjer (S80/S20)

²⁸ Dva načela koja još nisu obuhvaćena jesu 7. i 8., „Informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza” i „Socijalni dijalog i uključenost radnika”. Postoje strogi zahtjevi u pogledu kvalitete za glavne pokazatelje, koji se ujedno trebaju moći jasno normativno tumačiti. Dosad nije bilo moguće pronaći takav pokazatelj za ta načela, ali Komisija će dodatno raditi na tome.

²⁹ U sklopu revizije izbrisan je glavni pokazatelj „Neto dohodak radnika samca koji zarađuje prosječnu plaću i zaposlen je u punom radnom vremenu”.

- *Pravedni radni uvjeti*
 - stopa zaposlenosti (dobna skupina od 20 do 64 godine)³⁰
 - stopa nezaposlenosti (dobna skupina od 15 do 74 godine)
 - stopa dugotrajne nezaposlenosti, dobna skupina od 15 do 74 godine
 - realni bruto raspoloživi dohodak kućanstava po stanovniku³¹

- *Socijalna zaštita i uključenost*
 - stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (dob 0+) (AROEPE 0+)³²

³⁰ Eurostat od 2021., u skladu s mjerodavnim uredbama, prikuplja podatke za anketu EU-a o radnoj snazi putem nacionalnih zavoda za statistiku država članica u skladu s revidiranom metodologijom. Tom promjenom nastoje se poboljšati podaci o tržištu rada, ali ona se treba poštovati kad se tumače promjene pokazatelja blizu trenutka promjene, 1. siječnja 2021. To utječe i na stopu pripadnosti skupini NEET među mladima, stopu nezaposlenosti, stopu dugotrajne nezaposlenosti, rodno uvjetovanu razliku u stopi zaposlenosti, glavne pokazatelje stope AROPE za djecu.

³¹ Radi dosljednosti s pokazateljima utemeljenima na istraživanju EU-SILC, na zahtjev Odbora za socijalnu zaštitu taj se pokazatelj mjeri primjenom „neprilagođenog dohotka” (tj. onog koji ne uključuje socijalne transfere u naravi), a ne više primjenom jedinica standarda kupovne moći.

³² Zajedno s trima sastavnicama: rizik od siromaštva, cijelo stanovništvo (AROP 0+), teška materijalna i socijalna oskudica, cijelo stanovništvo (SMSD 0+) i udio osoba koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada (kućanstva u kojima gotovo nema zaposlenih), dobna skupina od 0 do 64 godine (VLWI 0–64). Pokazatelj AROPE izmijenjen je 2021. s obzirom na novi cilj EU-a za 2030. u pogledu siromaštva i socijalne isključenosti. U tom su kontekstu revidirane njegove dvije sastavnice (oskudica i kućanstva u kojima gotovo nema zaposlenih). Sastavnica teške materijalne i socijalne oskudice zamjenjuje sastavnicu teške materijalne oskudice. Za sve pokazatelje koji ovise o dohotku u istraživanju EU-SILC referentno razdoblje za dohodak definira se kao razdoblje od 12 mjeseci, kao što je prethodna kalendarska ili porezna godina. Stoga se varijable dohotka uključene u izračun pokazatelja AROP i VLWI odnose na kalendarsku godinu prije godine istraživanja, osim za Irsku (12 mjeseci prije istraživanja). U izračunima pokazatelja teške materijalne i socijalne oskudice ne upotrebljava se varijabla dohotka; stoga se sve varijable iz istraživanja EU-SILC upotrijebljene za izračun odnose na stvarnu godinu istraživanja.

- stopa izloženosti djece riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (dobna skupina od 0 do 17 godina) (AROPE 0 – 17)**³³
- učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva³⁴
- razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta (dobna skupina od 20 do 64 godine)**³⁵
- stopa preopterećenosti troškovima stanovanja**³⁶

³³ Zajedno s trima potpokazateljima: rizik od siromaštva, djeca (AROP 0 – 17), teška materijalna i socijalna oskudica, djeca (SMSD 0 – 17) i udio osoba koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada (kućanstva u kojima gotovo nema zaposlenih), djeca (QJ 0 – 17). SMSD za djecu izmijenjena je verzija SMSD-a za cijelo stanovništvo, pri čemu se stavkama za odrasle daje manja težina kako bi se izbjegla preosjetljivost pokazatelja djece na oskudice odraslih osoba. Referentne godine jednake su onima za pokazatelje za cijelo stanovništvo.

³⁴ To se mjeri postotkom smanjenja, u ukupnom stanovništvu, udjela osoba izloženih riziku od siromaštva (na temelju dohotka) prije i nakon socijalnih transfera.

³⁵ Pokazatelj razlike u zapošljavanju na temelju invaliditeta trenutačno se računa na temelju istraživanja EU-SILC i na temelju invalidskog statusa navedenog u Globalnom indeksu ograničenja aktivnosti (GALI). Ispitanici odgovaraju na sljedeća pitanja: 1) „Jeste li zbog zdravstvenih problema ograničeni u aktivnostima koje ljudi obično obavljaju? Smatrate li da ste ... u velikoj mjeri ograničeni; ograničeni, ali ne ozbiljno; ili da niste uopće ograničeni?“ Ako je odgovor na pitanje 1) „u velikoj mjeri ograničeni“ ili „ograničeni, ali ne ozbiljno“, ispitanici odgovaraju na pitanje 2): „Jeste li bili ograničeni barem posljednjih 6 mjeseci? Da ili ne?“. Osoba se smatra osobom s invaliditetom ako je odgovor na drugo pitanje „Da“. Kako je izračunato na temelju istraživanja EU-SILC, u državama članicama EU-27 u 2020. može se primijetiti korelacija između učestalosti invaliditeta na temelju koncepta GALI i razlike u zapošljavanju na temelju invaliditeta koja se na njoj temelji (Pearsonov koeficijent korelacije = -0,6).

³⁶ Pokazatelj je mjera udjela stanovništva koje živi u kućanstvima u kojima ukupni troškovi stanovanja čine više od 40 % raspoloživog dohotka (oboje umanjeno za iznos doplatka za stanovanje). U dokumentu [Metodološke smjernice i opis varijabli iz istraživanja EU-SILC \(verzija iz travnja 2020.\)](#) navodi se da doplatci (samo oni utemeljeni na provjeri materijalnog stanja) obuhvaćaju naknade za najamninu i naknade vlasnicima-stanarima, ali ne obuhvaćaju porezne olakšice i kapitalne transfere. U dokumentu se troškovi stanovanja definiraju kao mjesečni troškovi koji se stvarno plaćaju, a povezani su s pravom kućanstva na život u smještaju. Oni obuhvaćaju osiguranje od nedostataka u izgradnji (za najmoprimce: ako se plaća), usluge i naknade (odstranjivanje otpadnih voda, odvoz otpada itd.; obvezno za vlasnike, za najmoprimce: ako se plaća), redovno održavanje i popravke, poreze (za najmoprimca: na nekretninu za stanovanje, ako je primjenjivo) i troškove komunalnih usluga (voda, električna energija, plin i grijanje). Za vlasnike koji plaćaju hipoteku uključena su plaćanja povezanih kamata (oduzete su sve porezne olakšice, ali ne i naknade za stanovanje). Za najmoprimce koji plaćaju tržišnu ili sniženu cijenu uključeno je i plaćanje najmnine. Za najmoprimce bez najmnine naknade za stanovanje ne smiju se oduzimati od ukupnih troškova stanovanja.

- djeca mlađa od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu
- samoprocijenjena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi (u dobi od 16+ godina)³⁷.

Za glavni pokazatelj „razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta” privremeno se kao statistički izvor upotrebljava istraživanje EU-a o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC), ali radi bolje točnosti od 2022. će se prijeći na anketu EU-a o radnoj snazi, za pružanje podataka 2023. Službe Komisije, uključujući Eurostat, nastavit će pratiti njegovu kvalitetu i revidirat će pokazatelj u srednjoročnom razdoblju, kad podaci na temelju ankete o radnoj snazi postanu dostupni (2023.), i poduprijet će daljnje korake za poboljšanje usporedivosti među zemljama te razmotriti razvoj dodatnih pokazatelja u tom području. Za glavni pokazatelj „sudjelovanje odraslih u obrazovanju tijekom posljednjih 12 mjeseci” isto tako će se upotrebljavati anketa EU-a o radnoj snazi od 2022. nadalje. Komisija će pratiti pokazatelj zajedno s Eurostatom i provesti temeljitu analizu podataka iz dva izvora istraživanja kad postanu dostupni (2023.) kako bi se osigurala kvaliteta i usporedivost podataka. Kako bi se osiguralo praćenje smjernica za zapošljavanje br. 6. i 7., među ostalim s obzirom na aktivne politike tržišta rada, u ovom Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2022. iznimno će se upotrebljavati pokazatelj sudjelovanja odraslih u obrazovanju tijekom posljednja četiri tjedna (u dobi od 25 do 64 godine).

³⁷ Samoprocijenjene neispunjene potrebe za zdravstvenom skrbi odnose se na subjektivnu procjenu pojedinca o tome je li mu u okviru određene vrste liječničke skrbi bio potreban liječnički pregled ili liječenje, ali mu ono nije pruženo ili ga nije zatražio zbog sljedeća tri razloga: „financijski razlozi”, „lista čekanja” i „prevelika udaljenost”. Zdravstvena skrb odnosi se na pojedinačne usluge zdravstvene zaštite (liječnički pregled ili liječenje, ne računajući stomatološke usluge) koje pruža liječnik ili osoba jednakovrijedne struke ili se one pružaju pod njegovim izravnim nadzorom u skladu s nacionalnim zdravstvenim sustavima (definicija Eurostata). Problemi koje osobe navode kad je riječ o dobivanju zdravstvene skrbi u slučaju bolesti mogu biti odraz prepreka dobivanju skrbi.

Glavni pokazatelji analiziraju se s pomoću zajedničke metodologije o kojoj su se usuglasili

EMCO i SPC (vidjeti Prilog 4. za više pojedinosti). Tom se metodologijom evaluiraju stanje i kretanja u državama članicama promatranjem razina i promjena u odnosu na prethodnu godinu³⁸ za svaki od glavnih pokazatelja uključenih u pregled socijalnih pokazatelja. Razine i promjene razvrstavaju se prema njihovoj udaljenosti od predmetnog (neponderiranog) prosjeka EU-a. Uspješnosti država članica u područjima razina i promjena kombiniraju se primjenom dogovorenog pravila kako bi se svaku državu članicu rasporedilo u jednu od sedam kategorija („najbolji rezultati”, „bolji rezultati od prosječnih”, „prosječni/neutralni rezultati”, „dobri rezultati, ali potrebno praćenje”, „slabi rezultati koji se poboljšavaju”, „potrebno praćenje” i „kritično stanje”). Na toj se osnovi u tablici 1. daje se sažetak pregleda prema posljednjim raspoloživim podacima za svaki pokazatelj.

Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja upućuju na ključne izazove u državama članicama EU-a u trima područjima: jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, pravedni radni uvjeti te socijalna zaštita i uključenost.

Kad je riječ o „kritičnim stanjima” (označeno crvenim na slici 4.), relativno velik broj država članica i dalje se suočava s velikim izazovima u vezi sa situacijom na tržištu rada za žene i sudjelovanjem djece u sustavu formalne skrbi za djecu (s pet crvenih oznaka za oba pokazatelja). Rezultati na tržištu rada za druge skupine isto tako izazivaju zabrinutost u relativno velikom broju država članica, pri čemu su razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta i stopa pripadnosti skupini NEET među mladima označeni crvenim za šest, odnosno četiri države. Udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje isto je tako na kritičnoj razini za četiri države članice. Naposljetku, u području socijalne zaštite i uključenosti, učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva na kritičnoj je razini u velikom broju država članica (6), pri čemu su čak četiri države suočene s ozbiljnim problemima u vezi s rizikom od siromaštva općenito i posebno siromaštvom djece. Kvintilni omjeri dohotka isto tako su na kritičnoj razini u četiri države članice. Širenjem pregleda kako bi se obuhvatila i stanja za koja je „potrebno praćenje”, uz ona „kritična”, najproblematičniji slučajevi povezani su s tri pokazatelja koji se odnose na stopu pripadnosti skupini NEET među mladima, učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva te djecu mlađu od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu, s deset zemalja za prva dva pokazatelja i jedanaest za treći. U poglavlju 2. predstavljena je detaljna analiza šesnaest pokazatelja, uključujući dugoročna kretanja i dodatne pokazatelje.

³⁸ Osim bruto raspoloživog dohotka kućanstava, koji se mjeri u obliku indeksa (2008. = 100, tako da odražava promjene u odnosu na razdoblje prije krize), u dogovoru s Odborom za zapošljavanje i Odborom za socijalnu zaštitu.

Financijska i tehnička potpora EU-a zapošljavanju, stjecanju vještina i mjerama socijalne politike

Znatna financijska sredstva EU-a pružaju se putem različitih financijskih instrumenata radi pružanja potpore provedbi europskog stupa socijalnih prava. S otprilike 500 milijardi EUR (uključujući nacionalno sufinanciranje) za razdoblje 2021. – 2027., fondovima kohezijske politike EU-a (osobito Europskim socijalnim fondom plus (ESF+) i Europskim fondom za regionalni razvoj (ERDF)) nastoje se smanjiti socioekonomske nejednakosti, pružiti potpora uzlaznoj gospodarskoj i socijalnoj konvergenciji te potaknuti strukturne promjene. Komisija je u svibnju 2020. predložila instrument NextGenerationEU (807 milijardi EUR u tekućim cijenama, dio višegodišnjeg financijskog okvira EU-a za razdoblje 2021. – 2027.) radi ublažavanja gospodarskih i socijalnih učinaka krize, jačanja gospodarske i socijalne otpornosti i bolje pripreme gospodarstava i društava EU-a na izazove i mogućnosti koje pružaju zelena i digitalna tranzicija, među ostalim u vezi s njihovom dimenzijom pravednosti. Novi Mehanizam za oporavak i otpornost središnji je dio instrumenta NextGenerationEU (više detalja u nastavku). Utjecaj financijskih sredstava EU-a dodatno je ojačan putem tehničke pomoći koja se financira putem Instrumenta za tehničku potporu. Cilj je tog instrumenta pružiti potporu – na zahtjev– nacionalnim tijelima davanjem najnovijih savjeta o politici i prilagođenom izgradnjom kapaciteta u prioritetnim područjima za reforme, među ostalim u područjima tržišta rada, vještina i socijalne politike. Tehnička potpora može se pružiti na bilateralnoj ili višedržavnoj osnovi.

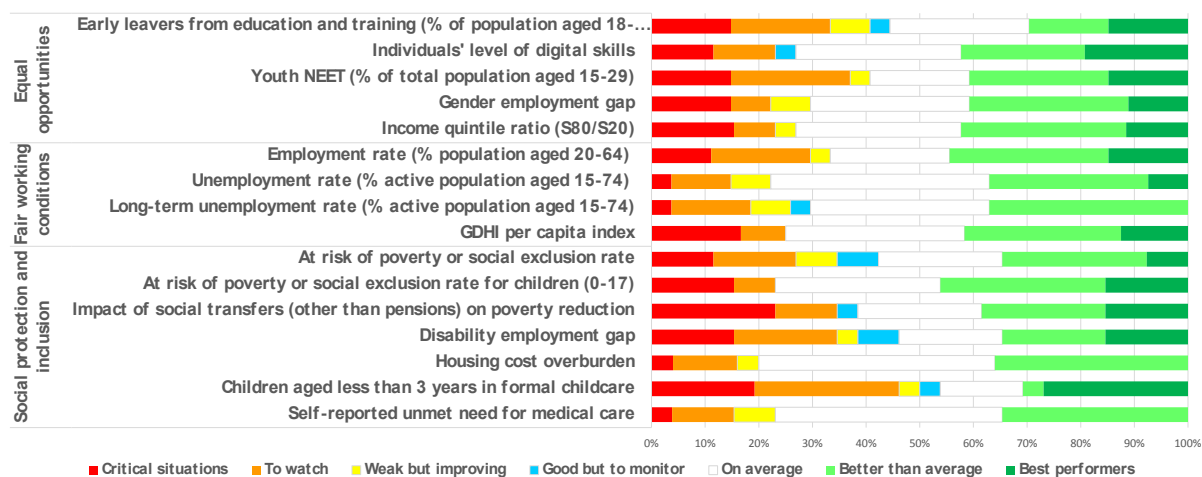
Iz Mehanizma za oporavak i otpornost (u vrijednosti od 723,8 milijardi EUR u tekućim cijenama) pruža se financijska potpora velikih razmjera za reforme i ulaganja u državama članicama kojima se podupiru održivi i uključivi rast te otvaranje radnih mjesta, a poseban je naglasak na reformama i ulaganjima kojima se rješavaju problemi utvrđeni u preporukama za pojedine zemlje u kontekstu europskog semestra. Čak četiri od šest stupova kojima se definira područje primjene Mehanizma relevantno je za provedbu europskog stupa socijalnih prava, a to su: pametan, održiv i uključiv rast; socijalna i teritorijalna kohezija; zdravlje te gospodarska, socijalna i institucionalna otpornost i politike za sljedeću generaciju, djecu i mlade. Zbog toga se u planovima za oporavak i otpornost država članica, koje potvrđuje Komisija i odobrava Vijeće, naglasak stavlja na područja zapošljavanja, vještina i socijalne politike.

S proračunom od gotovo 99,3 milijarde EUR za razdoblje 2021. – 2027. putem fonda ESF+ pružit će se potpora i dodati vrijednost politikama država članica u području zapošljavanja, vještina i socijalne politike te će se te politike dopuniti. Putem fonda će se financirati mjere kojima se osiguravaju jednake mogućnosti, jednak pristup tržištu rada, pravedni i kvalitetni radni uvjeti te socijalna zaštita i uključenost, s posebnim naglaskom na kvalitetno i uključivo obrazovanje i osposobljavanje, cjeloživotno učenje, ulaganje u djecu i mlade te pristup osnovnim uslugama. Na početku krize uzrokovane bolešću COVID-19 putem kohezijskih fondova brzo se reagiralo u okviru Investicijske inicijative kao odgovor na koronavirus i Investicijske inicijative plus kao odgovor na koronavirus (CRII i CRII+), što je dovelo do neto povećanja od više od 11 milijardi EUR za mjere za zapošljavanje i zdravstvenu skrb do studenoga 2021. Dodatnih 50,6 milijardi EUR Pomoći za oporavak za koheziju i europska područja (REACT_EU) doprinijelo je jačanju kapaciteta za oporavak od krize u državama članicama. Naposlijetku, 100 milijardi EUR u zajmovima stavljeno je na raspolaganje putem Europskog instrumenta za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE) u korist programâ skraćenog radnog vremena i sličnih mjera očuvanja radnih mjesta, osobito za samozaposlene osobe.

Mehanizam za pravednu tranziciju uspostavljen je u sklopu Plana ulaganja za europski zeleni plan radi pružanja potpore pravednom prijelazu na klimatsku neutralnost. Prvi je stup mehanizma Fond za pravednu tranziciju (FPT)³⁹, uspostavljen u okviru kohezijske politike, kojim se osigurava 19,3 milijarde EUR za ublažavanje negativnih učinaka procesa prijelaza na klimatski neutralno gospodarstvo tako što se pruža potpora najpogođenijim područjima.

³⁹ Uredba (EU) 2021/1056 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. lipnja 2021. o uspostavi Fonda za pravednu tranziciju; [EUR-Lex – 32021R1056 – HR – EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

Slika 4.: Zapošljavanje, vještine i socijalni izazovi u državama članicama EU-a prema glavnom pokazatelju u revidiranom pregledu socijalnih pokazatelja

Napomene: 1. podaci za pokazatelj o sudjelovanju odraslih u obrazovanju još nisu dostupni; 2. pokazatelj digitalnih vještina odnosi se na podatke iz 2019.; 3. za neke pokazatelje nedostaju podaci za neke zemlje; legende za sve pokazatelje prikazane su u Prilogu.

Tablica 1. Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja: pregled izazova u državama članicama

		Godina	Najbolji rezultati	Bolji rezultati od prosječnih	Dobri rezultati, ali potrebno praćenje	Prosječni/neutralni rezultati	Slabi rezultati koji se poboljšavaju	Potrebno praćenje	Kritično stanje
Jednake mogućnosti	Osobe koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje (% stanovništva u dobnj skupini od 18 do 24 godine)	2020.	EL, HR, IE, SI	EE, LV, PL, PT	LT	AT, BE, DE, DK, FR, NL, SK	ES, MT	CY, CZ, FI, LU, SE	BG, HU, IT, RO
	Stupanj digitalnih vještina pojedinaca	2019.	DE, DK, FI, NL, SE	AT, CZ, EE, EL, HR, IE	LU	BE, ES, FR, LT, MT, PT, SI, SK		CY, HU, PL	BG, LV, RO
	Stopa pripadnosti skupini NEET među mladima (% ukupnog stanovništva u dobi od 15 do 29 godina)	2020.	DE, LU, NL, SE	AT, BE, DK, FI, HR, MT, SI		CZ, EE, FR, LV, PL	RO	CY, HU, IE, LT, PT, SK	BG, EL, ES, IT
	Razlika na temelju spola u zapošljavanju	2020.	FI, LT, LV	DE, DK, EE, FR, LU, PT, SE, SI		AT, BG, CY, ES, HU, IE, NL	EL, MT	HR, SK	CZ, IT, PL, RO
	Kvintilni omjer dohotka (S80/S20)	2020.	CZ, SI, SK	AT, BE, DK, FI, IE, NL, PL, SE		CY, EE, EL, FR, HR, HU, LU, PT	RO	ES, MT	BG, DE, LT, LV
Pravedni radni uvjeti	Stopa zaposlenosti (% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine)	2020.	CZ, DE, NL, SE	DK, EE, FI, HU, LT, LV, MT, PL		CY, FR, LU, PT, SI, SK	HR	AT, BG, IE, RO	EL, ES, IT
	Stopa nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)	2020.	CZ, PL	BG, DE, FR, HU, MT, NL, RO, SI		AT, BE, CY, DK, FI, HR, IE, LU, PT, SE, SK	EL, IT	EE, LT, LV	ES
	Stopa dugotrajne nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)	2020.		CZ, DE, DK, FI, HU, MT, NL, PL, PT, SE	EE	BE, BG, CY, FR, HR, IE, LV, RO, SI	EL, IT	AT, LT, LU, SK	ES
	Rast bruto raspoloživog dohotka kućanstava (GDHI) po stanovniku (2008. = 100)	2020.	HU, LT, PL	CZ, IE, LU, LV, MT, SI, SK		DE, DK, FI, FR, HR, NL, PT, SE		AT, BE	CY, EL, ES, IT
Socijalna zaštita i uključenost	Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti	2020.	CZ, SK	AT, CY, DK, NL, PL, PT, SE	FI, SI	EE, FR, HR, HU, LU, MT	EL, LV	BE, DE, IE, LT	BG, ES, RO
	Stopa izloženosti djece riziku od siromaštva i socijalne isključenosti (u dobi od 0 do 17 godina)	2020.	CZ, DK, FI, SI	EE, HR, HU, LT, NL, PL, SE, SK		BE, CY, FR, IE, LU, LV, MT, PT		AT, DE	BG, EL, ES, RO
	Učinkovitost socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva	2020.	DK, FI, FR, IE	BE, DE, HU, LU, SE, SI	AT	CY, CZ, EE, NL, PL, SK		EL, LT, PT	BG, ES, HR, LV, MT, RO
	Razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta	2020.	DK, FI, LV, PT	AT, EE, ES, LT, LU	FR, SI	CY, CZ, EL, NL, SK	IE	HU, MT, PL, RO, SE	BE, BG, DE, HR
	Preopterećenost troškovima stanovanja	2020.		CY, FI, HR, IE, LT, MT, PT, SI, SK		AT, BE, CZ, ES, HU, LU, LV, NL, PL, RO, SE	EL	BG, DK, EE	DE
	Djeca mlađa od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu	2020.	BE, DK, FR, LU, NL, PT, SE	SI		EE, FI, LV, MT	HR	AT, BG, CY, DE, EL, IE, LT	CZ, HU, PL, RO, SK
Samoprocijenjena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi	2020.		AT, CY, CZ, DE, ES, HU, LU, MT, NL		BE, BG, DK, FR, HR, IE, LT, PT, SE, SI, SK		FI, LV, RO	PL	

Napomena: podaci su ažurirani 13. siječnja 2021. Podaci za pokazatelje kvintilni omjer dohotka, stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti, stopa izloženosti djece riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva, razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta, preopterećenost troškovima stanovanja, djeca mlađa od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu i samoprocijenjena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi nisu dostupni za Italiju. Podaci o rastu GDHI-ja nisu dostupni za Bugarsku, Estoniju i Rumunjsku. Prekidi u vremenskom nizu i oznake navedeni su u prilogima 1. i 2.

1.4. Glavni ciljevi EU-a do 2030.

EU je utvrdio tri glavna cilja za 2030. u području zapošljavanja, vještina i smanjenja siromaštva, koji su predstavljeni u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava. Glavne ciljeve pozdravili su čelnici EU-a u Izjavi iz Porta od 8. svibnja i Europsko vijeće u lipnju te ih je podržalo Vijeće EPSCO u lipnju.⁴⁰ Zajedno s komplementarnim ciljevima koji su predstavljeni u nastavku, oni odražavaju tri poglavlja europskog stupa socijalnih prava, tj. jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, pravedne radne uvjete te socijalnu zaštitu i uključenost⁴¹. Ta će tri cilja pomoći u usmjeravanju djelovanja prema modelu rasta i oporavka koji donosi velik broj radnih mjesta, pri čemu će se radnicima pružiti potpora putem cjeloživotnog učenja kako bi što bolje iskoristili gospodarsku i društvenu preobrazbu, a istovremeno će se boriti protiv siromaštva i socijalne isključenosti u EU-u te pružati potpora ostvarenju ciljeva održivog razvoja. Utvrđeni ciljevi su ambiciozni ali realistični; njima se uzimaju u obzir socioekonomski kontekst, šira kretanja te planirane reforme i ulaganja, među ostalim u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost. Na temelju dogovorenih ciljeva, do 2030. u EU-u:

- Trebalo bi biti zaposleno najmanje 78 % stanovništva u dobi od 20 do 64 godine.⁴²
- Barem 60 % odraslih osoba (u dobi od 25 do 64 godine) trebalo bi svake godine pohađati neki oblik osposobljavanja.
- Broj osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti trebao bi se smanjiti za barem 15 milijuna.

⁴⁰ [Izjava iz Porta](#) i [zaključci](#) sa sastanka Europskog vijeća (24. i 25. lipnja 2021.).

⁴¹ Ti ciljevi dopunjuju druge okvire kao što su europski zeleni plan, Program vještina za Europu, europski prostor obrazovanja, strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma te plan za digitalno desetljeće.

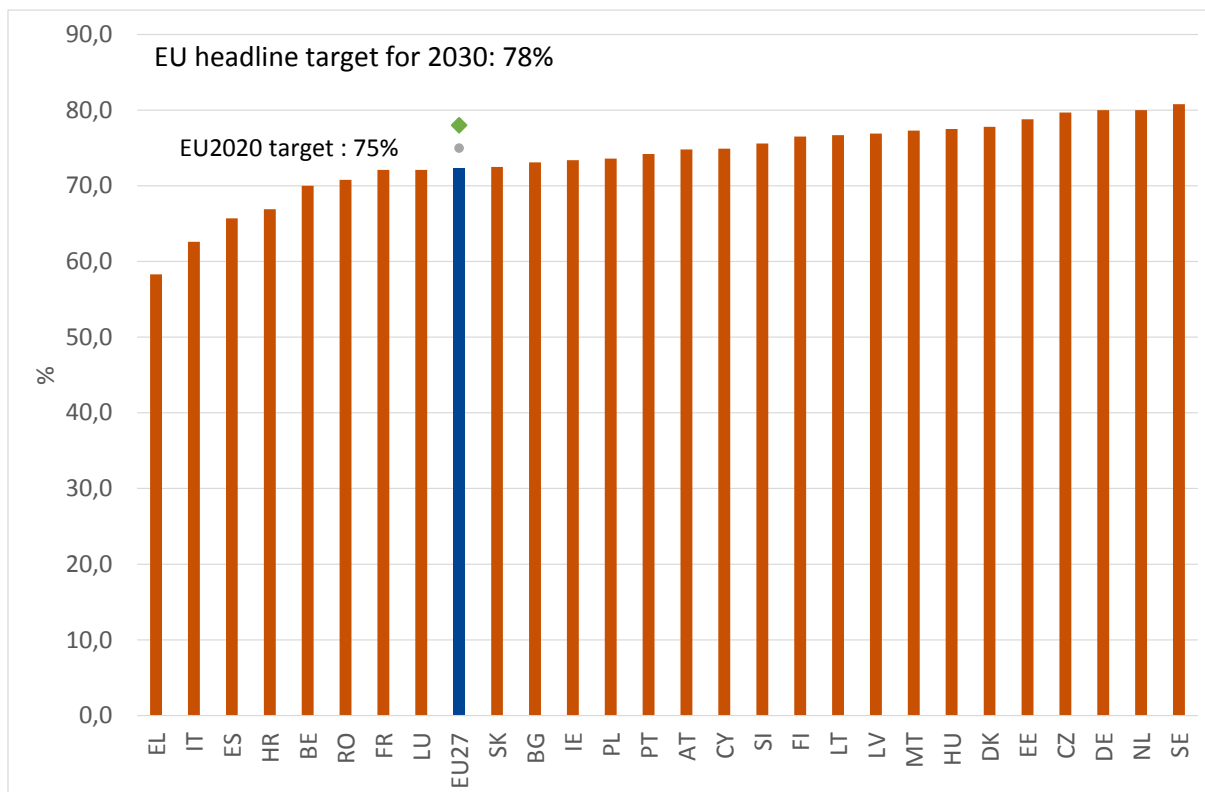
⁴² Cilj stope zaposlenosti utvrđen je uzimajući u obzir scenarije simulirane na temelju stopa potencijalnog rasta BDP-a i Eurostatovih projekcija stanovništva do 2030. te odnosa zaposlenosti i BDP-a tijekom oporavka u razdoblju 2013. – 2019.

Države članice trenutačno utvrđuju vlastite nacionalne ciljeve u skladu s ambicijama ugrađenima u glavne ciljeve EU-a. Socijalnom obvezom iz Porta od 7. svibnja 2021. (koju su potpisali predsjednici Europskog parlamenta i Europske komisije, portugalski predsjednik vlade, socijalni partneri EU-a i Socijalna platforma) države članice poziva se da utvrde ambiciozne nacionalne ciljeve koji, uzimajući u obzir početnu poziciju svake zemlje, predstavljaju odgovarajući doprinos ostvarenju europskih ciljeva. Komisija je u srpnju 2021. pozvala države članice da dostave svoje početne prijedloge za nacionalne ciljeve za 2030. U kontekstu europskog semestra pratit će se i glavni ciljevi EU-a i nacionalni ciljevi.

U skladu s glavnim ciljem u pogledu stope zaposlenosti ključni je prioritet postići visoku razinu zaposlenosti do 2030. kako bi se osiguralo da svi mogu u potpunosti sudjelovati u gospodarstvu i društvu. Sudjelovanje na tržištu rada važno je kako bi se pružila potpora potencijalu održivog i uključivog rasta, potaknulo aktivno sudjelovanje u društvu te doprinijelo prikladnosti i fiskalnoj održivosti sustava socijalne zaštite, među ostalim i s obzirom na starenje stanovništva. Napredak zelene i digitalne tranzicije na tržištu rada bit će važan za ostvarenje tog cilja. Stopa zaposlenosti u EU-u iznosila je 72,4 % u 2020., što je 5,6 postotnih bodova manje od cilja za 2030. od 78 % uključenog u glavni cilj (vidjeti sliku 5.).

Komplementarni ciljevi utvrđeni su u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava kako bi se povećalo sudjelovanje žena i mladih na tržištu rada i time pružila potpora ukupnom cilju stope zaposlenosti. Komplementarnim ciljevima nastoji se prepoloviti rodno uvjetovana razlika u zaposlenosti, povećati pružanje formalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te smanjiti stopu mladih (u dobi od 15 do 29 godina) koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET) na 9 %. Povećanje sudjelovanja žena na tržištu rada važno je ne samo za postizanje napretka u rodnoj ravnopravnosti, nego i za povećanje potencijala rasta i odgovaranje na izazove povezane sa starenjem stanovništva i smanjenjem radne snage. Uz potporu formalnog ranog predškolskog odgoja i obrazovanja, snažnije sudjelovanje žena na tržištu rada može doprinijeti i smanjenju siromaštva i socijalne isključenosti, među ostalim među djecom, pozitivnim utjecajem na dohodak kućanstava. Isto tako, smanjenje stope pripadnosti NEET znači aktiviranje neiskorištenog potencijala mladih, što je ključno kako bi se osiguralo njihovo potpuno sudjelovanje u društvu.

Slika 5. Stopa zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 64 godine 2020.

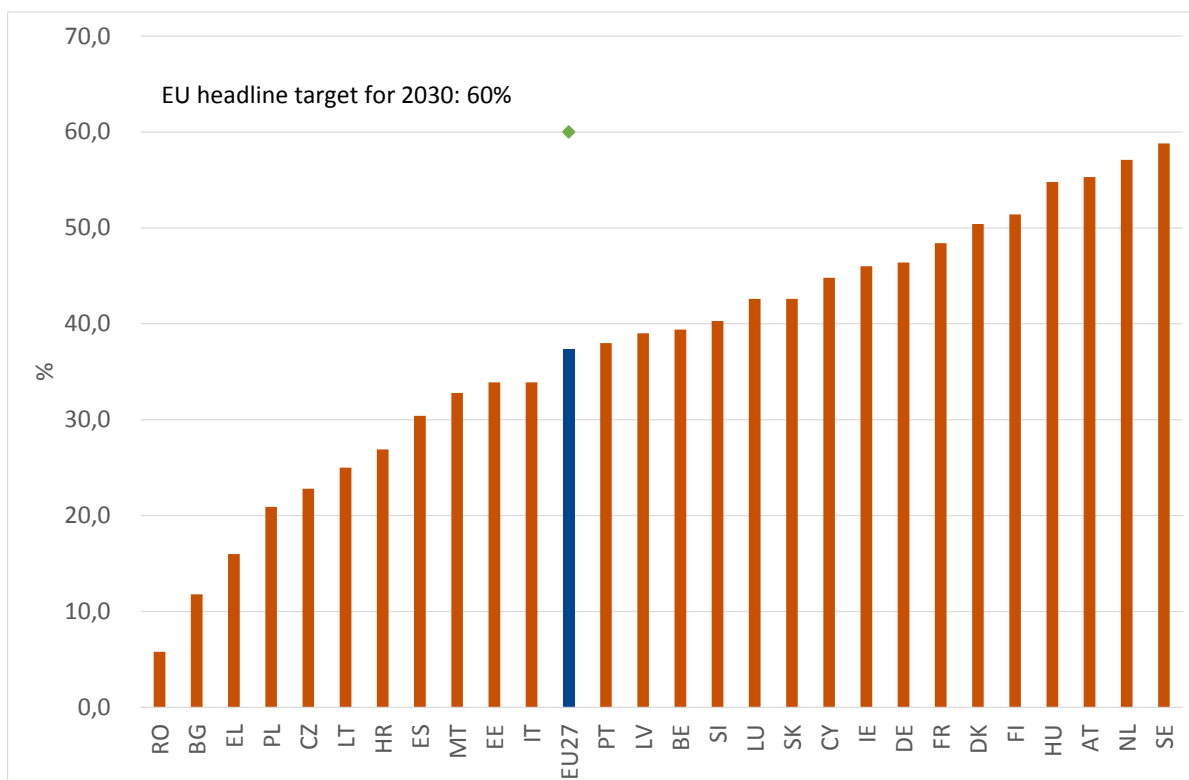
Izvor: Eurostat, pokazatelj [\[tesem010\]](#)

Glavni cilj za 2030. u vezi sa sudjelovanjem odraslih u obrazovanju odražava potrebu da se osigura prilagodba i mogućnost iskorištavanja prednosti u kontekstu potreba tržišta rada koje se brzo mijenjaju, nakon šoka uzrokovanog pandemijom bolesti COVID-19 i s obzirom na zelenu i digitalnu transformaciju. Utjecaj pandemije na gospodarstvo i društvo te strukturne promjene koje predstoje naglašavaju potrebu za mogućnostima prekvalifikacije tijekom cijele karijere i cjeloživotnim razvojem vještina. To je važnije nego ikad jer se očekuje da će digitalna i zelena tranzicija iz temelja promijeniti zahtjeve u pogledu vještina za mnoga radna mjesta i stvoriti nove. S obzirom na to, glavni cilj EU-a u pogledu obrazovanja odraslih jest postići stopu od 60 % u odnosu na stopu od 37,4 % iz 2016.⁴³ (vidjeti sliku 6.). Stoga je cilj za 2030. vrlo ambiciozan, uz veći angažman EU-a i država članica potaknut Programom vještina za Europu te znatna dodatna financijska sredstva EU-a stavljena na raspolaganje za osposobljavanje, među ostalim u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost (vidjeti poglavlje 2.2.).

Ostvarenje cilja u pogledu obrazovanja odraslih moguće je samo ako postoje čvrsti temelji u sustavima obrazovanja i osposobljavanja, a stjecanje vještina treba odgovarati budućim potrebama tržišta rada. Razina obrazovanja važan je čimbenik o kojem ovise izgledi mladih za zapošljavanje, a ujedno je temelj za cjeloživotno učenje. Unatoč tome, čak 15,7 % mladih u dobnoj skupini od 20 do 24 godine u EU-u nije završilo barem više sekundarno obrazovanje 2020. Zbog toga su Akcijskim planom za provedbu europskog stupa socijalnih prava utvrđeni komplementarni ciljevi kako bi se dodatno smanjilo rano napuštanje školovanja i povećalo sudjelovanje u višem sekundarnom obrazovanju. Nadalje, komplementarnim ciljem da najmanje 80 % osoba u dobi od 16 do 74 godine ima barem osnovne digitalne vještine prepoznaje se ključna uloga tih vještina za osiguranje potpunog sudjelovanja na tržištu rada i u društvu u budućnosti. U tom je području potrebno hitno djelovanje s obzirom na spor napredak ostvaren na razini EU-a od 2015. (s 54 % u 2015. na 56 % u 2019.).

⁴³ Kako je navedeno u odjeljku 1.2.; najnoviji dostupni podaci su iz 2016. Komisija će zajedno s Eurostatom pratiti taj pokazatelj i temeljito analizirati podatke iz dvaju istraživanja kad postanu dostupni (2023.) kako bi se osigurala kvaliteta i usporedivost podataka.

Slika 6.: Sudjelovanje odraslih u obrazovanju tijekom posljednjih 12 mjeseci (% , 2016.)

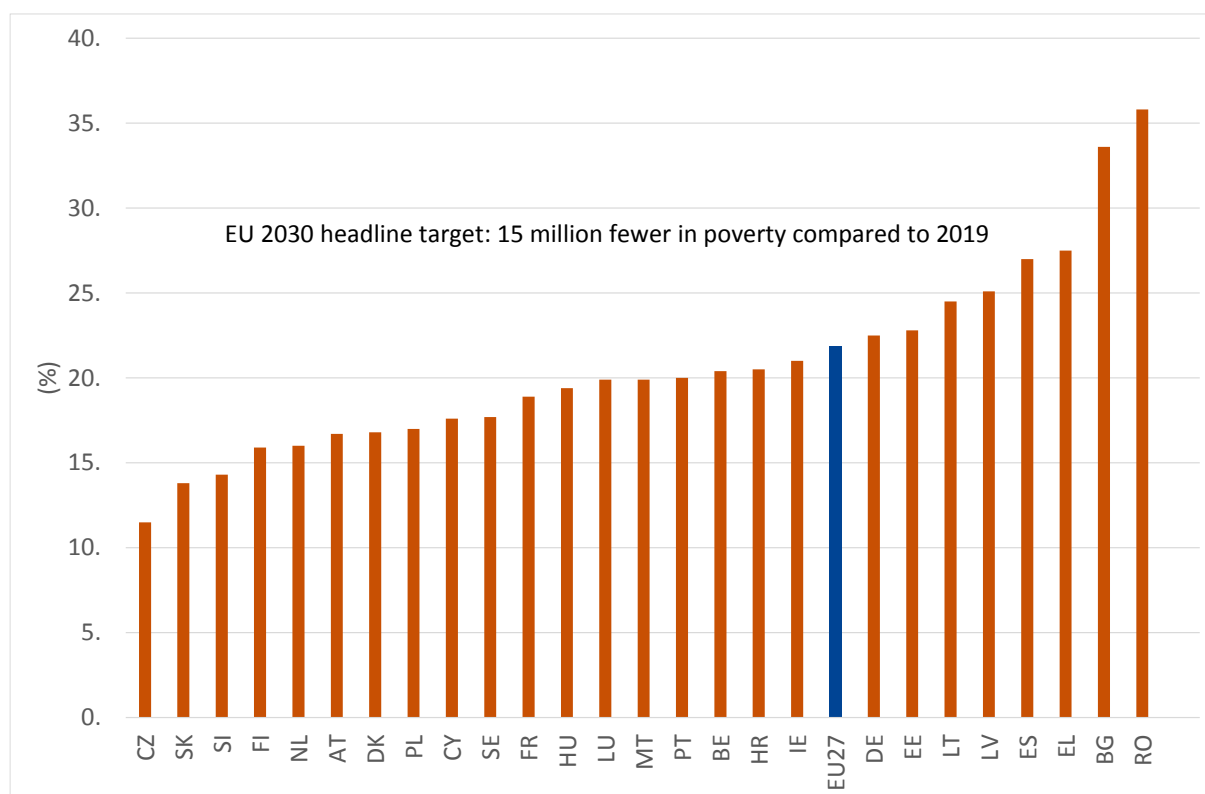
Izvor: posebni izvadak, dostupan [na internetu putem Eurostata](#).

Znatno smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti ključno je kako bi se osigurao uključiv rast te uzlazna socijalna i gospodarska konvergencija u EU-u. Cilj za 2030. podrazumijeva 15 milijuna manje osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE) do 2030.⁴⁴ U 2020. prosječna stopa AROPE za EU iznosila je 21,9 % (vidjeti sliku 7.). Kako bi se ostvarila ambicija u pogledu EU-ova cilja smanjenja siromaštva, države članice trebat će djelovati u tri područja: potpora dohotku, pristup robi i uslugama i integracija na tržište rada.

Akcijskim planom za provedbu europskog stupa socijalnih prava utvrđen je komplementaran cilj smanjenja broja djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti. Usmjerenost na djecu važna je kako bi se prekinuo međugeneracijski ciklus siromaštva i doprinijelo osiguranju jednakih mogućnosti u EU-u. Kako bi se to ostvarilo, tim komplementarnim ciljem predviđa se smanjenje broja djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti za najmanje 5 milijuna do 2030.

⁴⁴ Uzimajući u obzir Eurostatov središnji demografski scenarij za desetljeće 2020.

Slika 7.: Stopa AROPE za cijelo stanovništvo 2020. (%)

Izvor: Eurostatov pokazatelj [[tepsr_lm410](#)]. Cilj smanjenja broja osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti za 15 milijuna do 2030. odgovara stopi AROPE od 17,6 % prema osnovnoj vrijednosti 2019. i Eurostatovu središnjem demografskom scenariju za desetljeće 2020.

Okviri za utvrđivanje referentnih vrijednosti kao potpora analizi i oblikovanju politika

U Komunikaciji o uspostavi europskog stupa socijalnih prava iz 2017. utvrđivanje referentnih vrijednosti predloženo je kao alat za pružanje potpore strukturnim reformama i poticanje uzlazne konvergencije u području zapošljavanja i socijalnih pitanja. Na multilateralnoj razini, okviri za utvrđivanje referentnih vrijednosti kombiniraju kvantitativne pokazatelje (u vezi s uspješnosti i ishodima) s kvalitativnom analizom značajki osmišljavanja politika i sredstava politika koje utječu na dobro oblikovanje politika. Uz pružanje potpore oblikovanju politika, okviri za utvrđivanje referentnih vrijednosti, zajedno s pokazateljima u pregledu socijalnih pokazatelja, služe kao temelj za analizu u europskom semestru i Zajedničkom izvješću o zapošljavanju.

Komisija razvija okvire za utvrđivanje referentnih vrijednosti od 2017. i o njima raspravlja s državama članicama u nekoliko područja, u skladu sa zajedničkim pristupom o kojem je postignut dogovor s Odborom za zapošljavanje (EMCO) i Odborom za socijalnu zaštitu (SPC). Tim su se okvirima razmatrala područja koja se odnose na 1. naknade za nezaposlene i aktivne politike tržišta rada, 2. vještine i obrazovanje odraslih i 3. minimalan dohodak. O glavnim rezultatima izviješteno je u prethodnim zajedničkim izvješćima o zapošljavanju. Komisija je počela raditi i na dodatnim okvirima koji bi se mogli primijeniti u budućim ciklusima semestra, posebice u suradnji s Odborom za zapošljavanje u vezi s utvrđivanjem referentnih vrijednosti minimalnih plaća i mapiranjem kolektivnog pregovaranja te s Odborom za socijalnu zaštitu u vezi s primjerenosti mirovina te skrbi o djeci i pružanjem potpore djeci.

O okviru za skrb o djeci i pružanje potpore djeci postignut je dogovor s Odborom za socijalnu zaštitu u listopadu 2021. Njime se utvrđuju pokazatelji ishoda (u vezi s pohađanjem ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, siromaštvom djece i oskudicom specifičnom za djecu) i pokazatelji uspješnosti (razlika u pohađanju ustanova za skrb o djeci među djecom s obzirom na kvintile dohotka, utjecaj socijalnih transfera na siromaštvo djece, razlika u preopterećenosti troškovima stanovanja i stopa stambene nezbrinutosti za djecu, utjecaj roditeljstva na zaposlenost u dobnoj skupini od 25 do 49 godina te udio stanovnika, u dobi od 25 do 49 godina, koji nisu aktivni ili rade u nepunom radnom vremenu zbog odgovornosti za skrb, prema spolu). Kako bi se procijenila primjerenost potpore dohotku, uvedena su dva pokazatelja koja se odnose na dohodak nezaposlenog para s dvoje djece te na par s jednim zaposlenim članom s niskim dohotkom, s dvoje djece, oboje kao udio praga siromaštva. Osiguran je niz kontekstualnih informacija kako bi se bolje obuhvatila stanja u državama članicama u praćenju kretanja. Naglašeno je i u kojim područjima treba dodatno raditi, osobito kad je riječ o sredstvima politika.

Jačanjem općeg razumijevanja relevantnih pokazatelja i sredstava politika u određenom području politike, okviri za utvrđivanje referentnih vrijednosti uvelike doprinose provedbi europskog stupa socijalnih prava. Nakon donošenja Akcijskog plana za provedbu europskog stupa socijalnih prava, u budućim okvirima za utvrđivanje referentnih vrijednosti uzet će se u obzir revidirani pregled socijalnih pokazatelja. O glavnim rezultatima izvješćuje se u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju.

ZAPOSLENOST I SOCIJALNE REFORME – REZULTATI I AKTIVNOSTI DRŽAVA ČLANICA

2,1 (Prikupljanje podataka za praćenje provedbe preporuke o dugotrajnoj nezaposlenosti u 2017.). Smjernica br. 5: Povećanje potražnje za radnom snagom

U ovom se odjeljku razmatra provedba smjernice br. 5 za zapošljavanje, kojom se državama članicama preporučuje stvaranje uvjeta koji potiču potražnju za radnom snagom i otvaranje radnih mjesta u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava br. 4 (aktivna potpora zapošljavanju) i br. 6 (plaće). U pododjeljku 2.1.1. naglasak je stavljen na ključna kretanja na tržištu rada, koja ujedno odražavaju učinke krize uzrokovane bolešću COVID-19. U pododjeljku 2.1.2. navedene su mjere koje su države članice provele u tim područjima, s posebnim naglaskom na mjere za očuvanje radnih mjesta za vrijeme krize uzrokovane bolešću COVID-19 i podupiranje otvaranja radnih mjesta.

2.1.1. Ključni pokazatelji

Nakon početnog šoka zbog krize uzrokovane bolešću COVID-9, rezultati na tržištu rada stabilizirali su se 2021. Unatoč padu BDP-a EU-a za 6 % na godišnjoj razini 2020., stopa nezaposlenosti povećala se za samo 0,4 postotna boda, s prosječne vrijednosti od 6,7 % na 7,1 % u istom razdoblju (uz povećanje od 1,4 postotna boda na mjesečnoj razini s najniže stope prije krize od 6,3 % u ožujku 2020. do najviše stope od 7,7 % u rujnu 2020.). Mjere potpore u obliku skraćenog radnog vremena i ostali programi za očuvanje radnih mjesta doprinijeli su relativno ograničenom povećanju nezaposlenosti. Manje sudjelovanje na tržištu rada, većinom zbog straha od zaraze i manjih mogućnosti pronalaska zaposlenja zbog smanjene gospodarske aktivnosti, isto je tako ublažilo povećanje stope nezaposlenosti. Iako će gospodarski oporavak omogućiti daljnje otvaranje radnih mjesta, povratak na razine zaposlenosti prije krize ne očekuje se prije 2022. Stanje je takvo unatoč činjenici da je stopa nezaposlenosti dosegla razinu prije krize (6,7 %) u rujnu 2021.

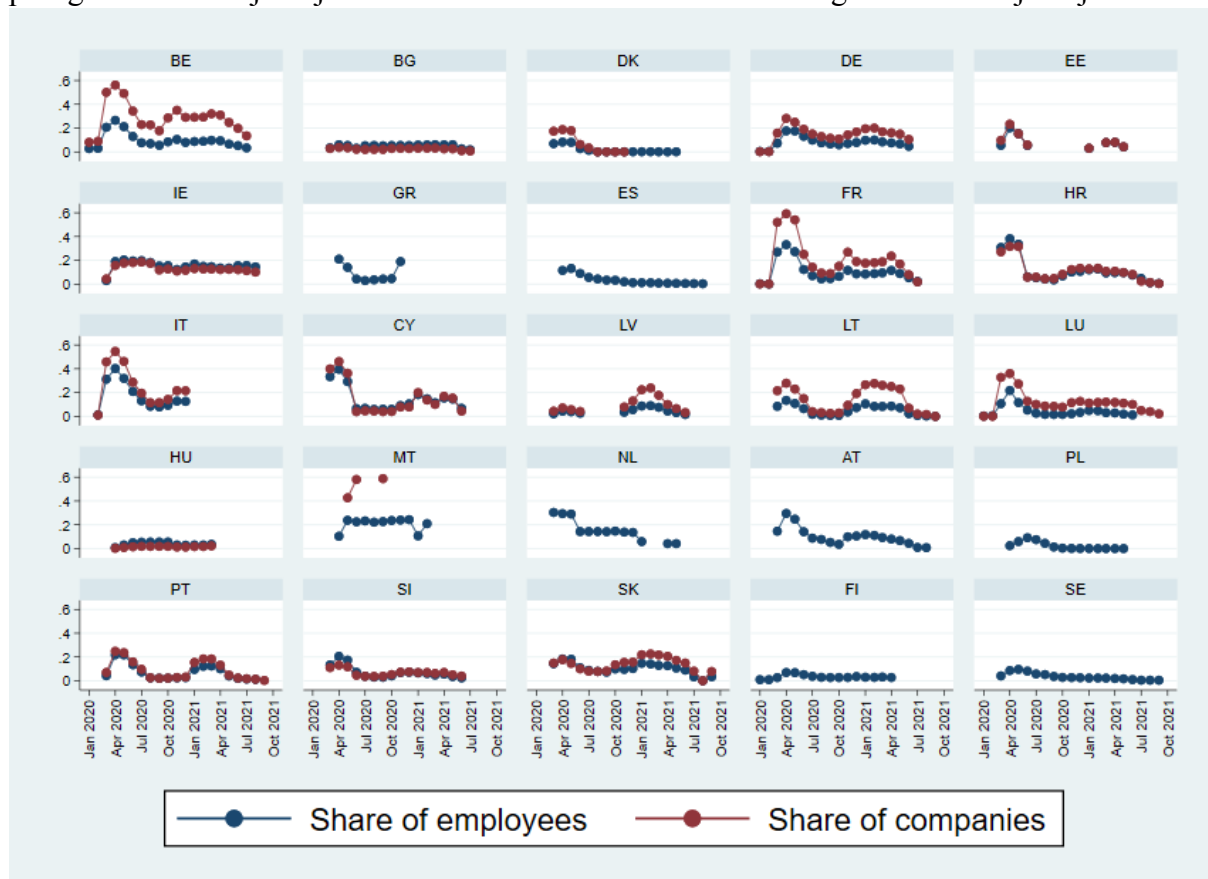
Broj radnika koji su iskoristili mogućnosti skraćenog radnog vremena i sličnih programa za očuvanje radnih mjesta ostao je visok do sredine 2021. Sve su države članice EU-a uvele ili ojačale programe skraćenog radnog vremena i/ili slične programe za očuvanje radnih mjesta tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19. Tijekom prvog vala pandemije (od travnja do svibnja 2020.) upotreba tih programa dosegla je nezapamćene razine (do 40 % ukupnog broja zaposlenih u do 60 % svih poduzeća u nekim državama članicama, kao što su Francuska i Italija, vidjeti sliku 2.1.1.). Iako u manjoj mjeri, ti su se programi uvelike primjenjivali i u drugoj polovini 2020. i prvoj polovini 2021. Te mjere potpore znatno su doprinijele ograničenju utjecaja pandemije na tržište rada, osobito kad je riječ o stopama zaposlenosti, posebice za radnike s nižim dohotkom (Eurostat, 2021.⁴⁵). U nekim državama članicama (npr. Estoniji i Latviji) programi su ukinuti i zatim ponovno uvedeni zbog ponovnog jačanja pandemije. Kao dio EU-ova odgovora na pandemiju, 19 država članica 2020. primilo je potporu iz instrumenta SURE za otprilike 31 milijun osoba i 2,5 milijuna poduzeća⁴⁶. Bit će važno osigurati da programi skraćenog radnog vremena olakšaju i podupru postupke restrukturiranja te da ne usporavaju strukturne prilagodbe. Zbog toga bi se izvanredne mjere za hitne situacije trebale postupno ukidati kad za to dođe vrijeme.

⁴⁵ [Impact of COVID-19 on employment income – advanced estimates – Statistics Explained \(europa.eu\)](#) (Utjecaj bolesti COVID-19 na dohodak od nesamostalnog rada – napredne procjene – objašnjenja statističkih podataka).

⁴⁶ Drugo izvješće o provedbi instrumenta SURE (COM 2021/596).

Slika 2.1.1.: Udio zaposlenika i poduzeća koji su dobili potporu u obliku skraćenog radnog vremena i drugih mjera očuvanja radnih mjesta postupno se smanjivao

Obuhvaćenost mjerama očuvanja radnih mjesta razlikovala se među državama članicama (u %, od prvog tromjesečja 2020. do trećeg tromjesečja 2021.)

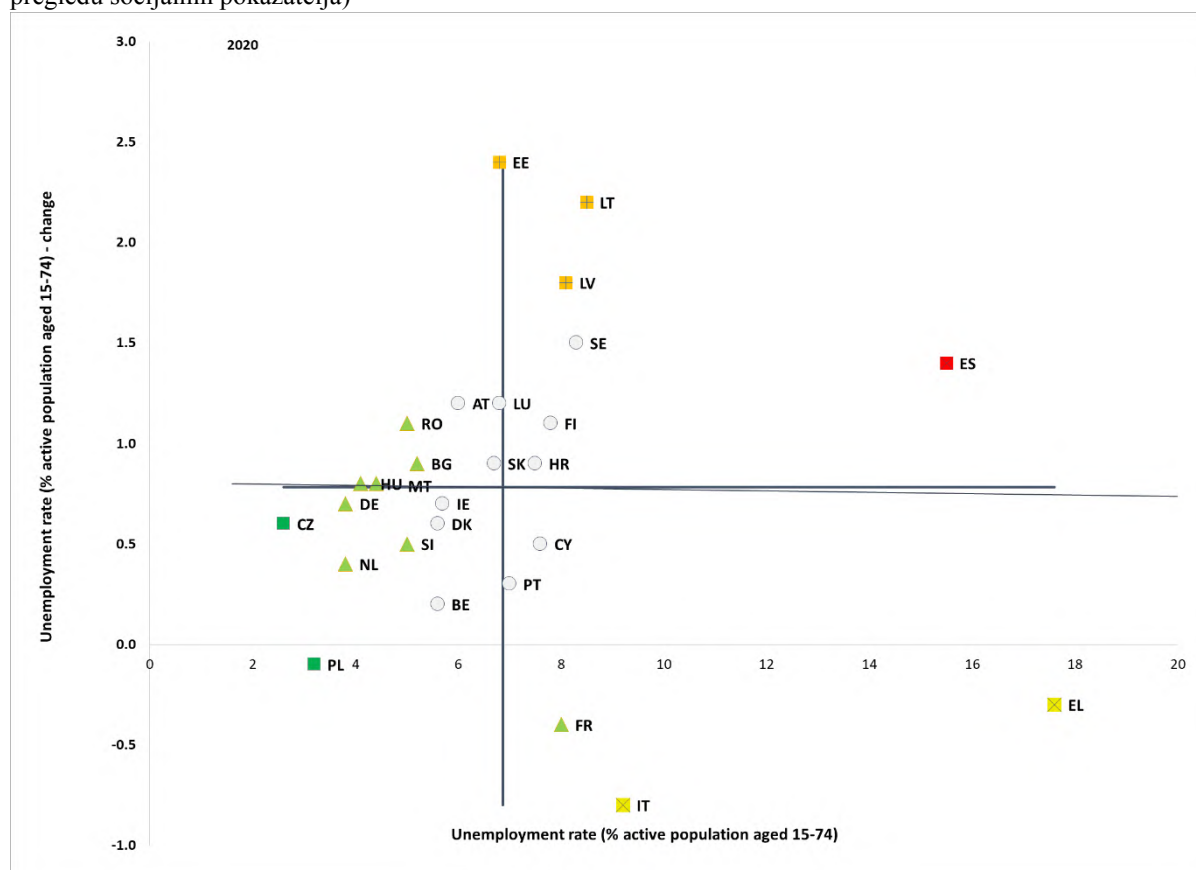
Napomena: nisu dostupni podaci za Češku i Rumunjsku.
Izvor: Eurostat, statistike o pandemiji bolesti COVID-19⁴⁷.

⁴⁷ [Society and work – COVID-19 – Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1) (Društvo i rad – COVID-19).

Nezaposlenost se u većini država članica EU-a pogoršala 2020. u odnosu na 2019. Stopa nezaposlenosti 2020. se u odnosu na 2019. povećala u svim državama članicama osim u četirima (vidjeti sliku 2.1.2.), pri čemu je najviša stopa za EU (7,7 %) dosegnuta u rujnu 2020. Prema pregledu socijalnih pokazatelja stanje je „kritično” u Španjolskoj, u kojoj je 2020. zabilježeno povećanje već visoke stope nezaposlenosti, a Grčka i Italija su u kategoriji „slabi rezultati koji se poboljšavaju”. Stanje u pogledu nezaposlenosti u baltičkim državama znatno se pogoršalo 2020., iako noviji podaci upućuju na to da je 2021. došlo do oporavka. Tijekom prvih devet mjeseci 2021. najveća smanjenja stope nezaposlenosti zabilježena su u Grčkoj (–2,9 postotnih bodova), Litvi (–2,2 postotna boda) te Estoniji i Cipru (–1,6 postotnih bodova). U istom razdoblju mala poboljšanja, ali za više od 1 postotnog boda, zabilježena su u Španjolskoj i Portugalu.

Slika 2.1.2.: Nezaposlenost se 2020. povećala u većini država članica

Stopa nezaposlenosti (dobna skupina od 15 do 74 godine) i godišnja promjena od 2019. do 2020. (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

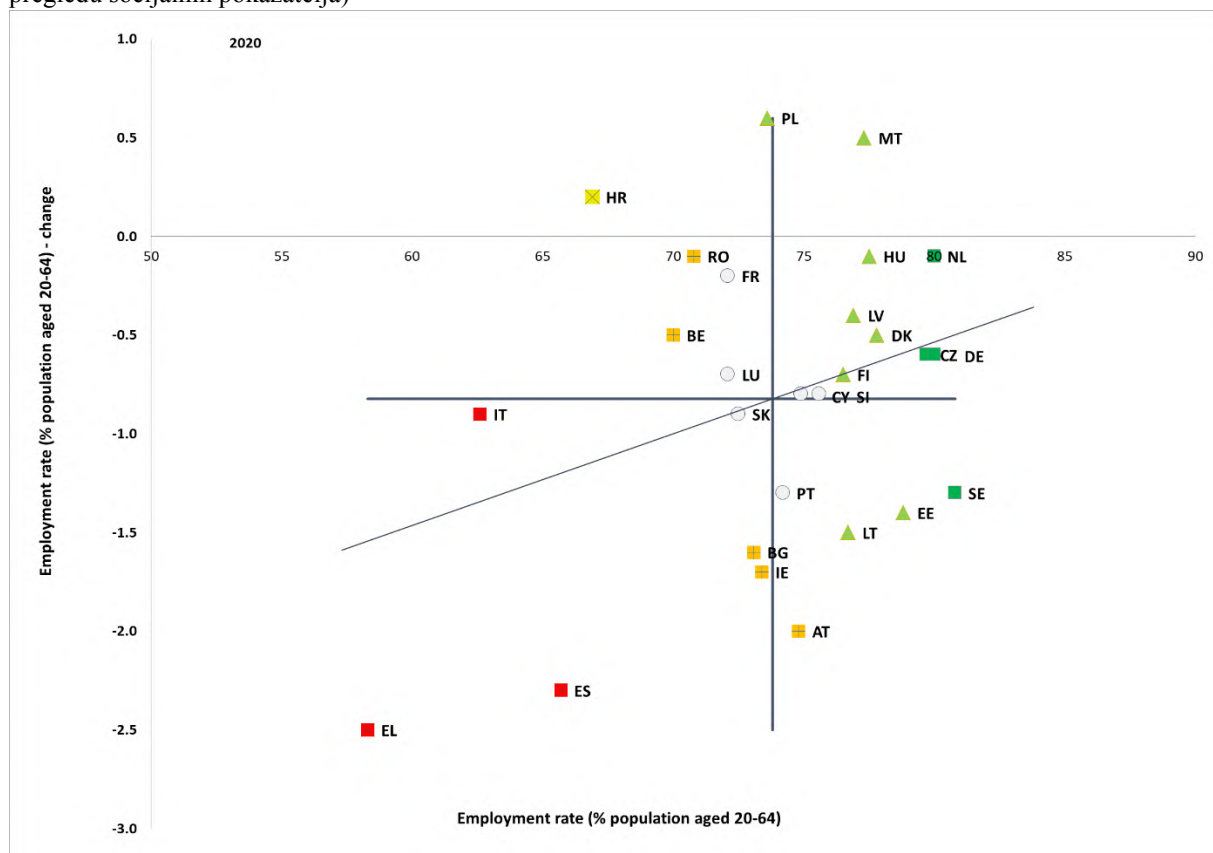

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu.
Izvor: Eurostat, [\[une_rt_a\]](#) anketa o radnoj snazi.

Prema odgovarajućem pokazatelju iz pregleda socijalnih pokazatelja, zaposlenost u gotovo svim zemljama EU-a smanjila se 2020. u odnosu na 2019. Kako je prikazano na slici 2.1.3., Grčka, Italija i Španjolska, prema metodologiji pregleda socijalnih pokazatelja, i dalje imaju „kritično stanje” jer su se njihove stope zaposlenosti dodatno smanjile na otprilike 65 % ili niže. S druge strane, Švedska, Njemačka, Češka i Nizozemska imaju „najbolje rezultate” (stope blizu ili iznad 80 % u 2020.). Općenito, stopa zaposlenosti u EU-u (dobna skupina od 20 do 64 godine) pala je na 72,4 % u 2020 (– 0,7 postotnih bodova u odnosu na 2019.). Stope zaposlenosti počele su se oporavljati u trećem tromjesečju 2020., a u trećem tromjesečju 2021. dosegnule su razinu iz posljednjeg tromjesečja 2019. Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 nije utjecala na razliku između stope zaposlenosti u gradovima i ruralnim područjima u EU-u, koja je iznosila 0,9 postotnih bodova 2020. za stanovništvo u dobnoj skupini od 20 do 64 godine (smanjenje za 0,1 postotni bod u odnosu na 2019.). Podaci iz nacionalnih računa pokazuju da je od prvog do trećeg tromjesečja 2021. rast zaposlenosti bio pozitivan u svim državama članicama. U devetnaest država članica ukupna zaposlenost u trećem tromjesečju 2021. premašila je razine prije krize (iz četvrtog tromjesečja 2019.).

Slika 2.1.3.: Stopa zaposlenosti 2020. smanjila se u gotovo svim državama članicama

Stopa zaposlenosti (dobna skupina od 20 do 64 godine) i godišnja promjena od 2019. do 2020. (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu.

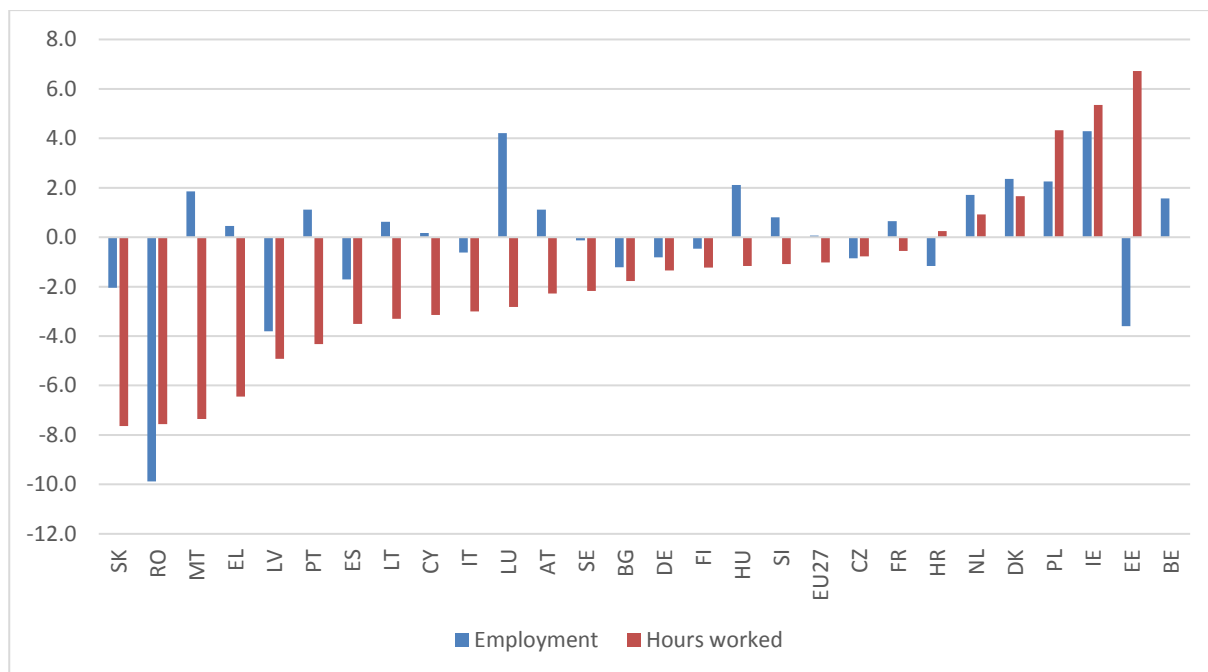
Izvor: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], anketa o radnoj snazi.

U svim državama članicama, osim u dvjema, od početka krize uzrokovane bolešću COVID-19 došlo je do pada broja odrađenih sati po zaposlenoj osobi. Zbog mjera za sprečavanje neposrednog utjecaja krize na zaposlenost smanjenje ukupnog broja odrađenih sati drastičnije je nego što bi se moglo zaključiti prema promjenama u ukupnim stopama zaposlenosti (slika 2.1.4.). U kojoj se mjeri gubitak zaposlenosti mogao izbjeći ovisilo je i o značajkama zanimanja, uključujući njegovu važnost, mogućnost rada na daljinu i potrebnu društvenu interakciju. Nakon povećanja u drugom tromjesečju 2020., broj radnika koji su odsutni s posla pao je na razine prije pandemije u većini država članica. Od početka oporavka broj odrađenih sati ostao je ispod razine prije pandemije u svim zemljama osim u Poljskoj, Nizozemskoj, Hrvatskoj i Estoniji. Nizak broj odrađenih sati može odražavati uvođenje skraćenog radnog vremena zbog još uvijek smanjene aktivnosti; međutim, nije izvjesno kada će se broj odrađenih sati po zaposleniku vratiti na razine prije krize⁴⁸. Raščlamba kretanja u vezi s odrađenim satima po spolu predstavljena je u odjeljku 2.2.

⁴⁸ Europska komisija (2021.), Godišnji pregled kretanja na tržištu rada i kretanja plaća u Europi za 2021. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije (kataloški br. KE-BN-21 – 001-EN-N).

Slika 2.1.4: Većina država članica zabilježila je znatan pad zaposlenosti i ukupnog broja odrađenih sati

Promjena u ukupnoj zaposlenosti i odrađenim satima između četvrtog tromjesečja 2019. i trećeg tromjesečja 2021. (u %)

Napomena: sezonski prilagođeni i kalendarski usklađeni podaci, osim sezonski prilagođenih podataka za CZ, EL, FR, MT, PL, PT, SK (zaposlenost) i MT, SK (odrađeni sati). Podaci o odrađenim satima za BE nisu dostupni. Podaci za DK odnose se na drugo tromjesečje 2021.

Izvor: Eurostat [namq_10_a10_e] Nacionalni računi

Zaposlenost je snažnije pala u sektorima koje su više pogodile mjere ograničenja kretanja

uvedene radi suzbijanja pandemije. Najveći pad zaposlenosti zabilježen je u sektorima najpogođenijima ograničenjem kretanja, kao što su pružanje smještaja, usluživanje hrane, aktivnosti putničkih agencija, kultura i usluge u kućanstvu⁴⁹. S druge strane, proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda, osiguranje, računalno programiranje i telekomunikacije djelatnosti su u kojima je 2020. zabilježen najveći porast zaposlenosti (u usporedbi s prethodnom godinom).⁵⁰ U najpogođenijim sektorima ujedno su se najčešće upotrebljavale mjere skraćenog radnog vremena.

⁴⁹ Eurofound (2021.), *COVID-19: Implications for employment and working life* (COVID-19: posljedice za zapošljavanje i svijet rada), serija o pandemiji bolesti COVID-19, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

⁵⁰ Europska komisija (2021.), *Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2021.*

Samozaposlenost se smanjila više od ukupne zaposlenosti, uz neke razlike među zemljama.

Broj samozaposlenih osoba u EU-u 2020. se smanjio za 1,5 %, što je udio od 14 %; taj pad bio je najizraženiji među samozaposlenim osobama sa zaposlenicima (-4,7 %). Osobito je bio izražen među samozaposlenim osobama u Njemačkoj i Italiji. Međutim, jedanaest država članica zabilježilo je porast broja samozaposlenih osoba, posebice Poljska, Francuska, Nizozemska i Mađarska. U drugom tromjesečju 2021. broj samozaposlenih osoba u EU-u pao je za 2,6 % u usporedbi s istim tromjesečjem godinu prije, uz smanjenje od 5 % među samozaposlenima osobama bez zaposlenika te porast od 3 % kod samozaposlenih osoba koje su ujedno i poslodavci. Najveći pad 2021. zabilježen je u Rumunjskoj, Italiji i Portugalu. Od prvog do drugog tromjesečja 2021. stopa ukupne zaposlenosti u EU-u postupno se oporavljala, no to nije bio slučaj sa stopom samozaposlenosti⁵¹.

⁵¹ Podaci iz nacionalnih računa, sezonski prilagođeni.

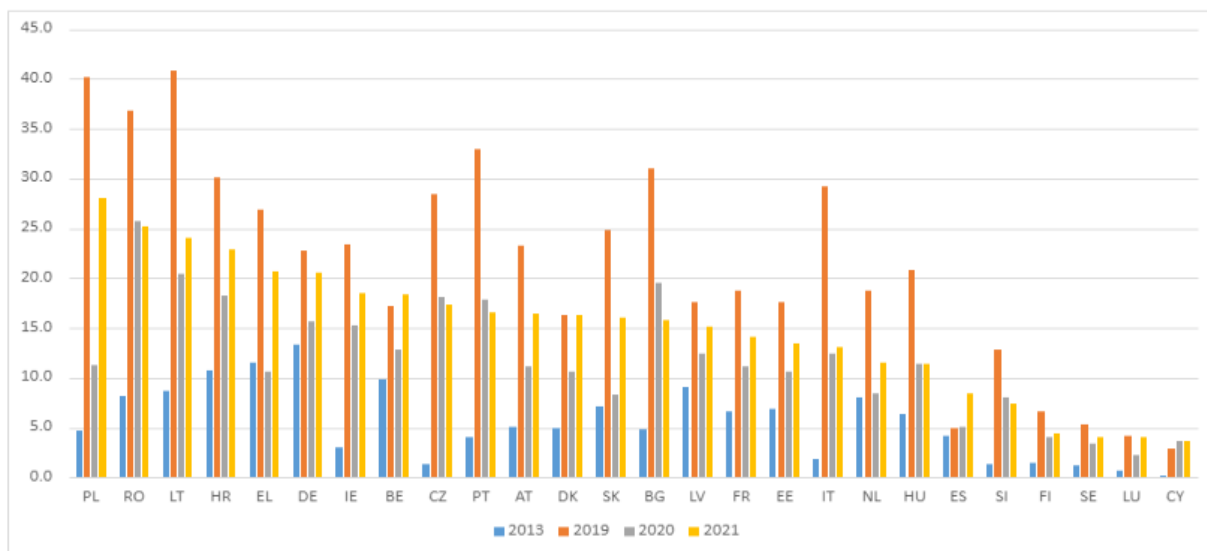
Zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19 privremeno su se smanjile povijesno visoke razine nedostatka radne snage, ali u većini država članica opet su u porastu. Nedostatak radne snage javlja se kad poslodavci ne mogu pronaći radnike potrebne da popune slobodna radna mjesta. Prije krize, u drugom tromjesečju 2019., stopa slobodnih radnih mjesta u EU-27 iznosila je 2,4 %. Stopa slobodnih radnih mjesta pala je na 1,6 % u drugom tromjesečju 2020. i otad raste te je dosegla 2,3 % u drugom tromjesečju 2021., što znači da je gotovo u potpunosti neutraliziran učinak šoka zbog pandemije bolesti COVID-19. Prema europskim anketama poduzeća i potrošača (EU-BCS), nedostatak radne snage prije pandemije bio je rekordno visok u 16 država članica (Austrija, Belgija, Bugarska, Češka, Estonija, Grčka, Francuska, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Poljska, Portugal, Rumunjska i Slovačka – vidjeti sliku 2.1.5.)⁵². Smanjenje gospodarske aktivnosti izazvano pandemijom bolesti COVID-19 dovelo je do smanjenja nedostatka radne snage u gotovo svim državama članicama⁵³. Nakon ublažavanja mjera ograničenja kretanja i postupnog gospodarskog oporavka 2021. nedostatak radne snage ponovno je počeo rasti u većini država članica. U sektorima kao što su građevinarstvo, zdravstvena skrb i dugotrajna skrb te u sektoru informacijskih i komunikacijskih tehnologija to je uzrokovano kroničnim nedostatkom vještina. Nedostaci radne snage približili su se razini prije pandemije u drugom tromjesečju 2021., a nezaposlenost se tek neznatno smanjila. Neke države članice zabilježile su veća povećanja nedostatka radne snage od drugih. Udio poslodavaca koji su izvijestili da je nedostatak radne snage znatno utjecao na ograničenje proizvodnje u prva tri tromjesečja 2021. bio je najviši (iznad 20 %) u Poljskoj, Rumunjskoj, Litvi, Hrvatskoj, Grčkoj i Njemačkoj.

⁵² Postoji općenita korelacija između tih rezultata i rezultata ankete o ulaganjima Grupe Europske investicijske banke iz 2019.

⁵³ Iako je to vjerojatno bilo ograničeno uvođenjem skraćenog radnog vremena i drugih mjera za očuvanje radnih mjesta.

Slika 2.1.5: Prijavljeni nedostaci radne snage zbog pandemije su se smanjili u većini država članica, ali ponovno su u porastu nakon što je nastupio oporavak

Indeks nedostatka radne snage – udio poslodavaca u proizvodnom, uslužnom i građevinskom sektoru koji su prijavili da je nedostatak radne snage znatno utjecao na ograničenje proizvodnje (u %, 2013. – 2021.).

Napomene: zemlje su poredane silaznim redoslijedom nedostatka radne snage 2021. Podaci za 2021. izračunani su kao prosjek prva tri tromjesečja.

Izvor: EU-ova anketa poduzeća i potrošača.

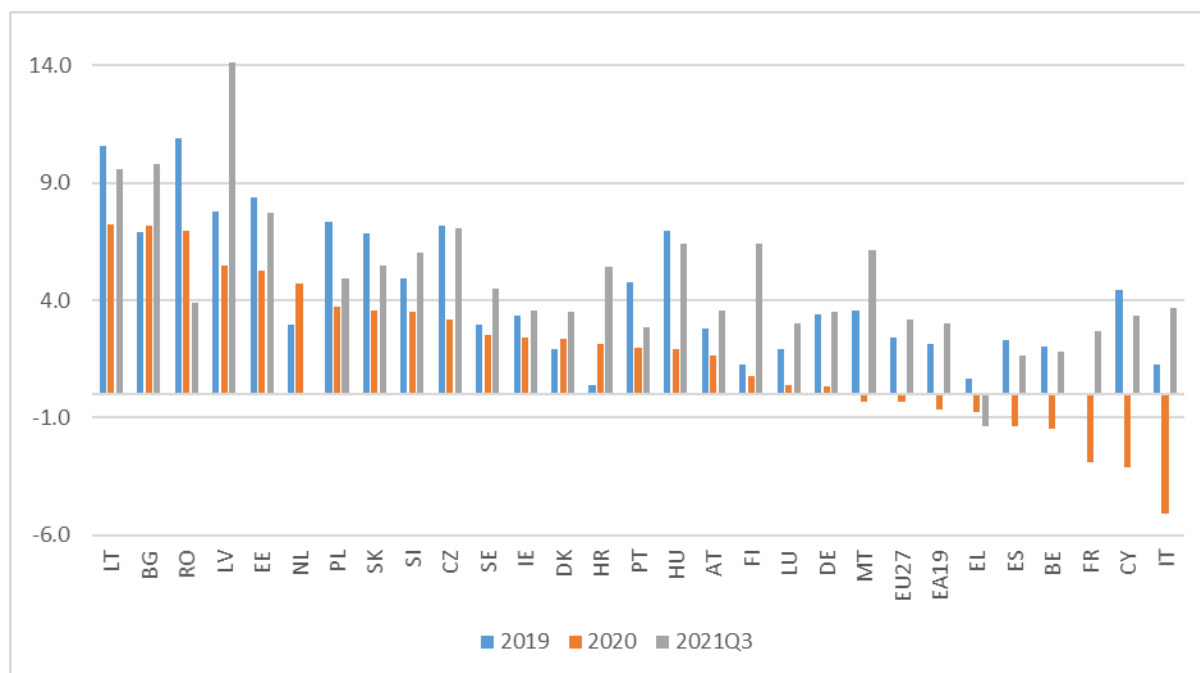
Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 uzrokovala je velik pad stope rasta nominalnih plaća, nakon čega je nastupio oporavak u prvoj polovini 2021. U usporedbi s 2019., kad su plaće⁵⁴ rasle po stopi od 3,6 % za EU-27, rast plaća 2020. bio je negativan i iznosio je –1,8 %. To se smanjenje barem djelomično objašnjava učinkom skraćenog radnog vremena, a razlike ovise o obliku nacionalnih mjera⁵⁵. Međutim, iako je ukupan rast negativan, postoje velike razlike među zemljama. Litva, Rumunjska, Poljska, Nizozemska i Bugarska 2020. su zabilježile velik rast nominalnih plaća, od 3 % ili više. Rast plaća usporio se u zemljama južne Europe te u Belgiji, Austriji i Finskoj. Najveće stope usporavanja zabilježene su u Italiji (–6,9 %), Španjolskoj (–5,4 %), Francuskoj (–3,9 %) i Cipru (–3,6 %) (slika 2.1.6.). Takvo stanje uglavnom je posljedica smanjenja broja odrađenih sati povezanog s raširenom upotrebom programa skraćenog radnog vremena. U trećem tromjesečju 2021., u usporedbi s godinu dana ranije, u svim državama članicama osim u Grčkoj zabilježen je pozitivan rast nominalnih plaća.

⁵⁴ Mjereno prema nominalnoj naknadi po zaposleniku.

⁵⁵ Programi skraćenog radnog vremena doveli su do vidljivog smanjenja troškova plaća u zemljama u kojima se naknade isplaćuju izravno zaposlenicima i evidentiraju kao socijalni transferi.

Slika 2.1.6.: Rast nominalnih plaća postao je negativan tijekom krize u nekoliko država članica, ali oporavio se 2021.

Nominalna naknada po zaposleniku (godišnja promjena u %, 2019. – 2020. i treće tromjesečje 2021.)

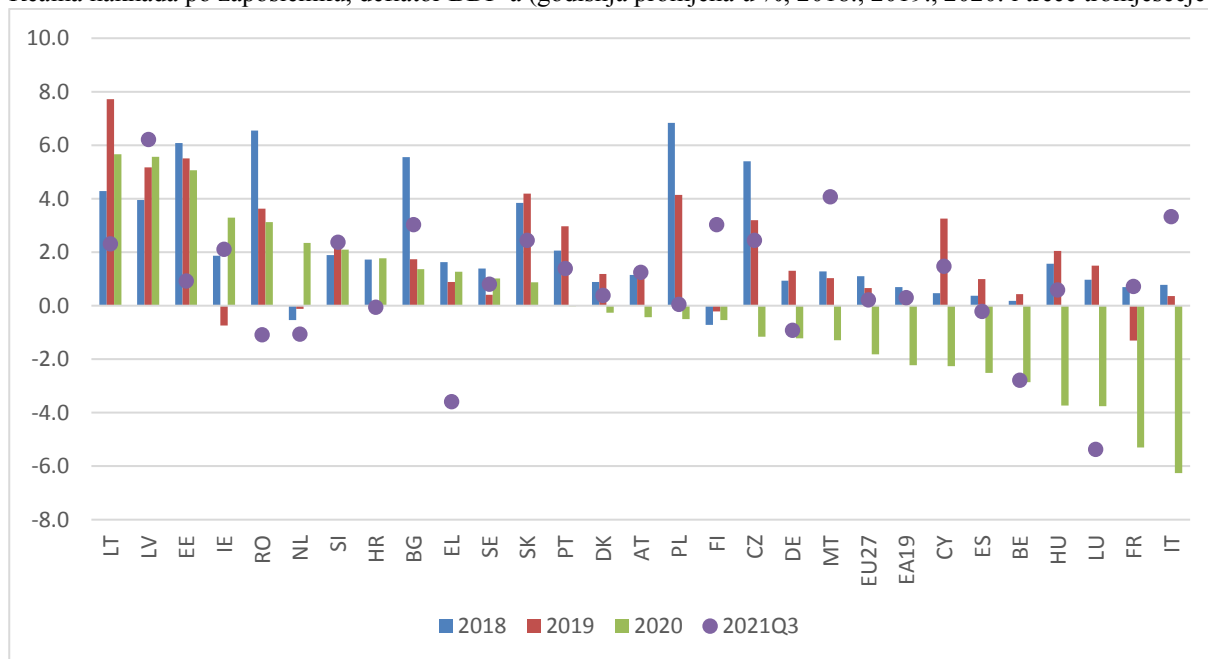
Napomene: (1) Plaće se mjere pokazateljem „nominalna naknada po zaposleniku”, koji se izračunava kao ukupna naknada zaposlenicima podijeljena s ukupnim brojem zaposlenika. Ukupna naknada tumači se kao ukupne naknade u novcu ili naturi koje poslodavac isplaćuje zaposleniku u zamjenu za rad obavljen u računovodstvenom razdoblju i ima dvije sastavnice: i. plaće i nadnice koje se isplaćuju u novcu ili u naturi i ii. socijalni doprinosi koje plaćaju poslodavci. (2) Svi podaci koji se upotrebljavaju preuzeti su iz nacionalnih računa. Pokazatelji se temelje na vrijednostima u nacionalnoj valuti. (3) Zemlje su poredane uzlaznim redoslijedom rasta realnih plaća 2020.

Izvor: Europska komisija, baza podataka AMECO.

Realne plaće smanjile su se u nekoliko država članica i ukupno u EU-u 2020., ali od 2021. opet su u porastu. Danska, Mađarska, Njemačka, Austrija, Češka, Malta, Cipar, Finska, Belgija, Luksemburg i Francuska 2020. su zabilježile smanjenje rasta realnih plaća u odnosu na prethodnu godinu (vidjeti sliku 2.1.7.). Najveća smanjenja zabilježena su u Francuskoj (-5,2 %) i u Luksemburgu (-3,0 %). S druge strane, realne plaće 2020. su najviše porasle u Litvi (7,0 %), Latviji (5,3 %) i Rumunjskoj (3,4 %). Nakon negativnog rasta prosječnih realnih plaća 2020. (-0,9 %), realne plaće porasle su za 1,1 % u EU-u u prvoj polovini 2021. Najveći rast realnih plaća (usporedba na razini godine) u trećem tromjesečju 2021. zabilježen je u Latviji (6,2 %), Malti (4,7 %) i Italiji (3,3 %). U budućnosti bi neizvjesnost u vezi s izgledima za inflaciju mogla utjecati na razvoj realnih plaća.⁵⁶

Slika 2.1.7.: Realne plaće u EU-u 2020. su se u prosjeku smanjile, ali u prva tri tromjesečja 2021. opet su u laganom porastu

Realna naknada po zaposleniku, deflator BDP-a (godišnja promjena u %; 2018., 2019., 2020. i treće tromjesečje 2021.)

Izvor: AMECO

⁵⁶ Prema ljetnoj prognozi Europske komisije iz 2021. predviđa se da će se inflacija 2021. i 2022. blago povećati, ali navodi se da, ako se nastavi ograničenje ponude i ako cjenovni pritisci budu snažnije utjecali na potrošačke cijene, inflacija može biti veća nego što se predviđa. Vidjeti Institutional paper br. 156, Europska komisija, srpanj 2021. (ljetna prognoza).

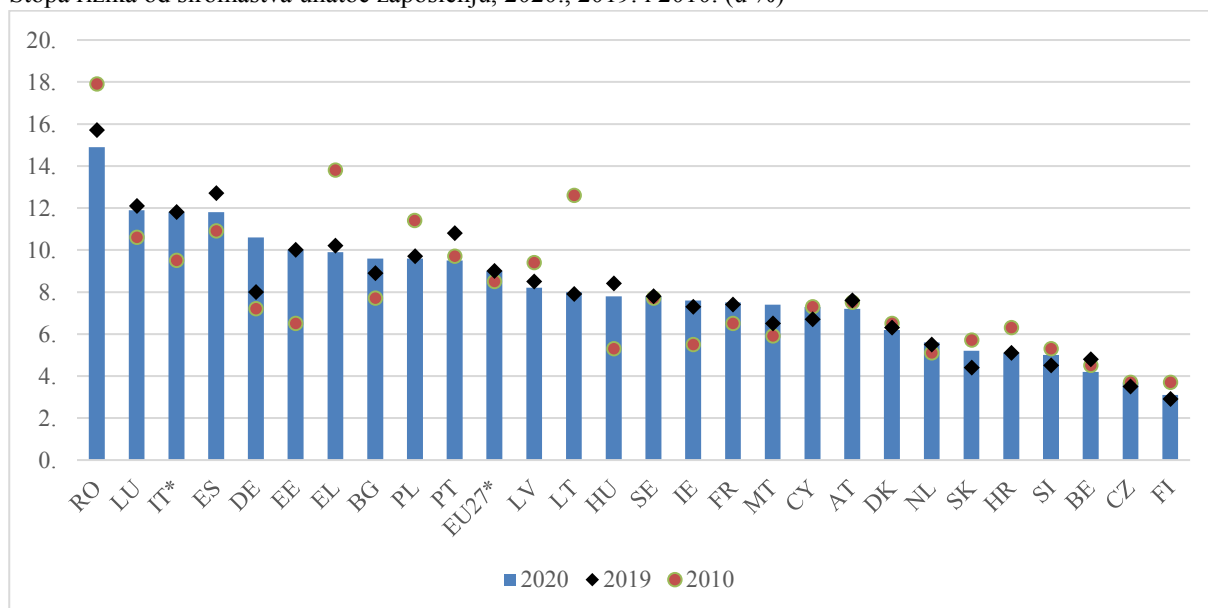
Plaće po satu znatno su se povećale 2020. zbog drastičnog smanjenja broja odrađenih sati povezanog sa skraćenim radnim vremenom i sličnim mjerama očuvanja radnih mjesta. Plaće po satu povećale su se za oko 4,6 % u EU-u i 5,2 % u europodručju (najviše stope od 2001.), što je porast s 2,7 %, odnosno 2,2 % u 2019. Simetrične promjene u naknadama po satu i naknadama po zaposleniku zabilježene na tromjesečnoj osnovi upućuju na to da je pad naknada po zaposleniku uglavnom posljedica pada broja odrađenih sati, koji je u velikoj mjeri povezan sa skraćenim radnim vremenom. U nekim državama članicama (Austrija, Grčka, Francuska, Malta i Slovenija) naknade po satu povećale su se i više no četverostruko u odnosu na povećanja nominalne naknade po zaposleniku. U prvom tromjesečju 2021. naknada po satu u EU-u povećala se po nešto višoj stopi u odnosu na posljednje tromjesečje 2020. (0,3 %).

Posao ne osigurava uvijek prihode za dostojanstven život. Siromaštvo unatoč zaposlenju u EU-27 povećalo se s 8,5 % u 2010. na 9,0 % u 2019.⁵⁷ (kako je prikazano na slici 2.1.8.). Radnici koji rade na ugovor o privremenom radu općenito su suočeni s većim rizikom od siromaštva unatoč zaposlenju nego radnici koji rade na ugovor na neodređeno vrijeme (16,2 % u usporedbi s 5,9 %), kao i niskokvalificirani radnici u odnosu na visokokvalificirane radnike (19 % u usporedbi s 4,9 %). Osim toga, radnici koji nisu rođeni u EU-u u većoj su mjeri izloženi siromaštvu unatoč zaposlenju nego radnici rođeni u tuzemstvu (20,1 % u usporedbi s 8,1 %). Na slici 2.1.8. prikazano je da je 2020. više od 10 % radnika bilo izloženo riziku od siromaštva u Rumunjskoj, Luksemburgu, Španjolskoj i Njemačkoj. Među njima je stopa siromaštva unatoč zaposlenju u Španjolskoj, Njemačkoj i Luksemburgu porasla 2020. u usporedbi s 2010.

⁵⁷ Podaci za EU-27 nisu bili dostupni na krajnji datum 13. siječnja 2022. Siromaštvo unatoč zaposlenju udio je zaposlenih osoba čiji je ekvivalentni raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva, postavljenog na 60 % nacionalnog medijana raspoloživog ekvivalentnog dohotka (nakon socijalnih transfera). Za 2007. podaci se odnose na jedine usporedive skupne podatke za EU dostupne za tu godinu, to jest za EU-27, uključujući Ujedinjenu Kraljevinu i isključujući Hrvatsku. U prosjeku se u trenutačnih 27 država članica (tj. uključujući Hrvatsku i isključujući Ujedinjenu Kraljevinu) siromaštvo unatoč zaposlenju povećalo s 8,5 % 2010. (najraniji dostupni podaci) na 9 % 2019.

Slika 2.1.8.: Siromaštvo unatoč zaposlenju poraslo je u EU-u u prošlom desetljeću.

Stopa rizika od siromaštva unatoč zaposlenju, 2020., 2019. i 2010. (u %)

Napomena: podaci za 2019. za IT i EU-27 jer u trenutku zaključenja analize podaci iz istraživanja SILC za IT nisu bili dostupni.

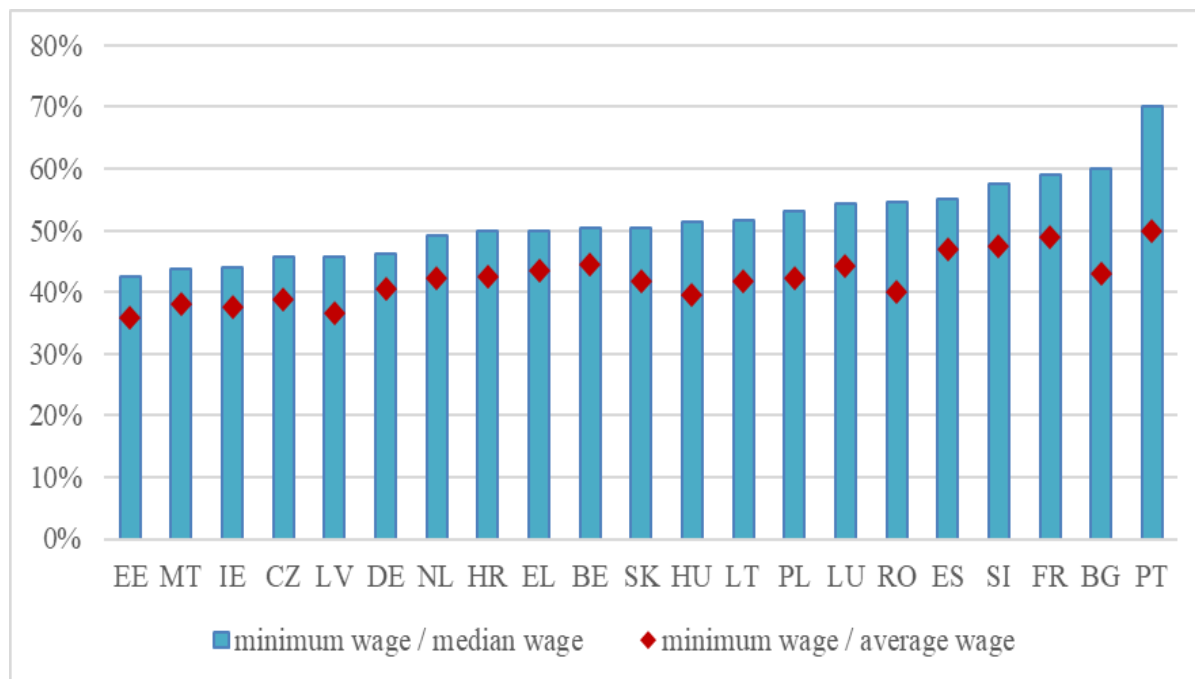
Izvor: Eurostat [ilc_iw01]

Unatoč nedavnim povećanjima minimalne plaće u mnogim državama članicama, zakonske minimalne plaće u nekim su zemljama niske u usporedbi s prosječnom plaćom i medijanom plaće. U gotovo svim državama članicama 2019. zakonska minimalna plaća bila je niža od 60 % medijana plaće i od 50 % prosječne plaće (vidjeti sliku 2.1.9.). Osim toga, iste je godine u zemljama koje uključuju Litvu, Irsku, Nizozemsku, Mađarsku, Estoniju, Latviju i Češku minimalna plaća bila niža od 50 % medijana plaće i od 40 % prosječne plaće⁵⁸ (moguće je da su u nekim zemljama nedavna povećanja utjecala na situaciju).

⁵⁸ Na temelju istraživanja o strukturi dohotka. Istraživanjem o strukturi dohotka obuhvaćaju se poduzeća s najmanje 10 zaposlenika, što bi moglo povećati procjene dohodaka u državama članicama u kojima mala poduzeća čine velik dio gospodarstva. To bi trebalo uzeti u obzir pri usporedbama ekvivalenata i usporedbama među zemljama.

Slika 2.1.9.: U gotovo svim državama članicama zakonska minimalna plaća niža je od 60 % medijana plaće i od 50 % prosječne plaće

Zakonske minimalne plaće kao postotak bruto medijana i prosječne plaće radnika u punom radnom vremenu (u %, 2019.)

Napomena: dijagram ne uključuje AT, CY, DK, FI, IT i SE, koji nemaju zakonsku minimalnu plaću. U tim se zemljama zaštita koju pružaju minimalne plaće osigurava kolektivnim ugovorima.

Izvor: Eurostat [earn_mw_cur], OECD

Kolektivno pregovaranje ima ključnu ulogu u postizanju primjerenе zaštite koju pruža minimalna plaća u Uniji. Pokrivenost kolektivnim pregovaranjem u mnogim se državama članicama smanjila tijekom zadnja dva desetljeća. Trend smanjenja najizraženiji je u Grčkoj, Rumunjskoj, Bugarskoj, Slovačkoj, Cipru i Sloveniji (vidjeti sliku 2.1.10.). U nekoliko država članica smanjenje pokrivenosti kolektivnim pregovaranjem može se objasniti smanjenjem pregovaranja s više poslodavaca na sektorskoj ili nacionalnoj razini zbog regulatornih promjena, prilagodbi modaliteta proširenja kolektivnog pregovaranja ili promjena drugih čimbenika, kao što su gustoća organizacije poslodavaca⁵⁹ i članstvo u sindikatima⁶⁰. Taj trend potaknut je i strukturnim pomakom gospodarstva prema sektorima s manjim brojem sindikata, osobito u uslužnom sektoru, i smanjenjem članstva u sindikatima povezanim s povećanjem nestandardnih oblika rada, kao što je rad na platformama. U zemljama u kojima se minimalne plaće utvrđuju isključivo kolektivnim pregovaranjem razina pokrivenosti viša je od 80 %. Jedina iznimka je Cipar sa znatnim smanjenjem u zadnja dva desetljeća (sa 65 % na 43 %) i najavljenim pomakom prema zakonom propisanoj minimalnoj plaći do 2022. U Italiji, Španjolskoj, Finskoj i Danskoj pokrivenost se povećala od 2000., a u Austriji je pokrivenost kolektivnim pregovaranjem ostala na istoj visokoj razini (pokriveno je 98 % zaposlenih). Cilj je Komisijina Prijedloga direktive o primjerenim minimalnim plaćama⁶¹ poboljšati njihovu primjerenost, među ostalim promicanjem kolektivnog pregovaranja o plaćama. Komisija pruža potporu za jačanje kapaciteta socijalnih partnera u okviru prerogativnih poziva na socijalni dijalog, Programa Europske unije za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI) i fonda ESF+.

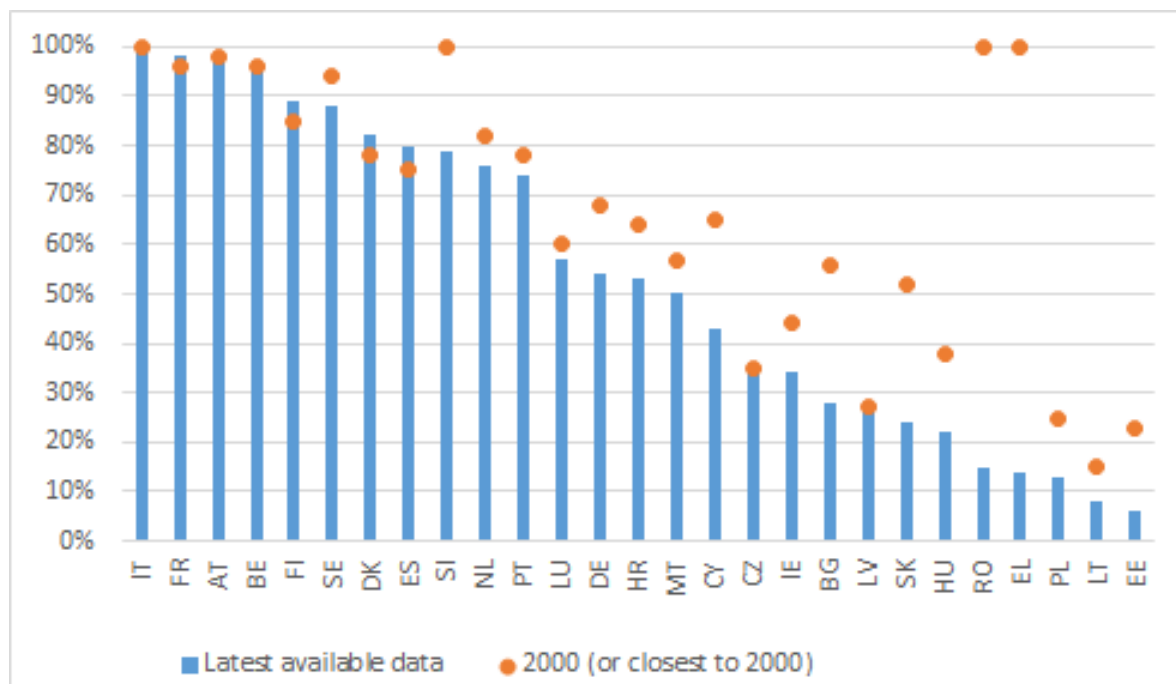
⁵⁹ Gustoća organizacije poslodavaca definira se kao članstvo u smislu svih zaposlenika koje zapošljavaju poduzeća članovi kao udio ukupnog broja zaposlenika u organizacijskoj domeni organizacija.

⁶⁰ Europska komisija (2021.), Godišnji pregled zaposlenosti i socijalnih kretanja u Europi.

⁶¹ Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o primjerenim minimalnim plaćama u Europskoj uniji, COM(2020) 682.

Slika 2.1.10.: Stopa pokrivenosti kolektivnim pregovaranjem među zaposlenicima pala je u gotovo svim državama članicama u razdoblju od 2000. do 2019.

Broj zaposlenika pokrivenih kolektivnim ugovorima, podijeljen s ukupnim brojem osoba koje primaju nadnice i plaće (u %, 2000. i 2019.)

Napomena: (1) Najnoviji dostupni podaci su iz: 2019. (AT, BE, CZ, HU, IT, LT, NL, PL, PT), 2018. (BG, DE, DK, ES, FR, LU, LV, SE), 2017. (EL, FI, IE, SI, RO), 2016. (CY, MT), 2015. (SK) i 2014. (HR). (2) Pokrivenost za IT revidirana je na 100 %, što odražava činjenicu da sudovi za radne sporove upotrebljavaju osnovne plaće utvrđene u kolektivnim ugovorima (*minimi tabellari*) kao referencu za primjenu ustavnog načela primjerene i dostatne naknade. Izvor: baza podataka OECD-a/AIAS-a (2021.)

Očekuje se da će zelena i digitalna tranzicija imati znatan utjecaj na buduća kretanja na tržištu rada. Pandemija je ubrzala aktualna kretanja u području digitalizacije gospodarstava i društava u EU-u. Digitalne tehnologije omogućuju nove načine učenja, rada, ispunjavanja ambicija i poboljšavaju pristup mogućnostima obrazovanja i zapošljavanja. Stvaraju nove prilike za zapošljavanje na tržištu rada i doprinose boljem usklađivanju poslodavaca i radnika. Međutim, dovode i do rizika za postojeća radna mjesta, posebno na rutinskim radnim mjestima i onima za koja je dostatna niža razina obrazovanja. To može dovesti do veće polarizacije, smanjenja stope zaposlenosti u srednje plaćenim zanimanjima i istodobnog povećanja u nisko i visoko plaćenim zanimanjima⁶². Istodobno, uz odgovarajuće popratne politike, tranzicija prema klimatskoj neutralnosti mogla bi stvoriti do milijun dodatnih zelenih radnih mjesta do 2030. u EU-u, iako se očekuje da će se učinci opet razlikovati u različitim zanimanjima, sektorima i regijama.⁶³ Zanimljivo je da analiza pokazuje da se očekuje da će se radna mjesta otvoriti u sektorima povezanim s energijom iz obnovljivih izvora, građevinarstvom, poljoprivredom i šumarstvom, većinom u skupini radnih mjesta za srednjekvalificirane radnike, što može pomoći u ublažavanju prethodno navedenog trenda polarizacije tržišta rada. Međutim, u tom bi slučaju neki radnici mogli izgubiti posao (posebice u sektorima ekstraktivnih resursa i energetski vrlo intenzivnim sektorima), a usto bi se mogli suočiti i s promjenom zadaća i novim zahtjevima za vještine. Neometane tranzicije na tržištu rada mogu doprinijeti povećanju učinkovitosti, produktivnosti i plaća, posebno u sektorima usmjerenima na budućnost. Da bi se omogućile takve tranzicije, ključnu ulogu imaju predviđanje promjena i potreba za vještinama te mjere za usavršavanje i prekvalifikaciju radne snage (vidjeti okvir 1. o europskom stupu socijalnih prava i poglavlje 2.2.1.).

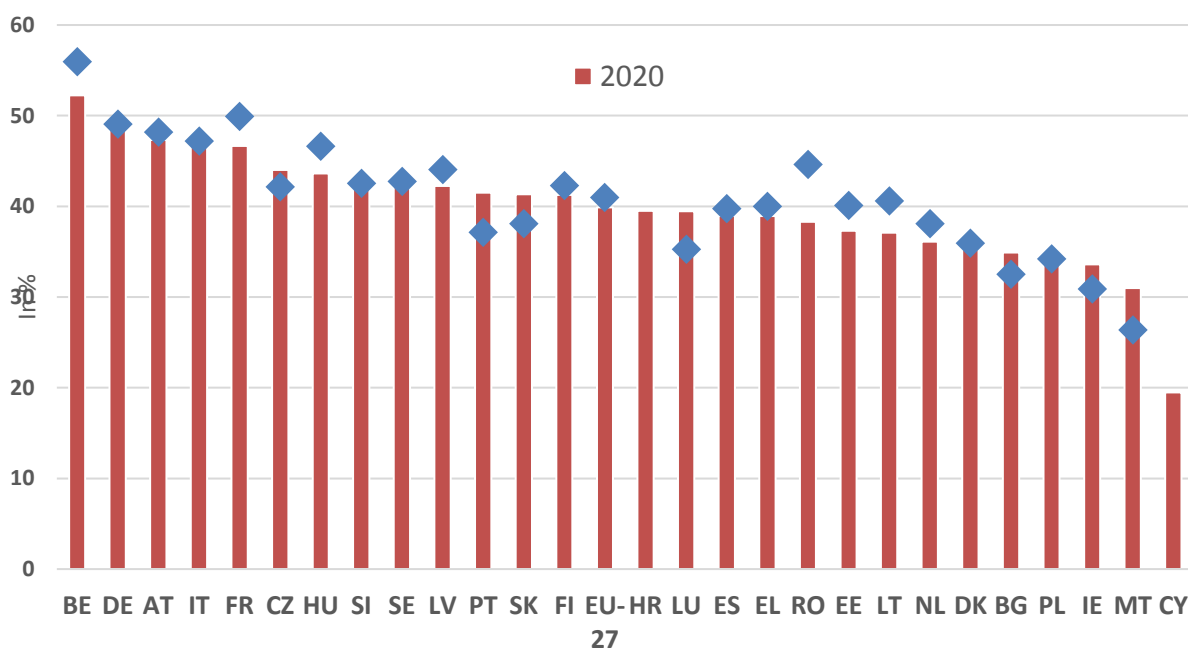
⁶² Europska komisija (2019.): Godišnji pregled kretanja na tržištu rada i kretanja plaća u Europi za 2019., Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje.

⁶³ Procjena učinka priložena Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 14. srpnja 2021. naslovljenoj „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti”, [COM/2021/550 final](#).

Visok porezni klin na rad može imati negativan utjecaj na potražnju za radnom snagom i ponudu radne snage. Porezni klin na rad mjera je razlike između troškova rada koje snosi poslodavac i neto plaće zaposlenika, izražena u omjeru prema ukupnom trošku plaća. Prosječni porezni klin u EU-27 za samca koji zarađuje prosječnu plaću postupno se smanjuje od 2010. i 2020. je iznosio 39,9 %. Od 2010. sedam država članica EU-a zabilježilo je znatna smanjenja (za više od 2 postotna boda) svojeg poreznog klina na prosječnu plaću, pri čemu je najveće smanjenje zabilježeno u Rumunjskoj (–6,3 postotna boda), Belgiji (–3,7 postotnih bodova) i Litvi (–3,5 postotnih bodova). Nasuprot tome, od 2010. došlo je do znatnog porasta u Malti (4,6 postotnih bodova), Portugalu (4,4 postotna boda) i Luksemburgu (4,2 postotna boda) (vidjeti sliku 2.1.11.).

Slika 2.1.11. Porezni klin na prosječnu plaću smanjio se u većini država članica EU-a tijekom prošlog desetljeća

Porezni klin za samca koji zarađuje prosječnu plaću, promjene 2010. i 2020. (u %)

Napomene: podaci za 2010. nisu dostupni za Hrvatsku i Cipar.

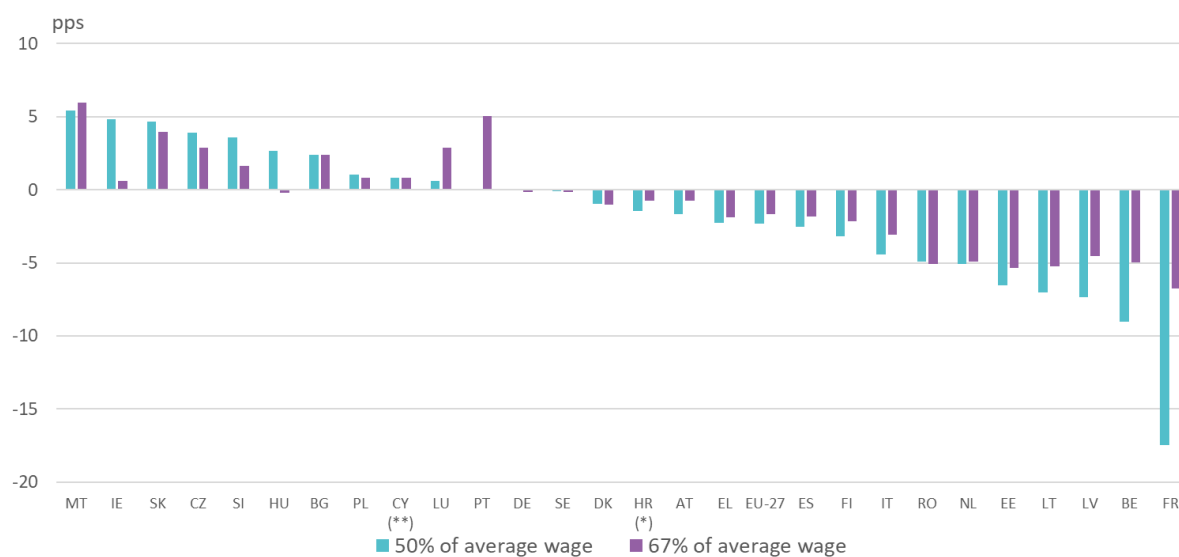
Izvor: baza podataka Europske komisije o porezima i naknadama, na temelju OECD-ova modela poreza i naknada.

Porezni klin za osobe s niskih dohotkom uglavnom je niži nego za osobe s višim dohocima.

Oporezivanje osoba s niskim dohotkom ima važne posljedice za tržište rada (ulazak na tržište rada, siva ekonomija; vidjeti odjeljak 2.3.) i za socijalnu uključenost (vidjeti odjeljak 2.4.). U tom pogledu među državama članicama EU-a postoje velike razlike. Porezni klin za osobe koje zarađuju 50 % prosječne plaće 2020. bio je viši od 40 % u Estoniji i Litvi, a niži od 20 % u Cipru i Francuskoj. U mnogim zemljama EU-a porezni klin smanjio se za radnike na dnu raspodjele dohotka tijekom prošlog desetljeća. Kad je riječ o prosjeku EU-a, od 2010. do 2020. zabilježeno je smanjenje poreznog klina za 2,3 postotnih bodova za osobe koje zarađuju 50 % prosječne plaće. U šest zemalja (Francuska, Belgija, Latvija, Litva, Estonija, Nizozemska) zabilježeno je smanjenje za više od 5 postotnih bodova (vidjeti sliku 2.1.12.).

Slika 2.1.12. U većini država članica EU-a porezi se smanjuju za radnike na dnu raspodjele dohotka

Razvoj poreznog klina za osobe s niskim dohotkom (50 % i 67 % prosječne plaće), samac (postotni bodovi, 2010. – 2020.)

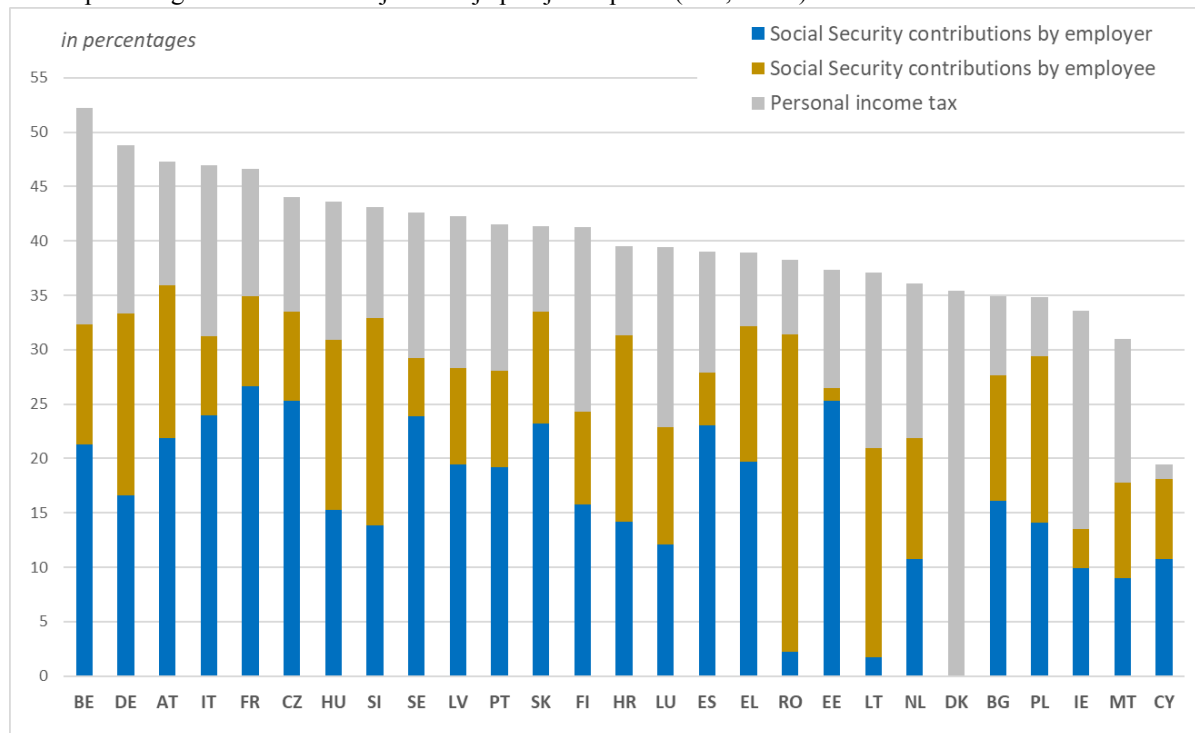
Napomene: (*) podaci za Hrvatsku iz 2013. i (**) podaci za Cipar iz 2014.

Izvor: baza podataka Europske komisije o porezima i naknadama, na temelju OECD-ova modela poreza i naknada.

Sastav poreznog klina na rad znatno se razlikuje među državama članicama. Njegove sastavnice (tj. porez na osobni dohodak, doprinosi poslodavca i zaposlenika za socijalno osiguranje) i posebno njihova veličina mogu imati različit utjecaj na ponudu radne snage ili potražnju za njom, barem kratkoročno. Na slici 2.1.13. prikazana je raščlamba poreznog klina za radnika samca koji zarađuje prosječnu plaću 2020. U Francuskoj, Češkoj i Estoniji doprinosi poslodavca za socijalno osiguranje najviši su i čine više od 25 % troškova zapošljavanja. Ukupno su doprinosi (poslodavca i zaposlenika) za socijalno osiguranje najveći, kao udio troškova zapošljavanja, u Austriji (35,9 %), zatim u Francuskoj, Slovačkoj i Češkoj. Osim Danske, koja nema elemente doprinosa za socijalno osiguranje u poreznom klinu, Irska (13,6 %) i Malta (17,8 %) imaju najniže ukupne doprinose za socijalno osiguranje kao udio troškova rada. Doprinosi za socijalno osiguranje koje plaćaju zaposlenici najviši su u Rumunjskoj (29,2 %) i Litvi (19,2 %). Na doprinose za socijalno osiguranje koje plaća poslodavac u Litvi i Rumunjskoj otpada manje od 5 %.

Slika 2.1.13.: Među zemljama postoje velike razlike u poreznom opterećenju rada

Sastav poreznog klina za samca koji zarađuje prosječnu plaću (u %, 2020.)

Napomena: države članice poredane su silaznim redoslijedom prema razini ukupnog poreznog klina; obiteljske naknade ne utječu na podatke jer se podaci odnose na samca bez supružnika i djece.

Izvor: baza podataka Europske komisije o porezima i naknadama, na temelju OECD-ova modela poreza i naknada.

U nekim slučajevima ima prostora za preusmjeravanje oporezivanja s rada, posebice smanjenjem poreznog klina za skupine s niskim i srednjim dohotkom, na porezne osnove koje više pogoduju rastu, uzimajući u obzir potencijalne distribucijske učinke i jamčenje primjerene socijalne zaštite. Zakonodavni prijedlozi predstavljeni u paketu „Spremni za 55 %”⁶⁴ od 14. srpnja 2021., koji uključuju predloženu reviziju sustava EU-a za trgovanje emisijama i Direktive o oporezivanju energije, osmišljeni su kako bi omogućili troškovno učinkovitu i pravednu tranziciju na čistu energiju usklađivanjem gospodarskih poticaja s EU-ovim ambicioznijim i pravno obvezujućim klimatskim ciljevima. Dokazi upućuju na to da su porezi na goriva i druge energetske proizvode, kao udio raspoloživog dohotka, najveći teret za kućanstva s najnižim dohotkom.⁶⁵ Stoga je potrebno pažljivo osmišljavanje politika kako bi se u obzir uzeli distribucijski učinci, osobito za skupine s najnižim dohotkom.⁶⁶ Otprilike 7 % stanovništva EU-27, tj. 31 milijun osoba, 2019. nije moglo dovoljno ugrijati domove, pri čemu postoje znatne razlike među državama članicama i dohodovnim skupinama, a osobito su pogođene i skupine s nižim srednjim dohotkom^{67,68}.

⁶⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 14. srpnja 2021. naslovljena „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti”, [COM/2021/550 final](#).

⁶⁵ Europska komisija (2020.). Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi. Godišnji pregled za 2020. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije. Dostupno na internetu.

⁶⁶ U nedavnom istraživanju zaključeno je da bi simulirani portfelj od 30 milijardi EUR zelenih poreza koji zamjenjuju porez na dohodak mogao povećati BDP EU-a za 35 milijardi EUR (0,2 %) do 2030., čime bi se zaposlenost povećala za 140 000 EPRV-a (0,1 %). Simulacija u istraživanju pokazala je da to pozitivno utječe ili uopće ne utječe na dohodak na svim razinama distribucije u svim državama članicama.

⁶⁷ Udio kućanstava s nižim srednjim dohotkom (između 60 % medijana dohotka i medijana dohotka) koja su 2019. izvijestila da ne mogu dovoljno ugrijati domove dosegno je 20 % te dohodovne skupine u pet država članica (BG, CY, LT, PT, EL).

⁶⁸ Međutim, opasnosti za zdravlje povezane s okolišem često negativnije utječu na skupine nižeg socioekonomskog statusa zbog njihove veće izloženosti i ranjivosti: <https://www.eea.europa.eu/publications/unequal-exposure-and-unequal-impacts/>.

2.1.2. Odgovor politike

Europski instrument za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE) pomogao je u sprečavanju rasta nezaposlenosti 2020. i 2021.

Putem tog instrumenta pruženi su naizmjenični zajmovi s omotnicom od 100 milijardi EUR za pružanje potpore državama članicama u zaštiti radnih mjesta i dohotka radnika u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Komisija je dosad isplatila gotovo 95 % ukupne financijske potpore iz instrumenta SURE koju je odobrilo Vijeće. Procjenjuje se da se tijekom prvog vala pandemije 2020. iz instrumenta SURE pružila potpora za oko 31 milijun osoba i oko 2,5 milijuna poduzeća u 19 država članica. Prema povratnim informacijama korisnika, potpora u okviru instrumenta SURE imala je važnu ulogu u pokretanju programâ skraćenog radnog vremena te u povećanju njihove pokrivenosti i opsega.⁶⁹

⁶⁹ Drugo izvješće o provedbi instrumenta SURE (COM 2021/596).

Procjenjuje se da je samo između ožujka i rujna 2020. na programe skraćenog radnog vremena i slične programe očuvanja radnih mjesta u EU-u potrošeno gotovo

100 milijardi EUR. Specifična priroda, kriteriji prihvatljivosti, razina i trajanje potpore te izvor financiranja i uključenje zahtjeva za osposobljavanje i zaštite od otpuštanja razlikovali su se među zemljama. Razlikovali su se i zahtjevi za minimalno smanjenje prometa. U 14 država članica propisano je minimalno smanjenje u rasponu od 10 % do 50 % prometa, što bi moglo znatno ograničiti udio poduzeća i radnika koji ispunjavaju kriterije. Razina dohotka primljenog za sate koji nisu odrađeni znatno se razlikovala među državama članicama. Stope zamjene dohotka iznosile su od 60 % do 100 %, a u mnogim zemljama primijenjene su gornje granice.⁷⁰ Sve države članice osim njih šest pružale su neki oblik zaštite od otpuštanja za radnike koji su radili u skraćenom radnom vremenu. **Austrija, Grčka, Italija, Nizozemska i Portugal** zabranile su poduzećima koja su dobila potporu vlade otpuštanja sveukupne radne snage u određenom razdoblju⁷¹. Najmanje pet zemalja uključilo je u svoje odredbe o skraćenom radnom vremenu zahtjev za pružanjem osposobljavanja tijekom prekida rada (**Austrija, Mađarska, Njemačka, Portugal i Francuska**), s time da su **Njemačka, Portugal i Francuska** nudile i financijske poticaje u tu svrhu, dok je u **Mađarskoj** osposobljavanje bilo obvezno samo uz određeno smanjenje radnog vremena.⁷²

⁷⁰ Te gornje granice značile su da su skraćeno radno vrijeme i slični programi korisniji za očuvanje dohotka za osobe koje primaju manju plaću.

⁷¹ U Grčkoj poduzeća koja se koriste programom skraćenog radnog vremena SYN-ERGASIA ne smiju otkazati ugovore onim zaposlenicima koji sudjeluju u tom programu.

⁷² Eurofound (2021.), *COVID-19: Implications for employment and working life* (COVID-19: Posljedice za zapošljavanje i svijet rada), serija o pandemiji bolesti COVID-19, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Više od tri četvrtine država članica uvelo je posebne mjere potpore dohotku za samozaposlene osobe tijekom pandemije. U svim zemljama osim u trima te mjere bile su potpuno nove i vremenski ograničene. Kad je riječ o prihvatljivim skupinama, neke zemlje većinom su pružale potporu samozaposlenima u najpogođenijim sektorima (npr. **Belgija**⁷³, **Francuska i Mađarska**), a druge većinom ili isključivo samozaposlenima bez zaposlenika (**Nizozemska i Poljska**) ili s određenom pravnom strukturom⁷⁴. **Češka, Grčka i Portugal** nisu dopuštali kombiniranje potpore dohotku za samozaposlene s drugim oblicima vladine potpore. Niži i viši pragovi zarade od dohotka od samozapošljavanja isto su tako bili uvedeni u nekim zemljama kako bi se razgraničile skupine koje ispunjavaju kriterije. Kad je riječ o minimalnom gubitku prometa, **Rumunjska** je pristup programima dopustila samo samozaposlenim osobama na koje su utjecala potpuna zatvaranja određenih sektora, a pragovi u nekim drugim zemljama iznosili su između 10 % i 5 % gubitka prometa. Općenito, razina potpore dohotku pružena samozaposlenima bila je niža od razine potpore pružene zaposlenicima koji su se koristili programima skraćenog radnog vremena i privremene nezaposlenosti.⁷⁵

Većina država članica 2021. počela je ukidati ili ograničavati svoje programe hitne potpore. U **Češkoj, Estoniji, Latviji, Litvi i Poljskoj** posebni privremeni programi uvedeni kao odgovor na krizu ukinuti su između svibnja i kolovoza 2021.; u **Nizozemskoj**⁷⁶ i **Švedskoj** u rujnu 2021.; u **Cipru** u listopadu 2021. i u **Mađarskoj** u studenome 2021. U **Bugarskoj, Grčkoj, Hrvatskoj, Malti, Irskoj, Slovačkoj, Portugalu i Rumunjskoj** očekuje se da će programi hitne potpore ostati na snazi (najmanje) do kraja 2021.⁷⁷ Države članice u kojima su trajne mjere postojale i prije krize uzrokovane bolešću COVID-19 počele su ukidati hitne postupke koji su olakšavali pristup potpori za skraćeno radno vrijeme.

⁷³ U Belgiji je već postojeći program potpore produljen tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19.

⁷⁴ To se odnosi na različite oblike samozapošljavanja (u pravne i porezne svrhe), npr. samostalni poduzetnik, društvo s ograničenom odgovornošću, partnerstvo itd. Osobito u zemljama koje imaju više različitih struktura za samozapošljavanje, kao što je Italija, nisu svi imali pravo na naknade u okviru programa.

⁷⁵ Eurofound (2021.), *COVID-19: Implications for employment and working life* (COVID-19: Posljedice za zapošljavanje i svijet rada), serija o pandemiji bolesti COVID-19, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

⁷⁶ U Nizozemskoj je paket potpore ukinut 1. listopada 2021. Međutim, od 26. studenoga ponovno je uspostavljen dio paketa, retroaktivno od 1. studenoga 2021.

⁷⁷ Bugarska je u lipnju 2021. uvela strože kriterije za pružanje potpore dohotku.

Nekoliko država članica prilagodilo je i dopunilo svoje programe skraćenog radnog vremena kako bi bolje odgovorilo na izazove na tržištu rada tijekom oporavka, u skladu s načelom br. 4 europskog stupa socijalnih prava (aktivna potpora zapošljavanju). **Austrija, Njemačka, Francuska, Italija, Portugal, Španjolska i Švedska** pružaju poticaje za osposobljavanje radnika koji rade u skraćenom radnom vremenu. U **Portugalu** je potpora za rad u skraćenom radnom vremenu dopunjena programom potpora poslodavcima da nastave s aktivnostima. U nekim zemljama, primjerice **Italiji i Francuskoj**, programi skraćenog radnog vremena upotrebljavaju se ne samo za rješavanje problema privremenih prekida aktivnosti, nego i za rješavanje problema trajnog smanjenja aktivnosti u kontekstu postupaka restrukturiranja poslovanja. U **Italiji** ta mjera uključuje potporu za promjenu radnog mjesta, dok u **Francuskoj** za tu svrhu postoji zaseban program (Transco). Neke države članice (kao što su **Slovačka, Češka i Španjolska**) trajno mijenjaju svoje programe skraćenog radnog vremena.

Države članice uvele su nekoliko mjera za promicanje zapošljavanja nakon šoka uzrokovanog pandemijom bolesti COVID-19 (vidjeti sliku 2.1.14.). Poticaji za zapošljavanje, kao što su privremene ili jednokratne subvencije koje vlada pruža poduzećima koja zapošljavaju radnike pod određenim uvjetima (npr. na određeno vrijeme, na poseban ugovor, s naglaskom na određene kategorije), bili su u velikoj upotrebi u većini država članica radi promicanja oporavka koji donosi velik broj radnih mjesta. Polovina tih programa poticaja za zapošljavanje uvedena je već 2020., a ostali su uvedeni 2021. Datumi do kojih traju te mjere razlikuju se među državama članicama, većinom su 2021. i 2022.

Ciljne skupine za donesene mjere potpore zapošljavanju razlikuju se, ali većina mjera usmjerena je na nezaposlene, mlade, osobe s invaliditetom i starije osobe. Kako je prikazano na slici 2.1.14., mjerama su najviše bile obuhvaćene nezaposlene osobe, a u nekim su slučajevima **(Belgija, Danska, Estonija, Grčka, Španjolska, Hrvatska, Mađarska, Austrija, Portugal i Slovačka)** uključivale ciljane mjere za dugotrajno nezaposlene. Mjerama se često pružala potpora mladima ili pripadnicima skupine NEET (u čak 16 država članica). Mnogi programi poticaja odnosili su se na programe naukovanja ili pripravnštva, primjerice u **Austriji**, gdje se za svakog zaposlenog naučnika isplaćivao bonus u iznosu do 2000 EUR (i dodatnih 1000 EUR ako se radilo o manjem poduzeću). U **Portugalu** se poslodavcima koji zaposle pripravnike na ugovore na neodređeno vrijeme u roku od najviše 20 radnih dana od završetka pripravnštva isplaćuje bonus u iznosu od otprilike 3290 EUR (prijelazno do 4600 EUR u kontekstu krize uzrokovane pandemijom). Druge obuhvaćene kategorije bile su žene **(Bugarska, Grčka, Italija, Luksemburg i Austrija)** i osobe s invaliditetom **(Češka, Danska, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Luksemburg, Malta, Austrija, Portugal i Slovačka)**. **Belgija** je uvela privremena smanjenja naknada za socijalno osiguranje za poduzeća u sektoru organizacije događanja te hotelijerskom i putničkom sektoru, kao i za poduzeća koja su zaposlila nove radnike ili ponovno zaposlila radnike koji su bili privremeno nezaposleni. **Estonija** je osigurala posebne poticaje za poljoprivredni sektor, a **Italija** je, među ostalim, ojačala mjere donesene za jug zemlje (*Decontribuzione Sud*). Naposljetku, **Grčka** i **Slovenija** uvele su subvencije za poduzeća koja su otvorila „zelena radna mjesta” ili poslovala u sektorima s niskom razinom emisija. Ukupno 23 države članice uvele su subvencije za zapošljavanje u korist posebnih skupina.

Slika 2.1.2014.: Sve države članice, osim dviju, uvele su neke oblike poticaja za zapošljavanje kao odgovor na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19

Mjere u vezi s poticajima za zapošljavanje koje su uvele države članice kao odgovor na šok uzrokovan pandemijom bolesti COVID-19, prema ciljnom stanovništvu (2020. – 2021.)

	Nezaposleni	Dugo trajn o nezap osleni	Mladi/N EET	Žene	Starije osobe	Osobe s invaliditeto m	Naukovanja/prip ravništva	Posebni sektori	Posebne regije
BE	X	X	X				X	X	
BG	X			X	X	X		X	
CZ						X			
DK	X	X	X		X	X	X		
DE							X		
EE	X	X	X					X	X
IE	X		X				X		
EL	X	X	X	X	X	X		X	X
ES	X	X			X	X			
FR			X			X	X		
HR		X	X						
IT	X		X	X		X	X	X	X
CY	X		X				X		
LV	X								
LT	X								
LU	X			X	X	X	X		
HU	X	X	X	X	X				
MT	X		X		X	X			
NL									
AT	X	X	X	X	X	X	X		
PL									
PT	X	X	X			X	X		X
RO	X		X		X			X	
SI	X							X	
SK	X	X	X		X	X			
FI								X	
SE			X					X	

Napomena: za Nizozemsku i Poljsku nisu zabilježene mjere. Za Španjolsku, tablica se odnosi na mjere nekih regija, uz već postojeće nacionalne poticaje za zapošljavanje. Izvor: analiza Europske komisije; Eurofound, baza podataka COVID-19 EU PolicyWatch; ECE-ova brza izvješća o radnom pravu i doneseni planovi za oporavak i otpornost država članica.

Nekoliko država članica najavilo je mjere za poticanje poduzetništva i samozapošljavanja.

Španjolska namjerava kreirati mrežu centara za orijentaciju, poduzetništvo i inovacije u sklopu mjera za poboljšanje koordinacije javnih službi za zapošljavanje među regijama te planira osigurati osposobljavanje za osoblje tih službi. U okviru otvaranja radnih mjesta za potporu zelenoj i digitalnoj tranziciji, **Hrvatska** će usmjeriti sredstva i resurse javnih službi za zapošljavanje na ponovno aktiviranje i (samo)zapošljavanje neaktivnih, dugotrajno nezaposlenih i pripadnika skupine NEET. **Litva** će isto tako pokrenuti pilot-projekt za pružanje potpore poduzetništvu i otvaranju radnih mjesta za usporednu tranziciju i kružno gospodarstvo, pri čemu će ujedno zaposlenicima javnih službi za zapošljavanje osigurati usavršavanje u tu svrhu. **Portugal** planira uvesti novi poticaj za poduzetništvo na temelju kombinacije financijskih poticaja i mjera za izgradnju kapaciteta koje će se provoditi u partnerstvu između javnih službi za zapošljavanje i organizacije Startup Portugal. Za mjere tih zemalja pruža se potpora iz Mehanizma za oporavak i otpornost i/ili Europskog socijalnog fonda plus.

Nekoliko država članica poduzima mjere za pružanje potpore socijalnoj ekonomiji. Točnije, **Španjolska** će osmisliti najmanje 30 projekata u području socijalne ekonomije usmjerenih na mlade poduzetnike te digitalne platforme za stanovništvo ruralnih područja. **Poljska** namjerava 2022. donijeti Zakon o socijalnoj ekonomiji, kojim će se, među ostalim, u poljski pravni poredak uvesti definicija socijalnog poduzeća, utvrditi pravila za funkcioniranje sektora socijalne ekonomije i pružiti okvir za njegovu suradnju s drugim javnim i privatnim subjektima. Tim će se zakonom pružiti potpora zapošljavanju i socijalnoj integraciji osoba koje su izložene riziku od socijalne isključenosti, otvoriti nova radna mjesta u socijalnim poduzećima i olakšati pružanje socijalnih usluga koje akteri socijalne ekonomije pružaju lokalnoj zajednici.

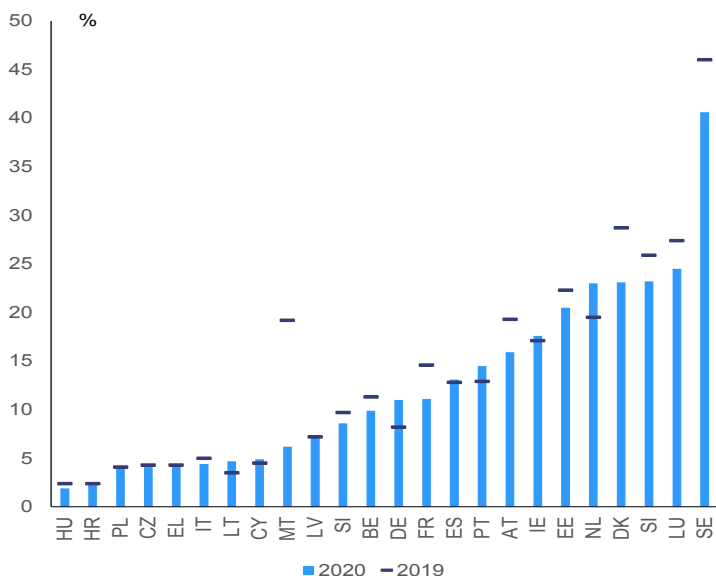
Okvir 1. o europskom stupu socijalnih prava: **Aktivna potpora zapošljavanju (EASE)**

Kako je navedeno u Preporuci Komisije o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju (EASE)⁷⁸, koherentni paketi politika za potporu tranziciji na tržištu rada potrebni su za promicanje oporavka nakon šoka uzrokovanog pandemijom bolesti COVID-19 u okviru kojeg će se otvoriti velik broj radnih mjesta, u skladu s načelom br. 4 europskog stupa socijalnih prava (aktivna potpora zapošljavanju). Politike zapošljavanja trebale bi se postupno usmjeriti na pružanje potpore otvaranju radnih mjesta i olakšavanje prelaska s jednog radnog mjesta na drugo. U tom smislu, Preporukom o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju države članice poziva se da razviju koherentne pakete politika kako bi svladale poteškoće na tržištu rada uzrokovane pandemijom, pronašle rješenja za nedostatak vještina koji postaje sve veći tijekom oporavka i pomogle svakom pojedincu da se uspješno snađe u zelenoj i digitalnoj tranziciji. Ti paketi trebali bi uključivati i. poticaje za zapošljavanje i prelasku s jednog radnog mjesta na drugo radi poticanja otvaranja radnih mjesta i pružanja potpore zapošljivosti radnika, ii. usavršavanje i prekvalifikaciju i iii. poboljšanu potporu službi za zapošljavanje. Te mjere posebno su važne za pružanje potpore glavnom cilju da do 2030. najmanje 78 % stanovnika u dobi od 20 do 64 godine u EU-u bude zaposleno.

Poticaji za zapošljavanje mogu pomoći da se poveća potražnja za radnom snagom u početnoj fazi oporavka. Tijekom pandemije bolesti COVID-19 poduzeća su zadržavala radnu snagu, među ostalim uz pomoć javne potpore. Manje je vjerojatno da će poduzeća ulagati u radnu snagu i povećati je u još uvijek nesigurnoj situaciji. U tom kontekstu, poticaji za zapošljavanje mogu stvoriti mogućnosti zapošljavanja za tražitelje zaposlenja u „nepovoljnom položaju” (kao što su mladi nezaposleni s malo radnog iskustva ili bez iskustva). Usto mogu pružiti potporu u preraspodjeli radnika koji su postali višak i olakšati im prelazak u nove sektore ili zanimanja. Kako je navedeno u odjeljku 2.1.2., većina država članica uvela je poticaje za zapošljavanje za posebne skupine, kao što su mladi i pripadnici skupine NEET (19 zemalja, uključujući naukovanja i pripravništva) te nezaposleni (20 zemalja, uključujući dugotrajno nezaposlene).

⁷⁸ Preporuka Komisije od 4. ožujka 2021. o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19 (EASE), C(2021) 1372 final.

Stopa sudjelovanja odraslih u obrazovanju (u protekla četiri tjedna), nezaposleno stanovništvo u dobi od 25 do 64 godine

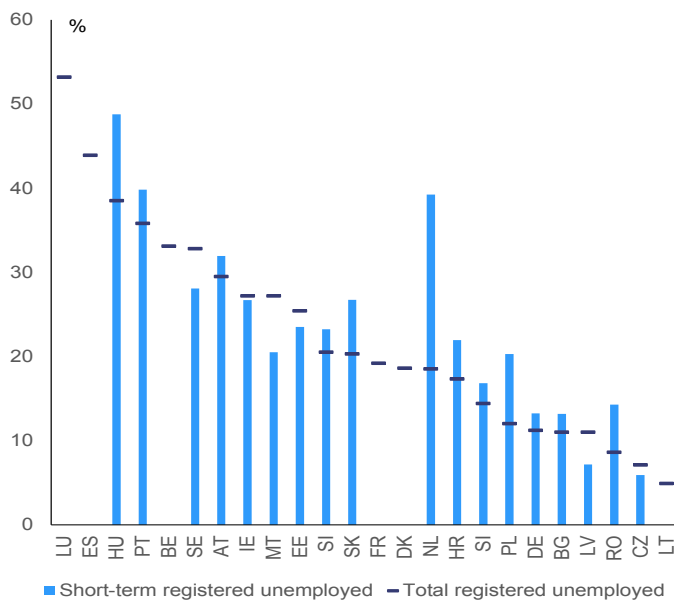
Napomene: podaci nisu dostupni za BG, RO i SK, za koje su stope sudjelovanja ispod 3 %. Prekid u vremenskom nizu i okvirni podaci za DE za 2020. Podaci nisu pouzdani za HU, HR, CY, MT, PL, SI za 2020. i za CY, HR, HU, LT, SI za 2019.

Izvor: Eurostat [trng_lfse_02]

Za osiguranje modela održivog i uključivog rasta potrebno je ulaganje u usavršavanje i

prekvalifikaciju odraslog stanovništva. Osposobljavanje i stjecanje vještina ključni su za olakšavanje promjena radnog mjesta. Usavršavanje i prekvalifikacija postali su još važniji s obzirom na promjene koje donose zelena i digitalna tranzicija. Za pružanje mogućnosti osposobljavanja kojima se učinkovito podupire prelazak s jednog radnog mjesta na drugo i (re)integracija na tržište rada potreban je prikladan sustav kontinuiranog strukovnog osposobljavanja i osposobljavanja odraslih kojim se osiguravaju vještine relevantne za tržište rada. Međutim, među državama članicama postoje znatne razlike kad je riječ o sudjelovanju u obrazovanju odraslih (vidjeti odjeljak 2.2.), osobito za nezaposlene (vidjeti dijagram). Kad je riječ o sudjelovanju nezaposlenih odraslih osoba u obrazovanju, 2020. zabilježena je razlika od 38,5 postotnih bodova između zemlje s najboljim rezultatima i zemlje s najlošijim rezultatima, a ukupna stopa sudjelovanja u toj kategoriji bila je za samo 1,3 postotna boda viša u odnosu na stopu za ukupno stanovništvo u dobi od 25 do 64 godine (10,5 % u usporedbi s 9,2 %).

Sudjelovanje u mjerama za rano uključivanje⁷⁹ nezaposlenih koji su registrirani pri javnoj službi za zapošljavanje (2019.)

Napomena: kratkotrajno nezaposleni su pojedinci nezaposleni manje od 12 mjeseci. Podaci za EL, IT i CY nisu dostupni. Podaci za 2018. za BE, BG, IE, FR, NL i RO. Podaci o kratkotrajno nezaposlenima nisu dostupni za BE, DK, ES, FR, LT i LU.

Izvor: Europska komisija, baza podataka o politikama tržišta rada.

Za učinkovitu (re)integraciju na tržište rada i pružanje potpore prelasku s jednog radnog mjesta na drugo ključno je da javne službe za zapošljavanje dobro funkcioniraju.

U kombinaciji s ostalim aktivnim politikama tržišta rada, rana i ciljana potpora koju pružaju službe za zapošljavanje te pojedinačno savjetovanje mogu povećati vjerojatnost ponovnog zapošljavanja tražitelja zaposlenja, kao i spriječiti dugotrajnu nezaposlenost te doprinijeti dinamičnijim tržištima rada i većoj zaposlenosti. Međutim, postoje velike razlike među zemljama kad je riječ o sudjelovanju u mjerama za rano uključivanje (vidjeti dijagram). U Mađarskoj približno 50 % kratkotrajno nezaposlenih koji su registrirani pri službi za zapošljavanje sudjelovalo je u tim mjerama⁸⁰, dok je u Češkoj manje od 6 %.

⁷⁹ Rano uključivanje odnosi se na mjere namijenjene osobama koje su nezaposlene manje od godinu dana, a obuhvaćaju, primjerice, osposobljavanje, potporu zapošljavanju i rehabilitaciji ili izravno otvaranje radnog mjesta te savjetovanje u javnim službama za zapošljavanje.

⁸⁰ Iako je stopa uključivanja tražitelja zaposlenja u Mađarskoj relativno visoka, to je uglavnom potaknuto javnim radovima i drugim poticajima za zapošljavanje, dok se prekvalifikacija i usavršavanja tražitelja zaposlenja podupiru u znatno manjoj mjeri.

Zbog brze digitalizacije i zelene tranzicije vrlo je važno bolje uskladiti ponudu vještina pojedine zemlje s potrebama tržišta rada u budućnosti. Za ublažavanje problema neusklađenosti ponuđenih i traženih vještina te nedostatka vještina potreban je integriran pristup upravljanju vještinama, što uključuje informacije o vještinama i njihovo predviđanje u okviru partnerstava relevantnih dionika⁸¹. Sve države članice EU-a pri razvoju informacija o vještinama upotrebljavaju barem jednu metodu predviđanja potreba za vještinama, a četiri od pet upotrebljavaju prognoze vještina, iako su one u različitim stadijima razvoja⁸². U tijeku su i opsežnija nastojanja da se javne službe za zapošljavanje digitaliziraju i da se poveća njihova sposobnost pružanja pomoći na daljinu i putem interneta⁸³. Kako bi se bolje razumjele potrebe za vještinama i razvile bolje informacije o vještinama na tržištu rada, Cedefop je pokrenuo portal Skills-OVATE u vezi s radnim mjestima i vještinama koje poslodavci traže na temelju internetskih oglasa za radna mjesta u 28 europskih zemalja⁸⁴.

Planovi za oporavak i otpornost sadržavaju mjere slične učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju, koje se odnose na poticaje za zapošljavanje i prelazak s jednog radnog mjesta na drugo, pružanje potpore poduzetništvu, usavršavanje i prekvalifikaciju te potporu koju pružaju službe za zapošljavanje. Kad je riječ o poticajima za zapošljavanje, **Portugal** je, primjerice, u sastavnicu svojeg nacionalnog plana koja se odnosi na kvalifikacije i vještine uključio strategiju za poboljšanje kvalitete radnih mjesta. Kombiniranjem različitih poticaja za zapošljavanje nastoji promicati otvaranje stalnih radnih mjesta, podići stopu zaposlenosti mladih, poboljšati plaće i smanjiti razlike na temelju spola u zapošljavanju u različitim zanimanjima. Isto tako, **irski** plan uključuje program stručne radne prakse, koji je službeno započeo u srpnju 2021. U okviru tog plana, svaka osoba koja je nezaposlena najmanje šest mjeseci može pohađati osposobljavanje specifično za određeni sektor (najviše šest mjeseci) dok radi u poduzeću domaćinu, koje je izuzeto od plaćanja posebnih troškova plaće u tom razdoblju. **Grčka** je uključila subvencije za zapošljavanje za više od 70 000 novih radnih mjesta za mlade, dugotrajno nezaposlene osobe i skupine koje u integraciji na tržište rada nailaze na specifične prepreke. **Francuska** je predvidjela skup subvencija za zapošljavanje koje su posebno usmjerene na poduzeća koja zapošljavaju naučnike i mlade. **Cipar** namjerava provesti reformu i digitalizaciju programâ za zapošljavanje u svojem ministarstvu rada te pružiti poticaje za zapošljavanje poduzećima koja zapošljavaju pripadnike skupine NEET.

⁸¹ Glavni zaključci iz postojećih prognoza i studija o predviđanjima u vezi sa zelenim radnim mjestima i vještinama dostupni su u okviru mreže javnih službi za zapošljavanje (2021.). [Greening of the labour market – impacts for the Public Employment Services](#) (Ozelenjivanje tržišta rada – učinak na javne službe za zapošljavanje).

⁸² [Cedefopov portal za informacije o vještinama](#).

⁸³ Mreža javnih službi za zapošljavanje (2020.). [The role of PES in modernising the labour market and managing structural change](#) (Uloga javnih službi za zapošljavanje u modernizaciji tržišta rada i upravljanju strukturnim promjenama).

⁸⁴ [Skills-OVATE: Skills Online Vacancy Analysis Tool for Europe | Cedefop \(europa.eu\)](#) (internetski alat za analizu slobodnih radnih mjesta za Europu).

Zakonske minimalne plaće u većini država članica 2021. povećale su se u usporedbi s prethodnom godinom⁸⁵, u skladu s načelom br. 6 europskog stupa socijalnih prava (o plaćama). Najveće postotno povećanje minimalne plaće zabilježeno je u **Latviji** (16,3 %), iako je ona i dalje niska u odnosu na prosječnu plaću. Minimalne plaće znatno su se povećale i u drugim zemljama središnje i istočne Europe, u kojima su one obično relativno niske (primjerice u **Sloveniji** za 8,9 %, **Poljskoj** za 7,7 %, **Slovačkoj** za 7,4 %, **Litvi** za 5,8 %, **Hrvatskoj** za 4,6 %). U **Slovačkoj** minimalna plaća iznosi 57 % prosječne plaće za 2021.⁸⁶ U državama članicama u kojima se određivanje minimalne plaće temelji na formulama (što uključuje **Francusku**, **Luksemburg**, **Maltu** i **Nizozemsku**) došlo je do umjerenog povećanja (u **Luksemburgu** za 2,8 %, u ostalim navedenim zemljama za manje od 2 %) i zbog krize nisu uvedena znatna odstupanja od formule. Samo su **Estonija** i **Grčka** odlučile zamrznuti svoje stope minimalnih plaća za 2021. **Belgija** će zakonsku minimalnu plaću povećati 2022., 2024. i 2026. **Španjolska** je u rujnu 2021. povećala minimalnu plaću za 1,6 % kako bi ona prije kraja trenutnog mandata vlade iznosila 60 % prosječne plaće.

⁸⁵ Vidjeti Eurofound (2021.): *Minimum wages in 2021: Annual report* (Minimalne plaće 2021.: godišnje izvješće).

⁸⁶ Svake godine, ako socijalni partneri ne postignu dogovor, iznos mjesečne minimalne plaće za sljedeću kalendarsku godinu postavlja se na 57 % prosječne nominalne plaće zaposlenika u slovačkom gospodarstvu za kalendarsku godinu koja prethodi dotičnoj kalendarskoj godini za dvije godine.

Uvedeno je nekoliko mjera za smanjenje poreznog klina na rad radi poticanja neto dohotka radnika i obitelji s nižim dohotkom i u nekim slučajevima radi poticanja ponude radne snage. Primjerice, **Grčka** je revidirala osnovu za izračun obveze poreza na osobni dohodak i smanjila doprinose za socijalno osiguranje za zaposlenike u punom radnom vremenu za 0,9 postotnih bodova, što je stupilo na snagu u lipnju 2020., i za dodatna 3 postotna boda, što je stupilo na snagu u siječnju 2021. **Italija** je smanjila porezni klin za nesamostalne radnike: za prihod u iznosu do 28 000 EUR godišnje isplaćena je naknada u iznosu od 600 EUR za posljednjih šest mjeseci 2020., a od 2021. u iznosu od 1200 EUR godišnje. Predviđene su niže naknade za veće dohotke, u iznosu do 40 000 EUR. U **Belgiji** će se (regija Flandrija) od 2021. zahvaljujući „bonusu za zaposlene” povećati neto plaće radnika s niskom plaćom za najviše 50 EUR mjesečno, i to za one koji u punom radnom vremenu zarađuju (bruto) plaću od 1700 EUR mjesečno. Tim bonusom namjeravaju se ukloniti zamke nezaposlenosti i neaktivnosti te će se on postupno smanjiti na nulu za osobe s bruto mjesečnom plaćom od najmanje 2500 EUR. **Francuska** je smanjila stopu poreza na osobni dohodak u prvom poreznom razredu s 14 % na 11 % i prilagodila sustav poreznih olakšica (*décote*) kako bi olakšala primjenu poreza na osobni dohodak. **Austrija** je povećala maksimalnu naknadu za doprinose za socijalno osiguranje za osobe s niskim dohotkom s 400 EUR na 700 EUR i od siječnja 2020. smanjila stope poreza na dohodak u prvom poreznom razredu s 25 % na 20 %; njezin plan za oporavak i otpornost usto sadržava i obvezu poduzimanja dodatnih mjera za smanjenje stopa poreza na dohodak. **Hrvatska** je uvela smanjenje obveze poreza na osobni dohodak za 100 % za osobe mlađe od 25 godina i za 50 % za osobe u dobi od 26 do 30 godina za godišnje plaće niže od 360 000 HRK (otprilike 50 000 EUR). Od 2022. u **Mađarskoj** će mlađi od 25 godina biti izuzeti od plaćanja poreza na osobni dohodak do iznosa prosječnog bruto dohotka prethodne godine kako bi se pojačala aktivnost i zapošljavanje mladih. **Bugarska** je uvela porezne olakšice za roditelje koji odgajaju djecu. Komisija je objavila skup alata za dionike kako bi poduprla prelazak s oprezivanja rada na poreze za zaštitu okoliša⁸⁷.

⁸⁷ https://ec.europa.eu/environment/news/environmental-pollution-new-study-finds-polluters-do-not-pay-damage-they-cause-2021-11-12_en

2.2. Smjernica br. 6: Poboljšanje ponude radne snage i pristupa zapošljavanju, vještinama i kompetencijama

U ovom se odjeljku razmatra provedba smjernice br. 6 za zapošljavanje, kojom se državama članicama preporučuje stvaranje uvjeta za poboljšanje ponude radne snage, vještina i kompetencija u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava br. 1 (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje), br. 2 (rodna ravnopravnost), br. 3 (jednake mogućnosti), br. 4 (aktivna potpora zapošljavanju), br. 9 (ravnoteža između poslovnog i privatnog života), br. 11 (skrb o djeci i potpora djeci) i br. 17 (uključenost osoba s invaliditetom). U odjeljku 2.2.1. iznose se ključna kretanja u području obrazovanja i vještina te ključna kretanja povezana sa stanjem na tržištu rada, ponajprije s obzirom na ranjive i nedovoljno zastupljene skupine. U odjeljku 2.2.2. iznose se mjere politike koje su države članice poduzele u tim područjima politike.

2.2.1. Ključni pokazatelji

Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju nastavilo se povećavati proteklih godina iako među državama članicama i dalje postoje znatne razlike u dostupnosti i kvaliteti. Uključenost u rani i predškolski odgoj i obrazovanje ima velike posljedice na buduće obrazovanje djece, njihove buduće mogućnosti zapošljavanja i aktivno sudjelovanje u društvu te na povećanje sudjelovanja njihovih roditelja na tržištu rada. Države članice dogovorile su se 2021. o cilju na razini EU-a prema kojem bi do 2030. 96 % djece u dobi od tri godine do dobi za početak obveznog osnovnoškolskog obrazovanja trebalo sudjelovati u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju⁸⁸. Stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju u toj je dobnoj skupini 2019. iznosila 92,8 % na razini cijelog EU-a, što je povećanje od 1,6 postotnih bodova u odnosu na 2014. Tim se ciljem dopunjuje cilj iz Barcelone u pogledu skrbi za djecu, koji je utvrđen radi podupiranja sudjelovanja žena na tržištu rada i koristi se u revidiranom pregledu socijalnih pokazatelja⁸⁹. Kako je prikazano na slici 2.2.1., najniže stope sudjelovanja zabilježene su u Grčkoj (68,8 %⁹⁰), Slovačkoj (77,8 %), Rumunjskoj (78,6 %), Hrvatskoj (79,4 %) i Bugarskoj (79,9 %), dok je stopa sudjelovanja u Irskoj i Francuskoj iznosila 100 %. Stope sudjelovanja djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u prosjeku su mnogo niže od stopa sudjelovanja njihovih vršnjaka iz bogatijih obitelji⁹¹. Kako bi se osigurala kvaliteta ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, većina je država članica do školske godine 2019./2020. utvrdila kriterije u pogledu kvalifikacija osoblja ili njihova trajnog stručnog usavršavanja⁹².

⁸⁸ [Rezolucija Vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire](#) (2021. – 2030.), 2021/C 66/01. Pokazateljem za taj cilj europskog prostora obrazovanja mjeri se pohađanje programa ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja obuhvaćenih kategorijom ISCED 0 (Eurostatova oznaka podataka [educ_uae_enra21](#)).

⁸⁹ Vidjeti odjeljak 1.3. Ciljeve iz Barcelone dogovorilo je Europsko vijeće u Barceloni 2002. Prema njima bi u sustav skrbi o djeci trebalo uključiti 33 % djece mlađe od tri godine i 90 % djece u dobi od tri godine do obvezne školske dobi.

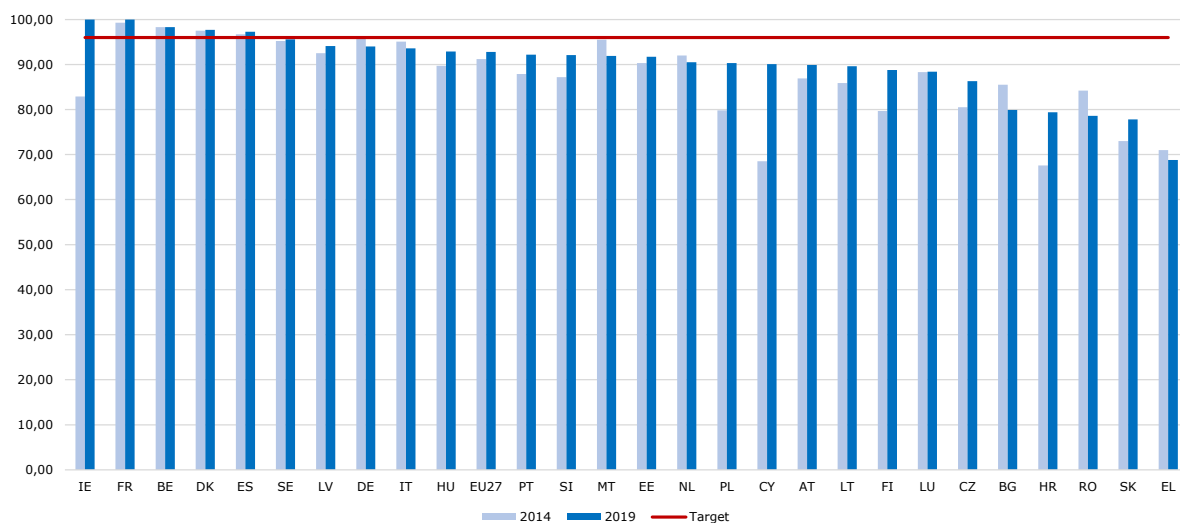
⁹⁰ Stopa je mnogo viša za djecu u dobi od 4 godine i više te je 2019. iznosila 85,6 %.

⁹¹ Na temelju najnovijih dostupnih podataka (iz 2016.), raskorak u sudjelovanju djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju iznosi 11,3 postotna boda. Za više pojedinosti vidjeti Zajedničko izvješće o zapošljavanju iz 2021.

⁹² Europska komisija/EACEA/Eurydice (2021.), [Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe](#) (Strukturalni pokazatelji za praćenje sustava obrazovanja i osposobljavanja u Europi).

Slika 2.2.1.: Tek nešto više od polovine država članica poboljšalo je pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju za djecu u dobi od tri godine do dobi za početak obveznog obrazovanja

Sudjelovanje djece u dobi od tri godine do dobi za početak obveznog osnovnoškolskog obrazovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (2014. i 2019.) te cilj europskog prostora obrazovanja za 2030. (u %)

Napomena: za IE i PL navedeni su procijenjeni podaci, a za FR okvirni podaci; definicije za EU-27 te za BE i MT razlikuju se.

Izvor: Eurostat (UOE) [[educ_uoe_enra21](#)].

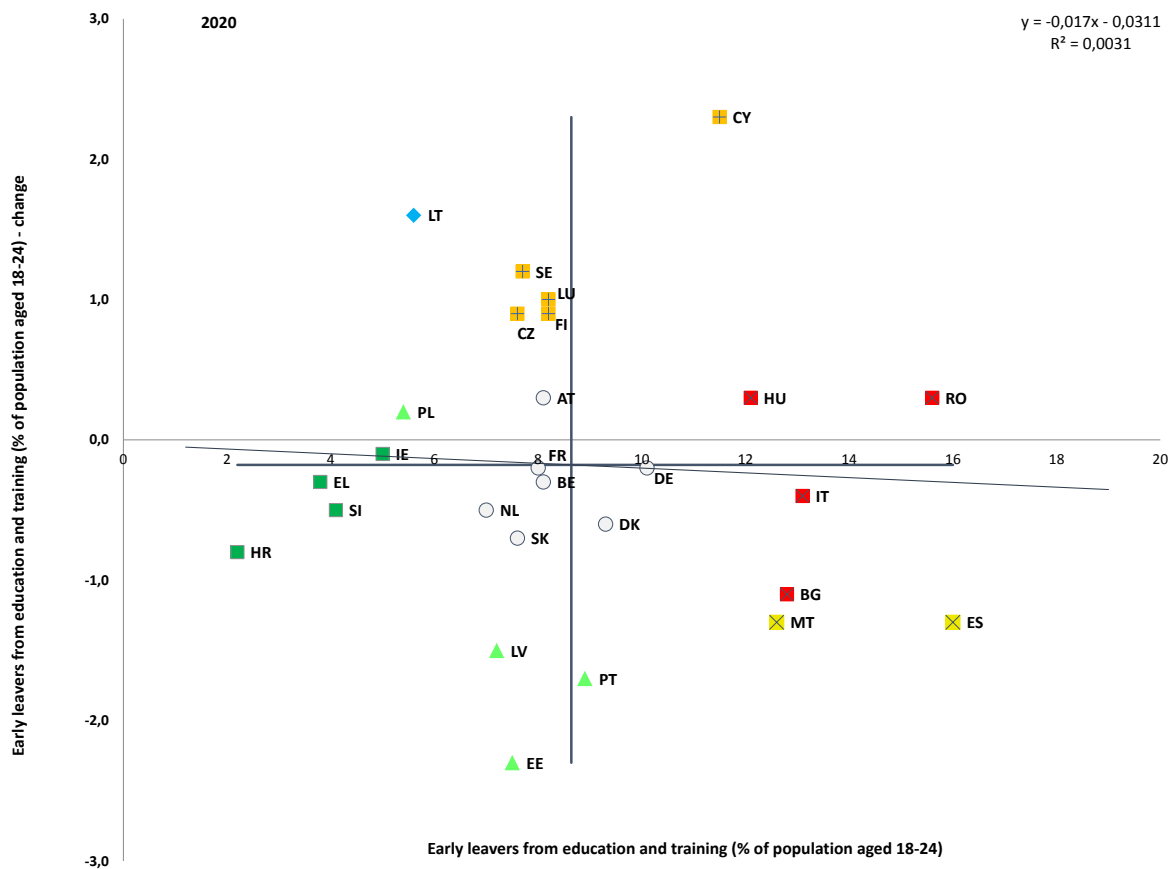
Udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje znatno se smanjio iako se pozitivno kretanje usporilo te i dalje postoje razlike među zemljama. Stope ranog napuštanja školovanja u EU-u pale su s 13,8 % u 2010. na 9,9 % u 2020., no u razdoblju od 2015. do 2020. zabilježeno je samo neznatno poboljšanje od 1,1 postotnog boda. Pandemija će na to vjerojatno imati dodatni negativan učinak, naročito kad je riječ o ranjivim kućanstvima⁹³. Glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja upućuje na to da je u razdoblju od 2019. do 2020. šest država članica (Cipar, Litva, Švedska, Luksemburg, Češka i Finska) zabilježilo povećanje ranog napuštanja školovanja od približno ili više od jednog postotnog boda. Općenito i dalje postoje izrazite razlike među zemljama (slika 2.2.2.). Očekuje se da će se ostvarivanjem cilja europskog prostora obrazovanja u pogledu ranog napuštanja školovanja ta stopa smanjiti na manje od 9 % do 2030. Osamnaest država članica već je ostvarilo taj cilj, dok je u šest drugih država ta stopa i dalje viša od 12 % (Španjolska, Rumunjska, Italija, Bugarska, Malta i Mađarska)⁹⁴. U nekim regijama u južnoj Španjolskoj i Italiji te istočnoj Bugarskoj i Rumunjskoj udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje veći je od 15 % (vidjeti Prilog 3.). Dok je u EU-u 2020. stopa ranog napuštanja obrazovanja i osposobljavanja za mlade žene u prosjeku bila 8 %, za mlade muškarce iznosila je 11,8 %. Ta je razlika naročito izražena (više od pet postotnih bodova) u Španjolskoj, Portugalu, Cipru i Italiji. Rumunjska i Češka jedine su države članice u kojima je ta stopa niža za muškarce nego za žene.

⁹³ To uključuje ponajprije učenike i studente bez infrastrukture za pristup učenju na daljinu, primjerice u ruralnim i udaljenim područjima. Za sveobuhvatnije podatke vidjeti Zajedničko izvješće o zapošljavanju iz 2021. i Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2020.

⁹⁴ Španjolska, Malta i Rumunjska zabilježile su znatno smanjenje stope ranog napuštanja školovanja u razdoblju od 2015. do 2020., za 3 postotna boda ili više.

Slika 2.2.2.: Unatoč poboljšanjima, rano napuštanje obrazovanja i osposobljavanja i dalje je izazov

Osobe koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje, stanovništvo u dobi od 18 do 24 godine (u %, podaci za 2020. i promjena u odnosu na 2019., glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Prekid u nizu za DE za 2020. i NL za 2019. Nepouzdana podaci za HR za 2019. i 2020. Okvirni podaci za DE za 2020.

Izvor: Eurostat ([edat_lfse_14](#)).

Udio osoba koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje znatno je veći među učenicima koji nisu rođeni u EU-u. Prosječni udio u EU-u 2020. među osobama u dobi od 18 do 24 godine rođenima u tuzemstvu bio je 8,7 %, dok je za mlade osobe rođene izvan EU-a taj udio bio gotovo triput viši (23,2 %). Rano napuštanje obrazovanja i osposobljavanja bilo je još izraženije među mladim muškarcima koji nisu rođeni u EU-u u usporedbi s njihovim vršnjacima rođenima u tuzemstvu (25,2 % u usporedbi s 10,5 %). U Italiji, Njemačkoj, Španjolskoj, Cipru i Grčkoj obrazovanje i osposobljavanje je 2020. rano napustilo više od četvrtine mladih osoba koje nisu rođene u EU-u⁹⁵. Slovenija (7,4 %) i Češka (8 %) zabilježile su dobre ishode za učenike rođene izvan EU-a, koji su bili ispod ciljne vrijednosti od 9 %, ali je ta vrijednost i dalje bila viša od one za učenike rođene u tuzemstvu.

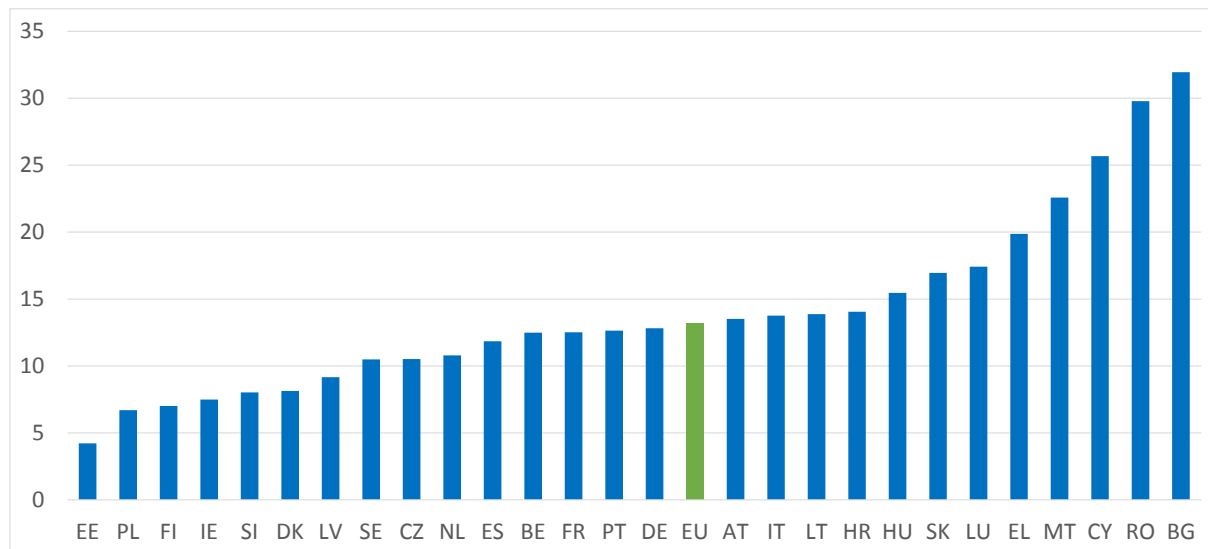
Nakon što se godinama ostvarivao stabilan napredak, udio učenika u dobi od 15 godina sa slabim rezultatima u osnovnim vještinama ponovno raste, a u posebno teškim okolnostima nalaze se učenici nižeg socioekonomskog statusa. OECD-ov Program za međunarodnu procjenu učenika (PISA) za 2018. pokazao je da cilj na razini EU-a u okviru europskog prostora obrazovanja (tj. stopa postizanja slabih rezultata niža od 15%) nije ni blizu ostvarenja ni u jednom od triju područja koja se ispituju u okviru programa PISA (vidjeti sliku 2.2.3.). U usporedbi s 2015. stanje se pogoršalo u sva tri područja: za 2,5 postotnih bodova u čitanju, za 0,5 postotnih bodova u matematici i za 1,1 postotni bod u prirodoslovnim znanostima. Učenici nižeg socioekonomskog statusa i/ili migrantskog podrijetla prekomjerno su zastupljeni u skupini učenika sa slabim rezultatima i teško im je postići osnovnu razinu znanja u sva tri područja. Usporedba udjela učenika sa slabim rezultatima u donjem i gornjem kvartilu indeksa ekonomskog, socijalnog i kulturnog statusa (ESCS)⁹⁶ pokazuje da između njih postoji razlika od 23 postotna boda u čitanju, matematici i prirodoslovnim znanostima. U posljednjem krugu ispitivanja u okviru programa PISA iz 2018. u Bugarskoj, Rumunjskoj, Mađarskoj, Slovačkoj i Luksemburgu zabilježene su znatne razlike u vještinama čitanja s obzirom na ekonomski, socijalni i kulturni status (od 37,5 postotnih bodova ili više). U Estoniji i Finskoj ta je razlika u rezultatima bila manja od 15 postotnih bodova. Nejednakosti u ishodima obrazovanja povezane sa socioekonomskim ili migrantskim podrijetlom velike su prepreke u tome da se svima osiguraju jednake mogućnosti, što ima potencijalne daljnje učinke na razinu pojedinačnih vještina i potencijal rasta gospodarstva.

⁹⁵ Kako bi se izbjegli izračuni na temelju vrlo malih uzoraka, u ovom izvješću prikazani su rezultati samo za države članice EU-a u kojima je postotak učenika migrantskog podrijetla najmanje 5 % i za koje su podaci pouzdani.

⁹⁶ OECD mjeri indeks ekonomskog, socijalnog i kulturnog statusa uzimajući u obzir obrazovanje roditelja, zanimanje roditelja, vlasništvo nad stambenim nekretninama te broj knjiga i obrazovnih materijala dostupnih kod kuće.

Slika 2.2.3.: Stopa slabih rezultata u osnovnim vještinama i dalje je visoka u većini država članica

Stopa učenika sa slabim rezultatima u područjima čitanja, matematike i prirodoslovnih znanosti koja se ispituju u okviru programa PISA (u %, 2018.)

Napomena: na grafikonu je prikazan postotak učenika koji postižu slabe rezultate u svim trima područjima istodobno.
Izvor: PISA 2018., OECD, izvadak podataka za EU [dostupan je ovdje](#).

Potrebno je uložiti znatan trud kako bi se poboljšale digitalne vještine učenika u cijelom EU-u. U tu su svrhu države članice utvrdile cilj na razini EU-a u okviru europskog prostora obrazovanja kako bi se udio učenika osmih razreda (u dobi od 13 ili 14 godina) koji postižu slabe rezultate u računalnoj i informacijskoj pismenosti smanjio na manje od 15 % do 2030. Ciklusi Međunarodnog istraživanja računalne i informacijske pismenosti (ICILS)⁹⁷ provedeni 2013. i 2018. pokazali su da su se samo dvije države članice sudionice približile ostvarivanju cilja na razini EU-a: Češka 2013. (15 %) i Danska 2018. (16,2 %). To je istraživanje pokazalo i da je socioekonomski status ili migrantsko podrijetlo učenika i dalje snažan prediktor njihove razine posjedovanja digitalnih vještina. Za poboljšanje digitalnih vještina učenika potrebno je razviti uspješne ekosustave za digitalno obrazovanje te ih podupirati ključnim elementima koji omogućuju njihov rad, kao što su povezivost, oprema, tehnička podrška institucijama i tehnologije za pomoć učenicima s invaliditetom. Potrebno je i dobro osposobljeno nastavno osoblje koje ima odgovarajuću razinu digitalne pripremljenosti na početku rada u struci i mogućnost dodatnog razvijanja i jačanja posebnih digitalnih kompetencija tijekom cijelog trajanja karijere⁹⁸. Na razini EU-a i na razini država članica u tijeku je rad na ostvarivanju tih ciljeva, a provodi se u okviru Akcijskog plana za digitalno obrazovanje.

⁹⁷ U okviru ICILS-a rezultati učenika mjere se računalnom procjenom u dvjema domenama digitalnih kompetencija: računalnoj i informacijskoj pismenosti te računalnom razmišljanju. Dosad su dovršena dva ciklusa, prvi 2013. i drugi 2018. Provedba trećeg ciklusa predviđena je za 2023. U prvom ciklusu sudjelovalo je devet, a u drugom sedam država članica. Danska i Njemačka jedine su države članice koje su sudjelovale u oba ciklusa. Međutim, Danska 2013. nije ostvarila stopu sudjelovanja u uzorku, pa njezini rezultati iz 2013. nisu usporedivi s rezultatima iz 2018.

⁹⁸ Za detaljniju analizu digitalnih vještina učenika i uloge učitelja u jačanju ishoda obrazovanja vidjeti Zajedničko izvješće o zapošljavanju iz 2021.

Smanjenje nejednakosti u školama od temeljne je važnosti u pružanju mogućnosti svim učenicima za razvoj vještina i znanja potrebnih za aktivno sudjelovanje u gospodarstvu i društvu. U mnogim zemljama EU-a škole nailaze na probleme pri osiguravanju pravednije distribucije mogućnosti za učenje i ishoda učenja⁹⁹, što može dovesti do ponavljanja postojećih obrazaca povezanih s (ne)povoljnim socioekonomskim položajem. Na primjer, za osobe s nižom razinom stečenog obrazovanja (nižom od višeg sekundarnog obrazovanja) postoji manja vjerojatnost da će pronaći posao ili da će umjesto ugovora na određeno vrijeme dobiti ugovor na neodređeno vrijeme¹⁰⁰. Osim toga, diskriminacija negativno utječe na stope zadržavanja u školovanju, naročito kad je riječ o djeci s manjinskim etničkim podrijetlom ili djeci s ograničenjima u obavljanju uobičajenih aktivnosti zbog invaliditeta ili dugotrajnih zdravstvenih problema¹⁰¹. Neke su zemlje poduzele mjere kako bi osigurale da se promijene pedagoški pristupi namijenjeni jačanju uključenosti u učionicama, u kombinaciji s aktivnim mjerama desegregacije i poučavanjem o raznolikosti¹⁰² (vidjeti odjeljak 2.2.2.). Međutim, potrebno je uložiti više truda kako bi se u svim školama u EU-u svima pružale jednake mogućnosti.

⁹⁹ Osim velike razlike u rezultatima između donjeg i gornjeg kvartila indeksa ekonomskog, socijalnog i kulturnog statusa (ESCS), u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2021. detaljnije je razmotrena i povezanost socioekonomskog statusa i ishoda učenja. Podaci su dostupni u okviru OECD-ova programa PISA iz 2018.

¹⁰⁰ Vidjeti „Godišnji pregled zaposlenosti i socijalnih kretanja u Europi za 2020.” (poglavlje 2.5. o socijalnoj mobilnosti).
Za detaljnu analizu prenošenja (ne)povoljnog obrazovnog položaja iz jednog naraštaja u drugi vidjeti „Godišnji pregled zaposlenosti i socijalnih kretanja u Europi za 2018.” (poglavlje 3.).

¹⁰¹ Više informacija dostupno je u dokumentu Europske komisije iz 2019. naslovljenom *Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving* (Procjena provedbe Preporuke Vijeća iz 2011. o politikama za smanjenje ranog napuštanja školovanja).

¹⁰² FRA, [Izvešće o temeljnim pravima za 2021.](#)

Romski učenici i studenti i dalje nailaze na znatne prepreke, pa se novim obvezama na razini EU-a nastoji poboljšati njihov položaj. Unatoč određenom ograničenom napretku ostvarenom u prošlom desetljeću, i dalje postoje znatne razlike u obrazovanju između Roma i opće populacije. Prema istraživanju Agencije Europske unije za temeljna prava¹⁰³, svega 42 – 55 % romske djece pohađa rani i predškolski odgoj i obrazovanje, a više sekundarno obrazovanje ili višu razinu obrazovanja završava svega 26 – 28 % mladih Roma u dobi od 20 do 24 godine. Osim toga, svako treće romsko dijete pohađa nastavu u razredima u kojima su većina ostalih učenika Romi. U izvješćima Vijeća Europe o Bugarskoj, Češkoj, Mađarskoj i Slovačkoj objavljenima 2020. upućuje se na to da i dalje postoje problemi s odvojenim školovanjem romske djece¹⁰⁴. Taj se problem dodatno pogoršao zbog pandemije bolesti COVID-19, ponajprije kad je riječ o pristupu internetu, informatičkoj opremi i podršci učenju u kućanstvu¹⁰⁵. Zemlje su uvele mjere za ugrožene učenike, među ostalim uz potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost, kako bi ublažile posljedice bolesti COVID-19 (vidjeti odjeljak 2.2.2.). EU je radi rješavanja tih problema predložio nove ciljeve u Strateškom okviru EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma za razdoblje do 2030.¹⁰⁶ i Preporuci Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma¹⁰⁷.

¹⁰³ Podaci nisu navedeni kao jedinstvena vrijednost jer su dobiveni u okviru dvaju krugova istraživanja, koja su obuhvaćala BE, BG, CZ, EL, ES, FR, HR, HU, IE, NL, PT, RO, SE i SK. Vidjeti dokument [SWD\(2020\) 530 final](#) priložen komunikaciji naslovljenoj „Unija jednakosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma”, [COM\(2020\) 620 final](#), na temelju Drugog istraživanja o manjinama i diskriminaciji u EU-u (EU-MIDIS II) Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) iz 2016.; FRA, istraživanje o Romima i Putnicima iz 2019.; Eurostat [edat_lfse_03] 2019. (opća populacija).

¹⁰⁴ Izvješća Savjetodavnog odbora za Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (FCNM) za Bugarsku i Mađarsku te izvješće Europske komisije za borbu protiv rasizma i nesnošljivosti (ECRI) za Češku i Slovačku, koja su navedena u Izvješću o temeljnim pravima za 2021. Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA).

¹⁰⁵ FRA, *Pandemija koronavirusa u EU-u – utjecaj na Rome i Putnike, 2020.*

¹⁰⁶ Donesen u listopadu 2020.

¹⁰⁷ Donesena u ožujku 2021., [SL C 93, 19.3.2021., str. 1–14.](#)

Mlade osobe s invaliditetom i dalje se suočavaju s lošim izgledima na tržištu rada koji su posljedica viših stopa ranog napuštanja školovanja i nižih razina stečenog tercijarnog obrazovanja. Na razini EU-a 2019. približno je 21,8 % mladih osoba s invaliditetom (u dobi od 18 do 24 godine) rano napustilo školovanje, u usporedbi s 9,7 % mladih bez invaliditeta.^{108,109} Te su stope bile niže za mlade žene s invaliditetom (16,7 %) nego za mlade muškarce (27 %). Sličan obrazac zabilježen je i među migrantskom populacijom, u kojoj 34,6 % mladih migranata s invaliditetom (i onih koji su rođeni i onih koji nisu rođeni u EU-u) rano napušta školovanje, u usporedbi s 19,8 % mladih migranata bez invaliditeta¹¹⁰. Isto tako, 2019. je u EU-u 32,5 % osoba s invaliditetom završilo tercijarno ili jednakovrijedno obrazovanje, u odnosu na 43,6 % osoba bez invaliditeta. Ulaganjem u obrazovanje osoba s invaliditetom smanjuje se njihov relativni nepovoljan položaj, s obzirom na to da je razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta niža za osobe s višim obrazovanjem (14 postotnih bodova) nego za osobe koje imaju samo osnovnoškolsko obrazovanje (28 postotnih bodova)¹¹¹ (vidjeti odjeljak 2.3.1.).

¹⁰⁸ Za objašnjenja statističke metodologije koja se koristi u pogledu invaliditeta vidjeti: Eurostat, *Disability statistics introduced – Statistics Explained (europa.eu)* (Uvod u statističke podatke o invaliditetu – objašnjenja statističkih podataka). Ako nije navedeno drukčije, statistički podaci o invaliditetu temelje se na mikropodacima iz istraživanja EU-a o dohotku i životnim uvjetima za 2019. (EU-SILC za 2019.) ili na statističkim podacima objavljenima u Eurostatovoj bazi podataka o zdravlju. Uzorak istraživanja EU-SILC uključuje osobe koje žive u privatnim kućanstvima i ne uključuje osobe koje žive u institucijama. Identificiranje osoba s invaliditetom (oštećenjima) temelji se na tome je li ispitanik naveo da je „najmanje u posljednjih šest mjeseci bio ograničen u obavljanju uobičajenih ljudskih aktivnosti zbog zdravstvenih problema”. Ti podaci ne obuhvaćaju razdoblje krize uzrokovane bolešću COVID-19.

¹⁰⁹ Projekt europskog stručnog znanja o invaliditetu (EDE), 2021. (bit će objavljen [na ovoj stranici](#)). Podaci se temelje na istraživanju EU-SILC za 2019., pri čemu su moguće neznatne razlike u odnosu na podatke o istoj temi iz ankete o radnoj snazi.

¹¹⁰ Te se stope temelje na malom broju opažanja.

¹¹¹ Podaci su dobiveni iz istraživanja EU-SILC za 2019. i analizirani su u okviru projekta europskog stručnog znanja o invaliditetu (EDE).

Iako su sustavi za strukovno obrazovanje i osposobljavanje tijekom pandemije prešli na pružanje fleksibilnijih oblika učenja, što uključuje oslanjanje na digitalne alate, suočavaju se s određenim problemima specifičnima za taj sektor. U strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (SOO) pandemija je uzrokovala slične probleme povezane s digitalnim jazom koji postoje i u općem obrazovanju¹¹², ali su se škole za SOO i pružatelji SOO-a uz to suočavali s posebnim problemima¹¹³. Dok je 37 % ispitanika u okviru ankete o potpori naukovanju¹¹⁴ navelo da su tijekom pandemije dio svojih aktivnosti premjestili na internet, 86 % ispitanika Globalne ankete Međunarodne organizacije rada (ILO) o utjecaju bolesti COVID-19 na razvoj i osposobljavanje osoblja¹¹⁵ navelo je da je došlo do potpunog ili djelomičnog prekida osposobljavanja naučnika. Najčešće navedeni problemi bili su: i. poteškoće u provođenju izravnog praktičnog osposobljavanja, ii. problemi s infrastrukturom ili opremom i iii. nedostatak prilagođenih programa i sredstava za osposobljavanje. Radi potpore digitalnoj tranziciji škola za SOO i poduzeća koja provode osposobljavanje, alat SELFIE za škole (koji je razvio EU) proširen je u jesen 2021. novim modulom za učenje temeljeno na radu. Time se pružateljima SOO-a i poduzećima koja provode osposobljavanje pomaže da procijene svoju digitalnu spremnost i utvrde praktična područja za poboljšanja.

¹¹² Ti su problemi detaljnije prikazani u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2021. i Pregledu obrazovanja i osposobljavanja za 2020.

¹¹³ Vidjeti, primjerice: [OECD \(2021.\). *Implications of the COVID-19 pandemic for Vocational Education and Training*](#). (Posljedice pandemije bolesti COVID-19 na strukovno obrazovanje i osposobljavanje).

¹¹⁴ [Službe za potporu naukovanju \(2021.\). *European Alliance for Apprenticeship Monitoring Survey 2019-2020*](#). (Anketa o praćenju za godine 2019. i 2020. Europskog saveza za naukovanje).

¹¹⁵ [ILO \(2021.\). *Skilling, upskilling and reskilling of employees, apprentices and interns during the COVID-19 pandemic: Findings from a global survey of enterprises*](#). (Osposobljavanje, usavršavanje i prekvalifikacija zaposlenika, naučnika i pripravnika tijekom pandemije COVID- 19: nalazi globalnog istraživanja poduzeća, ILO, 2021.).

Stjecanje tercijarnog obrazovanja u EU-u i dalje je u porastu; no stalno postoji nedovoljna zastupljenost mladih muškaraca i studenata koji nisu rođeni u EU-u. Kvalitetno tercijarno obrazovanje ima ključnu ulogu u životima ljudi u pogledu njihovih izgleda na tržištu rada i socijalne mobilnosti¹¹⁶. Države članice dogovorile su se o cilju na razini EU-a u okviru europskog prostora obrazovanja prema kojem bi udio osoba u dobi od 25 do 34 godine sa završenim tercijarnim obrazovanjem do 2030. trebao iznositi najmanje 45 %. Taj je udio u EU-u 2020. bio na razini od 40,5 %, što je za 8,3 postotna boda više nego 2010., a poboljšanja su ostvarena u svim državama članicama (slika 2.2.4.). Unatoč tomu, postoje izrazite razlike među zemljama. Jedanaest država članica već je ostvarilo cilj na razini EU-a, a među zemljama čije su stope završenog tercijarnog obrazovanja niže od 45 % jedino Rumunjska i Italija nisu 2020. dosegle stopu od 30 %. Međutim postoji znatan rodni jaz: prosječni udio žena u dobi od 25 do 34 godine sa završenim tercijarnim obrazovanjem iznosi 46 % i stoga je za 10,8 postotnih bodova viši od udjela muškaraca (35,2 %). Nadalje, među osobama rođenima izvan EU-a zabilježeni su lošiji ishodi. Prosječna stopa završenog tercijarnog obrazovanja u EU-u 2020. za osobe u dobi od 25 do 34 godine iznosila je 41,3 % za osobe rođene u tuzemstvu i 34,4 % za osobe rođene izvan EU-a.¹¹⁷ Naposljetku, studenti čiji roditelji imaju nižu razinu obrazovanja nedovoljno su zastupljeni u 19 od 20 država članica koje su sudjelovale u istraživanju Eurostudent o socijalnim i ekonomskim uvjetima studentskog života u Europi (jedina je iznimka Irska)¹¹⁸. Ti čimbenici, kad se zajedno uzmu u obzir, upućuju na postojanje stalnih problema u pogledu pravednosti i pristupa.

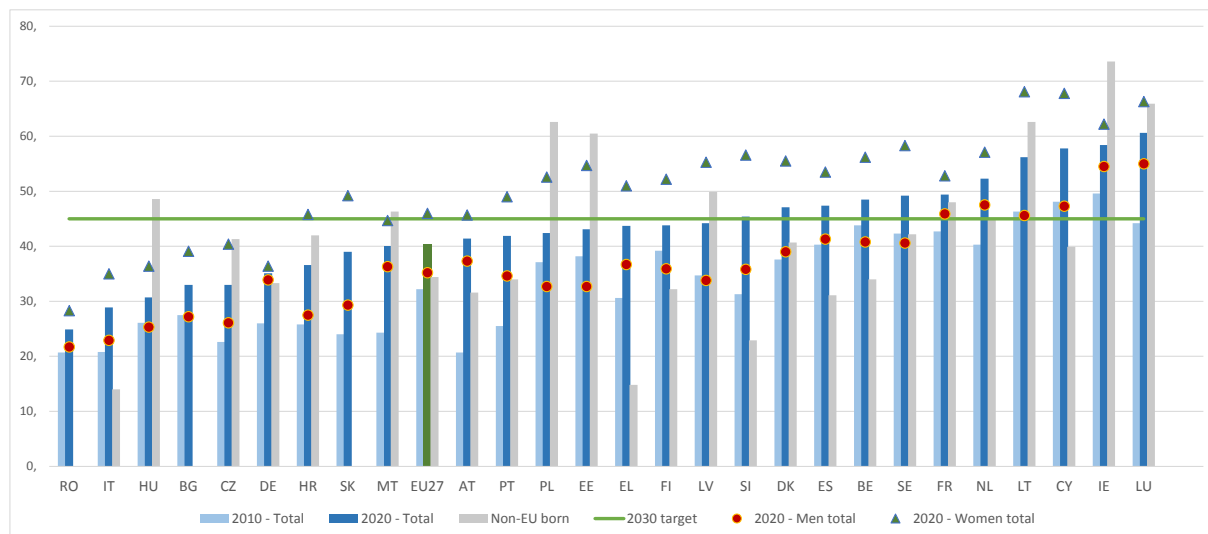
¹¹⁶ Vandeplass, A. (2021.), *Education, Income, and Inequality in the European Union* (Obrazovanje, dohodak i nejednakost u Europskoj uniji), u: Fischer, G. i Strauss, R. (ur.), *Europe's Income, Wealth, Consumption, and Inequality* (Dohodak, bogatstvo, potrošnja i nejednakost u Europi), Oxford University Press.

¹¹⁷ Uz iznimke Poljske, Estonije, Mađarske, Irske i Luksemburga, u kojima su te razlike obrnute.

¹¹⁸ Hauschildt, Gwosć, Schirmer, Wartenbergh-Cras (2021.) [*EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018–2021*](#), (EUROSTUDENT VII. Sažetak pokazatelja za razdoblje 2018. – 2021.), wbv Media.

Slika 2.2.4.: Stjecanje terciarnog obrazovanja poraslo je u cijelom EU-u, no postoje znatne razlike među državama članicama i između spolova

Završeno terciarno obrazovanje po zemlji, spolu i državljanstvu 2010. i 2020. te cilj do 2030. utvrđen u okviru europskog prostora obrazovanja (u %, osobe u dobi od 25 do 34 godine)

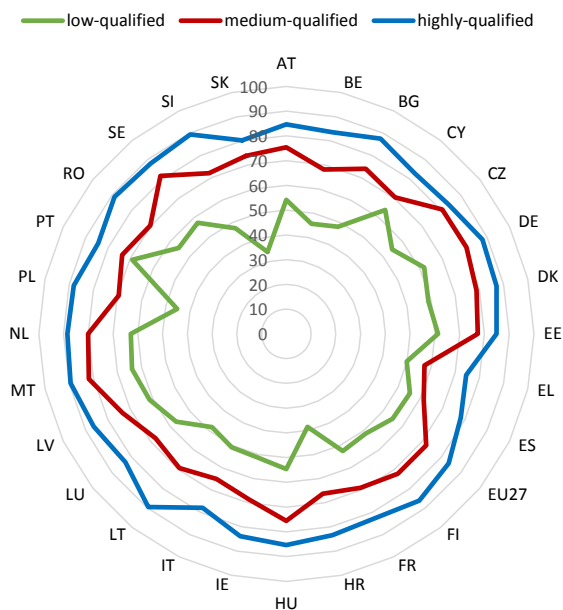
Napomena: DE: prekid u vremenskom nizu i okvirni podaci za 2020. BE, RO, SK: nema podataka za 2020. za osobe koje nisu rođene u EU-u. LT: nepouzdana podaci za 2020. za osobe koje nisu rođene u EU-u.

Eurostat, anketa o radnoj snazi EU-a. Mrežna oznaka podataka [[edat_lfs_9912](#)].

Kad se promatraju stope zaposlenosti za skupine stanovništva s različitim razinama stečenog obrazovanja, u 2020. se za sve njih mogu primijetiti slična smanjenja. Stope zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 64 godine u EU-u smanjile su se 2020. za 0,8 postotnih bodova za niskokvalificirane osobe, 1,2 postotna boda za srednjekvalificirane osobe i 0,9 postotnih bodova za visokokvalificirane osobe (na 54,9 %, 72,2 % odnosno 83,9 %, vidjeti sliku 2.2.5.). Veći pad zabilježen je u stopama zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 34 godine koje su nedavno završile školovanje, a te stope smanjile su se za 4,7 postotnih bodova za osobe s nižim kvalifikacijama i za 4,5 postotnih bodova za osobe s općim srednjoškolskim obrazovanjem. Stopa zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 34 godine koje su nedavno završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje pala je za 3 postotna boda, sa 79,1 % u 2019. na 76,1 % u 2020., pri čemu je u trima zemljama zabilježen pad veći od 10 postotnih bodova (Španjolska, Cipar i Litva). Za stopu zaposlenosti osoba koje su nedavno završile terciarno obrazovanje zabilježeno je smanjenje od svega 1,3 postotna boda, što potvrđuje dugoročni trend boljih ishoda pri zapošljavanju kod osoba s terciarnim obrazovanjem.

Slika 2.2.5.: Pandemija je utjecala na stope zaposlenosti na svim razinama obrazovanja

Stope zaposlenosti po razini obrazovanja (% osoba u dobi od 20 do 64 godine 2020.)

Napomena: prekid u vremenskom nizu i okvirni podaci za DE.

Izvor: Eurostat [[lfsa_ergaed](#)]

Postojeći manjak vještina na tržištima rada u EU-u¹¹⁹ vjerojatno će i dalje postojati, a u određenim sektorima i zanimanjima vjerojatno će se i povećati. U anketi o ulaganjima iz 2020. koju je provela Europska investicijska banka udio poslodavaca u EU-u koji poteškoće u pronalaženju radnika s odgovarajućim vještinama smatraju preprekom ulaganjima povećao se sa 66 % u 2016. na 76 % u 2019. i samo se malo smanjio na 73 % u 2020.¹²⁰ Eurofound je izvijestio da su stope slobodnih radnih mjesta sve veće u građevinskom sektoru, sektoru zdravstvene skrbi te u informacijskom i komunikacijskom sektoru, u kojima je manjak vještina bio strukturni problem već i prije pandemije¹²¹. Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 možda je ubrzala promjenu u profilima vještina zaposlenika koja je već bila u tijeku (vidjeti sliku 2.2.6.) te promjenu u zapošljavanju koja se očituje u smanjenju broja radnih mjesta za koja su potrebne niže kvalifikacije u korist radnih mjesta za koja su potrebne više kvalifikacije¹²². Taj širi trend povezan je s digitalizacijom, promjenama obrazaca potražnje potrošača i povezanim strukturnim promjenama u gospodarstvu¹²³.

¹¹⁹ Vidjeti odjeljak 2.1. Manjak vještina detaljnije se razmatrao u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2021.

¹²⁰ [Izješće EIB-a o ulaganjima za 2020./2021.: izgradnja pametne i zelene Europe u doba pandemije bolesti COVID-19 i podatkovni portal EIB-a.](#)

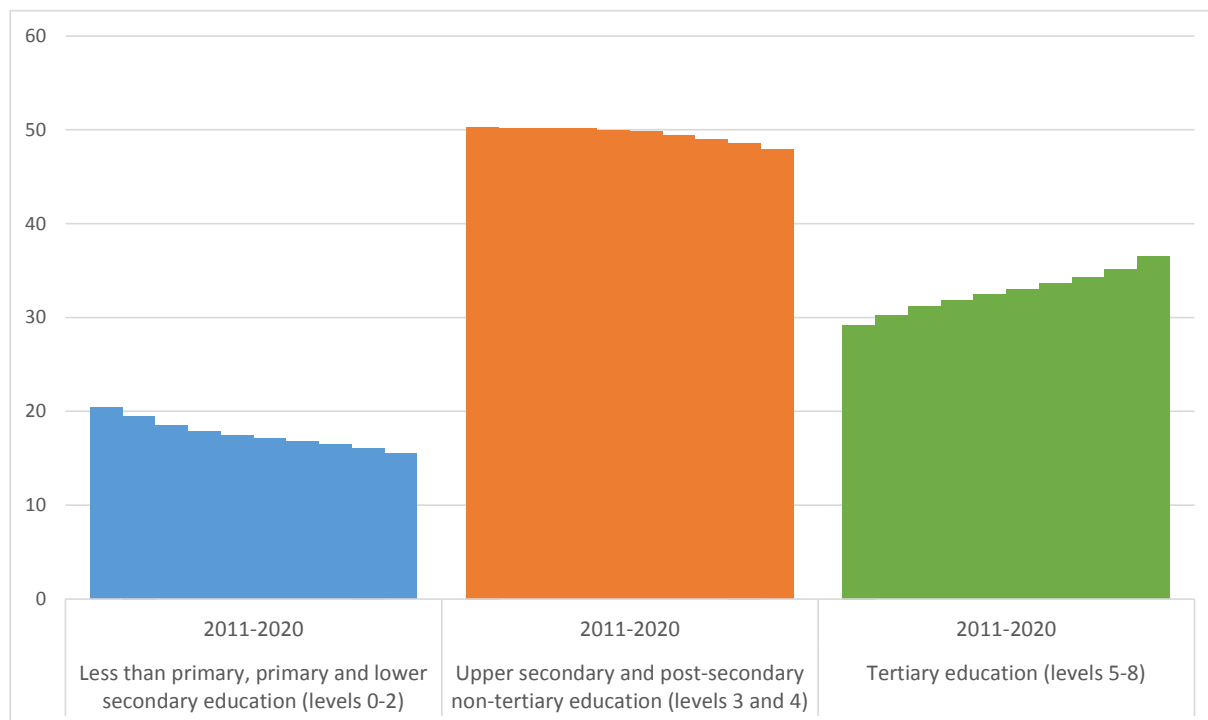
¹²¹ [Eurofound \(2021.\), *Tackling labour shortages in EU Member States*](#) (Rješavanje problema nedostatka radne snage u državama članicama EU-a).

¹²² Cedefop (2021.). [Digital, greener and more resilient. Insights from Cedefop's European skills forecast](#) (Digitalno, zelenije i otpornije. Uvidi iz Cedefopove Europske prognoze potreba za vještinama).

¹²³ Vidjeti dokumente [Employment and social developments in Europe 2021](#) (Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2021.), Europska komisija (2021.), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg, i [Briefing note – Trends, transitions and transformation | Cedefop \(europa.eu\)](#) (Informativna bilješka – Trendovi, tranzicije i transformacija).

Slika 2.2.6. – Tijekom prošlog desetljeća smanjivao se udio zaposlenika s kvalifikacijama niske i srednje razine

Udio u ukupnoj stopi zaposlenosti prema razini kvalifikacija u skupini EU-27 (u %, 2011. – 2020.)

Izvor: Eurostat [[lfsi_educ_a](#)]

Razvoj vještina odraslih i dalje nije standardna praksa u cijelom EU-u; u okviru glavnog cilja EU-a do 2030. podupirat će se daljnja nastojanja u pogledu te dimenzije. Osiguravanje da radna snaga posjeduje vještine za tržišta rada budućnosti i dalje je velik problem s obzirom na velike razlike među zemljama i teške posljedice pandemije. Stopa sudjelovanja odraslih osoba (u dobi od 25 do 64 godine) u aktivnostima učenja (tijekom prethodna četiri tjedna) dosegla je 2019. razinu od 10,8 %. U kontekstu pandemije ta je stopa 2020. pala na 9,2 %, što znači da nije ostvaren cilj od 15 % utvrđen u Strateškom okviru za obrazovanje i osposobljavanje iz 2020.¹²⁴ Francuska, Danska i Švedska zabilježile su od 2019. do 2020. pad veći od pet postotnih bodova. Među državama članicama općenito postoje velike razlike, a razina konvergencije je niska. U samo šest zemalja dosegnuta je 2020. razina viša od ciljne vrijednosti (Švedska, Finska, Danska, Nizozemska, Estonija i Luksemburg). S druge strane, sedam zemalja i dalje je bilo na razini ispod 5 % (Cipar, Grčka, Poljska, Hrvatska, Slovačka, Bugarska i Rumunjska). U obrazovanju u EU-u 2020. sudjelovalo je više žena nego muškaraca. Ta je stopa iznosila 10 % za žene u odnosu na 8,2 % za muškarce (slika 2.2.7.), pri čemu su vrlo velike razlike zabilježene u Švedskoj (35,5 % žena u odnosu na 21,9 % muškaraca) i Finskoj (31,7 % žena u odnosu na 23 % muškaraca)¹²⁵. Vijeće je izrazilo zadovoljstvo prijedlogom Komisije kojim se intenziviraju nastojanja u području obrazovanja odraslih, a koji se odnosi na glavni cilj prema kojem bi do 2030. najmanje 60 % odraslih osoba trebalo sudjelovati u obrazovanju (u proteklih 12 mjeseci)¹²⁶. Taj cilj podržava se u Rezoluciji Vijeća o novom europskom programu za obrazovanje odraslih za razdoblje 2021. – 2030.¹²⁷ i Programu vještina za Europu te se financijski podupire sredstvima iz fonda ESF+ i Mehanizma za oporavak i otpornost.

¹²⁴ Ciljem iz okvira za obrazovanje i osposobljavanje iz 2020. mjerilo se sudjelovanje u obrazovanju odraslih u protekla četiri tjedna ([trng_lfs_01](#)). Radi boljeg praćenja svih oblika obrazovanja odraslih, Vijeće je u lipnju 2021. odlučilo promijeniti taj pokazatelj kako bi se njime mjerilo sudjelovanje u obrazovanju odraslih u posljednjih 12 mjeseci (vidjeti odjeljak 1.3.).

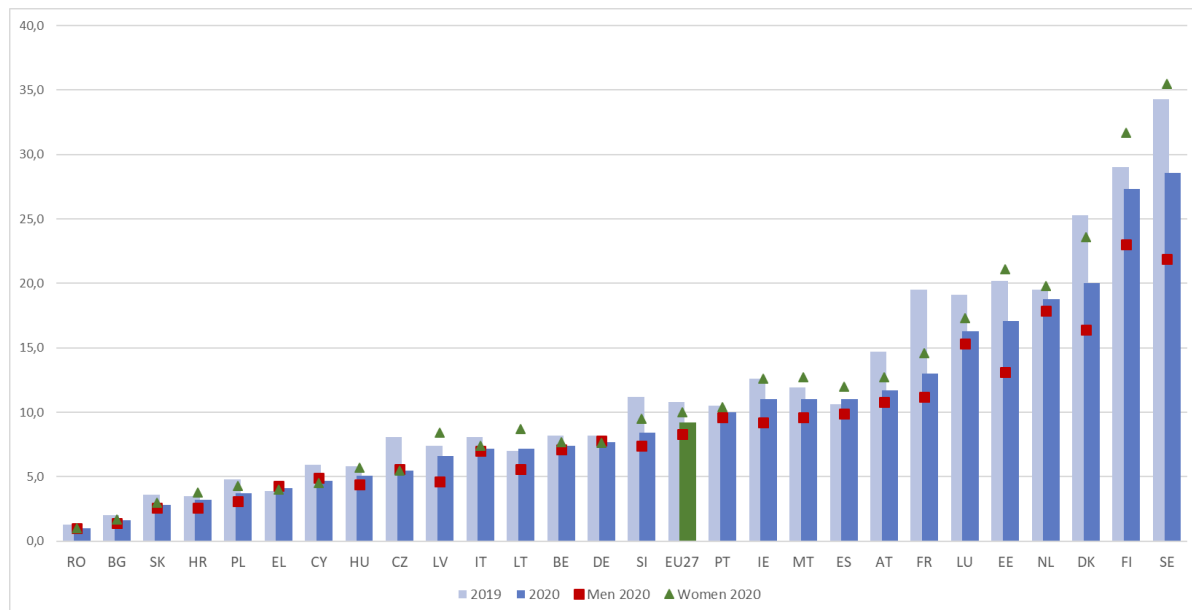
¹²⁵ Pandemija nije znatno utjecala na obrazac sudjelovanja u obrazovanju odraslih prema spolu.

¹²⁶ [Zaključci Vijeća od 25. lipnja 2021.](#)

¹²⁷ Rezolucija Vijeća [2021/C 504/02](#).

Slika 2.2.7.: Pandemija je dovela do smanjenog sudjelovanja u obrazovanju odraslih u gotovo svim državama članicama

Sudjelovanje odraslih osoba u obrazovanju (u protekla četiri tjedna, osobe u dobi od 25 do 64 godine) 2019. i 2020. po zemlji i spolu

Izvor: anketa o radnoj snazi EU-a, Eurostat [[trng_lfs_01](#)].

Stopa sudjelovanja u obrazovanju odraslih među niskokvalificiranim osobama i dalje je znatno ispod prosjeka. Prosječna stopa sudjelovanja niskokvalificiranih odraslih osoba u obrazovanju u EU-u 2020. (3,4 %) činila je približno trećinu ukupne vrijednosti te se od 2019. smanjila za 0,9 postotnih bodova¹²⁸. Deset zemalja prijavilo je rezultate koji su bili niži od prosjeka EU-a (dok za dodatnih šest zemalja nije bilo dostupnih podataka¹²⁹). Kao i 2019., najveći udio niskokvalificiranih odraslih osoba koje sudjeluju u obrazovanju (14 % i više) zabilježen je u Švedskoj, Finskoj i Danskoj. Razlika prema spolu bila je minimalna iako postoje znatne razlike u nacionalnim broječanim podacima. Najveća razlika u korist muškaraca zabilježena je u Luksemburgu (6,3 % u odnosu na 5,1 %) i Austriji (4,4 % u odnosu na 3,5 %), a u korist žena u Švedskoj (27,7 % žena i 17,2 % muškaraca), Finskoj (20,8 % u odnosu na 11,3 %) i Danskoj (16,2 % u odnosu na 12,6 %)¹³⁰. U EU-u je 2020. postojala nešto veća vjerojatnost da će u obrazovanju odraslih sudjelovati osobe u dobi od 25 do 64 godine koje nisu rođene u EU-u (među kojima je 38 % niskokvalificiranih osoba u odnosu na 18,8 % među osobama rođenima tuzemstvu¹³¹) nego osobe rođene u tuzemstvu (9,9 % za osobe koje nisu rođene u EU-u u odnosu na 9,1 % za osobe rođene u tuzemstvu). Međutim, osobe koje nisu rođene u EU-u rjeđe sudjeluju u obrazovanju u Sloveniji (razlika od 4,6 postotnih bodova), Italiji (4,3 postotna boda), Estoniji (4 postotna boda), Francuskoj (3,8 postotnih bodova) i Latviji (3,8 postotnih bodova)¹³².

¹²⁸ Eurostat, anketa o radnoj snazi, [trng_lfse_03]. Nisu dostupni podaci za Bugarsku, Hrvatsku, Cipar, Latviju, Rumunjsku i Slovačku. Raščlamba po spolu nije dostupna za Litvu i Poljsku.

¹²⁹ Eurostat ne objavljuje stope sudjelovanja za određenu skupinu ako je u uzorku premalo osoba koje sudjeluju u obrazovanju.

¹³⁰ Znatna razlika zabilježena je i u Estoniji, ali su podaci za muškarce nepouzdana.

¹³¹ Svi podaci odnose se na podatke Eurostata, [edat_lfs_9912].

¹³² Eurostat, [trng_lfs_13].

Zbog pandemije se znatno povećao udio osoba koje sudjeluju u obrazovanju odraslih putem interneta, koji je naglo porastao s 8 % u 2019. na 13 % u 2020., nakon što se od 2017. povećao za samo 1 postotni bod¹³³. Podaci pokazuju da među zemljama postoje velike razlike u udjelu osoba koje sudjeluju u obrazovanju odraslih putem interneta, pri čemu su velike razlike između žena i muškaraca osobito prisutne u Cipru i Estoniji (gdje je povećanje stope sudjelovanja za žene bilo četiri puta veće od povećanja za muškarce), Austriji, Litvi i Malti (tri puta veće), Luksemburgu i Grčkoj (više od dvostruko). Ta kretanja dodatno naglašavaju važnost osiguravanja pristupa digitalnim vještinama za sve osobe.

¹³³ Svi podaci o sudjelovanju odraslih osoba u obrazovanju putem interneta potječu iz izračuna Komisije (Zajednički istraživački centar – JRC) koji se temelje na podacima iz Eurostatove ankete o korištenju IKT-a u kućanstvima i među pojedincima [TIN00103] za 2017., 2019. i 2020. Budući da stopa sudjelovanja u Eurostatovoj tablici TIN00103 nije raščlanjena prema dobi, u podacima su prikazane JRC-ove procjene za sastavnicu odraslih osoba. Nedostaju podaci za Francusku za 2020. Za dodatne informacije o promjenama u sudjelovanju u obrazovanju odraslih putem interneta 2020. vidjeti: Di Pietro, G i Karpiński, Z. (2021.), *Covid-19 and online adult learning*, (COVID-19 i obrazovanje odraslih putem interneta), Europska komisija, Zajednički istraživački centar.

Države članice EU-a zabilježile su ograničen napredak u pružanju mogućnosti za stjecanje osnovnih digitalnih vještina za odrasle, a u području stjecanja naprednih digitalnih vještina potrebno je uložiti znatne daljnje napore. Uslijed pandemije došlo je do znatnog povećanja potražnje za digitalnim vještinama na svim razinama, koje su bile transverzalni zahtjev u mnogim zanimanjima i sektorima¹³⁴. Međutim, iz glavnog pokazatelja u pregledu socijalnih pokazatelja vidljivo je da je u EU-u 2019. samo 56 % odraslih osoba (u dobi od 16 do 74 godine) posjedovalo barem osnovne digitalne vještine (najnoviji dostupni podaci). Taj pokazatelj upućuje i na nedostatak konvergencije među državama članicama (slika 2.2.8.) te na vrlo spor napredak od 2014. Kako bi se napredak ubrzao, Komisijin prijedlog programa politike do 2030. pod naslovom „Put u digitalno desetljeće” uključuje cilj prema kojem bi do 2030. barem 80 % osoba u dobi od 16 do 74 godine trebalo posjedovati osnovne digitalne vještine¹³⁵. U EU-u je zabilježeno poticajnije povećanje postotka osoba s digitalnim vještinama iznad razine osnovnih vještina, koji se povećao s 29 % u 2017. na 31 % u 2019., ali pritom postoje znatne razlike u mnogim zemljama. Digitalne vještine (na odgovarajućoj razini) sad su potrebne na više od 90 % radnih mjesta i u gotovo svim sektorima gospodarstva. Napredak u ovom području od ključne je važnosti, primjerice, ako EU želi zadovoljiti veliku potrebu za stručnjacima u području IKT-a¹³⁶. Kako bi se osigurala uspješna digitalna tranzicija u EU-u, u programu „Put u digitalno desetljeće” predložen je i cilj prema kojem bi do 2030. trebalo biti zaposleno 20 milijuna stručnjaka u području IKT-a (s naglaskom na povećanje broja stručnjakinja u području IKT-a, koje trenutačno čine svega 18 % ukupnog broja takvih stručnjaka u Europi).

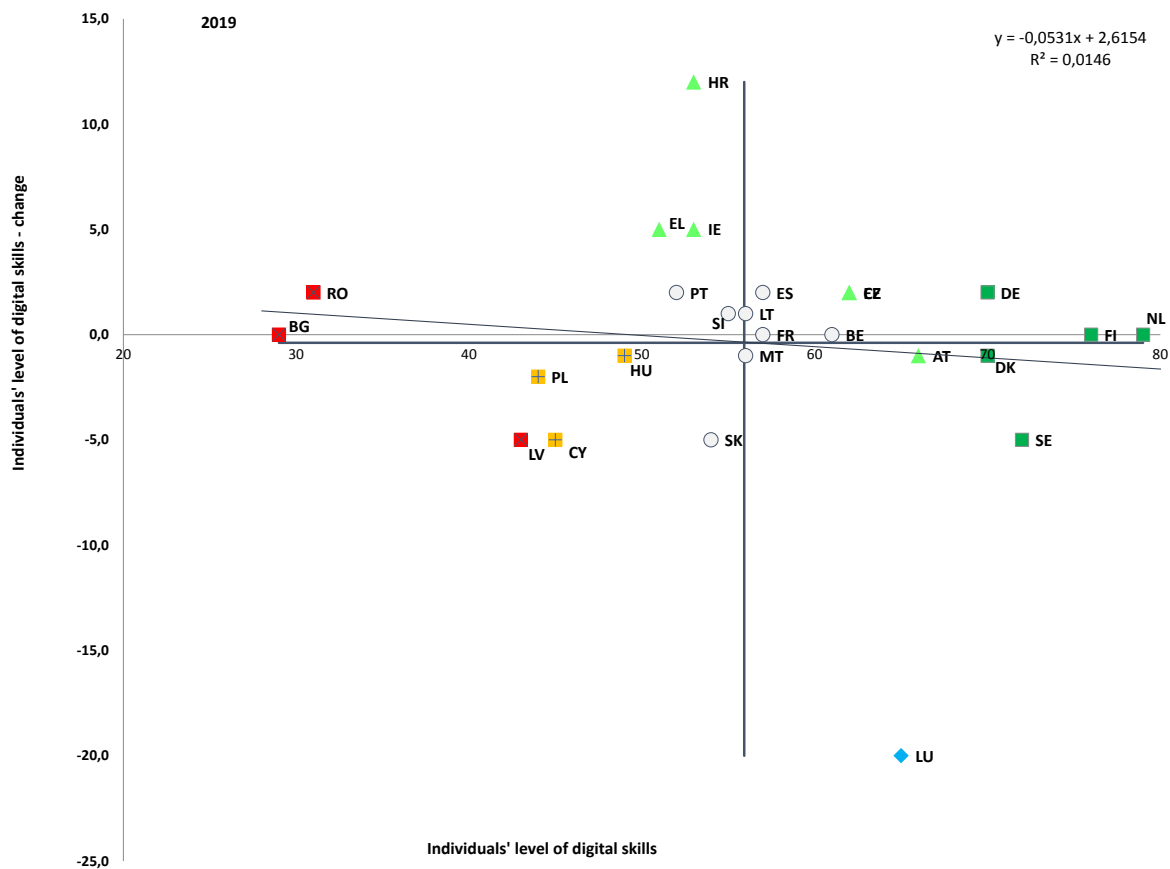
¹³⁴ Morandini, M. C., Thum-Thysen, A., & Vandeplas A. (2020.). *Facing the digital transformation: Are digital skills enough?* (Suočavanje s digitalnom transformacijom: jesu li digitalne vještine dovoljne?), European Economy, Economic Briefs, 054.

¹³⁵ Taj je cilj predložen u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava, u Komunikaciji Komisije od 9. ožujka 2021. naslovljenoj „Digitalni kompas 2030.: europski pristup za digitalno desetljeće”, COM(2021) 118 final, i u Prijedlogu odluke Europskog parlamenta i Vijeća od 15. rujna 2021 o uspostavi programa politike do 2030. „Put u digitalno desetljeće”, COM(2021) 574 final.

¹³⁶ To je pitanje razmotreno u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2021. te detaljnije u izvješću Cedefopa [Digital skills: challenges and opportunities during the pandemic | Cedefop \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1) (Digitalne vještine: izazovi i prilike u pandemiji).

Slika 2.2.8.: U području digitalnih vještina odraslih osoba postoje velike razlike među zemljama, a napredak je spor

Udio stanovništva s osnovnim ili većim općim digitalnim vještinama i godišnja promjena (u %, 2019. i promjene u odnosu na 2017., glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Prekid u nizu za CZ, IT, LV i LU za 2019. Nisu dostupni podaci za Italiju za 2017. (2019.: 42%).

Izvor: Eurostat, mrežna oznaka podataka [[tepsr_sp410](#)].

Očekuje se da će se u okviru zelene tranzicije otvoriti nova radna mjesta i promijeniti zadaće u mnogim zanimanjima, što će dodatno pojačati potrebu za usavršavanjem i prekvalifikacijom radne snage. Ako je popraćeno odgovarajućom i pravodobnom potporom za prekvalifikaciju i usavršavanje, otvaranjem radnih mjesta koje proizlazi iz klimatskih politika može se povećati broj radnih mjesta za koja su potrebne vještine srednje razine i pomoći u ublažavanju trendova polarizacije radnih mjesta. Cedefopova prognoza potreba za vještinama iz 2021.¹³⁷ pokazuje da se očekivani utjecaj politika u okviru europskog zelenog plana uvelike razlikuje među sektorima. Unatoč tomu, očekuje se da će u većini sektora doći do promjene zadaća unutar sektora, a ne do ukupnog povećanja ili smanjenja zaposlenosti (npr. u sektoru motornih vozila). Iako ne postoji općeprihvaćena definicija vještina potrebnih za zelenu tranziciju, općenito se mogu utvrditi tri kategorije vještina koje su relevantne za budućnost: tehničke vještine svojstvene pojedinim zanimanjima, transverzalne stručne vještine (kao što su digitalne vještine) i kompetencije za sve građane (npr. osviještenost o okolišu)¹³⁸. U okviru Programa vještina za Europu i Akcijskog plana za digitalno obrazovanje trenutno se radi na obrazovanju i vještinama za zelenu tranziciju (kao i na digitalnim vještinama), i na razini EU-a i na razini država članica.

Okvir 2. o europskom stupu socijalnih prava: **Jačanje obrazovanja odraslih za uključiv i održiv rast**

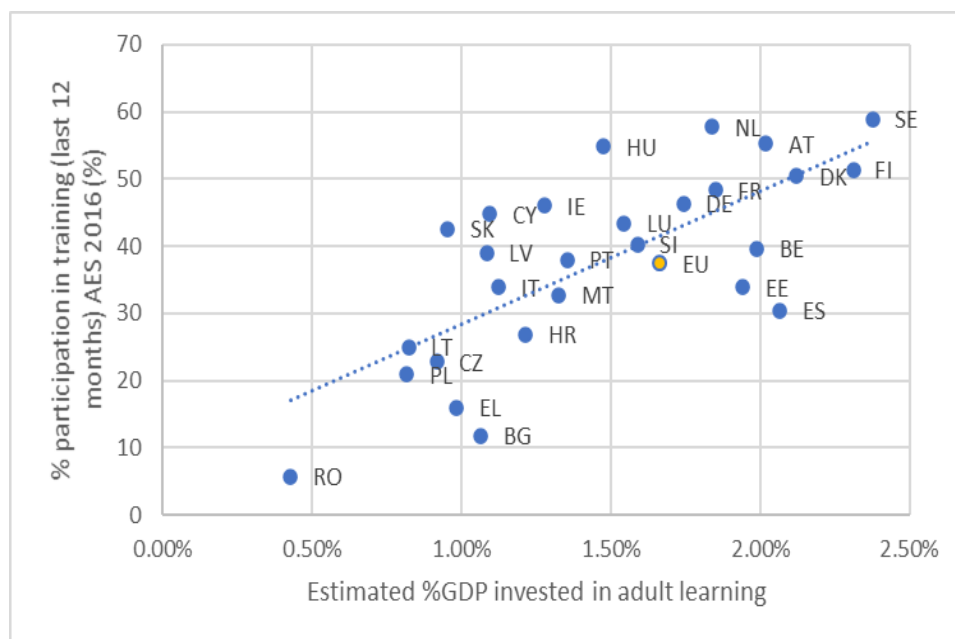
Cjeloživotno stjecanje vještina od ključne je važnosti za konkurentsku održivost gospodarstva EU-a, u skladu s načelima br. 1 i 4 europskog stupa socijalnih prava (o obrazovanju, osposobljavanju i cjeloživotnom učenju odnosno aktivnoj potpori zapošljavanju). Za to je potrebna visoka razina vještina među radnom snagom i općom populacijom, čime se gospodarstvu omogućuje stvaranje inovacija i zadržavanje visoke razine konkurentnosti, a da pritom svatko može iskoristiti mogućnosti koje se pružaju u okviru zelene i digitalne tranzicije kako bi one ujedno bile i pravedne. S obzirom na brze promjene, stjecanje visoke razine vještina sve više se temelji na kontinuiranom učenju nakon početnog obrazovanja. To se potvrđuje i novim glavnim ciljem EU-a prema kojem bi do 2030. najmanje 60 % odraslih osoba trebalo sudjelovati u obrazovanju (u prethodnih 12 mjeseci). Kako bi se podržalo ostvarenje tog cilja, u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava Komisija se obvezala donijeti prijedloge o individualnim računima za učenje i europskom pristupu mikrokvifikacijama.

¹³⁷ Cedefop (2021.). *Digital, greener and more resilient. Insights from Cedefop's European skills forecast* (Digitalno, zelenije i otpornije. Uvidi iz Cedefopove Europske prognoze potreba za vještinama).

¹³⁸ Za razmatranja o tome je li potrebna široka baza vještina vidjeti Morandini, M. C., Thum-Thysen, A. i Vandeplas A. (2020.). *Facing the digital transformation: Are digital skills enough?* (Suočavanje s digitalnom transformacijom: jesu li digitalne vještine dovoljne?), European Economy, Economic Briefs, 054.

Sudjelovanje u obrazovanju odraslih u EU-u i dalje je nisko (vidjeti odjeljak 2.2.1.). U nedavnoj anketi Cedefopa 84 % ispitanika složilo se s tvrdnjom da je obrazovanje odraslih korisno za napredak u karijeri, a 96 % ispitanika smatralo je da je učenje tijekom cijelog života važno za osobni razvoj¹³⁹. Unatoč tomu, u EU-u je 2020. svega 9,2 % odraslih osoba sudjelovalo u obrazovanju, pri čemu postoje velike razlike među zemljama.

Povezanost sudjelovanja u obrazovanju odraslih i udjela BDP-a

Izvor: anketa o obrazovanju odraslih iz 2016. za podatke o sudjelovanju, financijske procjene na temelju podataka Europske komisije (iz 2020.), koja donosi procjene o rashodima pojedinaca i kućanstava za formalno i neformalno obrazovanje ([anketa o obrazovanju odraslih iz 2016.](#)), rashodima javnih i privatnih poslodavaca za osposobljavanje zaposlenika ([anketa o kontinuiranom strukovnom osposobljavanju iz 2016.](#)), i javnim ulaganjima na temelju rashoda za osposobljavanje u okviru aktivnih politika tržišta rada ([baza podataka o politikama tržišta rada](#))¹⁴⁰.

¹³⁹ Cedefop (2020.). *Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe. Second Opinion survey – Volume 1* (Predodžbe o obrazovanju odraslih i kontinuiranom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u Europi. Druga anketa o mišljenjima – Prvi dio).

¹⁴⁰ Europska komisija (2020.), *Workforce skills and innovation diffusion: trends and policy implications* (Vještine među radnom snagom i širenje inovacija: trendovi i posljedice za politike). Prilog 8. Vidjeti i *Adult Learning Statistical Synthesis Report* (Statističko sažeto izvješće o obrazovanju odraslih), Europska komisija (2020.), str. 22. – 34.

Potrebna je integrirana financijska i nefinancijska potpora kako bi se više odraslih osoba potaklo na sudjelovanje u obrazovanju. Postoji čvrsta korelacija između udjela BDP-a koji se ulaže u obrazovanje odraslih i stope sudjelovanja u obrazovanju odraslih (vidjeti dijagram). U reprezentativnoj anketi Cedefopa iz 2020. utvrđeno je da se 89 % odraslih osoba slaže s tvrdnjom da bi se boljim financijskim poticajima ili potporom potaknulo sudjelovanje u osposobljavanju¹⁴¹, a sličan nalaz dobiven je i u savjetovanju iz 2021. o inicijativi o individualnim računima za učenje¹⁴². Međutim, 41 % ispitanika navelo je probleme s vremenskim rasporedom, kao što su poteškoće u dobivanju slobodnog vremena na poslu. Osim troškova i vremenskih prepreka, ostala ograničenja uključuju ograničenu osviještenost o vlastitim potrebama za vještinama i ponudama za osposobljavanje, neizvjesnosti o kvaliteti i priznavanju programa osposobljavanja te nedostatnu prilagođenost ponuda za osposobljavanje pojedinačnim potrebama.¹⁴³ Stoga bi za povećanje stope sudjelovanja u obrazovanju odraslih bio potreban integrirani pristup kojim bi se omogućilo sustavno otklanjanje različitih prepreka. To podrazumijeva kombiniranje financijske potpore za izravne troškove i plaćenog dopusta za osposobljavanje s uslugama profesionalnog usmjeravanja, pregledom mogućnosti za osposobljavanje osigurane kvalitete i informacijama o provjeri i potvrdi vještina.

Države članice uvele su programe za otklanjanje tih različitih prepreka. U **Finskoj** se nedavno reformiranom naknadom za obrazovanje odraslih osigurava zamjenski dohodak tijekom razdoblja osposobljavanja, a tu naknadu mogu dobiti i samozaposlene osobe. U **Irskoj** su na tržištu rada dobro prihvaćene male kvalifikacije koje potvrđuju dodatno obrazovanje. U **Francuskoj** su svim zaposlenim odraslim osobama u dobi od 16 godina i više dostupni pojedinačni računi za osposobljavanje (*compte personnel de formation*). Pojedinci mogu svoja akumulirana prava na osposobljavanje potrošiti na osposobljavanje ili procjenu vještina s popisa certificiranih mogućnosti. Računi za osposobljavanje povezani su s ponudama za profesionalno usmjeravanje i plaćeni dopust radi obrazovanja. U **Nizozemskoj** je u tijeku zamjena odbitka poreza na dohodak za troškove osposobljavanja pojedinačnim proračunom za obrazovanje u iznosu do 1000 EUR (*Stimulans ArbeidsmarktPositie* ili proračun za STAP) koji će se početi primjenjivati od ožujka 2022. Tom se reformom nastoji proširiti pristup financijskoj potpori i povećati njezina vidljivost te istodobno povećati transparentnost ponuda za osposobljavanje s pomoću popisa certificiranih mogućnosti za osposobljavanje koje su prihvatljive za financiranje iz proračuna za STAP.

¹⁴¹ Cedefop (2020.) [Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe. Second opinion survey – Volume 1 \(europa.eu\)](#) (Predodžbe o obrazovanju odraslih i kontinuiranom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju u Europi. Druga anketa o mišljenjima – Prvi dio), slika 30.

¹⁴² Vidjeti [početno izvješće](#) o procjeni učinka inicijative o individualnim računima za učenje.

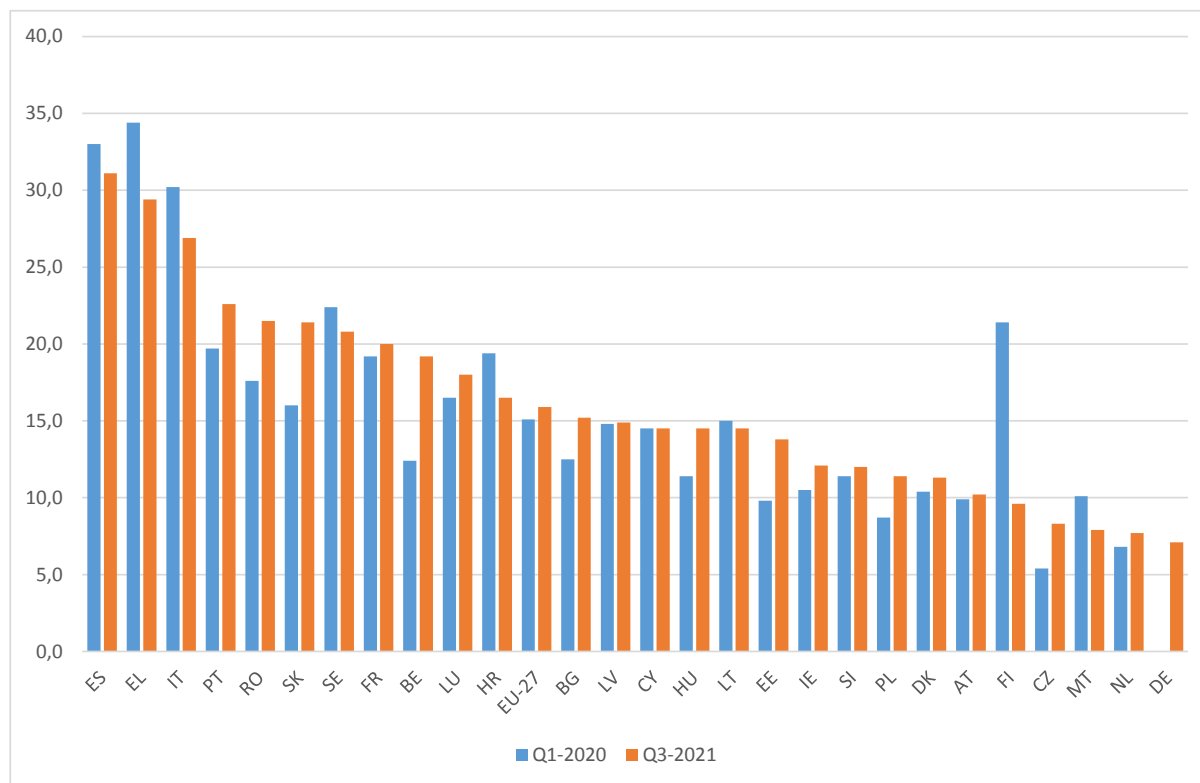
¹⁴³ Za daljnja razmatranja vidjeti anketu Cedefopa (2020.) i OECD-a (2021.), [Skills Outlook – Learning for Life. Chapter 4: Promoting interest and participation in adult learning](#) (Pregled vještina – učenje za život, poglavlje 4.: Promicanje interesa i sudjelovanja u obrazovanju odraslih).

Kriza uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 jače je utjecala na mlade, naročito na one koji su trebali prvi put ući na tržište rada. Stopa nezaposlenosti mladih (u dobnoj skupini od 15 do 24 godine) povećala se na 15,9 % u trećem tromjesečju 2021. u EU-u, što je za 1 postotni bod više u usporedbi s razdobljem prije pandemije u trećem tromjesečju 2019., ali i punih 2,5 postotnih bodova manje nego u trećem tromjesečju 2020. Unatoč poboljšanjima, to je ipak i dalje gotovo triput više od stope nezaposlenosti populacije u dobi od 25 do 74 godine, koja je u trećem tromjesečju 2021. iznosila 5,8 %. U nekim državama članicama zabilježen je znatan porast nezaposlenosti mladih u razdoblju od trećeg tromjesečja 2019. do trećeg tromjesečja 2021. (za 7,7 postotnih bodova u Bugarskoj, 6 postotnih bodova u Belgiji i 4,7 postotnih bodova u Portugalu), ali u sedam zemalja zabilježeno je smanjenje nezaposlenosti mladih u tom razdoblju (Grčka, Finska, Luksemburg, Malta, Irska, Cipar i Španjolska, slika 2.2.9.). Početak kriznog razdoblja bio je osobito težak za mlade osobe koje prelaze iz obrazovnog sustava na tržište rada. Ukupni broj osoba u dobi od 20 do 64 godine koje odnedavno traže prvi posao smanjio se 2020. na prosječno 6,5 milijuna po tromjesečju, u odnosu na približno 7,5 milijuna u prethodnim godinama. Stope nesvojevoljnog zapošljavanja na ugovor o privremenom radu za mlade osobe u dobi od 15 do 24 godine bile su 2020. isto tako visoke, pri čemu je 13,2 % tih osoba bilo zaposleno na ugovor o privremenom radu zbog toga što nisu mogle pronaći stalan posao (u odnosu na 6,3 % radnika u dobi od 25 do 64 godine). U Španjolskoj, Portugalu, Italiji i Hrvatskoj takve je ugovore imalo više od četvrtine zaposlenih mladih¹⁴⁴. Podaci o nezaposlenosti i zaposlenosti mladih upućuju na skori oporavak, ali i na postojanje strukturnih problema s kojima se mladi susreću na tržištu rada, koji zahtijevaju odlučno djelovanje u okviru politika kako bi se spriječili rizici od nastajanja dugoročnih štetnih posljedica za vještine mladih osoba i za njihove izgleda na tržištu rada.

¹⁴⁴ Izvor: Eurostat (mrežna oznaka podataka: [lfsa_etgar1](#)).

Slika 2.2.9.: Stope nezaposlenosti mladih porasle su tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19

Stopa nezaposlenosti mladih (u dobi od 15 do 24 godine), usporedba prvog tromjesečja 2020. i trećeg tromjesečja 2021.

Napomena: niska pouzdanost podataka za BG, EE, HR, LU, MT i SI za prvo tromjesečje 2020. Nema podataka za DE za prvo tromjesečje 2020. Prekid u vremenskom nizu za sve države članice u prvom tromjesečju 2021. Niska pouzdanost podataka za CZ, EE, HR, SI za treće tromjesečje 2021. Definicije se razlikuju za ES i FR za treće tromjesečje 2021.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [[LFSQ_URGAED](#)]

Šok uzrokovan pandemijom bolesti COVID-19 preokrenuo je šestogodišnji trend smanjenja broja mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (NEET). Smanjenje udjela pripadnika skupine NEET u dobi od 15 do 29 godina s 12,6 % u 2019. na 9 % do 2030. jedan je od komplementarnih ciljeva EU-a koje je Europska komisija utvrdila u Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava. Udio pripadnika skupine NEET u toj je dobnoj skupini zbog krize skočio za 1,1 postotni bod (na 13,7 %) u razdoblju od 2019. do 2020. Prije krize države članice ostvarivale su stalan napredak u smanjenju stopa pripadnosti skupini NEET (s rekordno visokih 16,1 % na najnižu zabilježenu razinu u EU-u od 12,6 % u razdoblju od 2013. do 2019.)¹⁴⁵. Iz glavnog pokazatelja u pregledu socijalnih pokazatelja (Slika) vidljivo je da su se od 2019. do 2020. stope pripadnosti skupini NEET povećale u svim državama članicama osim u dvjema (u Rumunjskoj je došlo do smanjenja za 0,2 postotna boda; a u Nizozemskoj nije bilo promjene). Prema pregledu socijalnih pokazatelja stanje je „kritično” u četirima zemljama, u kojima su stope pripadnosti skupini NEET već otprije bile visoke, a od 2019. povećale su se za 1 postotni bod ili čak i više (Španjolska, Bugarska, Italija i Grčka). Četiri države članice zabilježile su znatno veće povećanje od prosjeka, za 1,8 postotnih bodova ili više (Irska, Španjolska, Litva i Portugal), iako su za Portugal (11 %) i Litvu (13 %) stope pripadnosti skupini NEET ostale ispod ponderiranog prosjeka EU-a¹⁴⁶. U većini država članica zabilježene su regionalne razlike u stopama pripadnosti skupini NEET, koje su u nekim slučajevima znatne (vidjeti Prilog 3.). U okviru pojačane Garancije za mlade ojačane su mjere za rješavanje problema ranog napuštanja školovanja, pružanje mogućnosti za naukovanje i pripravništvo te osiguravanje potpore službi za zapošljavanje, ponajprije u smislu savjetovanja, usmjeravanja i mentorstva¹⁴⁷.

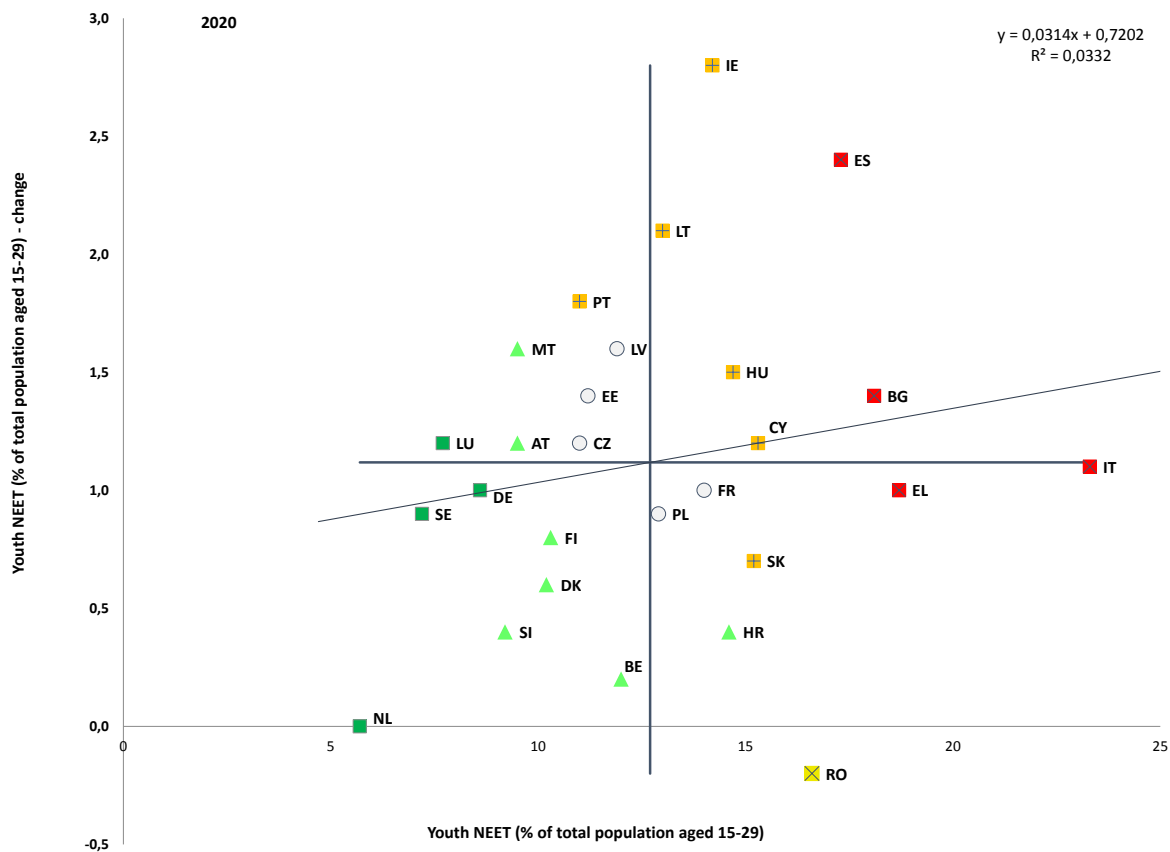
¹⁴⁵ Nakon revizije pregleda socijalnih pokazatelja, glavnim pokazateljem za skupinu NEET sad se mjeri stanovništvo u dobi od 15 do 29 godina umjesto stanovništva u dobi od 15 do 24 godine. U toj široj dobnoj skupini zabilježene su više stope pripadnosti skupini NEET, ali su trendovi i dalje općenito usporedivi.

¹⁴⁶ Stopa pripadnosti skupini NEET za Litvu bila je viša od neponderiranog prosjeka EU-a, koji se mjeri za potrebe pregleda socijalnih pokazatelja.

¹⁴⁷ [Preporuka Vijeća](#) od 30. listopada 2020. o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te o zamjeni Preporuke Vijeća od 22. travnja 2013. o uspostavi Garancije za mlade, 2020/C 372/01

Slika 2.2.10.: Stope pripadnosti skupini NEET povećale su se u svim državama članicama osim u dvjema, a u nekoliko zemalja izazivaju zabrinutost

Stopa pripadnosti skupini NEET (dobna skupina od 15 do 29 godina) (u % i promjena od 2019. do 2020., glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu.

Izvor: Eurostat [[edat_lfse_35](#)].

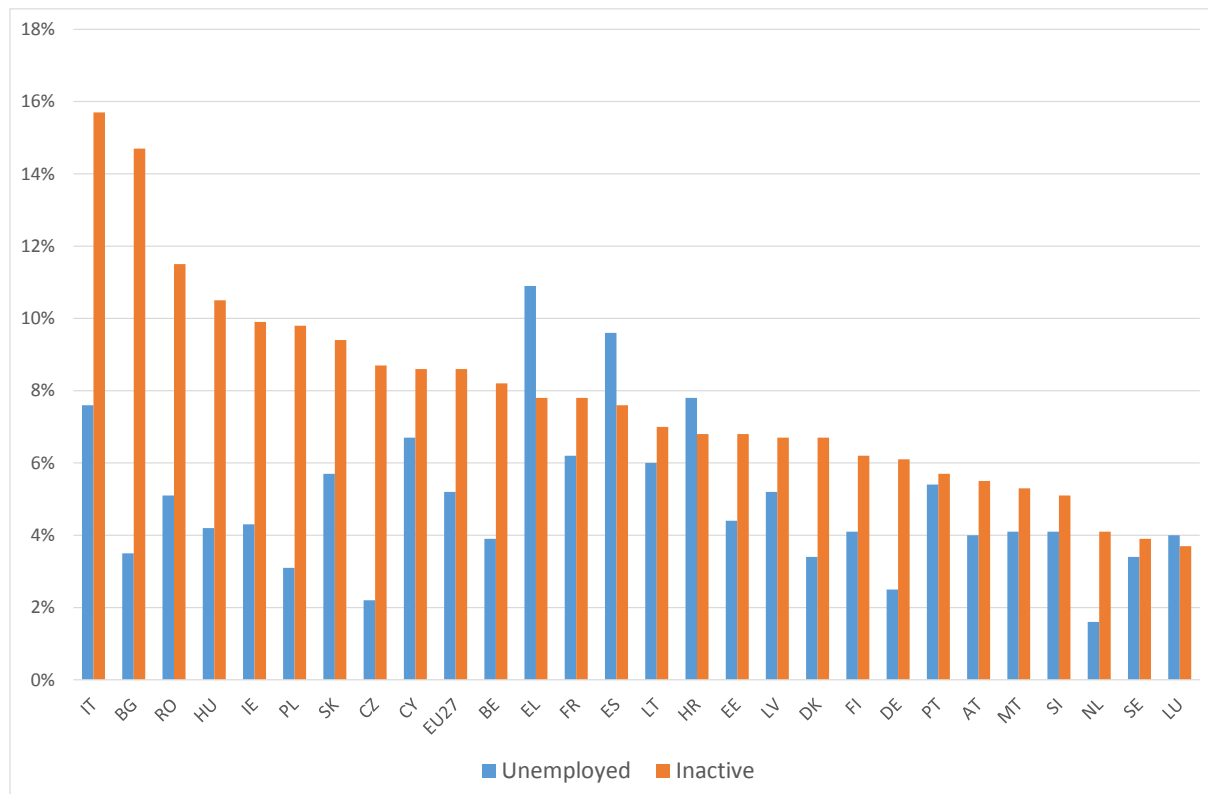
Promjene stope pripadnosti skupini NEET tijekom gospodarske krize posljedica su povećanja nezaposlenosti i neaktivnosti. U razdoblju od 2019. do 2020. stopa neaktivnih pripadnika skupine NEET narasla je za 0,8 postotnih bodova (sa 7,8 % na 8,6 %), a stopa nezaposlenih pripadnika skupine NEET za 0,4 postotna boda (s 4,8 % na 5,2 %). Stopa neaktivnih pripadnika skupine NEET bila je 2020. naročito visoka u Italiji (15,7 %), Bugarskoj (14,7 %), Rumunjskoj (11,5 %) i Mađarskoj (10,5 %) (slika 2.2.11.). Stopa neaktivnih pripadnika skupine NEET bila je relativno niska u Luksemburgu (3,7 %), Švedskoj (3,9 %) i Nizozemskoj (4,1 %). Pripadnice skupine NEET češće su neaktivne nego nezaposlene (10,8 % u odnosu na 4,6 %), dok su za muškarce te dvije stope podjednake. Među pripadnicama skupine NEET obveze skrbi pet su puta češći razlog za neaktivnost nego među muškarcima¹⁴⁸. Izazov pružanja potpore neaktivnim pripadnicima skupine NEET dodatno je otežan zbog njihovih raznolikih osobnih situacija¹⁴⁹. Oni, primjerice, mogu biti privremeno otpušteni, čekati ponovni povratak na posao kod istog poslodavca, biti destimulirani u traženju posla, skrbiti o članu obitelji, patiti od zdravstvenih problema ili imati neki oblik invaliditeta. To su sve situacije koje zahtijevaju različite individualizirane intervencije u okviru politika.

¹⁴⁸ Radni dokument službi Komisije priložen Komunikaciji o Garanciji za mlade (SWD(2020) 124 final).

¹⁴⁹ Izbor analiza dostupan je na <https://www.eurofound.europa.eu/topic/neets>.

Slika 2.2.11.: Većina pripadnika skupine NEET u državama EU-a neaktivna je, ali se njihov udio među državama članicama znatno razlikuje

Stopa neaktivnih i nezaposlenih pripadnika skupine NEET (u dobi od 15 do 29 godina) u državama članicama EU-a (u %, 2020.)

Napomena: države su poredane silaznim redoslijedom prema udjelu neaktivnih pripadnika skupine NEET. DE: prekid u vremenskom nizu, okvirni podaci.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [edat_lfse_20].

Stopa pripadnosti skupini NEET općenito je 2020. bila viša među mladim osobama rođenima izvan EU-a, pri čemu je stanje bilo posebno kritično za žene. Stopa pripadnosti skupini NEET među mladim osobama u dobi od 15 do 29 godina koje nisu rođene u EU-u u prosjeku je 2020. u EU-u iznosila 24,6 %, u usporedbi s 12,7 % među osobama rođenima u tuzemstvu¹⁵⁰. U šest zemalja zabilježen je porast stopa pripadnosti skupini NEET među mladim osobama koje nisu rođene u EU-u za više od 3 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu (Španjolska, Italija, Austrija, Luksemburg, Irska i Finska), dok su velika poboljšanja zabilježena u Sloveniji (–6,6 postotnih bodova) i Malti (–3,9 postotnih bodova). Stopa pripadnosti skupini NEET na razini EU-a 2020. bila je viša među ženama nego među muškarcima (za 2,9 postotnih bodova). U odnosu na njihove vršnjakinje rođene u tuzemstvu, među ženama rođenima izvan EU-a zabilježena je prosječna stopa pripadnosti skupini NEET od 31,3 %, što odgovara razlici od 17,5 postotnih bodova. Na razini država članica, među ženama rođenima izvan EU-a velika razlika u pripadnosti skupini NEET od preko 20 postotnih bodova u odnosu na njihove vršnjakinje rođene u tuzemstvu zabilježena je u Grčkoj, Italiji, Belgiji, Austriji, Njemačkoj i Francuskoj. U Belgiji, Njemačkoj, Luksemburgu, Sloveniji i Austriji stopa pripadnosti skupini NEET među ženama koje nisu rođene u EU-u bila je barem tri puta viša.

Demografske promjene dovode do prilagodbi u strukturi radne snage, pri čemu rastu stope zaposlenosti starijih radnika. U EU-u je 2010. bilo 24,3 milijuna radnika u dobi od 55 do 64 godine, u odnosu na 143,4 milijuna radnika u dobi od 25 do 54 godine. Desetljeće nakon toga (u 2020.) broj radnika u dobi od 25 do 54 godine smanjio se za 1,7 milijuna, dok se broj starijih radnika povećao za 11,5 milijuna. Stopa zaposlenosti starijih radnika porasla je tijekom pandemije, s 59,1 % u 2019. na 59,6 % u 2020. To povećanje dolazi na kraju desetljeća poboljšanja (s 44,7 % u 2010.). To je povećanje bilo znatnije među ženama, s 37 % u 2010. na 53,4 % u 2020., čime se razlika na temelju spola u zapošljavanju za tu dobnu skupinu smanjila za približno tri postotna boda. Razlike među državama članicama i dalje postoje iako su u nekim zemljama koje su 2010. imale niske stope zaposlenosti, kao što su Malta, Italija, Poljska i naročito Mađarska, zabilježena znatna poboljšanja. Istodobno se broj radnih sati kod starijih radnika više smanjio tijekom pandemije¹⁵¹.

¹⁵⁰ Svi podaci u ovom odlomku preuzeti su od Eurostata [[edat_lfse_28](#)].

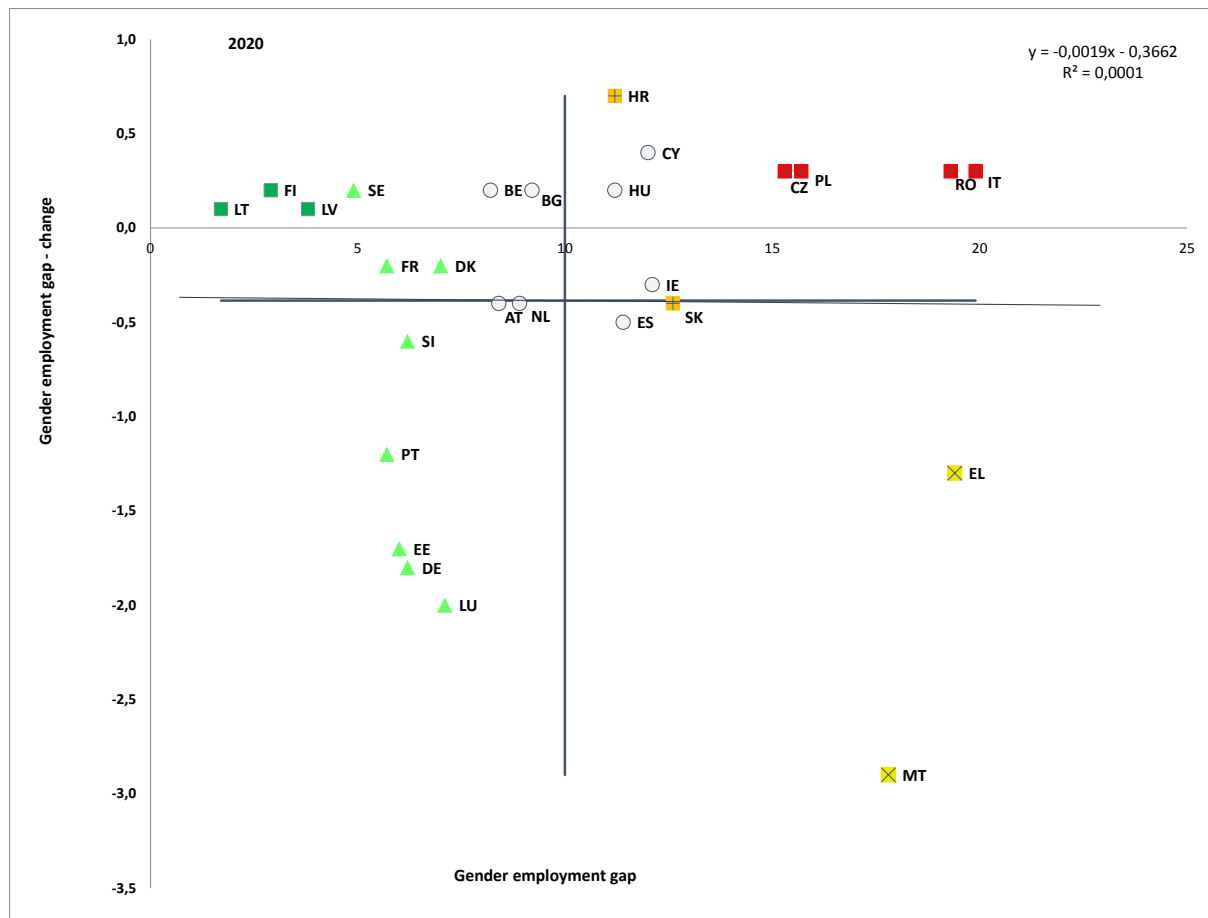
¹⁵¹ Objedinjeni podaci iz prvih dvaju krugova istraživanja „Život i rad u doba bolesti COVID-19” (LWC) u kojima je postavljeno to pitanje: proljeće i ljeto 2020.

Smanjenje stopa zaposlenosti bilo je izrazitije kod muškaraca nego kod žena, čime se objašnjava neznatno smanjenje razlike na temelju spola u zapošljavanju, koja je ipak i dalje velika. Od 2019. do 2020. stopa zaposlenosti žena (u dobi od 20 do 64 godine) u EU-u¹⁵² pala je u prosjeku za 0,6 postotnih bodova i 2020. dosegla razinu od 66,9 %. Zbog nešto većeg smanjenja stopa zaposlenosti muškaraca (za 1 postotni bod), u okviru glavnog pokazatelja razlike na temelju spola u zapošljavanju u pregledu socijalnih pokazatelja zabilježeno je neznatno smanjenje (s 11,4 postotnih bodova na 11 postotnih bodova). Unatoč tomu, ta je razlika i dalje velika, uz znatne varijacije među zemljama. Najniže razlike na temelju spola u zapošljavanju zabilježene su 2020. u Litvi (1,7 postotnih bodova), Finskoj (2,9 postotnih bodova), Latviji (3,8 postotnih bodova) i Švedskoj (4,9 postotnih bodova), koje su rangirane kao države s „najboljim rezultatima” (slika 2.2.12.). Na drugoj strani tog spektra nalaze se države koje su u pregledu socijalnih pokazatelja dobile ocjenu „kritično stanje”, a to su Italija (19,9 postotnih bodova), Grčka (19,4 postotna boda), Rumunjska (19,3 postotnih bodova), Malta (17,8 postotni bod) i Poljska (15,7 postotnih bodova). U nekoliko država zabilježene su velike regionalne razlike u razlici na temelju spola u zapošljavanju (vidjeti Prilog 3.). Unatoč neznatnom smanjenju razlike na temelju spola u zapošljavanju, u skupini EU-27 već drugu godinu zaredom nije bilo konvergencije jer je 2020. u mnogim državama članicama s velikim razlikama na temelju spola u zapošljavanju zabilježeno pogoršanje.

¹⁵² Malta, Grčka, Poljska, Luksemburg i Njemačka zabilježile su povećanje, a u Nizozemskoj je zaposlenost ostala stabilna.

Slika 2.2.12.: Razlika na temelju spola u zapošljavanju i dalje je velika, uz znatne razlike među državama članicama

Razlika na temelju spola u zapošljavanju (dobna skupina od 20 do 64 godine) (u % i godišnja promjena od 2019. do 2020., glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Prekid u nizu i okvirni podaci za DE za 2020. Legenda je navedena u Prilogu.

Izvor: Eurostat, [tesem060].

Razlika na temelju spola u zapošljavanju veća je ako se u obzir uzme zaposlenost u ekvivalentu punog radnog vremena. Razlika na temelju spola u ekvivalentu punog radnog vremena za osobe u dobi od 20 do 64 godine¹⁵³ neznatno se smanjila 2020. u odnosu na 2019. (za 0,3 postotna boda) te je iznosila 17,1 %. To uvelike odražava činjenicu da su žene češće radile u nepunom radnom vremenu (29,1 % zaposlenih žena u odnosu na 7,8 % muškaraca 2020.). To smanjenje razlike na temelju spola u zapošljavanju u ekvivalentu punog radnog vremena bilo je nešto manje nego za zaposlenost općenito, što je ujedno i posljedica većeg smanjenja broja odrađenih sati među zaposlenim ženama tijekom krize. Rodno uvjetovane razlike u ekvivalentima punog radnog vremena 2020. bile su najniže u Litvi, Finskoj i Latviji, a najviše u Malti (21,8 postotnih bodova), Nizozemskoj (23 postotna boda) i Italiji (24,5 postotnih bodova). Ta su kretanja uvjetovana razlikama u zastupljenosti žena i muškaraca u sektorima i zanimanjima pogođenima krizom¹⁵⁴, rodno uvjetovanim razlikama u primjeni rada na daljinu i posljedicama naglih povećanja neplaćenih poslova skrbi (zbog čega je ženama često bilo naročito teško uspostaviti ravnotežu između poslovnih obveza i obveza skrbi).

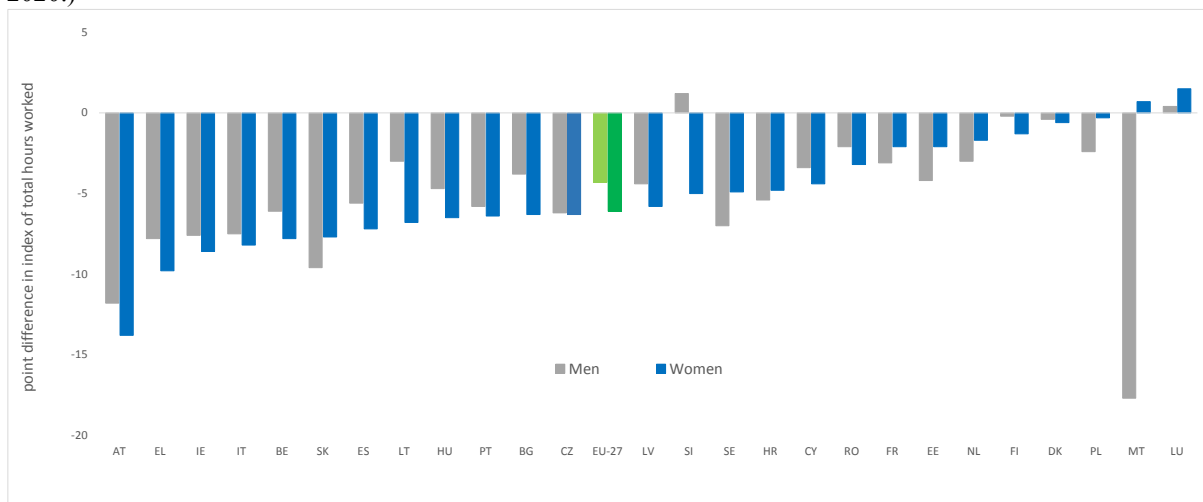
¹⁵³ Stopom zaposlenosti u ekvivalentu punog radnog vremena uspoređuju se razlike među skupinama u prosječnom broju odrađenih sati. Stopa zaposlenosti u ekvivalentu punog radnog vremena izračunava se tako da se ukupan broj sati odrađenih u gospodarstvu (prvi posao, drugi posao itd.) podijeli prosječnim brojem sati u punom radnom vremenu (približno 40) i brojem osoba u dobi od 20 do 64 godine. Izvor: Zajednički okvir procjene (JAF), izračun na temelju podataka Eurostata.

¹⁵⁴ To se sve razmatra u studiji koju je proveo Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE) ([*Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic*](#) (Rodna ravnopravnost i socioekonomski učinak pandemije bolesti COVID-19)). Studija je provedena na zahtjev portugalskog predsjedništva, a usredotočena je na socioekonomske učinke pandemije s rodnog stajališta.

Dok je smanjenje zaposlenosti tijekom krize bilo nešto izraženije kod muškaraca, smanjenje broja ukupno odrađenih sati¹⁵⁵ bilo je izraženije kod žena. Udio žena i muškaraca koji rade u zanimanjima u kojima je bilo moguće izbjeći gubitak zaposlenosti često je varirao, što pomaže pri objašnjavanju rodno uvjetovanih razlika opaženih u pogledu gubitka zaposlenosti i smanjenja broja radnih sati¹⁵⁶. U razdoblju od četvrtog tromjesečja 2019. do četvrtog tromjesečja 2020. ukupan broj sati odrađenih na glavnom poslu smanjio se u prosjeku za 6,1 bod među ženama u EU-u, u odnosu na smanjenje za 4,3 boda među muškarcima. Broj odrađenih sati među ženama smanjio se u svim državama članicama osim u dvjema (Malta i Luksemburg), iako su se razmjeri tog smanjenja znatno razlikovali među zemljama (slika 2.2.13.). U Austriji, Grčkoj, Irskoj i Italiji kod žena je došlo do smanjenja u indeksu ukupno odrađenih sati za više od osam bodova. Od kraja 2020. došlo je do neznatnog oporavka u broju ukupno odrađenih sati i za žene i za muškarce u EU-u iako u drugom tromjesečju 2021. još nisu dosegnute razine zabilježene prije krize.

Slika 2.2.13.: Postoje velike razlike među zemljama u pogledu smanjenja broja odrađenih sati po spolu

Promjena indeksa ukupnog broja stvarno odrađenih sati po spolu (u %, promjena od četvrtog tromjesečja 2019. do 2020.)

Napomena: indeks ukupnog broja stvarno odrađenih sati na glavnom poslu u kojem kao referentna godina (100) služi 2006. (godišnji prosjek). Indeks pokazuje promjenu ukupnog broja stvarnih sati rada u razmatranom tromjesečju određene godine u odnosu na broj stvarno odrađenih sati 2006. Na vrijednost indeksa utječe broj zaposlenih osoba u razmatranom tromjesečju određene godine te broj sati koje je svaka od tih zaposlenih osoba odradila, a temelji na sezonski prilagođenim podacima. Podaci za DE nisu dostupni.

Izvor: Eurostat ([lfsi_ahw_q](#)).

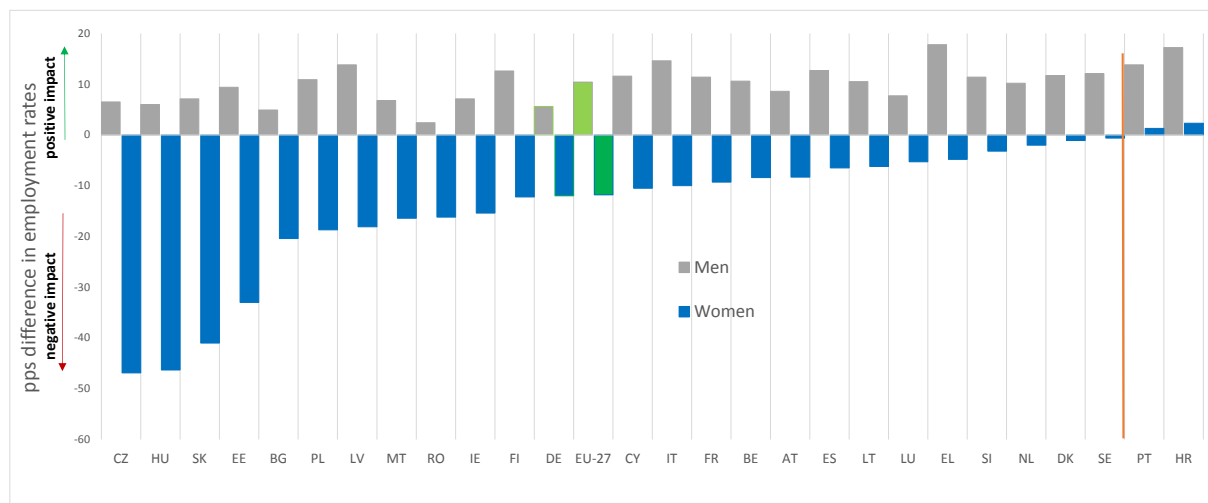
¹⁵⁵ To se odnosi na ukupan broj sati koji su svi zaposlenici i samozaposlene osobe stvarno odradili u svojem glavnom zanimanju tijekom relevantnih tromjesečja.

¹⁵⁶ Europska komisija (2021.), Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2021.

Utjecaj roditeljstva na zaposlenost veći je među ženama nego među muškarcima. U svim državama članicama 2020. stopa zaposlenosti muškaraca u dobi od 25 do 49 godina s najmanje jednim djetetom mlađim od šest godina bila je viša nego stopa zaposlenosti njihovih vršnjaka bez male djece (za 10,4 postotna boda). Taj isti učinak bio je negativan za žene (za 11,8 postotnih bodova na razini EU-a) u svim državama članicama osim u dvjema (Portugal i Hrvatska), pa tako prosječna razlika na temelju spola u zapošljavanju u EU-u za osobe s najmanje jednim malim djetetom iznosi 32,2 postotna boda (slika 2.2.14.). U Češkoj, Mađarskoj i Slovačkoj negativan utjecaj roditeljstva među ženama iz te skupine naročito je visok (preko 40 postotnih bodova)¹⁵⁷. Taj rezultat može se djelomično povezati s raspodjelom obveza skrbi o djeci: 2016. više od 85 % majki svakodnevno je skrbrilo o djeci u odnosu na manje od 65 % očeva (najnoviji dostupni podaci)¹⁵⁸. Razine obrazovanja usko su povezane s utjecajem majčinstva na posao: stopa zaposlenosti niskokvalificiranih žena s najmanje jednim djetetom mlađim od šest godina 2020. iznosila je 35,3 %, u odnosu na 61,9 % za žene s višim sekundarnim kvalifikacijama i 79,5 % za žene s tercijarnim kvalifikacijama.

Slika 2.2.14.: Samo u dvije države članice EU-a žene s malom djecom imaju više stope zaposlenosti od žena bez djece

Utjecaj roditeljstva na zaposlenost muškaraca i žena (u dobi od 25 do 49 godina) 2020.

Napomena: Utjecaj roditeljstva na zaposlenost je razlika izražena u postotnim bodovima između stope zaposlenosti majki (očeva) s najmanje jednim djetetom mlađim od šest godina i stope zaposlenosti žena (muškaraca) bez djece. Izvor: Eurostat [[lfst_hheredch](#)].

¹⁵⁷ To pitanje detaljno je razrađeno u Godišnjem pregledu Europske komisije o zaposlenosti i socijalnim kretanjima u Europi za 2019., str. 130.

¹⁵⁸ Na temelju podataka iz baze podataka EIGE-a o rodnoj statistici.

Postizanje ravnoteže između poslovnih i roditeljskih obveza ženama je postalo relativno teže tijekom pandemije bolesti COVID-19. Početni podaci o ravnoteži između poslovnog i privatnog života očeva i majki tijekom pandemije pokazuju da su žene vjerojatno imale više poteškoća u usklađivanju poslovnog i privatnog života. Primjerice, u proljeće 2020., 20 % zaposlenih majki, u odnosu na 13 % zaposlenih očeva, navelo je da im je uvijek ili većinu vremena teško usredotočiti se na posao zbog obiteljskih dužnosti. Za razliku od toga, ta je brojka 2015. iznosila svega 4 % kod zaposlenih majki i 3 % kod zaposlenih očeva¹⁵⁹. U nekim državama članicama (Belgija, Njemačka, Nizozemska, Luksemburg, Francuska, Estonija) više od petine zaposlenih roditelja navelo je probleme s time. Stanje se tijekom pandemije popravilo, ali žene i dalje imaju veće poteškoće.

Na zaposlenost žena znatno utječe pristup kvalitetnom i cjenovno pristupačnom ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Prema glavnom pokazatelju za skrb za djecu iz pregleda socijalnih pokazatelja procjenjuje se da je u sustav formalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja 2019.¹⁶⁰ na razini skupine EU-27 bilo uključeno 35,3 % djece mlađe od tri godine, čime je premašen cilj iz Barcelone od 33 %. Međutim, i dalje postoje razlike među državama članicama, a 17 njih još nije ostvarilo taj cilj. U analizi pregleda socijalnih pokazatelja stanje u pet država članica (Češka, Mađarska, Slovačka, Poljska i Rumunjska) označeno je kao „kritično”¹⁶¹ (slika 2.2.15.). Na drugoj strani tog spektra, u Danskoj, Nizozemskoj i Luksemburgu više od 60 % djece mlađe od tri godine pohađa rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Međutim, u Nizozemskoj većina djece sudjeluje u tome manje od 30 sati tjedno. Kako bi se smanjila razlika na temelju spola u zapošljavanju, od ključne je važnosti da pružanje formalne skrbi za djecu bude usklađeno s radom u punom radnom vremenu. Time se sprečava situacija u kojoj je jedan roditelj, obično majka, primoran raditi u nepunom radnom vremenu, što ima negativne posljedice na rezultate na tržištu rada te na primjerenost zarade i mirovina. Važnu ulogu u smanjenju prepreka sudjelovanju na tržištu rada za osobe koje skrbe o drugima imaju i odgovarajuće politike za postizanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života, kao što su fleksibilni radni uvjeti i dopusti zbog obiteljskih razloga. Ako ih na uravnotežen način upotrebljavaju žene i muškarci, mogu pridonijeti i smanjenju rodno uvjetovanih razlika u zaposlenosti.

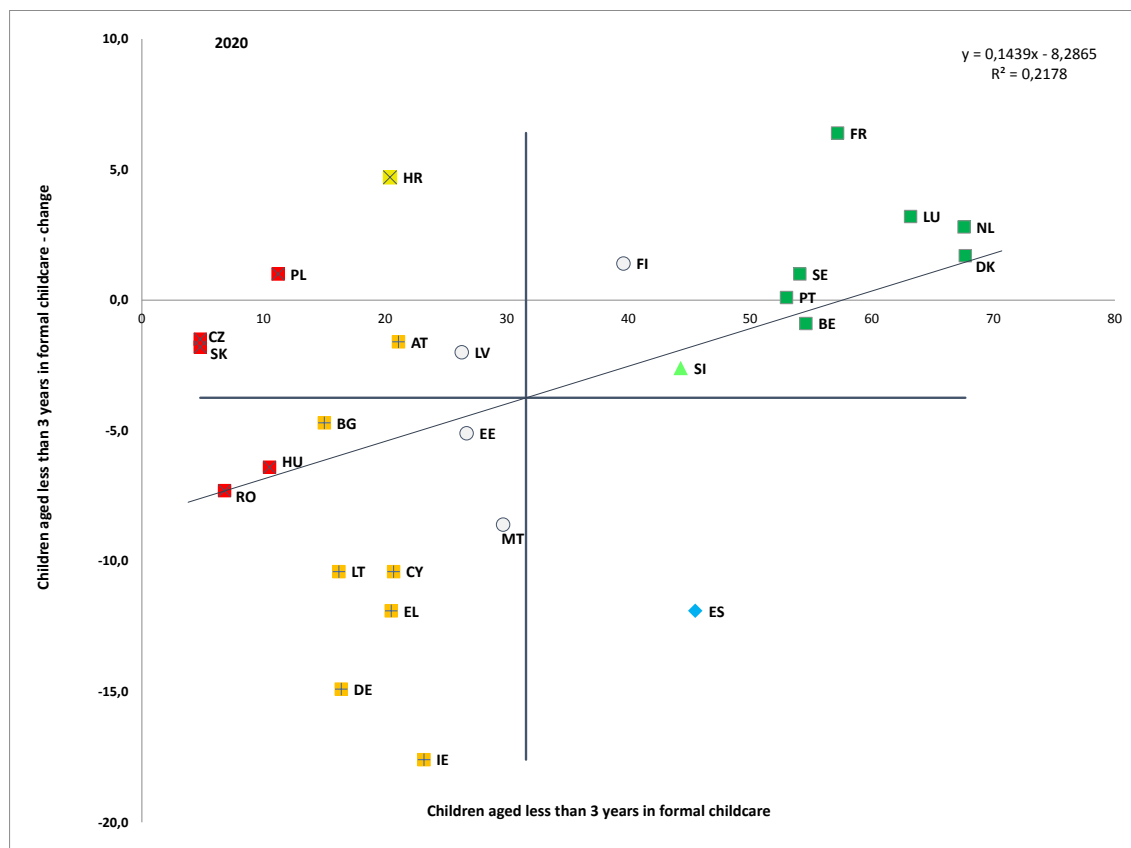
¹⁵⁹ Podaci za 2020. preuzeti su iz prvog, drugog i trećeg kruga internetske ankete Eurofounda „Život i rad u doba bolesti COVID-19” (za skupinu EU-27), a podaci za 2015. iz Eurofoundova Europskog istraživanja o radnim uvjetima (za skupinu EU-27).

¹⁶⁰ To su najnoviji dostupni podaci za prosjek skupine EU-27.

¹⁶¹ I u Slovačkoj je zabilježena vrlo niska stopa sudjelovanja (1,4 %) na temelju podataka iz 2018. (podaci za 2019. nisu bili dostupni u trenutku izrade prijedloga izvješća).

Slika 2.2.15.: Među državama članicama i dalje postoje velike razlike u korištenju usluga skrbi za djecu

Udio djece mlađe od tri godine uključene u formalnu skrb za djecu i godišnja promjena (u %, 2020. i godišnje promjene u odnosu na 2019.), glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Prekid podataka za BE, DE, IE, LU 2020. i za BE 2019. Okvirni podaci za FR, LV i PL za 2020. Legenda je navedena u Prilogu.

Izvor: Eurostat [[tepsr_sp210](#)].

Sa starenjem stanovništva EU-a velike rodne razlike u obvezama skrbi vjerojatno će imati teže posljedice na zaposlenost i socijalne posljedice. U EU-u je 2020. bilo približno 5,7 milijuna žena u dobi od 15 do 64 godine koje su bile neaktivne zbog obveza skrbi (približno 16 % svih neaktivnih žena), u odnosu na svega 0,3 milijuna muškaraca (ili približno 1 % neaktivnih muškaraca). Visok je i udio žena (59 %), među neformalnim pružateljima skrbi u dobi od 18 godina ili više, koje pružaju skrb odraslim osobama u obitelji ili društvenom okružju (primjerice, odraslim osobama s invaliditetom ili zdravstvenim problemima)¹⁶². Razlika između muškaraca i žena najveća je u dobnoj skupini od 45 do 64 godine, a iznosi u prosjeku osam postotnih bodova. Osim toga, žene provode više vremena pružajući neformalnu skrb (17 sati tjedno u odnosu na 14 sati kod muškaraca)¹⁶³. S obzirom na to, pružanje odgovarajućih i cjenovno pristupačnih usluga skrbi, što se odnosi i na rani i predškolski odgoj i obrazovanje i na dugotrajnu skrb, ima važnu ulogu u povećanju sudjelovanja žena na tržištu rada (vidjeti okvir 6. o dugotrajnoj skrbi).

¹⁶² Europska komisija, Glavna uprava za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje (2021.), [Studija o istraživanju učestalosti i troškova neformalne dugotrajne skrbi u EU-u](#).

¹⁶³ Na temelju podataka iz sedmog vala (2013. – 2015.) Europske zdravstvene ankete i podataka iz Europskog istraživanja o kvaliteti života (2016.).

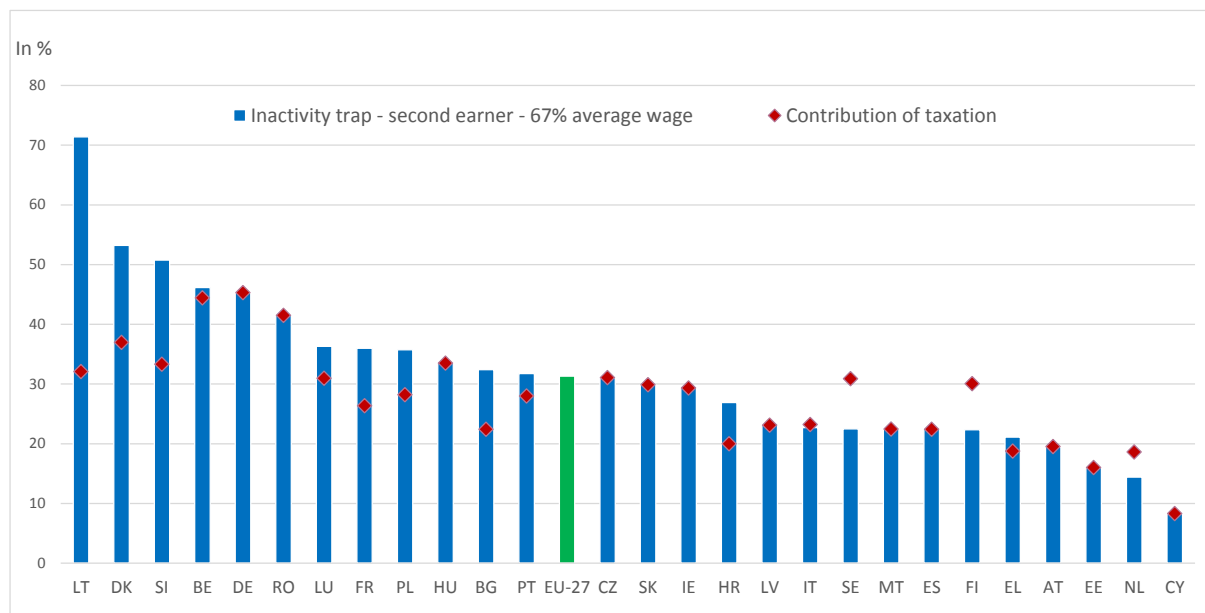
Oporezivanje znatno pridonosi riziku od neaktivnosti primatelja drugog dohotka u većini država članica, što ima velike posljedice na rodnu ravnopravnost. Rizik od neaktivnosti¹⁶⁴ za primatelje drugog dohotka¹⁶⁵ (u obiteljima s dvoje djece) najviši je u Litvi, Danskoj, Sloveniji, Belgiji, Njemačkoj i Rumunjskoj (vidjeti sliku 2.2.16.). Primjerice, ako se u Litvi neaktivni bračni drug u obitelji s dvoje djece zaposli uz plaću koja iznosi 67 % prosječne plaće, više od 70 % njegove (ili njezine) zarade odlazi na dodatne poreze i nadoknađivanje izgubljenih naknada. Za razliku od toga, iznos izgubljene zarade u Estoniji i Nizozemskoj manji je od 20 %, a u Cipru od 10 %. Doprinos oporezivanja najizraženiji je u Belgiji, Njemačkoj i Rumunjskoj, gdje potencijalni gubitak prihoda za primatelja drugog dohotka koji ulazi u plaćeni radni odnos s plaćom na razini od 67 % prosječne plaće iznosi više od 40 %. Više od tri četvrtine primatelja drugog dohotka (78 %) u EU-u čine žene. Stoga na njihovo sudjelovanje na tržištu rada utječe stupanj zajedničkog oporezivanja ukupnog dohotka određenog para (uključujući prenosive porezne odbitke) i način na koji je oblikovan sustav naknada (npr. gubitak naknada koje se temelje na provjeri materijalnog stanja). Sustavi zajedničkog progresivnog oporezivanja mogu dovesti do povećanja graničnih poreznih stopa za osobe bez dohotka ili osobe s nižim dohotkom jer se njihov dohodak stvarno oporezuje po višoj graničnoj stopi u skladu sa stopom za njihova partnera s višim dohotkom. Stoga takvi sustavi mogu pridonijeti povećanju razlika na temelju spola u zapošljavanju i neprilagođenih razlika u plaći na temelju spola.

¹⁶⁴ Rizici od neaktivnosti označavaju učinke oporezivanja svakog dodatnog eura u bruto dohotku. Podaci se odnose na primatelja drugog dohotka s plaćom na razini od 67 % prosječne plaće u obiteljima s dva primatelja dohotka i dvoje djece; primatelj glavnog dohotka ima prosječnu plaću.

¹⁶⁵ Primatelj drugog dohotka je osoba koja nije primatelj najvišeg dohotka u svojem kućanstvu (ili to ne bi bila ako bi se zaposlila). U većini slučajeva, ali ne u svima, primatelji drugog dohotka su žene.

Slika 2.2.16. Stvarna porezna stopa u slučajevima kad se primatelji drugog dohotka zaposle iznosi više od 30 % dohotka u EU-u

Rizik od neaktivnosti za primatelje drugog dohotka (u %, 2020.)

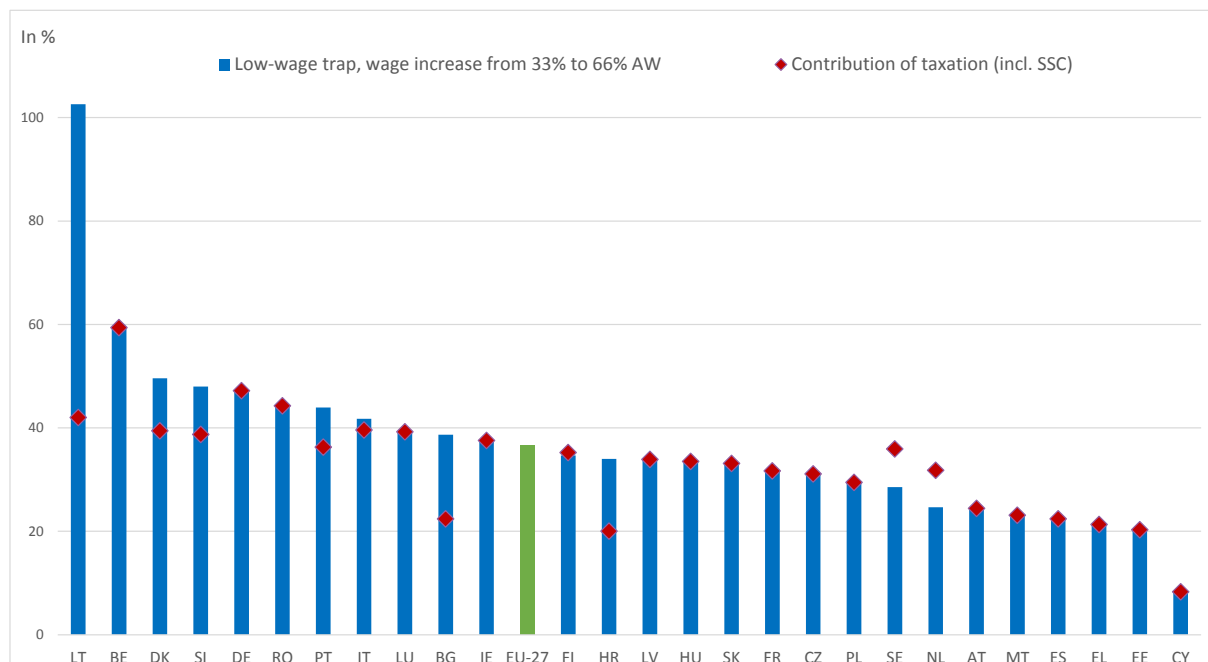
Napomena: (1) Podaci se odnose na primatelja drugog dohotka s plaćom na razini od 67 % prosječne plaće u obiteljima s dva primatelja dohotka i dvoje djece; primatelj glavnog dohotka ima prosječnu plaću. (2) Pojam „doprinos oporezivanja (uključujući doprinose za socijalno osiguranje)” odnosi se na postotak dodatnog bruto dohotka koji odlazi na poreze i doprinose za socijalno osiguranje (ostali elementi koji pridonose zamci male plaće su izgubljene naknade za nezaposlenost, socijalna pomoć i naknade za stanovanje).

Izvor: baza podataka Europske komisije (GU-a ECFIN) o porezima i naknadama, na temelju OECD-ova modela poreza i socijalnih naknada (ažurirano u ožujku 2021.).

Na sudjelovanje žena na tržištu rada u punom radnom vremenu mogu negativno utjecati i situacije kad se s povećanjem broja radnih sati prebrzo povećavaju porezi i gube naknade. Ta pojava (poznata kao „zamka male plaće”) može utjecati na osobe koje su aktivne i rade u nepunom radnom vremenu. Za primatelje drugog dohotka oporezivanje ima ključnu ulogu u utvrđivanju težine te zamke male plaće u većini država članica. Na slici 2.2.17. prikazan je postotak dodatnog dohotka koji „odlazi na poreze” s povećanjem broja radnih sati primatelja drugog dohotka, čime oni gube dio svojeg dohotka, u slučaju kad im se iznos plaće poveća s jedne na dvije trećine prosječne plaće. Primatelji drugog dohotka mogu u prosjeku izgubiti približno trećinu svojeg dodatnog dohotka, pri čemu je taj iznos u Litvi veći od 100 % (zbog visoke vrijednosti izgubljenih naknada za stanovanje), a u Belgiji iznosi do 60 %. Doprinos oporezivanja tomu najviši je u Belgiji i zatim u Njemačkoj.

Slika 2.2.17. U mnogim državama članicama znatan dio dohotka primatelja drugog dohotka odlazi na poreze ako im se poveća plaća

Postotak dodatnog dohotka koji „odlazi na poreze” ako se plaća primatelja drugog dohotka poveća s 33 % na 66 % prosječne plaće, a plaća primatelja glavnog dohotka iznosi 100 % prosječne plaće, u obiteljima s dvoje djece (u %, 2020.).

Izvor: baza podataka Europske komisije (GU-a ECFIN) o porezima i naknadama, na temelju OECD-ova modela poreza i socijalnih naknada (ažurirano u ožujku 2021.).

Razlika u plaći na temelju spola i dalje je velika unatoč blagim poboljšanjima. Iako više žena nego muškaraca ima završeno tercijarno obrazovanje¹⁶⁶, neprilagođena razlika u plaćama na razini cijelog EU-a¹⁶⁷ tek se neznatno promijenila u odnosu na prethodnu godinu (14,1 % u 2019., što je smanjenje za 0,3 postotna boda od 2018.). Time se nastavlja trend blagih poboljšanja koji je doveo do smanjenja te razlike za 1,9 postotnih bodova od 2013. do 2019. Neprilagođena razlika u plaći na temelju spola i dalje je veća od 20 % u Estoniji i Latviji, a najmanje vrijednosti (od 1 % do 5 %) zabilježene su u Italiji, Luksemburgu i Rumunjskoj¹⁶⁸. Stanje se od 2013. znatno poboljšalo u Estoniji (za 8,1 postotni bod), Španjolskoj (za 5,9 postotnih bodova), Luksemburgu (za 4,9 postotnih bodova) i Cipru (za 4,8 postotnih bodova), dok se u Hrvatskoj i Latviji razlika u plaći na temelju spola povećala za više od 2 postotna boda (slika 2.2.18.). Na razlike u plaćama znatno utječu rodna segregacija prema zanimanju i sektoru te razlike u razini stečenog obrazovanja¹⁶⁹. Ulogu u tome vjerojatno ima i niz drugih čimbenika, uključujući rodne stereotipe, poteškoće pri usklađivanju poslovnih obveza i obveza skrbi (što dovodi i do prekida karijere), diskriminaciju i netransparentne strukture plaća¹⁷⁰. Razlike u plaćama akumuliraju se tijekom životnog vijeka i doprinose razlikama u mirovinama među spolovima, koje su u skupini EU-27 2019. u prosjeku iznosile 29,5 % za osobe u dobi od 65 do 74 godine, pri čemu postoje velike razlike među državama članicama (u Estoniji je ta razlika 2019. bila manja od 1 %, a u Luksemburgu je iznosila 46 %). U okviru nastojanja da se taj problem riješi Komisija je u ožujku 2021. predstavila Prijedlog direktive o jačanju primjene načela jednakih plaća za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i provedbenih mehanizama¹⁷¹.

¹⁶⁶ U skupini EU-27 završeno tercijarno obrazovanje 2020. imalo je 46,1 % žena u dobi od 30 do 34 godine, u odnosu na 36 % muškaraca.

¹⁶⁷ Neprilagođena razlika u plaći na temelju spola mjeri se kao razlika u prosječnom bruto dohotku po satu muških i ženskih plaćenih zaposlenika izražena u postotku prosječnog bruto dohotka po satu plaćenih muških zaposlenika. Eurostatova oznaka [TESEM180].

¹⁶⁸ Male razlike u plaći na temelju spola ponekad su povezane s velikim razlikama na temelju spola u zapošljavanju (npr. u Italiji i Rumunjskoj) – u takvim slučajevima male razlike u plaćama mogu u velikoj mjeri proizlaziti iz selekcijskih učinaka, kad na tržištu rada sudjeluju uglavnom žene s najvećim potencijalom za ostvarivanje dohotka.

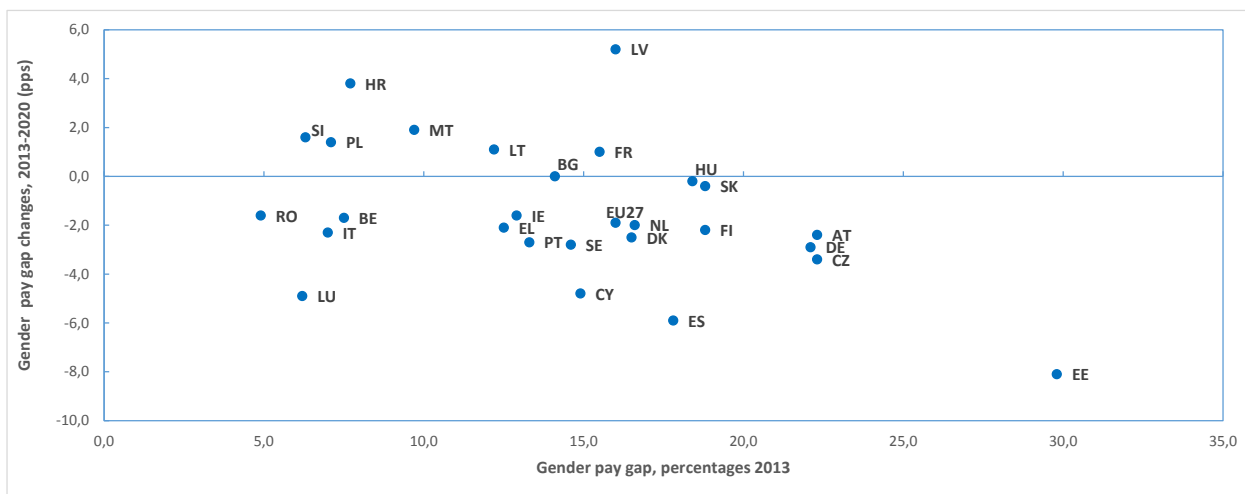
¹⁶⁹ Leythienne, D., Ronkowski, P., (2018.), *A decomposition of the unadjusted gender pay gap using Structure of Earnings Survey data* (Razlaganje neprilagođenih rodno uvjetovanih razlika u plaćama s pomoću podataka iz ankete o strukturi dohotka), statistički radni dokumenti, Eurostat.

¹⁷⁰ Podaci za EU-27 ograničeni su, ali tema je analizirana u EIGE-u (2020.) Peking + 25: peti pregled provedbe Pekinške platforme za djelovanje u državama članicama EU-a.

¹⁷¹ Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o jačanju primjene načela jednakih plaća muškaraca i žena za jednak rad ili rad jednake vrijednosti putem transparentnosti plaća i provedbenih mehanizama.

Slika 2.2.18.: Unatoč blagim poboljšanjima od 2013., razlika u plaći na temelju spola i dalje je velika u nekoliko država članica

Promjena razlike u plaći na temelju spola u neprilagođenom obliku; industrija, građevinarstvo i usluge (2013.–2019.).

Napomena: vrijednosti za IE odnose se na 2018.; za EL odnose se na 2014. i 2018.

Izvor: Eurostat [[tesem180](#)].

Postoji znatan potencijal za veće sudjelovanje osoba s invaliditetom na tržištu rada. Na temelju načela br. 17 europskog stupa socijalnih prava zahtijeva se uključivanje osoba s invaliditetom, ponajprije njihovim većim sudjelovanjem na tržištu rada. Revidirani pregled socijalnih pokazatelja uključuje glavni pokazatelj za praćenje integracije osoba s invaliditetom na tržište rada kao sredstvo za smanjenje nejednakosti kojim se pridonosi ostvarenju ciljeva u pogledu zapošljavanja utvrđenih u strategiji o pravima osoba s invaliditetom¹⁷². Razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta¹⁷³ između osoba s invaliditetom i ostalih osoba 2020. je u EU-u iznosila 24,5 postotnih bodova. Iz pokazatelja u pregledu socijalnih pokazatelja vidljivo je da postoje velike razlike u rezultatima država članica (vidjeti sliku 2.2.19.). Razlika je bila najveća u Irskoj i Belgiji (veća od 35 postotnih bodova), Bugarskoj, Hrvatskoj, Njemačkoj, Poljskoj, Mađarskoj i Rumunjskoj (veća od 30 postotnih bodova), a najmanja u Latviji, Danskoj, Portugalu i Finskoj (manja od 20 postotnih bodova). Pandemija bolesti COVID-19 pogoršala je već postojeća ograničenja u pristupu zapošljavanju¹⁷⁴. Od 2019. do 2020. među zemljama su zabilježeni različiti rezultati u pogledu promjena razlike u zapošljavanju na temelju invaliditeta. Stanje u Njemačkoj označeno je kao „kritično”, uz povećanje od 5,9 postotnih bodova, a pet zemalja svrstano je u kategoriju „potrebno praćenje” (Švedska, Poljska, Malta, Rumunjska i Mađarska). Razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta u EU-u čak se i povećala (za 1,8 postotnih bodova) od početka prvih mjerenja 2014. I stopa nezaposlenosti u skupini EU-27 bila je 2019. znatno viša za osobe s invaliditetom (17,3 % u odnosu na 8,3 %)¹⁷⁵, što sve upućuje na hitnu potrebu za mjerama politike u tom području.

¹⁷² Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija od 3. ožujka 2021. „Unija ravnopravnosti: Strategija o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021.–2030.”, COM(2021) 101 final.

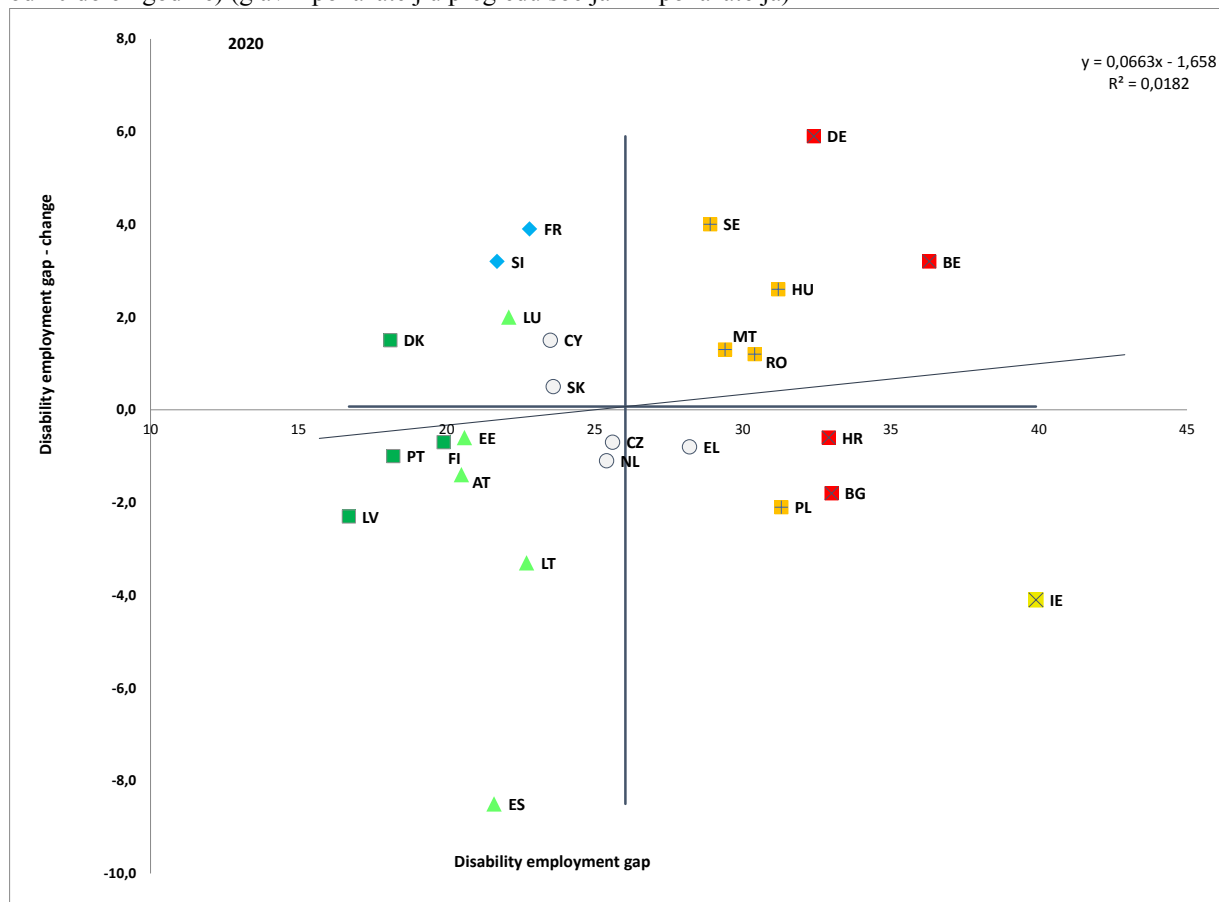
¹⁷³ Vidjeti poglavlje 1.3. za definiciju tog pokazatelja.

¹⁷⁴ Europska Komisija (2021.), [Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2021.](#), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

¹⁷⁵ Izvor: Eurostat, istraživanje EU-SILC za 2020., ažurirano 21. listopada 2021.; podaci za Irsku nisu bili dostupni.

Slika 2.2.19: Razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta i dalje je velika te postoje znatna odstupanja među državama članicama

Razlika u zaposlenosti između osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta 2020. u odnosu na 2019. (dobna skupina od 20 do 64 godine) (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Prekid u podatkovnom nizu za BE, DE i LU za 2020. Okvirni podaci za FR, LV, PL za 2020. Vrijednost za skupinu EU-27 je procjena.

Izvor: Istraživanje EU-SILC za 2020., Eurostat, [\[htlh_dlm200\]](#)

Rezultati na tržištu rada osoba koje nisu rođene u EU-u manje su zadovoljavajući u odnosu na rezultate građana EU-a rođenih u tuzemstvu i mobilnih građana EU-a. Stope zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 64 godine koje nisu rođene u EU-u zaostajale su 2020. za stopama zaposlenosti osoba rođenih u tuzemstvu (62 % u odnosu na 73,5 %) te su se pogoršale u odnosu na stanje prije krize. Od 2019. do 2020. stopa nezaposlenosti osoba koje nisu rođene u EU-u (u dobnoj skupini od 15 do 74 godine) skočila je za 2,1 postotni bod na 16,9 % u odnosu na stopu nezaposlenosti osoba rođenih u tuzemstvu, koja se povećala za 0,3 postotna boda na 6,5 %, što upućuje na nerazmjerni učinak krize uzrokovane bolešću COVID-19¹⁷⁶ na prvu skupinu. Migranti koji nisu iz EU-a obično su previše zastupljeni na niskokvalificiranim poslovima (zauzimaju više od jednog od četiri niskokvalificirana radna mjesta u EU-u), dok je istodobno veća vjerojatnost da će biti prekvalificirani od osoba rođenih u tuzemstvu¹⁷⁷. Prije krize uzrokovane bolešću COVID-19 useljenici su zauzimali više od 40 % niskokvalificiranih radnih mjesta u Austriji, Njemačkoj i Švedskoj te više od 60 % u Luksemburgu¹⁷⁸. Stanje među ženama migrantskog podrijetla naročito je kritično, s obzirom na to da se kod njih razlika u stopama aktivnosti 2020. povećala za 10,8 postotnih bodova, pri čemu su stope aktivnosti bile naročito niske (ispod 60 %) u Francuskoj, Belgiji i Italiji. Migranti koji nisu iz EU-a, a koji čine znatan udio takozvanih „ključnih radnika”, zajedno s mobilnim radnicima podrijetlom iz EU-a pridonijeli su funkcioniranju gospodarstva od početka pandemije¹⁷⁹. Međutim, čak i u kategoriji „ključnih radnika” rizik od gubitka radnih mjesta bio je veći za migrante nego za osobe rođene u tuzemstvu¹⁸⁰.

¹⁷⁶ I za građane EU-a koji rade u drugoj državi članici zabilježen je veći pad stope zaposlenosti nego za državljane zemlje domaćina, ali su njihove stope za 2020. općenito usporedive sa stopama građana rođenih u tuzemstvu (73,4 % odnosno 73,5 %).

¹⁷⁷ Eurostat, *ad hoc* izvadak iz ankete o radnoj snazi, [Migranti su češće prekvalificirani u odnosu na državljane - Products Eurostat News - Eurostat \(europa.eu\) 2020.](#)

¹⁷⁸ OECD/Europska unija (2018.), [Settling In 2018: Indicators of Immigrant Integration](#), (Pokazatelj integracije imigranata), OECD Publishing, Pariz/Europska unija, Bruxelles

¹⁷⁹ Reid A. i dr. (2021.), *Migrant Workers, Essential Work, and COVID-19* (Radnici migranti, kritični poslovi i pandemija bolesti COVID-19), American Journal of Industrial Medicine, sv. 64., br. 2., str. 73.–77.

¹⁸⁰ Fasani i Mazza (2020.), [A Vulnerable Workforce: Migrant Workers in the COVID-19](#) Pandemic (Ranjiva radna snaga: Radnici migranti u pandemiji bolesti COVID-19)

2.2.2. Odgovor politike

Države članice poduzimaju mjere za poboljšanje sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i njihove kvalitete. Na **Malti** se roditeljima koji rade ili studiraju nudi besplatna skrb za djecu, a nacionalnim okvirom politike za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2021.) utvrđuje se zajedničko razumijevanje kvalitete ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U **Litvi** se od rujna 2021. obiteljima izloženima riziku od siromaštva jamči pristup predškolskom obrazovanju za djecu mlađu od šest godina. Zakonsko pravo na predškolsko obrazovanje postupno će se proširivati: općine bi 2023. trebale osigurati rani i predškolski odgoj i obrazovanje za svu djecu u dobi od četiri godine čiji roditelji trebaju mjesto za njih, što će se 2024. proširiti na svu djecu u dobi od tri godine, a 2025. na svu djecu u dobi od dvije godine. Dob u kojoj je moguće ući u sustav predškolskog obrazovanja snizit će se u rujnu 2023. sa šest na pet godina. U **Estoniji** se planiraju izmjene Zakona o predškolskom obrazovanju kako bi se utvrdili ishodi formalnog učenja usmjereni na ocjenjivanje razvoja djece, umjesto njihove redovitosti u pohađanju programa. To bi trebalo pomoći u podizanju kvalitete ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. **Cipar** u okviru svojeg plana za oporavak i otpornost planira osigurati besplatno obvezno predškolsko obrazovanje za djecu u dobi od četiri godine i više počevši od četvrtog tromjesečja 2022., što uključuje izgradnju i obnovu centara za djecu u općinama te potporu u obliku bespovratnih sredstava za besplatni rani i predškolski odgoj i obrazovanje u javnim i privatnim vrtićima, što će se dopuniti mjerama koje će se podupirati sredstvima iz fonda ESF+. **Bugarska** je 2020. pokrenula trogodišnji program za izgradnju 67 novih vrtića koji se podupire sredstvima iz državnog proračuna. U **Španjolskoj** će se u okviru plana za oporavak i otpornost financirati 60 000 novih mjesta u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

Potrebne su sveobuhvatne strategije usmjerene na temeljne uzroke ranog napuštanja školovanja kako bi se smanjile njegove stope i pomoglo u prelasku na tržište rada. Smanjenje udjela mladih osoba koje napuštaju obrazovanje i osposobljavanje prije nego što su završile više sekundarno obrazovanje i dalje je prioritet EU-a, u skladu s načelom br. 1 europskog stupa socijalnih prava (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje). U okviru uspješnih pristupa politike kombiniraju se mjere za sprečavanje, intervenciju i nadoknađivanje na svim razinama. U **Bugarskoj** se u okviru inicijative REACT-EU podupire projekt za sprečavanje prekidanja obrazovnog procesa i podupiranje uključenosti smanjenjem rizika od ranog napuštanja školovanja povezanog s učenjem na daljinu. Problem ranog napuštanja školovanja u **Rumunjskoj** nastoji se riješiti ciljanom reformom i ulaganjima u okviru nacionalnog plana za oporavak i otpornost kako bi se učinkovitije identificiralo djecu izloženu riziku od ranog napuštanja školovanja i uvele ciljane mjere, što uključuje bespovratna sredstva za škole. Nedavnom reformom obrazovnog sustava u **Finskoj** povisuje se dobna granica za obvezno obrazovanje sa 16 na 18 godina kako bi mlade osobe mogle završiti srednjoškolski program i položiti maturu ili završiti više sekundarno strukovno obrazovanje. Reformom, kojom se nastoji povećati zapošljivost, također će se ojačati usmjeravanje i savjetovanje te usluge socijalne skrbi studenata. U **Cipru** se priprema akcijski plan uz potporu u okviru Instrumenta za tehničku potporu kako bi se utvrdila rješenja za zadržavanje i povećanje angažmana učenika izloženih riziku od ranog napuštanja školovanja. U okviru **belgijskog** plana za oporavak i otpornost nastoji se smanjiti rano napuštanje školovanja u frankofonoj zajednici u Belgiji, među ostalim, jačanjem individualnog savjetovanja za mlade osobe u ranjivom položaju, otklanjanjem negativnih učinaka krize uzrokovane bolešću COVID-19 i reformiranjem organizacijskih struktura. U okviru **malteškog** plana za oporavak i otpornost nastoji se spriječiti rano napuštanje školovanja i osigurati pravodobnu i djelotvornu intervenciju praćenjem podataka o svakom učeniku u javnim školama od faze skrbi za djecu do posljednje faze u obrazovnoj putanji.

Nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19 prioritet su ambiciozne i djelotvorne korektivne politike kako bi se nadoknadili gubici u učenju, promicalo digitalno obrazovanje te povećale uključivost i jednakost u obrazovanju i osposobljavanju. Rumunjska će u okviru inicijative REACT-EU podupirati mjere dopunskog obrazovanja kako bi se nadoknadili gubici u učenju uzrokovani zatvaranjem škola. Dodijelit će se sredstva u iznosu od 30 milijuna EUR za financiranje izvanškolskih aktivnosti i dopunske nastave za 168 000 učenika u nepovoljnom položaju, uključujući Rome i učenike koji žive na ruralnim područjima. U **Bugarskoj** su u okviru inicijative REACT-EU predviđena sredstva u iznosu od 109,5 milijuna BGN (57 milijuna EUR) za potporu školskom obrazovanju nakon pandemije osiguravanjem tehničkih sredstava i specijaliziranog osposobljavanja za učenje na daljinu u elektroničkom okruženju. Mjere su usmjerene na učenike, učitelje, posrednike u školama te roditelje. U veljači 2021. **Nizozemska** je najavila izvanredno ulaganje u obrazovanje kako bi se nadoknadili gubici u učenju povezani s pandemijom. Nacionalnim obrazovnim programom obuhvaćene su sve razine obrazovanja, a proračun tog programa iznosi 8,5 milijardi EUR. Škole s većim udjelom učenika u nepovoljnom položaju dobit će razmjerno više financijskih sredstava. U **Portugalu** se Programom digitalizacije škola promiče digitalna tranzicija u obrazovanju i osposobljavanju. Uz potporu u okviru investicijskih inicijativa kao odgovor na koronavirus (inicijative CRII i CRII+) **Portugal** je osigurao IT opremu učenicima u nepovoljnom položaju i osposobljavanje za učitelje u području digitalnih kompetencija. **Češka, Grčka, Irska i Slovačka** namjeravaju koristiti financijska sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost kako bi se učenicima i studentima iz obitelji s niskim dohotkom osigurala IKT oprema i digitalni alati, dok **belgijski i slovenski** planovi za oporavak i otpornost uključuju znatna ulaganja u digitalnu infrastrukturu u školama. **Malteški** plan za oporavak i otpornost uključuje ulaganja u odjele za autizam i višeosjetilne sobe u školama. **Slovačka** nastoji Mehanizam za oporavak i otpornost iskoristiti za pružanje potpore uključivanju u obrazovanje djece s posebnim obrazovnim potrebama i djece s nepovoljnim socioekonomskim statusom, uključujući Rome.

Ubrzavanje digitalne transformacije potaknuto pandemijom dovelo je do većeg rada država članica na povećanju digitalnih vještina za tržište rada, u skladu s načelom br. 1 europskog stupa socijalnih prava (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje). EU koordinira i podupire aktivnosti u području digitalnih vještina putem Koalicije za digitalne vještine i radna mjesta, Platforme za digitalne vještine i radna mjesta¹⁸¹ i Akcijskog plan za digitalno obrazovanje. U okviru Mehanizma za oporavak i otpornost mnoge države članice planirale su mjere koje se odnose na digitalne vještine. **Irska** u dokumentu Tehnološke vještine 2022.: Treći irski akcijski plan za vještine u području IKT-a definira prioritete za digitalne vještine u obrazovanju i za stručnjake u području IKT-a. **Ciparski** „Akcijski plan za e-vještine”, koji je u pripremi i provodit će se u okviru plana za oporavak i otpornost, uključuje mjere za integraciju digitalnih vještina u obrazovni sustav i usklađivanje obrazovnih kurikuluma s potrebama tržišta rada. **Rumunjska** u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost planira ulaganja u digitalne vještine za učenike u predsvučilišnom obrazovanju, studente u visokom obrazovanju i odrasle osobe te u javnoj upravi. **Italija** je u srpnju 2020. utvrdila Nacionalnu strategiju za digitalne vještine, s četirima područjima intervencije: za učenike i studente, aktivnu radnu snagu, stručnjake u području IKT-a i građane. Razvojni ciljevi za digitalne vještine u mnogim su državama članicama integrirani u opće nacionalne obrazovne strategije te strategije i politike za digitalizaciju industrije ili zapošljavanje, kao što su Program za digitalnu radnu snagu u **Mađarskoj**, Plan djelovanja za digitalizaciju za razdoblje 2019. – 2030. u **Litvi** i Nacionalna strategija za digitalizaciju za školski sustav u **Švedskoj**. U **Finskoj** se na nacionalnoj razini provode strategije i projekti za umjetnu inteligenciju, a u **Latviji** postoji Strategija za kibersigurnost za razdoblje 2019. – 2022., koja sadržava posebne ciljeve za educiranje osoblja u javnoj i lokalnoj upravi o pitanjima sigurnosti u području IKT-a te za osiguranje vještina u području kibersigurnosti za MSP-ove i građane. **Španjolska** je predstavila Nacionalni plan za digitalne kompetencije, u kojem se predviđa osposobljavanje za stjecanje digitalnih vještina za opću populaciju i radnike, koje će se podupirati putem Mehanizma za oporavak i otpornost. Više od trećine država članica odobrilo je i opće nacionalne strategije za digitalizaciju. Uz strategije koje su već u provedbi, **Latvija** i **Španjolska** donijele su 2021. nove digitalne strategije. **Portugal** je ažurirao Nacionalnu inicijativu za digitalne kompetencije e.2030. (Portugal INCoDe.2030), koja je na snazi od 2018., a koja uključuje digitalno jamstvo kako bi se osiguralo da svi nezaposleni imaju pristup ponudi osposobljavanja u području digitalnih vještina, kao i posebno digitalno osposobljavanje usmjereno na zaposlene i mlade.

¹⁸¹ Ta platforma okuplja javne i privatne dionike radi rješavanja problema nedostatka digitalnih vještina i poboljšanja zapošljivosti u Europi.

Države članice brzo su reagirale kako bi ublažile negativne posljedice pandemije bolesti COVID-19 na strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO). Neke zemlje, kao što su **Njemačka, Austrija, Danska, Luksemburg i Francuska**, osigurale su financijske poticaje poduzećima za zapošljavanje naučnika. Primjerice, u **Austriji** su poduzeća dobila dodatke za naukovanje u iznosu od 2 000 EUR za svaki sklopljeni ugovor o osposobljavanju u razdoblju od ožujka 2020. do listopada 2020. (do ožujka 2021. za naučnike koji su premješteni s naukovanja na razini iznad poduzeća; MSP-ovi su dobili dodatnih 1 000 EUR). Poduzeća dobivaju i dodatnu potporu ako preuzmu naučnike iz poduzeća koja su postala nesolventna. **Francuska** je povećala javnu potporu za zapošljavanje naučnika mlađih od 18 godina (s 4 125 EUR na 5 000 EUR) i naučnika u dobi od 18 godina ili više (s 5 125 EUR na 8 000 EUR) za ugovore o naukovanju sklopljene u razdoblju od 1. srpnja 2020. do 31. prosinca 2021. U okviru nacionalnog plana oporavka od pandemije bolesti COVID-19 **Malta** je uložila 2,75 milijuna EUR iz nacionalnog proračuna do kraja 2022. kako bi potaknula poduzeća da zapošljavaju studente s ugovorima o naukovanju i da nagrade sponzore koji su 15. lipnja 2021. imali aktivan ugovor¹⁸². U **Finskoj** je zakonodavstvo o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju privremeno izmijenjeno u pogledu procjene vještina i kompetencija učenika u stvarnim radnim situacijama za razdoblje od 1. srpnja 2020. do 31. srpnja 2021. Ako učenici nisu mogli pokazati svoje vještine u stvarnim radnim situacijama, omogućeno im je izvršavanje drugih praktičnih zadataka koji su bili slični stvarnim radnim situacijama i procesima. U **Rumunjskoj** je Nacionalni centar za razvoj tehničkog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja objavio metodološke referentne vrijednosti za povećanje poučavanja i učenja u početnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju kao vodič za potporu nastavnicima u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju¹⁸³.

¹⁸² <https://www.mcast.edu.mt/covid19-apprenticeship/>

¹⁸³ [Repere metodologice pentru consolidarea achizitiilor din anul scolar 2019-2020-EDP \(edu.ro\).](https://www.cercc.ro/Repere_metodologice_pentru_consolidarea_achizitiilor_din_anul_scolar_2019-2020-EDP_(edu.ro).)

Neke države članice nastavile su provoditi strukturne reforme sustava za strukovno obrazovanje i osposobljavanje. Ministri država članica, zemalja kandidatkinja za članstvo u EU-u i zemalja EGP-a nadležni za strukovno obrazovanje i osposobljavanje, europski socijalni partneri i Europska komisija zajednički su u rujnu 2020. donijeli „Deklaraciju iz Osnabrücka o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju za tranziciju na digitalna i zelena gospodarstva”¹⁸⁴. Zakonom iz prosinca 2020. **Grčka** je uvela novi pravni okvir za strukovno obrazovanje i osposobljavanje te cjeloživotno učenje. Taj novi zakon uključivao je i znatnu reformu upravljanja strukovnim obrazovanjem i osposobljavanjem, odnosno osnivanje nacionalnog tijela (Središnje vijeće za strukovno obrazovanje i osposobljavanje), koje uključuje predstavnike ministarstva obrazovanja i drugih relevantnih ministarstava te udruženja i komora poslodavaca i zaposlenika. Poduzeti su znatni koraci kako bi se izbjegla preklapanja, bolje odgovorilo na potrebe tržišta rada i osiguralo potporu autonomiji na razini pružatelja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. **Litva** je 2020. odobrila novi postupak za procjenu kompetencija stečenih naukovanjem, radnim iskustvom, samostalnim učenjem ili drugim vrstama učenja. Taj novi postupak procjene stupio je na snagu u rujnu 2021., a obuhvaća praktične vještine te standardizirani ispit za procjenjivanje osnovnog (teorijskog) znanja. Provođenje tog postupka nadziru povjerenstva za procjenu kompetencija koja uključuju stručnjake iz prakse koje delegiraju poduzeća. U **Španjolskoj** je u srpnju 2020. donesen plan za modernizaciju strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Osim toga, u parlamentu je trenutačno u tijeku zakonodavni postupak za donošenje zakona o uvođenju sustava dvojnog integriranog strukovnog osposobljavanja za stjecanje kvalifikacija i potvrda o stručnoj osposobljenosti u početnom i trajnom strukovnom obrazovanju i osposobljavanju. Prijedlog zakona obuhvaća 11 strateških područja radi moderniziranja ponude strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te podupiranja naukovanja i MSP-ova. **Poljska** je 2021. donijela zakonodavni akt o sustavu praćenja osoba koje su završile strukovno obrazovanje i osposobljavanje. U njemu se utvrđuju nove obveze ministarstava o praćenju razvoja karijere osoba koje su završile srednju školu. Tim se praćenjem nastoje osigurati povratne informacije o tijeku karijera osoba koje su završile različite industrijske i tehničke srednje škole i gimnazije te škole za poslijesrednjoškolsko obrazovanje. **Rumunjski** plan za oporavak i otpornost uključuje reformu sustava dvojnog obrazovanja kako bi se zadovoljile potrebe učenika i tržišta rada, ponajprije povećanjem broja kvalifikacija i osoba koje su završile to obrazovanje te osiguravanjem pristupa visokom tehničkom obrazovanju za učenike koji su pohađali dvojno obrazovanje.

¹⁸⁴ [Deklaracija iz Osnabrücka](#)

Države članice pridaju više važnosti vještinama potrebnima za potporu zelenoj tranziciji.

Neke države članice donijele su i provele nacionalne mjere za potporu stjecanju vještina za zelenu tranziciju. Primjerice, **njemačka** tijela, zajedno s istraživačima i socijalnim partnerima, ažurirala su 2020. „standardno radno mjesto” za zaštitu okoliša i održivost u okviru strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, koje će se primjenjivati u svim novim kurikulumima za naukovanje i preporučivati za sve postojeće kurikulume. To novo radno mjesto obuhvaća skup od šest osnovnih vještina i kompetencija za zelenu tranziciju koje bi svi naučnici u svim sektorima trebali steći tijekom svojeg naukovanja. **Malteški** nacionalni ured za statistiku proveo je 2020. svoju drugu anketu o zelenim radnim mjestima. Njezin je glavni cilj bio ažurirati podatke prikupljene u prvoj anketi o zelenim radnim mjestima iz 2016. na temelju kojih će Nacionalno vijeće za vještine provesti temeljitiju analizu vještina potrebnih za zelenu tranziciju. **Malta** je u listopadu 2021. objavila i svoju nacionalnu politiku zapošljavanja za razdoblje 2021. – 2030. kojom se nastoji osigurati da radnici steknu vještine za kojima postoji velika potražnja (uključujući zelene vještine), podupirati rast poduzeća i otvaranje radnih mjesta te ojačati malteške institucije tržišta rada. U **Švedskoj** se 2020. Inicijativom za zelena radna mjesta nastojalo uključiti nezaposlene osobe u osposobljavanje za deficitarna zanimanja u zelenom sektoru. U okviru Mehanizma za oporavak i otpornost neke države članice EU-a planirale su mjere koje se odnose na vještine potrebne za zelenu tranziciju. Primjerice, u okviru **hrvatskog** plana za oporavak i otpornost podupire se financiranje vaučera za akreditirano obrazovanje odraslih, za koje se očekuje da će ih 70 % biti povezano s vještinama potrebnima u zelenoj tranziciji. **Rumunjska** u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost planira ulaganja u jačanje stručne sposobnosti stručnjaka i radnika u sektoru obnove osmišljavanjem osposobljavanja u području energetske učinkovite gradnje. U **Estoniji** se u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost podupire zelena tranzicija poduzeća, primjerice ulaganjem u osmišljavanje modula za usavršavanje i prekvalifikaciju, što uključuje detaljni sadržaj i strukturu osposobljavanja te materijale za osposobljavanje, kako bi se osiguralo osposobljavanje povezano s vještinama potrebnima za zelenu tranziciju.

Države članice poduzele su 2020. mjere kako bi odgovorile na posljedice pandemije bolesti COVID-19 na obrazovanje odraslih. **Latvija** je uvela „Inicijativu za buduće vještine” kojom se financira osposobljavanje koje pružaju internetske platforme za masovne tečajeve za učenje. Osim ubrzanog razvoja pružanja obrazovanja odraslih putem interneta, nekoliko zemalja poduzelo je konkretne mjere kako bi odgovorilo na učinke pandemije. U **Sloveniji** je potpora pružateljima obrazovanja odraslih postala dio zakona („peti paket mjera za ublažavanje posljedica epidemije koronavirusa”) donesenog radi odgovora na pandemiju. **Švedska** država financirala je 2020. sve programe obrazovanja odraslih (za koje su odgovorne općine), pri čemu su prošireni uvjeti prihvatljivosti za sudjelovanje u tim programima i povećano financiranje kako bi se moglo primiti više od 25 000 dodatnih polaznika. U **Danskoj** je olakšan pristup nezaposlenih osoba postojećem programu za naukovanje odraslih te su odobrene više naknade za nezaposlene osobe koje sudjeluju u strukovnom osposobljavanju, s naglaskom na vještine potrebne za zelena radna mjesta i sektor skrbi. Savezna tijela u **Njemačkoj** povećala su potporu za centre za obrazovanje odraslih, s naglaskom na digitalne vještine, koristeći pritom i financijska sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost. **Luksemburg** je u okviru svojeg plana za oporavak i otpornost nudio vaučere za razvoj digitalnih vještina svim radnicima obuhvaćenima programom skraćenog radnog vremena. **Nizozemska** u okviru šireg paketa socijalnih mjera u vrijednosti od 1,4 milijarde EUR podupire usavršavanje i prekvalifikaciju osoba najteže pogođenih pandemijom (kao što su mladi, nižekvalificirane osobe, osobe migrantskog podrijetla i/ili osobe s invaliditetom te samozaposlene osobe bez zaposlenika).

Velik broj država članica pokrenuo je zakonodavne inicijative i strateške planove za potporu sudjelovanju odraslih osoba u obrazovanju, često uz potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost, u skladu s načelima br. 1 i 4 europskog stupa socijalnih prava (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje odnosno aktivna potpora zapošljavanju). Nedavnim **finskim** zakonom osnovan je Centar za pružanje usluga kontinuiranog učenja, koji će koordinirati i razvijati usluge osposobljavanja za radno sposobne osobe, analizirati potrebe za razvojem vještina, podupirati regionalne mreže i financirati aktivnosti osposobljavanja. U **Grčkoj** je modernizacija centara za cjeloživotno učenje uključena u novi zakon o nacionalnom sustavu strukovnog obrazovanja, osposobljavanja i cjeloživotnog učenja. **Italija** je osnovala „Fond za nove vještine”, čime je najavila donošenje nacionalnog strateškog plana za vještine odraslih radi smanjenja visoke stope niskokvalificiranih osoba u toj zemlji. **Irska** je predstavila strategiju o novim načinima pronalazjenja posla za sljedećih pet godina. Nekoliko je zemalja u okviru svojih planova za oporavak i otpornost predvidjelo financijsku potporu za osobe uključene u obrazovanje. **Hrvatska** je planirala program vaučera za odrasle osobe koje sudjeluju u programima obrazovanja odraslih sa zajamčenom kvalitetom, u skladu s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom. U okviru reforme cjeloživotnog učenja kojom su uvedeni i centri za cjeloživotno učenje (K.D.V.M.) **Grčka** je predvidjela račune za cjeloživotno učenje kako bi poduprla sudjelovanje odraslih u učenju. **Litva** je u svojem planu za oporavak i otpornost najavila uspostavljanje platforme za cjeloživotno učenje s jedinstvenim sučeljem koja se temelji na načelu individualnih računa za učenje, koji su bili uključeni i u **latvijski** plan za oporavak i otpornost, zajedno s pojačanim učenjem utemeljenim na radu i vrednovanjem vještina. **Malta** je u svojem planu za oporavak i otpornost najavila provedbu ključnih mjera iz ažurirane strategije za osnovne vještine te će ujedno podupirati i pokretanje platforme za digitalno učenje za odrasle učenike. Malta je donijela i svoj Program za razvoj vještina, kojim se podupiru MSP-ovi koji pružaju osposobljavanje svojim radnicima. **Francuska** će osigurati dodatna sredstva za svoj postojeći program individualnih računa za učenje radi promicanja razvoja digitalnih vještina. U okviru **češkog** plana revizije sustava za osposobljavanje i prekvalifikaciju poseban naglasak stavit će se na digitalne vještine. Tim se planom, koji se podupire sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i fonda ESF+, namjerava osnovati 14 regionalnih centara za osposobljavanje kojima će upravljati javne službe za zapošljavanje. **Švedska** planira u prosincu 2021. uvesti tečajeve strukovnog osposobljavanja za odrasle učenike s intelektualnim teškoćama.

U **Belgiji** je doneseno nekoliko mjera, od kojih su neke u kontekstu plana za oporavak i otpornost, za potporu vještinama odraslih: više bodova za radnike za učenje i uspostavu individualnih računa za učenje u Flandriji, a u Valoniji za projekte „Start digital” i „Upskills Wallonia”. **Njemačka** je povećala financijska sredstva za uspostavu mreža za osposobljavanje kako bi se povećalo sudjelovanje MSP-ova u osposobljavanju, s posebnim naglaskom na transformaciji automobilske industrije. **Nizozemska** je uspostavila javni fond za individualno učenje i razvoj¹⁸⁵. **Luksemburg** je u plan za oporavak i otpornost uključio novu strategiju za vještine kako bi se analizirale trenutne potrebe za vještinama te osmislio i proveo akcijski plan za buduća osposobljavanja.

Poboljšanje kvalitete visokog obrazovanja od ključne je važnosti, posebno u kontekstu povećanja stopa stjecanja tercijarnih kvalifikacija. Nekoliko država članica najavilo je ili uvelo reforme u skladu s time. **Latvija** provodi sveobuhvatnu reformu visokog obrazovanja kojom se predviđaju strukturne promjene u okviru triju stupova: upravljanje, financiranje i ljudski resursi. Novim se zakonom visoka učilišta dijele na znanstvena, umjetnička i kulturna sveučilišta, sveučilišta za primijenjene znanosti i fakultete za primijenjene znanosti, s posebnim kriterijima kvalitete za svaku vrstu tih učilišta. **Luksemburg** je u listopadu 2020. pokrenuo novi kratki program za zaštitu mladih od nezaposlenosti. To novo osposobljavanje nakon završenog sekundarnog obrazovanja („Diplom+”) fleksibilan je program u trajanju od dva semestra usmjeren na mlade osobe koje nakon završenog sekundarnog obrazovanja još ne pohađaju visoko obrazovanje niti su zaposlene. Sudjelovanje u programu može se prekinuti u bilo kojem trenutku s obzirom na to da se potvrde izdaju za završene module, a sudionici imaju pravo na primanje naknada za sudjelovanje u formalnom obrazovanju. Naposljetku, Fond za unapređenje visokog obrazovanja koji je nedavno odobrila **Belgija** (Flandrija) sastoji se od paketa reformi i ulaganja s tri glavna cilja: racionalizacija ponude osposobljavanja u visokom obrazovanju, među ostalim povećanjem njegove relevantnosti za tržište rada i fleksibilnosti; podupiranje cjeloživotnog učenja u visokom obrazovanju; i optimalno iskorištavanje digitalnih načina učenja.

¹⁸⁵ U trenutku izrade izvješća ta mjera nije bila povezana s nacionalnim planom za oporavak i otpornost.

Gospodarska recesija uzrokovana pandemijom teško je pogodila mlade te ih učinila prioritetnom skupinom kojoj se pruža potpora, ponajprije putem pojačanog naukovanja.

Primjerice, u **Belgiji** (Flandriji) vlada je povećala premiju koja se nudi pružateljima naukovanja za 1 000 EUR s pomoću sredstava dostupnih u okviru inicijative REACT-EU. U **Belgiji** (Valoniji) premija za poslodavce koji nude mjesta za naukovanje u određenim sektorima iznosi 390 EUR mjesečno tijekom prva četiri mjeseca naukovanja. **Irska** je donijela program poticanja naukovanja u okviru kojeg se poslodavcima koji nude nova mjesta za naukovanje isplaćuje iznos od 2 000 EUR. **Austrija** je poduzećima nudila dodatak za naučnike (*Lehrlingsbonus*), a financiranje preuzimanja naučnika u prvoj godini osposobljavanja osiguravat će se do listopada 2020. iz sredstava programa za naukovanje koje se provodi među poduzećima (do 31. ožujka 2021. za naučnike koji su premješteni s naukovanja na razini iznad poduzeća). **Portugal** je povećao bespovratna sredstva dodijeljena pripravnicima sa 7 % na 30 %, ovisno o stupnju obrazovanja pripravnika.

Države članice pojačale su subvencije za zapošljavanje usmjerene na mlade osobe, u skladu s načelima br. 1 i 3 europskog stupa socijalnih prava (o obrazovanju, osposobljavanju i cjeloživotnom učenju odnosno jednakim mogućnostima). **Irska** je nudila dodatne subvencije za zapošljavanje u okviru programa JobsPlus, pri čemu je davala do 7 500 EUR tijekom dvije godine za zapošljavanje nezaposlene osobe mlađe od 30 godina. **Cipar** je nudio poticaje za zapošljavanje mladih osoba u dobi od 15 do 29 godina. Taj program sastoji se od subvencija za plaće u iznosu do 8 600 EUR za svako novo zapošljavanje za razdoblje od deset mjeseci. Njegov je cilj da se u godinu dana s pomoću financijskih sredstava iz fonda ESF zaposli 1 200 nezaposlenih mladih osoba. Od 1. lipnja 2020. do 1. rujna 2021. **Rumunjska** je davala subvencije za zapošljavanje osoba u dobi od 16 do 29 godina koje su prijavljene pri javnim službama za zapošljavanje. U **Belgiji** je vlada Bruxellesa uvela subvencije za zapošljavanje nezaposlenih mladih osoba mlađih od 30 godina u iznosu od 500 EUR mjesečno tijekom šest mjeseci. **Grčka** je najavila novi program za mlade osobe u dobi od 18 do 29 godina bez prethodnog radnog iskustva, koji će se početi provoditi u siječnju 2022. Subvencije će se plaćati tijekom šest mjeseci i sastojat će se od iznosa od 600 EUR za zaposlenu mladu osobu i 600 EUR za poduzeće koje ju je zaposlilo.

Portugal je povećao subvencije za zapošljavanje za 33 %. Kako je prikazano u Preporuci o učinkovitoj aktivnoj potpori zapošljavanju (EASE) (vidjeti okvir 1.), kombiniranje poticaja za zapošljavanje s mjerama za usavršavanje i prekvalifikaciju i pojačanom potporom službi za zapošljavanje može imati važnu ulogu u podupiranju otvaranja novih radnih mjesta i olakšavanju prelaska s jednog radnog mjesta na drugo.

Države članice donijele su nove mjere potpore za radna mjesta i osposobljavanje za mlade osobe uz poboljšane javne službe za zapošljavanje, u skladu s pojačanom Garancijom za mlade i načelom br. 4 europskog stupa socijalnih prava (aktivna potpora zapošljavanju). Javne službe za zapošljavanje i dalje su središnji dionici u provedbi Garancije za mlade, a mnoge od njih u postupku su razvoja novih ili poboljšanih usluga usmjerenih na mlade. Neke države članice uvele su nove mjere osposobljavanja za mlade osobe. **Portugal** je uveo program pripravnništva u javnoj upravi (*EstágiAP XXI*) za visokoobrazovane mlade osobe. Osim toga, države članice uvele su ili planiraju uvesti niz strukturnih reformi u svoje javne službe za zapošljavanje i sustave obrazovanja i osposobljavanja kojima će se podupirati zapošljivost mladih. Primjerice, **ciparski** plan za oporavak i otpornost uključuje planove o jačanju potpore koja se nudi mladim osobama paketom mjera za poboljšanje komunikacije s pripadnicima skupine NEET i modernizaciju javnih službi za zapošljavanje. U **Češkoj** će mlade osobe biti među glavnim korisnicima srednjoročnog cilja reforme sustava za osposobljavanje i prekvalifikaciju (do 2025.), koji se podupire sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost i fonda ESF+. Reforma će uključivati osnivanje tripartitnog odbora za koordinaciju razvoja cjeloživotnog učenja i osnivanje 14 regionalnih centara za osposobljavanje pod nadležnošću javnih službi za zapošljavanje. **Estonija** je u svoj plan za oporavak i otpornost uključila donošenje pojačanog programa Garancije za mlade koji uključuje program „Moj prvi posao”, kojim se potiče zapošljavanje mladih osoba s malo radnog iskustva kombiniranjem osposobljavanja i subvencija za plaće. **Španjolska** je donijela plan provedbe Garancije za mlade plus za razdoblje 2021.–2027. kako bi produbila međuinstitucijsku koordinaciju, pojačala suradnju s privatnim sektorom i lokalnim tijelima te poboljšala obrazovanje, osposobljavanje i usluge na tržištu rada. Španjolska planira daljnja ulaganja, uz potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost, radi poticanja zapošljavanja mladih. Kako bi pomogla mladim migrantima, **Njemačka** je uvela više od 470 „migracijskih službi za mlade” (*Jugendmigrationsdienste*) koje su usmjerene na integraciju u osposobljavanje i na tržište rada. Te službe pružaju potporu mladima s roditeljima migrantima, uključujući izbjeglice, u okviru niza usluga, što obuhvaća osposobljavanje za sastavljanje molbi za posao, osposobljavanje za korištenje novih medija i internetsku savjetodavnu službu (*jmd4you*), koje se pružaju besplatno i dostupne su na različitim jezicima.

Države članice pokrenule su i inicijative za poboljšanje položaja starijih radnika na tržištu rada. U okviru **talijanskog** programa Garanzia Occupabilità Lavoratori provode se aktivne politike koje se temelje na konkretnim potrebama kako bi se poticala uključenost u rad korisnika dohotka za građane te uključivanje radnika i starijih osoba u program skraćenog radnog vremena. **Slovačka** planira koristiti potporu iz Mehanizma za oporavak i otpornost za pružanje osposobljavanja u području digitalnih vještina i osiguravanje osnovne opreme za 172 800 starijih osoba i osoba u nepovoljnom položaju. Stariji radnici jedna su od nekoliko ciljnih skupina i **slovenske** mjere u okviru plana za oporavak i otpornost za usavršavanje i prekvalifikaciju u području digitalnih vještina za zaposlene i samozaposlene osobe. U **ciparski** plan za oporavak i otpornost uključena su i osposobljavanja u području digitalnih vještina za osobe starije od 55 godina. Starije osobe jedna su od ciljnih skupina i u **malteškoj** ažuriranoj strategiji zapošljavanja, koja se podupire sredstvima iz Mehanizma za oporavak i otpornost.

Države članice uvele su privremene mjere za potporu roditeljima s djecom tijekom pandemije bolesti COVID-19, u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava br. 9 (o ravnoteži između poslovnog i privatnog života) i br. 11 (o skrbi o djeci i potpori djeci). U **Italiji** se od listopada 2020. do kraja 2021. daje dodatak od 1 000 EUR za plaćanje usluga čuvanja djece ili, alternativno, za pohađanje ljetnih kampova tijekom razdoblja prekida nastavnih aktivnosti u školama. **Luksemburg** je do 17. srpnja 2021. produljio pravo na obiteljski dopust zbog potpunog ili djelomičnog zatvaranja škola ili objekata namijenjenih čuvanju djece. Do studenoga 2021. produljio je i dopust radi uzdržavanja obitelji za osobe koje su prisiljene prestati raditi kako bi skrbile o odrasloj osobi s invaliditetom ili starijoj osobi s teškim oblikom gubitka autonomije. U **Rumunjskoj** zaposlenici koji su roditelji dobivaju plaćene slobodne dane radi čuvanja djece ako ona više ne mogu pohađati nastavu nakon dobivanja rezultata epidemiološkog ispitivanja u vezi s bolešću COVID-19 zbog kojeg je došlo do ograničenja/suspenzije obrazovne aktivnosti. U **Španjolskoj** je planom „Brini o meni” (*Plan Mecuida*) pojačana fleksibilnost zaposlenika u pogledu preuzimanja obiteljskih dužnosti povezanih s maloljetnicima ili starijim osobama zbog pandemije. Poslodavac i radnik morali su se dogovoriti o konkretnim mjerama, što je, prema potrebi, uključivalo smanjenje broja radnih sati zaposlenika do 100 % (u odnosu na prijašnjih 50 %), uz razmjerno smanjenje plaće.

U **Danskoj** su roditelji djece koja su zbog pandemije bolesti COVID-19 nastavu morala pohađati od kuće ili koja su oboljela od bolesti COVID-19 mogli ostati kod kuće s djecom i primati naknade za roditeljski dopust. Inicijativa je trajala od 1. listopada 2020. do 30. lipnja 2021., a nakon nedavnog trostranog sporazuma ponovno je pokrenuta od 23. studenoga do 28. veljače 2022. U **Belgiji** je vlada uvela roditeljski dopust zbog bolesti COVID-19, koji je dodatno pravo uz postojeće pravo na roditeljski dopust s višim naknadama nego postojeći program. **Njemačka** je uvela privremene promjene i izmjene zakonodavstva o roditeljskoj naknadi i roditeljskom dopustu prema kojima se mogu odgoditi mjeseci u kojima se prima roditeljska naknada i isključiti mjeseci s gubitkom prihoda nakon primanja, primjerice, naknade za skraćeno radno vrijeme i naknade za nezaposlenost. Tim se ažuriranjem izbjegava smanjenje iznosa roditeljske naknade i omogućuje fleksibilnije korištenje mjeseci iz partnerskog bonusa. U **Portugalu** je vlada utvrdila da se izostanak s posla smatra opravdanim, bez gubitka prava osim u vezi s naknadom, ako je potreban zbog neizbježne skrbi za dijete ili druge uzdržavane osobe mlađe od 12 godina ili, neovisno o dobi, osobe s invaliditetom ili kroničnom bolešću zbog obustave školskih i nenastavnih aktivnosti u školi ili sredstava za socijalnu potporu. Radnici u takvim okolnostima imaju pravo na iznimnu mjesečnu potporu, koja odgovara dvjema trećinama njihove osnovne plaće, s minimalnim iznosom koji odgovara nacionalnoj minimalnoj plaći i najviše trostrukom minimalnom plaćom, koju u jednakim dijelovima isplaćuju poslodavac i socijalno osiguranje.

U državama članicama sve se više donose ili jačaju trajne mjere dopusta zbog obiteljskih razloga. Grčka je u lipnju 2021. donijela zakon koji uključuje odredbe iz Direktive (EU) 2019/1158¹⁸⁶ o ravnoteži između poslovnog i privatnog života predviđanjem roditeljskog dopusta, proširenjem očinskog i roditeljskog dopusta te uvođenjem fleksibilnih radnih uvjeta. Izlazeći izvan okvira minimalnih zahtjeva iz Direktive, tim se zakonom predviđaju dopusti dogovoreni sa socijalnim partnerima u prethodnom nacionalnom općem kolektivnom ugovoru o radu (npr. dopust radi skrbi za djecu, dopust radi praćenja rezultata u školi, dopust za roditelje bolesne djece ili djece s teškoćama u razvoju ili dopust za roditelje iz jednoroditeljskih obitelji). U **Italiji** je broj dana obveznog očinskog dopusta produljen sa sedam na deset dana. Od siječnja 2021. **Španjolska** je očinski i roditeljski dopust zamijenila neprenosivim dopustom zbog rođenja u trajanju od 16 tjedana, za koji se isplaćuje puni iznos plaće. Od svibnja 2021. **Francuska** je povećala trajanje očinskog dopusta s 11 na 25 dana. Obvezna su četiri od 25 dana dopusta, i to uz tri dana dopusta po rođenju djeteta. U **Nizozemskoj** od 1. srpnja 2020. partneri žena koje su rodile dobivaju dodatnih pet tjedana dopusta. Taj dodatni dopust zbog rođenja može se iskoristiti u prvih šest mjeseci života djeteta i tijekom tog razdoblja isplaćuje se iznos od 70 % plaće, koji plaća javna služba za zapošljavanje. Regija Flandrija u **Belgiji** uvela je dodatnu potporu dohotku („poticajna premija”) za radnike koji uzimaju „vremenski kredit” kako bi skrbrili za člana obitelji. Ta je premija dodatak na sredstva dodijeljena iz saveznog proračuna, a iznos ovisi o sektoru. Od 1. listopada 2021. **Bugarska** je znatno povećala naknadu za drugu godinu majčinstva s 380 BGN na 650 BGN (sa 195 EUR na 330 EUR).

¹⁸⁶ Direktiva (EU) 2019/1158 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. lipnja 2019. o ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i pružatelja skrbi i o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 2010/18/EU.

Uvedene su ciljane mjere za promicanje uključivanja, jačanje vještina i podupiranje zapošljavanja žena, u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava br. 2 (o rodnoj ravnopravnosti) i br. 4 (aktivna potpora zapošljavanju). Kako bi poticala povratak zaposlenih majki na posao i potpomogla usklađivanje radnog vremena i vremena za skrb o obitelji, **Italija** je Fond za obiteljske politike povećala za 50 milijuna EUR (na 732 milijuna EUR), a taj će se iznos dodjeljivati za potporu i jačanje organizacijskih mjera koje su donijela poduzeća kako bi pomogla zaposlenim majkama da se nakon poroda vrate na posao. U talijanskom planu za oporavak i otpornost na žene su usmjerene i aktivne politike tržišta rada i mjere potpore poduzetništvu. Od listopada 2020. u **Mađarskoj** se provodi program kojim se podupiru usavršavanje i prekvalifikacija roditelja s malom djecom, osobito niskokvalificiranih i nekvalificiranih žena, kako bi se olakšao njihov ulazak/povratak na tržište rada. Niskokvalificiranim roditeljima u dobi od 18 godina ili više koji primaju naknade za potporu obitelji i žele sudjelovati u osposobljavanju usmjerenom na završavanje petog do osmog razreda osnovne škole, srednje škole ili strukovnog osposobljavanja ili osposobljavanja odraslih dostupna je stipendija u iznosu od 100 000 HUF (oko 275 EUR). Proračunom od 3 milijarde HUF (približno 8,3 milijuna EUR) može se podupirati osposobljavanje za 2 500 osoba. **Španjolski** plan za oporavak i otpornost uključuje mjeru za potporu zapošljavanju žena u trima glavnim područjima: a) osposobljavanje u području digitalnih i zelenih poslova, dugotrajne skrbi, poduzetništva i socijalne ekonomije; b) načini za integraciju žena koje su žrtve nasilja ili trgovine ljudima; c) uključivanje rodne osviještenosti u sve elemente godišnjih planova zapošljavanja javnih službi za zapošljavanje. U **Finskoj** se izmjenom Zakona o naknadama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje povećavaju poticaji za zapošljavanje, osobito za roditelje koji ostaju kod kuće (a to su uglavnom žene) u obiteljima s niskim i srednjim dohotkom. Tom zakonodavnom izmjenom (koja je na snazi od 1. kolovoza 2021.) smanjuju se naknade za rani i predškolski odgoj i obrazovanje za sve porezne razrede povećanjem dohodovnog praga za 31 %. Time će se osigurati besplatni rani i predškolski odgoj i obrazovanje za približno 20 000 obitelji. Obitelji s više djece imat će koristi od smanjenja naknade za braću ili sestre jer će naknada za drugo dijete iznositi 40 % (u odnosu na sadašnjih 50 %). **Slovenskim** planom za oporavak i otpornost podupire se internetska platforma s alatima za poslodavce i radnike radi promicanja fleksibilnih načina rada te 135 projekata za uspostavljanje ili poboljšanje uvjeta za rad od kuće, uključujući stručnu pomoć pri procjeni i utvrđivanju konkretnih potreba poduzeća. **Portugalski** plan za oporavak i otpornost predviđa program „Impulso Jovens STEAM” (znanost, tehnologija, inženjerstvo, umjetnost, matematika) za potporu visokim učilištima u razvoju inicijativa za povećanje broja studenata u područjima STEAM-a uz stavljanje posebnog naglaska na žene.

Države članice pokrenule su nekoliko mjera za promicanje zapošljavanja osoba s invaliditetom, uključujući privremene mjere za ublažavanje posljedica krize uzrokovane bolešću COVID-19. **Rumunjska** je 2020. izmijenila pravni okvir o pravima osoba s invaliditetom, a ujedno i o zaštiti od diskriminacije, kako bi zajamčila jednake mogućnosti, dostupnost radnog mjesta i prilagođavanje dužnosti u skladu s funkcionalnim potencijalom. **Latvijski** Plan za osobe s invaliditetom za razdoblje 2021.–2023. uključuje mjeru za prilagodbu pravila za dobivanje invalidskog statusa, kako bi se uvele mjere za uključivanje osoba s invaliditetom na tržište rada i poboljšala pristupačnost infrastrukture. U **Belgiji** (Valonija) će se najranjivijim tražiteljima zaposlenja pružati individualno i sveobuhvatnije savjetovanje. Uspostavit će se i centri znanja za pružanje potpore o određenim temama (npr. mentalno zdravlje, osobe s invaliditetom). **Francuska** planira mjere za jačanje pristupa osposobljavanju i savjetovanju pri zapošljavanju za javne službenike s invaliditetom i manje kvalificirane javne službenike, među ostalim, putem plaćanja i posebnih slobodnih dana. Tom će se mjerom javnim službenicima u ranjivijem položaju omogućiti pristup osposobljavanju i pružiti mogućnosti za prelazak s jednog radnog mjesta na drugo. **Portugal** je nedavno odobrio Nacionalnu strategiju za uključivanje osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2025., koja uključuje posebno strateško područje usmjereno na rad, zapošljavanje i stručno osposobljavanje.

Nekoliko država članica donijelo je mjere za promicanje otvaranja novih radnih mjesta za osobe s invaliditetom putem ciljanih poticaja za zapošljavanje, u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava br. 3 i 17 (o jednakim mogućnostima i uključenosti osoba s invaliditetom). U kontekstu pandemije bolesti COVID-19 **Austrija** je već postojeće subvencije za plaće osoba s invaliditetom povećala za 50 % na razdoblje od tri mjeseca. Usto je privremeno (do rujna 2021.) za 50 % povećala i njihov doplatak za sigurnost radnog mjesta. Poduzeća su obvezna zaposliti jednu registriranu osobu s invaliditetom na svakih 25 zaposlenih zaposlenika; ako to nije slučaj, dužni su plaćati mjesečni kompenzacijski porez po zaposleniku koji nije zaposlen. Kompenzacijski porez namijenjen je kao potpora integraciji osoba s invaliditetom na tržište rada. **Belgija** (regija Bruxelles) koristi plan za oporavak i otpornost kako bi osigurala sustav dodatka radi potpore poslodavcima u integraciji osoba s invaliditetom. U **Češkoj** je maksimalni iznos doprinosa za potporu zapošljavanju osoba s invaliditetom povećan za 800 CZK (približno 30 EUR), na 13 600 CZK (približno 525 EUR).

Nizozemska je povećala maksimalnu razinu naknade za mlade osobe s invaliditetom s 25 % na 70 % za radno sposobne osobe i na 75 % za osobe koje nisu radno sposobne. Mlade osobe koje imaju pravo na naknade za invaliditet i koje počnu raditi primat će viši dohodak. One mogu zadržati svoje naknade ako se upišu u program obrazovanja te se mogu osloniti na socijalne naknade ako prestanu raditi.

Neke države članice uvele su mjere za potporu pružateljima skrbi za osobe s invaliditetom.

Osobe s invaliditetom imaju jednako pravo na neovisan život i na uključenost u zajednicu, a za to su potrebne raznovrsne usluge koje se pružaju u zajednici i u obitelji¹⁸⁷. S obzirom na različitu kvalitetu usluga, manjak radne snage i teške radne uvjete, neke države članice pojačale su svoje aktivnosti u tom području. U kontekstu deinstitucionalizacije **Latvija** provodi nekoliko projekata razvijanjem usluga koje se pružaju u zajednici i infrastrukture za pružanje usluga, poboljšavanjem kvalifikacija i vještina socijalnih radnika te financiranjem usluga koje se pružaju u zajednici. **Malta** je donijela Nacionalnu strategiju o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. – 2030. s obvezama jačanja programâ osobne asistencije koji će osobama s invaliditetom omogućiti da nastave živjeti u svojim domovima i zajednicama. U kontekstu plana za oporavak i otpornost **Belgija** (Valonija) će izraditi strategiju deinstitucionalizacije i ulagati u prilagođeni stambeni smještaj za starije osobe i osobe s invaliditetom. **Slovačka** je povećala naknadu za skrb o osobi s invaliditetom kako bi dosegla neto minimalnu plaću (s 476,74 EUR na 508,44 EUR za radno sposobne njegovatelje i s 238,37 EUR na 254,22 EUR za umirovljenike). Ove će godine to povećanje doplatka za skrb primati približno 40 890 radno sposobnih pružatelja skrbi i približno 23 700 umirovljenika. Viši doplatka za osobnu asistenciju (s 4,18 EUR na 4,82 EUR) primat će 11 820 korisnika.

¹⁸⁷ U strategiji o pravima osoba s invaliditetom naglašava se važnost kvalitetne, pristupačne i cjenovno prihvatljive asistencije usmjerene na potrebe pojedinca, koja obuhvaća osobnu asistenciju, medicinsku skrb i intervencije socijalnih radnika kako bi se pomoglo i osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima.

U **Bugarskoj** će se kućna njega pružati za 53 000 starijih osoba i osoba s invaliditetom, a u to će biti uključeno 16 000 pružatelja skrbi, zahvaljujući ulaganju od 43,5 milijuna EUR (uz potporu u okviru inicijative REACT-EU). Izrađen je i program osposobljavanja za medicinske stručnjake i stručnjake u području socijalnih usluga koji pružaju patronažnu skrb. **Estonija** je proširila uvjete prihvatljivosti za doplatu za roditelje djece s teškoćama u razvoju tako da oni sada obuhvaćaju i udomitelja ili skrbnika koji sam odgaja dijete.

Određen broj država članica pokrenuo je aktivnosti za potporu integraciji državljana trećih zemalja na tržište rada. U **Finskoj** je 1. listopada 2021. izmijenjen Zakon o strancima kako bi se spriječilo iskorištavanje strane radne snage, poboljšao pravni status žrtava tog iskorištavanja i promicalo njegovo prijavljivanje. **Švedska** je u okviru uvodnog programa 2021. uvela intenzivnu uvodnu godinu, usmjerenu na novopristigle imigrante. Njime se sudionicima omogućuje da brzo sudjeluju u kombinaciji mjera koje se temelje na potrebama pojedinca i poslodavaca kako bi se olakšala njihova integracija na lokalno tržište rada. Cilj je da sudionici dobiju posao u roku od jedne godine. Švedska je pojačala i obrazovanje i osposobljavanje na općinskoj razini za odrasle osobe koje trebaju poboljšati svoj položaj na tržištu rada. Pojačana potpora pruža se u obliku vrednovanja vještina, strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te učenja švedskog jezika. Posebna osposobljavanja pružat će se novim useljenicima, tražiteljima azila i drugima s prethodnim profesionalnim iskustvom u zdravstvenoj skrbi ili obrazovanju u području zdravstvene skrbi te, za profesionalne potrebe, osoblju u sektoru skrbi za starije osobe, kao što su njegovatelji i pomoćne medicinske sestre/pomoćni medicinski tehničari.

Mnogo država članica poduzelo je mjere kako bi se olakšao prihvrat radnika migranata iz trećih zemalja, osobito visokokvalificiranih radnika i onih koji rade u deficitarnim zanimanjima. U **Hrvatskoj** je 2021. stupio na snagu novi Zakon o strancima, kojim su ukinute godišnje kvote za radne dozvole za državljane trećih zemalja te je propisano da se zahtjevima za dozvolu za boravak i rad mora priložiti pozitivno mišljenje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (uz određene iznimke, ponajprije za nositelje plave karte EU-a). Izmjenama se predviđa pojačana suradnja između upravnih tijela i inspekcije rada kako bi se pojačala zaštita prava zaposlenika.

Države članice 2020. uvele su ili nastavile provoditi razne mjere za povećanje sudjelovanja romske djece u obrazovanju i poboljšanje njihova pristupa obrazovanju. Bugarska je uvela obvezno obrazovanje u dobi od četiri godine za svu djecu kako bi se povećalo pohađanje predškolskog obrazovanja među djecom iz ranjivih skupina. U **Mađarskoj** vrtić je obavezan za starije od tri godine, a zbog te mjere udio romske djece predškolske dobi koja pohađaju vrtić dosegnuo je više od 90 %. U **Italiji** su ministarskom uredbom uvedene nove ciljane mjere kojima se potiče uključivo obrazovanje romske djece. **Nizozemska** je nastavila provoditi svoj program potpore za škole koje obrazuju učenike iz ranjivih skupina, kao što su Romi i Sinti. **Portugal** je uveo programe stipendiranja romskih učenika i studenata koji pohađaju sekundarno i visoko obrazovanje. **Grčka** je 2020. započela provoditi projekt „Uključive škole za Rome” kao prvi sveobuhvatni pristup školovanju za socijalnu uključenost Roma, i uvela program stipendiranja studenata u visokom obrazovanju. U **Francuskoj** je novom ministarskom uredbom utvrđen popis popratnih dokumenata potrebnih za upis u škole kako općine ne bi postavljale nerazumne zahtjeve (npr. prilaganje računa za struju) koje osobe koje žive u neformalnim naseljima ne mogu ispuniti. Konačno, nekoliko država članica, uključujući **Hrvatsku, Irsku i Španjolsku**, uvelo je mjere za uključivanje povijesti, kulture ili jezika Roma i Putnika u svoje obrazovne sustave¹⁸⁸. Kako je navedeno u Zajedničkom izvješću o zapošljavanju iz 2021., većina država članica donijela je nacionalne strategije za ravnopravnost, uključivanje i sudjelovanje Roma. **Češka** je nedavno donijela novu strategiju za uključivanje Roma za razdoblje 2021. – 2030. kojom se nastoje poboljšati obrazovna postignuća Roma osposobljavanjem učitelja o načinu rada u raznolikim razredima, pružanjem potpore za predškolsko obrazovanje i osnivanjem školskih službi za savjetovanje. **Slovačko** ministarstvo obrazovanja osnovalo je Odjel za uključivo obrazovanje i imenovalo državnog tajnika nadležnog za uključivo obrazovanje, djelomično kako bi se riješio problem stalne prekomjerne zastupljenosti romske djece u posebnom obrazovanju.

¹⁸⁸ FRA, Izvješće o temeljnim pravima (2021.).
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf

2.3. Smjernica br. 7: Poboljšanje funkcioniranja tržišta rada i djelotvornosti socijalnog dijaloga

U ovom se odjeljku govori o provedbi smjernice br. 7 za zapošljavanje, kojom se državama članicama preporučuje da poboljšaju funkcioniranje tržišta rada i djelotvornost socijalnog dijaloga. To, među ostalim, obuhvaća postizanje ravnoteže između fleksibilnosti i sigurnosti u politikama tržišta rada, sprečavanje segmentacije tržišta rada i poticanje prelaska na ugovore o radu na neodređeno vrijeme te osiguravanje djelotvornosti aktivnih politika tržišta rada. Ti su ciljevi u skladu s načelima europskog stupa socijalnih prava br. 4 (aktivna potpora zapošljavanju), br. 5 (sigurno i prilagodljivo zaposlenje), br. 7 (informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza), br. 8 (socijalni dijalog i uključenost radnika), br. 10 (zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje) i br. 13 (davanja za nezaposlenost). Nastavno na postojeće nacionalne prakse razmatra se i promicanje socijalnog dijaloga i suradnje s organizacijama civilnog društva. U odjeljku 2.3.2. iznose se mjere politike koje su u tim područjima poduzele države članice.

2.3.1. Ključni pokazatelji

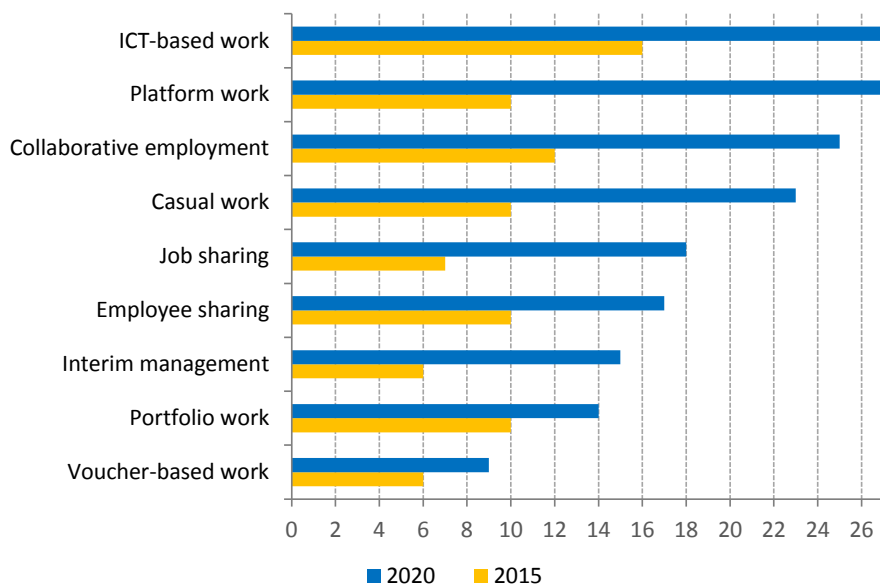
Posljednjih se godina na tržištima rada u EU-u brzo povećao broj različitih oblika radnih odnosa. Iako i dalje prevladava standardni oblik radnog odnosa, u državama članicama EU-a posljednjih se godina proširila „ponuda” različitih dostupnih oblika radnih odnosa, a taj će se trend vjerojatno nastaviti. Eurofound je na temelju analize novih oblika radnih odnosa u svim državama članicama razvrstao te nove oblike radnih odnosa u devet kategorija i opisao njihove glavne značajke.¹⁸⁹ Na slici 2.3.1. pokazuje se kako se stanje s novim oblicima radnih odnosa kretalo u svim državama članicama od 2014., što može imati posljedice na kvalitetu radnih mjesta i radnih uvjeta u tim zemljama (vidjeti okvir 3.). Dok je 2015. postojanje, primjerice, mobilnog rada koji se temelji na upotrebi informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) zabilježeno u 16 država članica, sad se o postojanju takvog rada izvješćuje u svim državama članicama. Povremeni rad bio je 2015. novi oblik rada u deset država članica, a do 2021. postao je raširen u 23 države članice EU-a. Najveće širenje zabilježeno je za rad putem platforme, o čijem je postojanju izviješteno u približno deset država članica 2013./2014., a danas taj oblik rada postoji u svim državama članicama (dodatne pojedinosti o radu putem platforme nalaze se u nastavku teksta).¹⁹⁰

¹⁸⁹ Za više pojedinosti vidjeti Eurofound (2020.), *New forms of employment: 2020 update* (Novi oblici radnih odnosa: ažurirano izdanje iz 2020.), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

¹⁹⁰ Napomena: mobilni rad koji se temelji na upotrebi IKT-a odnosi se na načine rada koji osobe barem djelomično obavljaju izvan svojeg „glavnog ureda”, upotrebom informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Povremeni rad može se shvatiti kao „neredoviti rad ili rad s prekidima” bez očekivanja stalnog zaposlenja i s mogućim promjenjivim i nepredvidljivim radnim satima ili rasporedom. Za više pojedinosti o preostalim oblicima radnih odnosa vidjeti Eurofound (2015.), *New forms of employment* (Novi oblici radnih odnosa), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Slika 2.3.1.: Novi oblici radnih odnosa sve su rašireniji u EU-u

Oblici radnih odnosa koji su 2013./2014. utvrđeni kao novi oblici u usporedbi sa stanjem 2020. (broj država članica)

Napomena: EE i MT nisu obuhvaćeni podacima za 2015. Podaci za LU ažurirani su 2021.

Izvor: Eurofound (2020.), *New forms of employment: 2020 update* (Novi oblici radnih odnosa: ažurirano izdanje iz 2020.), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

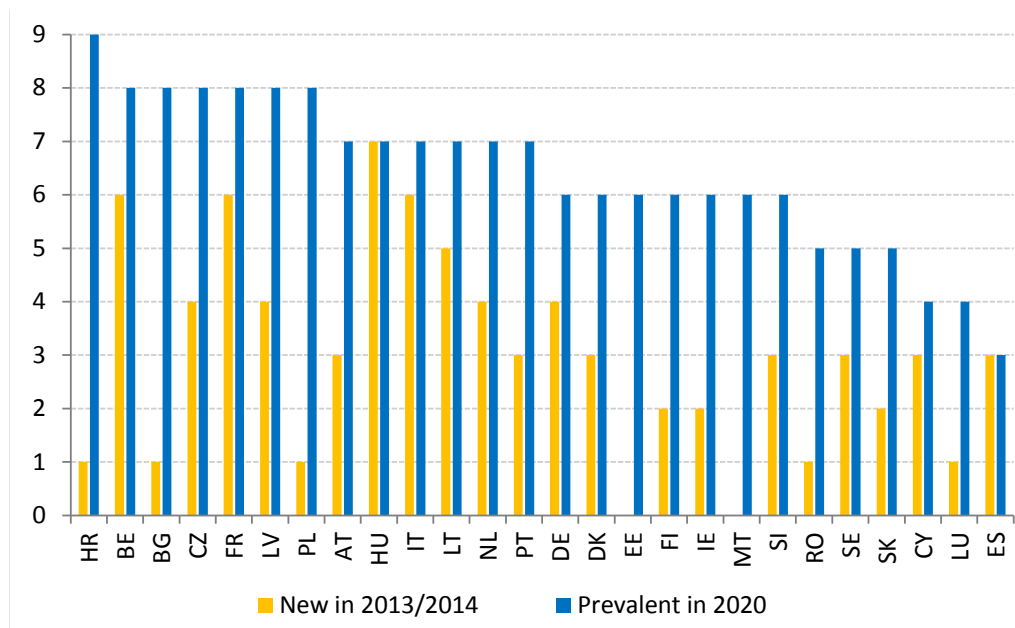
Oblici radnih odnosa razlikuju se među državama članicama, a uključuju uređene i neuređene oblike rada. Pregled stanja koji je izradio Eurofound uključuje sve oblike radnih odnosa koji se temelje na svim vrstama ugovora, bez obzira na to jesu li obuhvaćeni općim zakonodavstvom o radu ili posebnim propisima, što uključuje i oblike radnih odnosa na temelju kolektivnih ugovora. Novi oblici radnih odnosa mogu se primjenjivati i na zaposlenike i na samozaposlene osobe ili isključivo na jednu od tih skupina. Kako je prikazano na slici 2.3.2., u Hrvatskoj je 2013./2014. utvrđeno da „postoji” samo jedan od devet prethodno analiziranih novih oblika radnih odnosa, a 2020. utvrđeno je postojanje svih tih novih oblika. U trinaest država članica utvrđeno je postojanje sedam ili više oblika radnih odnosa. S druge strane, u Cipru, Luksemburgu i Španjolskoj utvrđeno je da su 2020. postojala najviše četiri nova oblika radnih odnosa. Povećan broj oblika rada utječe na stupanj fleksibilnosti na tržištu rada te na uvjete zaposlenja u predmetnim zemljama.^{191 192} Vlade i socijalni partneri putem kolektivnih ugovora raspolažu raznim instrumentima kojima mogu osigurati dobre radne uvjete i socijalnu zaštitu za osobe koje se bave tim novim oblicima rada (vidjeti odjeljak 2.3.2.). Potrebno je stalno pratiti taj velik broj različitih novih oblika radnih odnosa kao i njihove raznovrsne učinke na zaposlenost i socijalne uvjete.

¹⁹¹ Eurofound (2021), *Initiatives to improve conditions for platform workers: Aims, methods, strengths and weaknesses*, (Inicijative za poboljšanje uvjeta za radnike na platformama: ciljevi, metode, snage i slabosti), Serija o novim oblicima zapošljavanja, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

¹⁹² Ujedinjeni narodi (2021.), *Digitally enabled new forms of work and policy implications for labour regulation frameworks and social protection systems*, (Novi oblici rada omogućeni digitalnim tehnologijama te posljedice u području politika na okvire propisa o radu i sustave socijalne zaštite), Odjel za ekonomska i socijalna pitanja, Sažetak politike br. 113.

Slika 2.3.2.: Određivanje razine i opsega pojave novih oblika zapošljavanja u državama članicama

Broj novih oblika zapošljavanja u 27 država članica EU-a. Usporedba broja novih oblika iz 2013./2014. i onih koji su prevladavali 2020.

Napomena: EE i MT nisu obuhvaćeni podacima za 2015. Podaci za LU ažurirani su 2021.

Izvor: Eurofound (2015.; 2020.) *sadržava dodatne pojedinosti o karakteristikama novih oblika zapošljavanja i njihovih mogućih učinaka.*

Rad putem platforme u znatnom je porastu, a prihodi su se povećali pet puta u posljednjih pet godina, što u prvi plan stavlja pitanja o pravnom statusu, uvjetima rada i pristupu socijalnoj zaštiti. Na temelju podataka iz drugog istraživanja COLLEEM Zajedničko izvješće o zapošljavanju za 2021. već je sadržavalo pregled učestalosti rada putem platforme u državama članicama. Iako je još uvijek relativno ograničen,¹⁹³ rad putem platforme u naglom je porastu, a prihodi u tom sektoru povećali su se s procijenjenih 3 milijarde EUR u 2016. na oko 14 milijardi EUR u 2020. U istom razdoblju ukupna zarada osoba koje rade putem platforme aktivnih u EU-u porasla je dva i pol puta, s procijenjenih 2,6 milijardi EUR u 2016. na 6,3 milijarde EUR u 2020. Ustanovljeno je da su osobe koje rade putem platforme najčešće mladi muškarci s višim stupnjem kvalifikacija, iako na njihov profil znatno utječe vrsta rada putem platforme.¹⁹⁴ Žene su, primjerice, zastupljenije u osobnim i kućanskim uslugama te u sektoru skrbi. Još jedan važan nalaz proizlazi iz analize rada putem platforme prema zanimanjima, posebno za zaposlenike u prvim redovima borbe protiv zdravstvene krize.¹⁹⁵ Neki su bili prepoznati kao ključni radnici u određenim državama članicama pa su ostvarili pristup socijalnoj zaštiti, dok su se drugima pogoršale mogućnosti zapošljavanja i ostvarenja prihoda.

¹⁹³ Ukupno 1,4 % radno sposobnog stanovništva u 16 zemalja u kojima je provedeno istraživanje tvrdi da radi više od dvadeset sati tjedno pružajući usluge putem digitalnih platformi za rad ili da na taj način zarađuje najmanje 50 % prihoda (pad od 0,9 postotnih bodova u odnosu na 2017.). Ukupno 4,1 % radnika smatra se sekundarnim radnicima koji rade putem platforme (tj. rade više od deset sati tjedno i zarađuju između 25 % i 50 % prihoda od rada putem platforme), što je povećanje od 0,5 postotnih bodova u odnosu na 2017. Izvor: Urzì Brancati, C. i dr. (2020.), *New evidence on platform workers in Europe. Results from the second COLLEEM survey* (Novi dokazi o osobama koje rade putem platforme u Europi. Rezultati drugog istraživanja COLLEEM), Ured za publikacije Europske unije.

¹⁹⁴ Europski centar stručnosti (2021.), *Thematic Review 2021 on Platform work* (Tematski pregled rada putem platforme za 2021.), objedinjeno izvješće Glavne uprave za zapošljavanje, socijalna pitanja i uključivanje (KE-02-21-914-EN-N).

¹⁹⁵ Izraz koji se rabi prema popisu „ključnih poslova” u smjernicama Europske komisije o ostvarivanju slobodnog kretanja radnika tijekom pandemije bolesti COVID-19 (2020.).

Središnje pitanje bilo je ispunjavanje uvjeta za potporu, koje je često ovisilo o položaju u zaposlenju osoba koje rade putem platforme, vrsti zadataka koji se obavljaju i mehanizmima upravljanja koje platforma primjenjuje. Samozapošljavanje je 2021. bilo dominantna kategorija položaja u zaposlenju u radu putem platforme. Na devet od deset platformi aktivnih u EU-u osobe koje rade putem njih svrstavaju se kao samozaposlene.¹⁹⁶

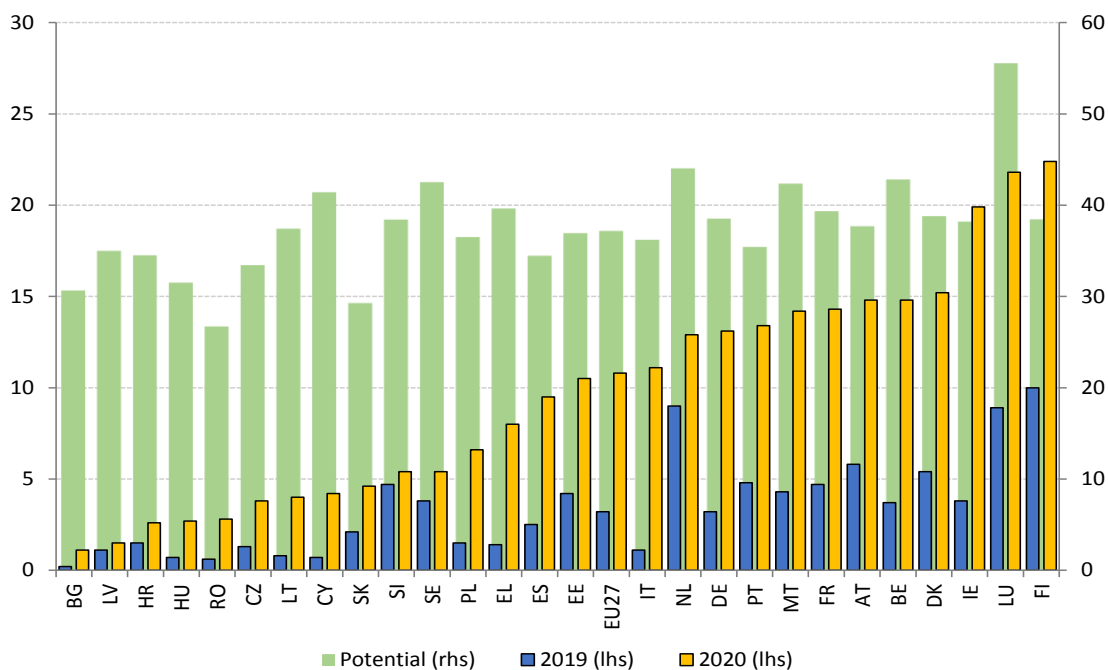
Širenje rada na daljinu u kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19 donijelo je znatnu promjenu u organizaciji rada za neke radnike, iako su prisutne razlike prema dobi i spolu.

Postotak zaposlenika (u dobi od 15 do 64 godine) u EU-u koji su izjavili da redovito rade od kuće porastao je s 3,2 % u 2019. na 10,8 % u 2020. (slika 2.3.3.). Udio zaposlenika koji su izjavili da manje redovito rade od kuće (tj. samo „ponekad”) ostao je isti u odnosu na prethodnu godinu (7,9 %). Iako se u 2020. učestalost rada od kuće povećala za sve dobne skupine, bila je najviša među primarnom radno sposobnom stanovništvu (25 – 49; 11,6 %), nakon čega slijede stariji radnici (50 – 64; 10,4 %), a zatim mlađim radnicima (15 – 24; 5,8%). Bila je veća i u žena (11,7 %) nego u muškaraca (9,9 %).

¹⁹⁶ W. de Groen, Z. Kilhoffer, L. Westhoff, D. Postica i F. Shamsfakhr (2021.). *Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models* (Digitalne radne platforme u EU: mapiranje i poslovni modeli.). Centar za studije europskih politika (CEPS).

Slika 2.3.3.: Pandemija je dala poticaj za rad na daljinu u svim državama članicama

Zaposlenici koji su obično radili od kuće prije i za vrijeme pandemije (u %, 2019. i 2020., lijeva os) u usporedbi s potencijalnim udjelom rada na daljinu (na temelju analize radnih zadataka, desna os).

Napomena: Postotak zaposlenika po državi članici koji obično rade od kuće za 2019. i 2020.; kao i udio potencijalnog rada na daljinu na temelju analize profesionalnih zadataka.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_ehomp] te Eurofound i Zajednički istraživački centar Europske komisije (2021.), *What just happened? COVID-19 lockdowns and change in the labour market* (Što se dogodilo? Mjere ograničenja kretanja i promjene na tržištu rada uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Okvir 3. o europskom stupu socijalnih prava: **Kvaliteta radnih mjesta i „kvaliteta života na poslu”**

Postizanje napretka u više dimenzija kvalitete radnih mjesta ključno je za provedbu europskog stupa socijalnih prava. U ovom okviru razmatra se i ocjenjuje šest širih dimenzija, tj. radno okruženje, zarada, intenzitet rada i kvaliteta radnog vremena, spol, vještine i izgledi za karijeru. Šest od dvadeset načela ovog stupa posvećeno je postizanju pravednih radnih uvjeta, a ostala načela ujedno neizravno pridonose čimbenicima kvalitete radnog mjesta (vidjeti sliku 2.3.4.). Komisija je u akcijskom planu za europski stup socijalnih prava predložila konkretne inicijative za daljnji napredak u tom pogledu.

Slika 2.3.4.: Veza između dvadeset načela europskog stupa socijalnih prava i kvalitete radnih mjesta

The European Pillar of Social Rights				
Principle 1: Education, training and life-long learning	Principle 2: Gender equality	Principle 3: Equal opportunities	Principle 4: Active support to employment	Principle 5: Secure and adaptable employment
Principle 6: Wages	Principle 7: Information about employment conditions and protection in case of dismissals	Principle 8: Social dialogue and involvement of workers	Principle 9: Work-life balance	Principle 10: Healthy, safe and well-adapted work environment and data protection
Principle 11: Childcare and support to children	Principle 12: Social protection	Principle 13: Unemployment benefits	Principle 14: Minimum income	Principle 15: Old age income and pensions
Principle 16: Health care	Principle 17: Inclusion of people with disabilities	Principle 18: Long-term care	Principle 19: Housing and assistance for the homeless	Principle 20: Access to essential services

Napomena: tamnije plavo sjenčanje ukazuje na snažniju vezu s aspektima kvalitete radnih mjesta.

Izvor: elaborat Komisije na temelju pokazatelja Laeken iz 2001.¹⁹⁷ i drugih izvora.

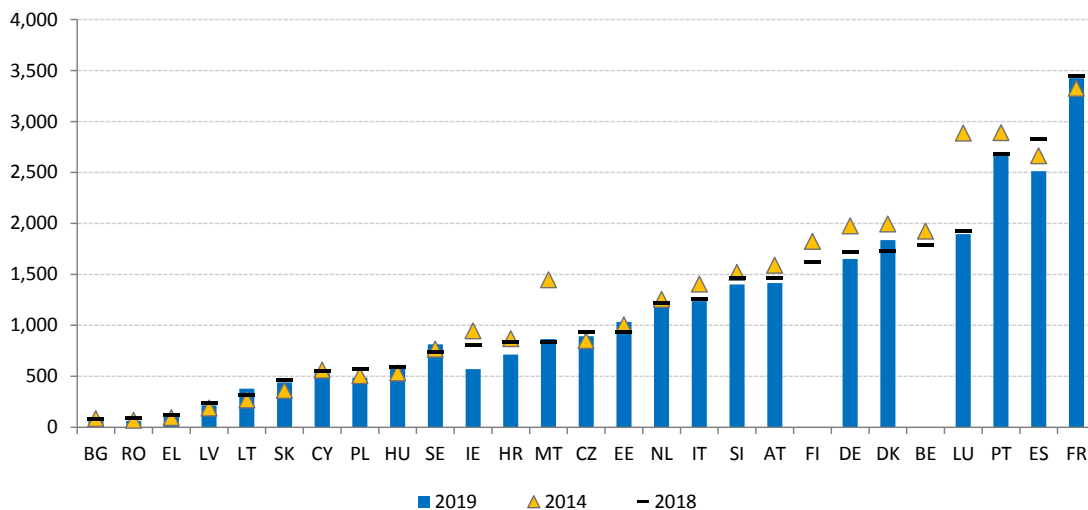
Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 utjecala je na više dimenzija kvalitete radnih mjesta, a posebno na uvjete rada, zdravlje i sigurnost na radu te sigurnost radnih mjesta.¹⁹⁸ Radnici koji pružaju osobne usluge, rade u zanimanjima s intenzivnim osobnim kontaktom ili na takozvanim poslovima „na prvoj liniji”¹⁹⁹ često su bilježili porast zdravstvenih i sigurnosnih rizika na radu i povećanje ukupnog broja radnih sati. Mladi, niskokvalificirani radnici ili zaposleni na određeno vrijeme ili osobe u zanimanjima s nižim prihodima najviše su pogođene otpuštanjima ili neobnavljanjem ugovora o radu te manjom predvidljivošću uvjeta rada. Pandemija je usto više utjecala na ravnotežu poslovnog i privatnog života žena nego muškaraca (vidjeti odjeljke 2.2.1. i 2.3.1.). U prvi je plan došla i važnost aspekata koji se odnose na sigurne i zaštićene prakse i mjesta rada. Sedamnaest država članica zabilježilo je smanjenje broja nesreća na radu od 2014., ali je poboljšanje sporo, a stope su i dalje visoke (slika 2.3.5.). Nesreće na radu imaju važne posljedice za dobrobit radnika i njihovih obitelji jer često uključuju znatnu fizičku ili psihičku štetu.

¹⁹⁷ Kvaliteta radnih mjesta postala je relevantna dimenzija od održavanja Europskog vijeća u Laekenu 2001. COM (2001) 313.

¹⁹⁸ Europska komisija (2020.), Godišnji pregled kretanja na tržištu rada i kretanja plaća u Europi za 2020. i Eurofound (2021.), Život, rad i COVID-19, internetsko istraživanje.

¹⁹⁹ Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti definira radnika na prvoj liniji kao osobu koja ima posao zbog kojeg ima veći rizik od zaraze bolešću COVID19 uslijed nemogućnosti rada od kuće ili ograničavanja socijalnih kontakata. To često uključuje radnike u zdravstvu, dugotrajnoj skrbi, maloprodaji i socijalnom sektoru.

Slika 2.3.5.: Nesreće na radu – stopa učestalosti (teže nesreće koje uzrokuju prekid rada od 4 dana ili više)

Napomena: stopa učestalosti je broj nesreća koje se dogode u godini na 100 000 zaposlenih osoba. Ta statistika za svaku zemlju ukazuje na relativnu važnost nesreća na radu u radno aktivnom stanovništvu. Vrijednosti za 2019. nisu dostupne za BE i FI.

Izvor: Nesreće na radu prema težini [hsw_mi08].

Pandemija je pojačala učinke megatrendova, osobito digitalizacije, što može dovesti do znatnih promjena u organizaciji i uvjetima rada. Digitalizacija, globalizacija, zelena tranzicija i demografske promjene među glavnim su pokretačima promjena na tržištima rada EU-a te utječu na količinu i kvalitetu dostupnih radnih mjesta, kao i na to tko ih i kako obavlja. Iako sve veći broj prilika za rad na daljinu i fleksibilni uvjeti rada mogu olakšati sudjelovanje na tržištu rada,²⁰⁰ i dalje su prisutni izazovi u području rodne ravnopravnosti, a pojavili su se i novi povezani s neravnotežom u pogledu obveza skrbi i obiteljskih obveza. Digitalne platforme otvaraju nove mogućnosti zapošljavanja, no njihov model organizacije rada može dovesti i do nesigurnih radnih uvjeta. Digitalna automatizacija može povećati učinkovitost poduzeća i fleksibilnost za radnike, ali ujedno dovodi do promjena u zadacima i potrebnim vještinama, što podrazumijeva veću nesigurnost radnih mjesta i prihoda za radnike određenih zanimanja.²⁰¹

²⁰⁰ Vidjeti Eurofound (2020.), *Telework and ICT-based mobile work: Flexible working in the digital age* (Rad na daljinu i mobilni rad uz pomoć IKT-a: fleksibilnost rada u digitalnom dobu), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

²⁰¹ OECD (2020.), *What happened to jobs at high risk of automation? (Što se dogodilo s radnim mjestima kojima prijeti automatizacija?) Sažetak politike o budućnosti rada.*

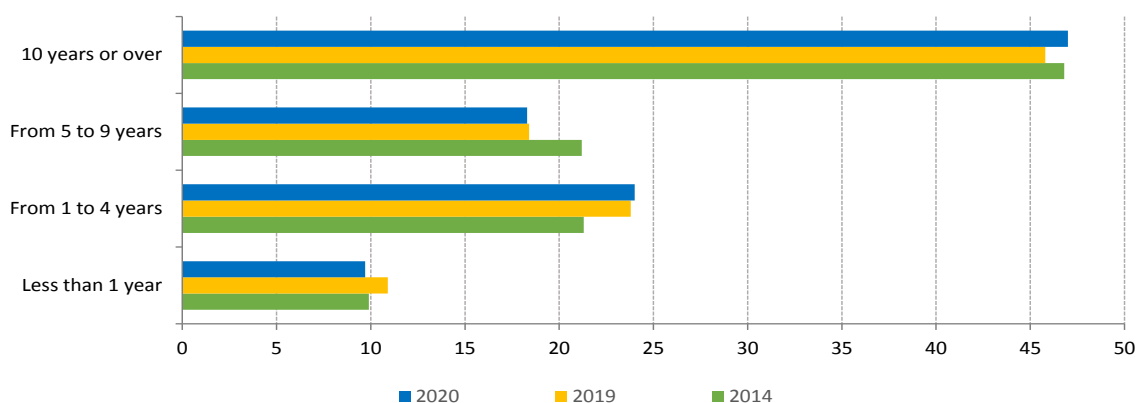
Za prelazak na zeleno gospodarstvo može biti potreban daljnji razvoj nekoliko ključnih dimenzija kvalitete radnih mjesta. Očekuje se da će prelazak na niskougljično gospodarstvo stvoriti nove prilike za zapošljavanje u različitim sektorima (kao što su čista industrija, ekološka poljoprivreda, održiva gradnja, šumarstvo i promet, recikliranje i energija iz obnovljivih izvora itd.). Međutim, to može utjecati i na mnoga radna mjesta u EU-u, posebno u aktivnostima s visokim razinama emisija ugljika. Mjere za očuvanje radnih mjesta i razvoj karijere ključni su pokretači učinkovite potpore za nužne prelaskе s jednog radnog mjesta na drugo i ograničavanje nedostataka radne snage ili vještina. Učinkovito upravljanje distribucijskim učinkom prelaska na zeleno gospodarstvo ključno je za osiguranje radne i socijalne prilagodbe. Prijedlozi iz paketa „Spremni za 55 %”²⁰² obuhvaćaju brojne mogućnosti za razvoj i primjenu niskougljičnih tehnologija i zelenih radnih mjesta. Komisija je u sklopu paketa predložila smjernice državama članicama o tome kako najbolje riješiti socijalna i radna pitanja klimatske tranzicije.

Prikladna plaća ključan je motivacijski čimbenik za radnike i ima ključnu ulogu u privrženosti poslu, produktivnosti i socijalnoj koheziji. Zarada ima važnu ulogu u podržavanju sudjelovanja na tržištu rada, produktivnosti i gospodarskim rezultatima (vidjeti odjeljak 2.1.1.) i ključan je element kvalitete radnog mjesta. Nedavno istraživanje Eurofounda²⁰³ pokazalo je da se od 2005. do 2015. udio radnika u EU-u koji smatraju da je njihova plaća primjerena povećao s 43 % na 51 %; dok je udio onih koji se ne slažu s tom tvrdnjom ostao stabilan (oko 30 %). Međutim, postoje važne razlike među državama članicama. U nekoliko istočnoeuropskih zemalja zadovoljstvo radnika plaćom poraslo je u razdoblju od 2005. do 2015. (kao što se može očekivati u sustižućim gospodarstvima), dok je u Španjolskoj (+14 postotnih bodova), Irskoj (+7 postotnih bodova) te Francuskoj i Luksemburgu (po +6 postotnih bodova) primijećen obrnuti trend (tj. veće nezadovoljstvo). Finska je između 2005. i 2015. imala najvišu razinu zadovoljstva (62 %) i najveću stopu poboljšanja (26 postotnih bodova).

²⁰² Vidjeti osobito Komunikaciju Komisije „Spremni za 55 %: ostvarivanje klimatskog cilja EU-a za 2030. na putu ka klimatskoj neutralnosti” [COM/2021/550 final], prijedlog Komisije za Socijalni fond za klimatsku politiku [COM/2021/568 final] i prijedlog preporuke Vijeća [2021/0421 (NLE)].

²⁰³ Eurofound (2021.), *Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework* (Uvjeti rada i održivi rad: analiza na temelju okvira kvalitete radnih mjesta), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg. Napomena: plaća shvaćena kao zarada radnika, odnosno plaća nesamostalnih zaposlenika i prihodi samozaposlenih radnika.

Slika 2.3.6.: Trajanje radnog odnosa u EU-u, zaposlene osobe u dobi od 25 i više godina (postotak)

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_qoe_4a2].

Stabilnost zaposlenja ključan je aspekt kvalitete radnog mjesta, dok je (visoka) nestabilnost zaposlenja obično povezana s ograničenijim mogućnostima razvoja ljudskog kapitala i smanjenim pristupom socijalnoj zaštiti. Trend prosječnog trajanja radnog odnosa (tj. količina vremena provedenog na trenutačnom radnom mjestu) u EU-u bio je u padu od 2014. do 2019., pri čemu se trajanje posla „manje od jedne godine” povećalo za 1 postotni bod, a trajanje „od 5 do 9 godina” i „od 10 i više godina” smanjilo se za 2,8 postotnih bodova odnosno za 1 postotni bod.²⁰⁴ To među ostalim može biti posljedica promjena u raspodjeli radne snage po gospodarskim sektorima (vidjeti odjeljak 1.) i sve većeg broja novih oblika zapošljavanja (vidjeti odjeljak 2.3.1.). Ipak, postoje znatne razlike među državama članicama i položaju u zaposlenju među radnicima.

²⁰⁴ Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_qoe_4a2].

Kvaliteta radnih okruženja i uvjeta povezana je s obavljenim poslom, organizacijom radnog vremena i odnosima na radnom mjestu. U nekoliko tradicionalnih proizvodnih zanimanja (kao što su, na primjer, operateri u industriji sastavljanja automobila i kemijskih proizvoda) broj fizičkih zadataka znatno je smanjen zbog automatizacije; istodobno sve više intelektualnih zadataka (npr. osiguranje i kontrola kvalitete) postaje sve važnije. To može ukazivati na to da se kvaliteta radnih mjesta poboljšava s vremenom, sve dok radna snaga ima odgovarajuće vještine za prilagodbu promjenama. S druge strane, radna mjesta koja obilježava visoka razina zahtjevnosti, kao što su vremenski pritisak ili čimbenici rizika za fizičko zdravlje (tj. određene vrste dežurstva ili rada putem platforme) u kombinaciji s ograničenom socijalnom potporom na radnom mjestu za ispunjavanje potrebnih dužnosti, mogu dugoročno negativno utjecati na dobrobit radnika.²⁰⁵

Brojne države članice nedavno su poduzele mjere u nekim od prethodno navedenih područja. Na primjer, u **Španjolskoj** je donesen zakon kojim se uvodi pravna pretpostavka da vozači koji rade za platforme za dostavu i vozači u sektoru dostave hrane i pošiljaka pružaju usluge na temelju uobičajenog radnog odnosa. Proširena su i postojeća prava na informacije za predstavnike radnika za korištenje algoritmima u radnom okruženju. Te mjere mogu biti dobra podloga za smanjenje neizvjesnosti u pogledu radnih mjesta i izgleda za zaradu koji se smatraju važnim dimenzijama kvalitete radnog mjesta. U **Francuskoj** je donesen zakon radi promicanja socijalnog dijaloga u ekonomiji platformi (dodatne pojedinosti navedene su u odjeljku 2.3.2.). **Belgija** je uvela pravo pojedinaca na osposobljavanje na temelju kolektivnih ugovora i planova za stvaranje osobnih računa za učenje. Ta je zemlja isto tako ublažila zahtjeve za posebne programe „vremenskog kredita” koji omogućuje starijim zaposlenicima s dugim radnim stažem, koji rade na teškim zanimanjima ili u poduzećima s financijskim poteškoćama ili u restrukturiranju, da rade na najviše pola radnog vremena, radi osiguravanja radnog okruženja koje odgovara njihovim potrebama.

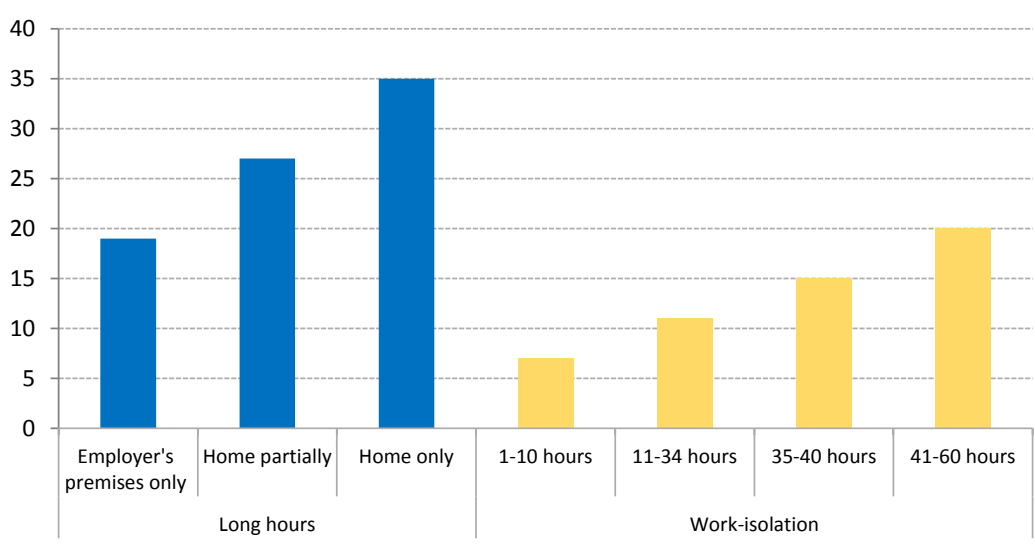
²⁰⁵ Eurofound (2018.), *New tasks in old jobs: Drivers of change and implications for job quality* (Novi zadaci na starim radnim mjestima: pokretači promjena i utjecaj na kvalitetu radnih mjesta), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Značajan prelazak na rad na daljinu pokazao je njegov potencijal i nedostatke te donio nove izazove u smislu radnog vremena i uvjeta. Tijekom zdravstvene krize rad na daljinu za mnoga se poduzeća pokazao važnim u osiguravanju kontinuiteta poslovanja i zaštite zdravlja zaposlenika te je također spriječio gubitak prihoda radnika. U uobičajenim okolnostima takav način rada omogućuje uštedu vremena koje je potrebno za putovanje na posao, veću fleksibilnost i mogućnosti za postizanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života za radnike te veću produktivnost i učinkovitost za poduzeća. Ipak, zbog rada na daljinu isto su tako postale nejasne granice između poslovnog i privatnog života te su se pojavili veliki izazovi za zaposlenike koji rade na daljinu u pandemiji u smislu radnog vremena ili osjećaja izoliranosti za vrijeme rada.²⁰⁶ U usporedbi s onima koji rade djelomično od kuće ili samo iz prostorija poslodavaca, veći postotak zaposlenika koji rade samo od kuće izjavio je da radi između 41 i 60 sati tjedno (vidjeti sliku 2.3.7., lijevi grafik). Rodno uvjetovane razlike postale su očite i jer je sve više žena relativno češće bilo prisiljeno reorganizirati radni raspored (uključujući rad u slobodno vrijeme) kako bi ga uskladile s obiteljskim obavezama. Među osobama koje rade samo od kuće, u nepunom ili punom radnom vremenu, veći je udio žena (25 %) u odnosu na muškarce (19 %) radio dulje od redovnog radnog vremena. Rodno uvjetovana razlika veća je kad se promatraju zaposlenici s djecom (u dobi od 0 do 11 godina) koji rade samo od kuće (35 % žena u odnosu na 23 % muškaraca). Dokazi pokazuju i da se učestalost osjećaja izoliranosti za vrijeme rada povećava razmjerno broju sati rada od kuće (vidjeti sliku 2.3.7., desni grafik). Oko 20 % zaposlenika koji su radili 41 – 60 sati od kuće osjećali su se izolirano, u usporedbi s 14 % onih koji su radili isti broj sati u prostorijama poslodavca. Ipak, postoje znatne razlike među sektorima i zanimanjima. Nastojanja Komisije da se nadopune i podrže politike država članica u području mentalnog zdravlja mogu pomoći u umanjenju nekih izazova koje je uzrokovala pandemija.

²⁰⁶ Izvor: Eurofound (2021.), *Život, rad i COVID-19*, internetsko istraživanje, drugi krug. Napomena: internetsko istraživanje provedeno je u tri kruga, u travnju 2020., srpnju 2020. i ožujku 2021. Koncept „potencijalnog udjela rada na daljinu” po zemljama temelji se na nedavnom istraživanju koje su proveli Sostero M. i dr. (2020.), *Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?* (Mogućnost rada na daljinu i kriza uzrokovana bolešću COVID-19: Novi digitalni jaz?), Europska komisija, JRC121193.

Slika 2.3.7.: Prijelaz na rad na daljinu donio je izazove za neke zaposlenike

Postotak zaposlenika koji rade između 41 i 60 sati tjedno, prema mjestu rada (lijevi grafikon). Postotak zaposlenika u punom radnom vremenu koji se osjećaju izolirano na poslu, prema satima rada od kuće (EU-27, u %, desni grafikon)

Izvor: Eurofound (2021.), *Život, rad i COVID-19*, internetsko istraživanje, drugi krug.

Otklanjanje uzroka segmentacije tržišta rada²⁰⁷ pridonosi poboljšanju kvalitete radnih mjesta. Zajedničko izvješće o zapošljavanju za 2021. sadržava opsežnu analizu segmentacije tržišta rada, uključujući ugovorne odnose (tj. ugovore na neodređeno ili određeno vrijeme), prirodu i raznolikost zakonodavstva o zaštiti radnih mjesta u državama članicama (tj. propisi kojima se reguliraju pojedinačno i kolektivno zapošljavanje i otpuštanje zaposlenika koji imaju ugovore na određeno vrijeme), kao i vrste radnika (npr. nesvojevoljno zaposleni na određeno vrijeme i zaposleni u nepunom radnom vremenu itd.). Poboljšanje segmentacije tržišta rada pridonosi provedbi načela 5. (o sigurnom i prilagodljivom zaposlenju) i 7. (o informacijama o uvjetima zaposlenja i zaštiti u slučaju dobivanja otkaza) europskog stupa socijalnih prava. Ovom analizom ažurira se i nadopunjuje prethodna.

²⁰⁷ Prema Međunarodnoj organizaciji rada (ILO), to se definira kao podjela tržišta rada na odvojena podržista ili segmente, koji se razlikuju po karakteristikama i pravilima ponašanja kao što su ugovorni odnosi, razina provedbe ili vrste radnika.

Privremeno zapošljavanje²⁰⁸ smanjilo se od početka pandemije, ali je i dalje visoko u nekoliko država članica. Udio ugovora o privremenom radu u ukupnom broju u dobnoj skupini od 20 do 64 godine smanjio se u EU-u s prosječnih 13,7 % u 2019. na 12,4 % u 2020., što je odraz većeg gubitka radnih mjesta nego među zaposlenicima na neodređeno vrijeme (koji su bili razmjerno bolje zaštićeni zakonskim odredbama o zapošljavanju i otpuštanju kao i programima skraćenog radnog vremena i drugim mjerama očuvanja radnih mjesta). Razlika između najvećeg i najmanjeg udjela privremenog zapošljavanja u državama članicama i dalje je velika te iznosi 22,7 postotnih bodova, iako je manja nego 2019. (24,6 postotnih bodova). Gledajući tromjesečne podatke, udio privremeno zaposlenih osoba (20 – 64; sezonski prilagođeni) iznosio je 12,9 % u trećem tromjesečju 2021., što je povećanje za 1,1 postotni bod u odnosu na najnižu razinu u drugom tromjesečju 2020. To može ukazivati na to da je znatan dio privremenih poslova koji su bili izgubljeni u pandemiji već vraćen. Međutim, brojke se znatno razlikuju među zemljama.²⁰⁹ Španjolska, Poljska, Portugal, Italija, Hrvatska i Nizozemska, primjerice, zabilježile su između 2019. i 2020. smanjenje udjela privremeno zaposlenih osoba od oko 2 postotna boda ili više. Ipak, ukupan udio za većinu njih i dalje je znatno iznad prosjeka EU-a, a za Španjolsku, Poljsku²¹⁰ i Portugal iznosi i preko 15 %. S druge strane, najniži udjeli, manji od 3 %, zabilježeni su u Litvi, Rumunjskoj, Estoniji i Latviji (vidjeti sliku 2.3.8.).

²⁰⁸ Ovaj se pojam odnosi i na nestandardne radne odnose (kao što su fleksibilni ugovori, ugovori na određeno vrijeme, ugovori o dežurstvu i ugovori bez radnog vremena) i ugovore o radu preko poduzeća za privremeno zapošljavanje, no ne uključuje rad u nepunom radnom vremenu i samozaposlene osobe bez zaposlenika.

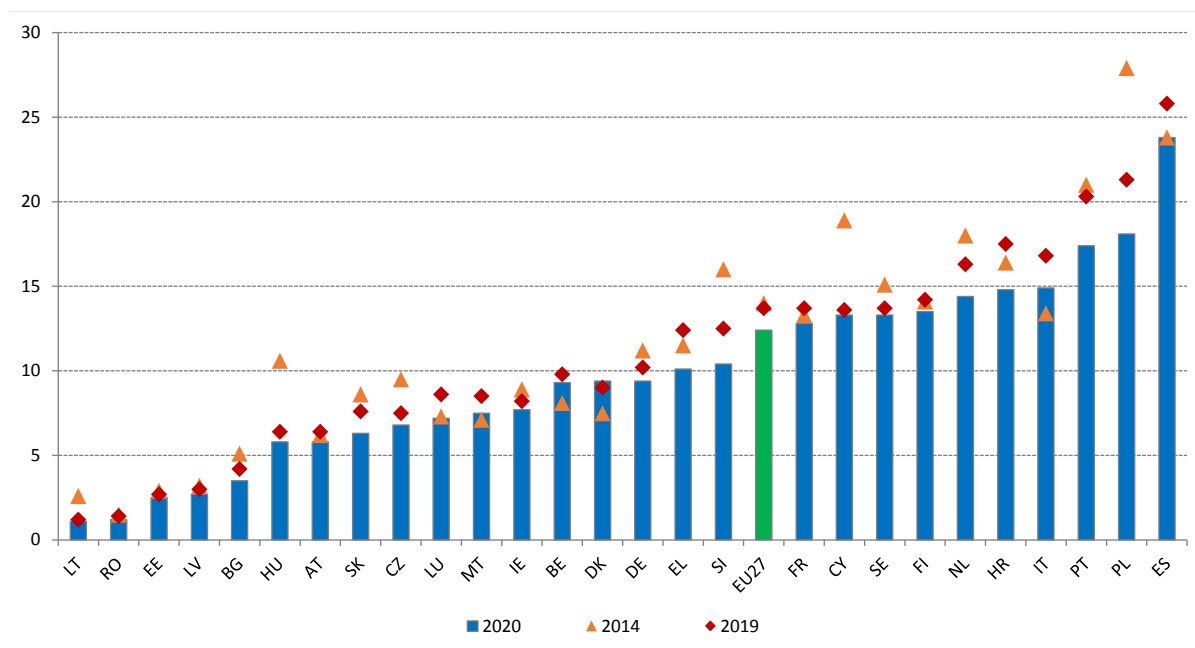
²⁰⁹ Europska komisija (2021.), Godišnji pregled kretanja na tržištu rada i kretanja plaća u Europi za 2021.

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije (kataloški br. KE-BN-21-001-EN-N).

²¹⁰ U slučaju Poljske treba napomenuti stalno smanjenje te vrijednosti (za 9,8 postotnih bodova) od 2014. do 2020.

Slika 2.3.8.: Stopa privremenog zapošljavanja smanjena je 2020., ali i dalje je visoka u nekoliko država članica

Udio privremeno zaposlenih osoba među svim zaposlenicima (u dobi od 20 do 64 godine), godišnji podaci

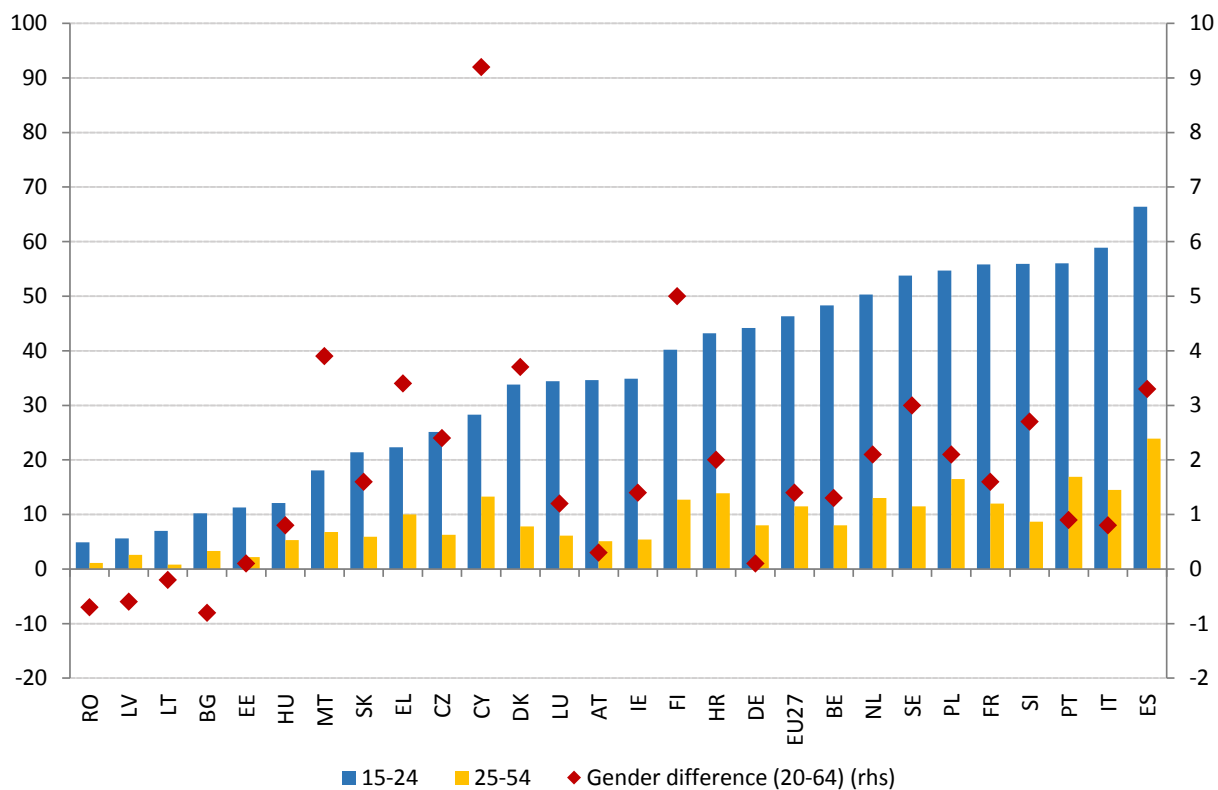

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsi_pt_a].

Prosječni udio ugovora o privremenom radu smanjio se 2020., no i dalje su vrlo rašireni među ženama, mladima i zaposlenicima koji nisu rođeni u EU-u. Udio zaposlenica (u dobi od 20 do 64 godine) s ugovorima o privremenom radu u EU-u 2020. je iznosio 13,4 %, u usporedbi s 11,8 % za muškarce, uz pad od 1,3 postotna boda (u odnosu na 1,5 postotnih bodova za muškarce) od 2019. do 2020. Neznatno se povećala razlika na temelju spola u privremenom zapošljavanju, s prosječna 1,3 postotna boda 2019. na 1,6 postotnih bodova 2020., iako trenutačno do izražaja dolaze znatne razlike među zemljama (vidjeti sliku 2.3.9.). Najveće rodno uvjetovane razlike u ugovorima o privremenom radu zabilježene su 2020. u Cipru (9,2 postotna boda), Finskoj (5 postotnih bodova), Malti (3,9 postotnih bodova) i Danskoj (3,7 postotnih bodova). S druge strane, rodno uvjetovane razlike u ugovorima o privremenom radu niže su od 0,5 postotnih bodova u Njemačkoj, Estoniji i Austriji; dok Bugarska, Rumunjska, Latvija i Litva bilježe obrnute rodno uvjetovane razlike (tj. veći postotak muškaraca nego žena s ugovorima o privremenom radu). Isto tako, 2020. udio privremeno zaposlenih osoba među zaposlenim mladima u dobi od 15 do 24 godine bio je znatno veći (46,3 %) u odnosu na zaposlene u dobi od 25 do 54 godine (11,5 %) te u dobi od 55 do 64 godine (6,1 %). Osim toga, 2020. zaposlenici koji nisu rođeni u EU-u bili su u znatno većem udjelu privremeno zaposleni (20,9 %) u odnosu na one rođene u EU-u (15,5 %), pri čemu je razlika posebno izražena (više od deset postotnih bodova) u Cipru, Švedskoj i Portugalu, a zatim u Francuskoj i Španjolskoj, gdje se kreće između sedam i deset postotnih bodova.

Slika 2.3.9.: Učestalost ugovora o privremenom radu mnogo je veća u mladim (dobna skupina od 15 do 24 godine) u svim državama članicama, a rodno uvjetovane razlike uglavnom su velike

Postotak privremeno zaposlenih osoba u ukupnom broju zaposlenih prema dobi (u postotnim bodovima, lijeva os) i rodno uvjetovane razlike (u %, desna os) u ugovorima o privremenom radu (2020.).

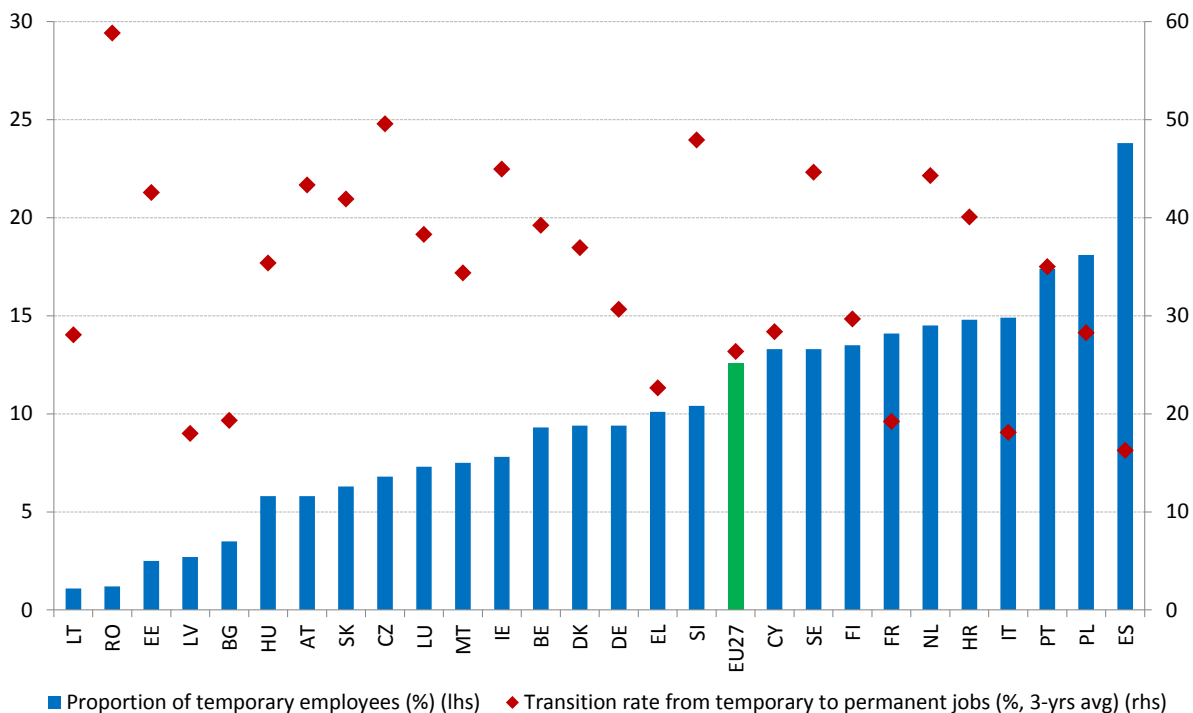
Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_etpgan] and [lfsi_pt_a].

Ugovori o privremenom radu koji služe kao odskočna daska za stalnije poslove ključni su za poboljšanje ukupne kvalitete radnih mjesta. Za dualizam na tržištu rada često je tipično postojanje visokog udjela ugovora na određeno vrijeme i niskih stopa prelaska između takvih ugovora i radnih odnosa na neodređeno vrijeme.²¹¹ Neke države članice suočavaju se s velikim poteškoćama u tom području. Na slici 2.3.10. prikazane su stope prelaska s ugovora o privremenom radu na ugovore na neodređeno vrijeme (uprosječeno za trogodišnje razdoblje od 2018. do 2020. radi kontrole mogućih pristranosti povezanih s gospodarskim ciklusom) u odnosu na broj privremeno zaposlenih osoba kao postotak ukupnog broja (dobna skupina od 20 do 64 godine). Tri države članice (Španjolska, Italija i Francuska) s visokim stopama privremenog zapošljavanja imaju i niske stope prelaska s ugovora na određeno na ugovore na neodređeno vrijeme (ispod 20 %). Druge zemlje, primjerice Hrvatska, Nizozemska i Portugal, i dalje pokazuju znatne stope privremenog zapošljavanja (oko ili iznad 15 %), ali i više stope prelaska (iznad 35 % za Portugal i iznad 40 % za Nizozemsku i Hrvatsku). S druge strane, Češka, Estonija, Austrija i Rumunjska bilježe niske stope ugovora o privremenom radu (ispod 7 %) i relativno visoke stope prelaska na ugovore na neodređeno vrijeme (iznad 40 %).

²¹¹ Eurofound (2019.), Segmentacija tržišta rada: pilot-projekti za nove empirijske i političke analize, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

Slika 2.3.10.: Udio ugovora o privremenom radu i stopa prelaska na stalne poslove uvelike se razlikuju među državama članicama

Privremeno zaposlene osobe kao postotak ukupnog broja zaposlenih (u dobi od 20 do 64 godine) 2020. i stopa prelaska na stalne poslove (prosječna vrijednost za 2018., 2019. i 2020.).

Napomena: stope tranzicije na tržištu rada za 2020. još nisu dostupne za DE, IE, IT, LV i SK. Vrijednost za LV odnosi se na 2017.; vrijednost za SK odnosi se na 2016.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsq_etpga] i EU-SILC [ilc_lvhl32].

Neke države članice još uvijek bilježe znatan udio nesvojevoljnog privremenog zapošljavanja.

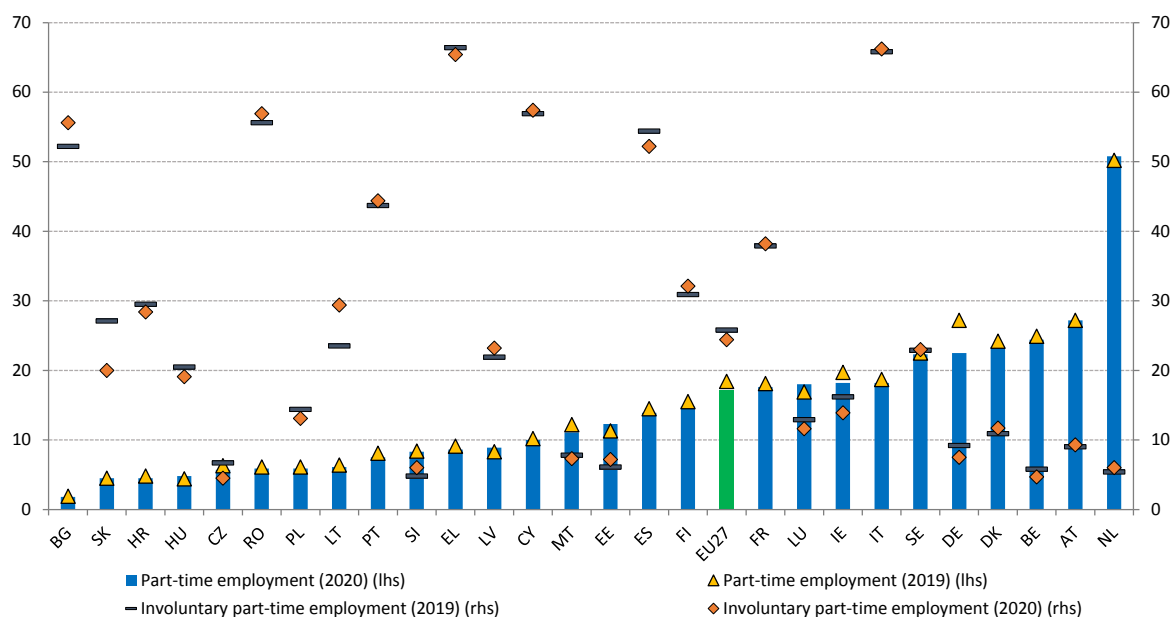
Postotak nesvojevoljnog privremenog zapošljavanja (u dobnoj skupini 15 – 64 godine) posljednjih se godina polako ali stabilno smanjivao u državama EU-27, s 8,8 % u 2016. na 7,9 % u 2019. i 6,8 % u 2020. U nekim je državama članicama glavni razlog zbog kojeg radnici imaju ugovor na određeno vrijeme otežan pronalazak stalnog posla. Radnici s nesvojevoljnim ugovorima o privremenom radu često prijavljuju nižu razinu zadovoljstva poslom, što može utjecati na njihov radni učinak, stjecanje vještina i napredovanje u karijeri. Još su prisutne znatne razlike (do 19 postotnih bodova) među zemljama. U Španjolskoj, Portugalu, Cipru, Hrvatskoj i Italiji više od 12 % zaposlenika navodi da imaju ugovore o privremenom radu jer ne mogu pronaći stalan posao. U Italiji i Španjolskoj ta se brojka ujedno podudara s niskim stopama prelaska s rada na određeno na rad na neodređeno vrijeme (vidjeti sliku 2.3.10.). Najniže stope nesvojevoljnog privremenog zapošljavanja zabilježene su u Estoniji, Austriji, Litvi i Njemačkoj, manje od 1 %.²¹²

²¹² Izvor: baza podataka Eurostata [tesem190].

Iako se udio zaposlenih u nepunom radnom vremenu u EU-u 2020. smanjio u odnosu na prethodnu godinu, nesvojevoljni rad u nepunom radnom vremenu i dalje utječe na znatan postotak zaposlenih. Postotak radnika u nepunom radnom vremenu (u dobi od 15 do 64 godine) u EU-u 2020. je iznosio 17,2 %, što je 1,2 postotna boda manje nego 2019. Šest zemalja (Nizozemska, Austrija, Belgija, Danska, Njemačka i Švedska) bilježe brojku iznad 20 % u 2020., dok je u četiri zemlje (Bugarska, Slovačka, Hrvatska, Mađarska) ona ispod 5 % (vidjeti sliku 2.3.11.). U Njemačkoj je između 2019. i 2020. došlo do najvećeg smanjenja postotka rada u nepunom radnom vremenu (4,7 postotnih bodova), dok je u istom razdoblju taj postotak porastao u Estoniji i Luksemburgu (oko jedan postotni bod). Udio nesvojevoljnog rada u nepunom radnom vremenu u ukupnom udjelu rada u nepunom radnom vremenu (dobna skupina od 15 do 64 godine) u EU-u u padu je proteklih godina te je 2020. dosegao 24,4 % (1,4 postotna boda manje nego 2019. i oko osam postotnih bodova manje nego 2014.). Šest država članica (Italija, Grčka, Cipar, Rumunjska, Bugarska i Španjolska) izvijestilo je o više od 50 %, a druge zemlje (Češka, Belgija, Slovenija i Nizozemska) o 6 % ili manje. Udio radnika koji nesvojevoljno rade u nepunom radnom vremenu u Slovačkoj se znatno smanjio (za 7,1 postotni bod) između 2019. i 2020. S druge strane, u istom se razdoblju povećao u Litvi (za 5,9 postotnih bodova) i Bugarskoj (za 3,4 postotna boda). Razlike su bile manje izražene (tj. ispod 2,5 postotnih bodova) u drugim državama članicama.

Slika 2.3.11.: Znatne razlike među državama članicama u udjelu rada u nepunom radnom vremenu i njegovu nesvojevoljnom obliku

Udio zaposlenih u nepunom radnom vremenu u ukupnoj zaposlenosti (15 – 64 godine) i zaposlenih koji nesvojevoljno rade u nepunom radnom vremenu kao postotak ukupnog broja zaposlenih u nepunom radnom vremenu (15 – 64 godine), godišnji podaci, postotci.

Napomena: prekid niza za DE 2020.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsi_pt_a] i [lfsa_eppgai].

I dalje je visok udio samozaposlenih osoba bez zaposlenika (tzv. „samozaposlene osobe”).

Samozaposlene osobe mogu u nekim slučajevima sakrivati ovisni radni odnos ili „lažno”

samozapošljavanje. U 2020. je bilo oko 15,8 milijuna samozaposlenih osoba (u dobi od 15 do 64

godine) bez zaposlenika. Iako je riječ o povećanju od 0,8 milijuna u odnosu na 2019., to je za oko

1,2 milijuna manje od vrhunca iz 2014. Udio samozaposlenih osoba (u dobi od 15 do 64 godine)

bez zaposlenika malo se povećao (za 0,5 postotnih bodova) u odnosu na prethodnu godinu i

dosegnuo 8,2 % ukupne zaposlenosti. Međutim, postoje znatne razlike među državama članicama i

sektorima. Četiri države članice (Malta, Nizozemska, Belgija i Španjolska) bilježe najviše stope

samozaposlenih osoba (iznad 13 %), a u Austriji, Švedskoj, Njemačkoj i Danskoj te su stope blizu

5 % ili manje.²¹³ I dalje je izuzetno važno osigurati dostupnost socijalne zaštite za sve, uključujući

samozaposlene osobe, među ostalim radi smanjenja neizvjesnosti u kontekstu pandemije i njezinih

socioekonomskih učinaka.

²¹³ Izvor: baza podataka Eurostata [tqoe4a3] i anketa o radnoj snazi [lfsa_egaps].

Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 utjecala je na niz djelatnosti u kojima je neprijavljeni rad češća pojava te je potrebno pognije praćenje nekih sektora i kategorija radnika. Mnoge djelatnosti u kojima se često javlja neprijavljeni rad uključuju izravan i intenzivan društveni kontakt (tj. usluge smještaja i ugostiteljstvo; umjetnost, zabava i rekreacija te kućanske usluge). Istovremeno su raširena upotreba informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) i povećana uloga ekonomije platformi pridonijele usklađivanju ponude i potražnje radne snage u tim sektorima. Preliminarni podaci o inspekcijama rada 2020. pokazuju znatna smanjenja u mnogim državama članicama u odnosu na 2019. U 19 zemalja inspekcija se u godini dana provede na manje od 10 % poslodavaca.²¹⁴ Jačanje kapaciteta inspektorata rada i davanje poticaja za promicanje preobrazbe neprijavljenog rada u formalne oblike rada smatraju se ključnim čimbenicima za rješavanje ovog problema i osiguravanje odgovarajućeg stupnja zdravlja i sigurnosti na radu te socijalne zaštite za sve. Od svibnja 2021. europska platforma za borbu protiv neprijavljenog rada postala je dio Europskog nadzornog tijela za rad (ELA), što će omogućiti integrirano rješavanje problema povezanih s inspeksijskim nadzorom i provedbom.²¹⁵

²¹⁴ COM(2021) 592 final. Komunikacija o primjeni Direktive 2009/52/EZ od 18. lipnja 2009. o minimalnim standardima za sankcije i mjere za poslodavce državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom.

²¹⁵ Pojediniosti su dostupne na internetskim stranicama Europskog nadzornog tijela za rad.

Blag porast dugotrajne nezaposlenosti, koji je zabilježen 2021., zaustavio je napredak postignut prethodnih godina. Razina i kretanje stope dugotrajne nezaposlenosti²¹⁶ obično su dobar pokazatelj djelotvornosti aktivnih politika tržišta rada u dopiranju do osoba kojima su potrebne i učinkovitim povezivanju nezaposlenih osoba s poslovima.²¹⁷ Prosječna stopa dugotrajne nezaposlenosti u EU-u prije pandemije se ujednačeno smanjivala s 5,3 % u 2014. na 2,4 % u 2020. (0,2 postotna boda manje u odnosu na 2019.). Stopa se za većinu država članica u trećem tromjesečju 2021. ipak povećala u usporedbi s drugim tromjesečjem 2020., a Španjolska, Italija, Portugal i Švedska zabilježili su znatna pogoršanja (za više od jedan postotni bod). Razlike među državama članicama i dalje su znatne, a stope se 2020. kreću od 0,6 % u Češkoj i Poljskoj, do oko prosjeka EU-a (2,4 %) u Bugarskoj, Belgiji, Portugalu i Litvi te do 4,7 % u Italiji, 5 % u Španjolskoj i 10,5 % u Grčkoj. Glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja koji se odnosi na stopu dugotrajne nezaposlenosti ukazuje na „kritično stanje” za Španjolsku, u kojoj je prošle godine zabilježena veća razina od prosjeka (5 % u 2020.) uz tek neznatno smanjenje (za 0,3 postotna boda) (slika 2.3.12.). Austrija, Litva, Luksemburg i Slovačka svrstane su u kategoriju „potrebno praćenje” zbog pogoršanja ili ograničenog poboljšanja njihovih rezultata u odnosu na prethodnu godinu. Grčka i Italija bilježe pozitivne rezultate (-0,8 postotna boda odnosno -0,9 postotnih bodova 2020. u odnosu na 2019.), što ih svrstava u kategoriju „slabi rezultati koji se poboljšavaju”. Stopa dugotrajne nezaposlenosti u Češkoj, Njemačkoj, Danskoj, Finskoj, Mađarskoj, Malti, Nizozemskoj, Poljskoj, Portugalu i Švedskoj 2020. je bila niska i općenito stabilna. Stopa dugotrajne nezaposlenosti pokazuje i velike regionalne razlike (Prilog 3.). Visoka i kontinuirana stopa dugotrajne nezaposlenosti ima negativne posljedice na ljudski kapital i potencijalni rast, zbog čega je potrebno poduzeti mjere za poboljšanje učinkovitosti aktivnih politika tržišta rada i javnih službi za zapošljavanje (uključujući ciljani pristup, individualiziranu podršku te blisku suradnju s poslodavcima i socijalnim službama).²¹⁸

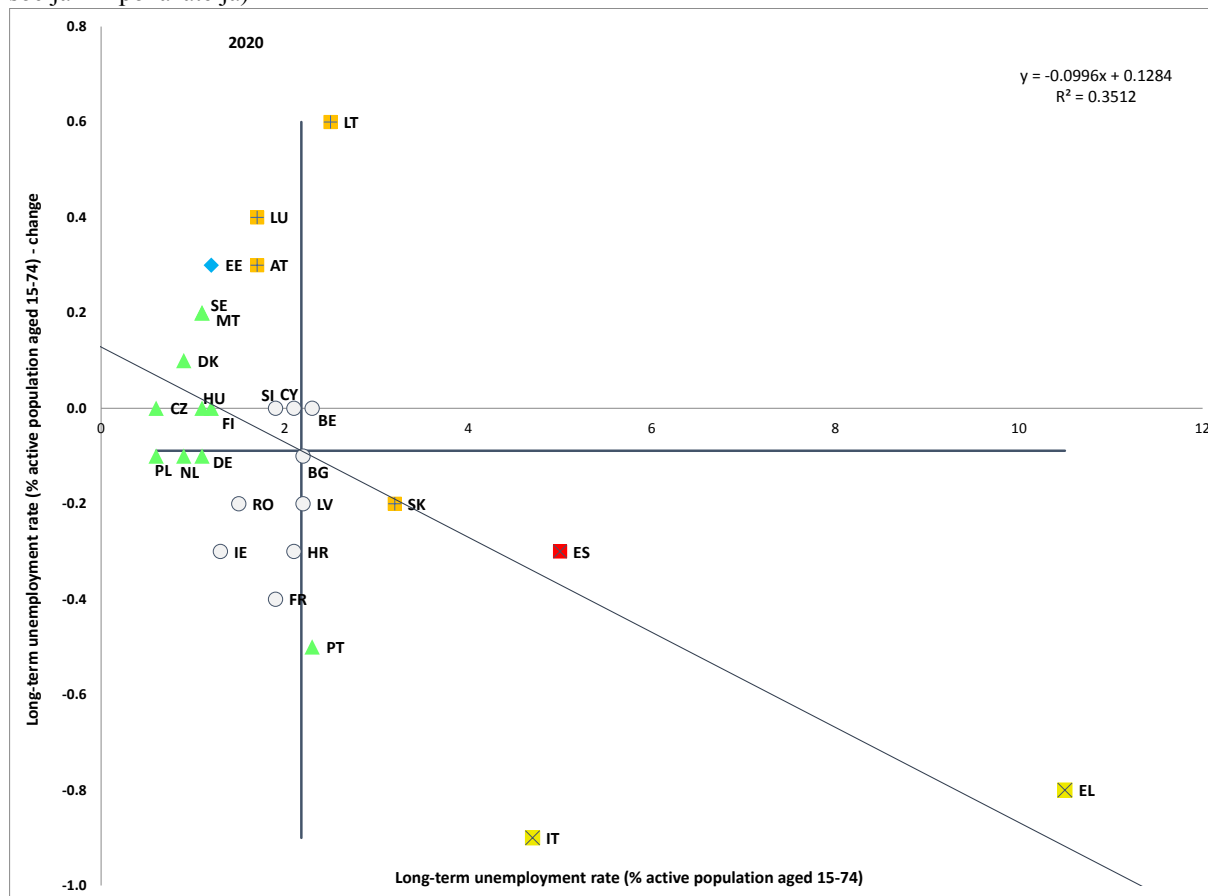
²¹⁶ Definira se kao udio osoba u aktivnom stanovništvu koje su nezaposlene dulje od jedne godine.

²¹⁷ U Odboru za zapošljavanje dogovoreno je da je stopa dugotrajne nezaposlenosti glavni pokazatelj u okviru pregleda socijalnih pokazatelja za praćenje aktivne potpore zapošljavanju.

²¹⁸ U tom pogledu ocjena preporuke Vijeća iz 2016. o integriranju dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada objavljena 2019. sadržava važne i još uvijek relevantne nalaze. Vidjeti COM(2019) 169 final i SWD(2019) 154 final.

Slika 2.3.12.: U nekoliko se država članica stopa dugotrajne nezaposlenosti smanjila u 2020., no puni utjecaj krize uzrokovane bolešću COVID-19 možda tek treba utvrditi

Stopa dugotrajne nezaposlenosti, razine iz 2020. i godišnje promjene u odnosu na 2019. (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [tesem130].

Sudjelovanje u mjerama aktivnih politika tržišta rada znatno se razlikuje među državama članicama, a razlike nisu uvijek odraz poteškoća s kojima se suočavaju. Razina sudjelovanja u redovnim mjerama politika tržišta rada²¹⁹ na stotinu nezaposlenih osoba koje žele raditi pruža relevantne informacije o nastojanjima država članica da ponovno integriraju neaktivne osobe na tržište rada (vidjeti sliku 2.3.13.).²²⁰ Te su se brojke između 2014. i 2018. povećavale različitim intenzitetom u 17 država članica (Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Danska, Estonija, Mađarska, Italija, Malta, Nizozemska, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovenija, Slovačka, Španjolska i Finska). Konkretno, u Estoniji, Španjolskoj i Belgiji, a u manjoj mjeri i u Poljskoj i Slovačkoj, između 2014. i 2019. uočeno je znatno povećanje sudjelovanja u mjerama za uključivanje. U pet drugih zemalja (Grčka, Njemačka, Francuska i Luksemburg) stopa se u istom razdoblju smanjila. S druge strane, određene države članice (Bugarska, Cipar, Latvija, Litva, Hrvatska, Malta, Rumunjska i Slovenija) s vremenom su doživjele ograničene promjene. Zemlje kao što su Španjolska i Belgija kombiniraju relativno visoke razine potrošnje na mjere potpore tržištu rada s velikim dugoročnim izazovima nezaposlenosti, a u Grčkoj, Italiji, Slovačkoj, Bugarskoj, i u određenoj mjeri Sloveniji, potpora tražiteljima posla relativno je niska (tj. ispod 0,2 % BDP-a) u usporedbi s problemima s kojima se pojedina država suočava (vidjeti sliku 2.3.14.). U državama članicama s niskim stopama sudjelovanja u aktivnim mjerama tržišta rada jačanje mjera ključno je za sprječavanje mogućih dugoročnih „učinaka s trajnim posljedicama” i doprinos uključivom oporavku. Uz financiranje koje se tradicionalno osigurava kroz Europski socijalni fond i druga sredstva kohezijske politike (uključujući REACT-EU i CRII i CRII+), Mehanizam za oporavak i otpornost²²¹ nudi važna sredstva EU-a za potporu ovoj vrsti mjera u skladu sa smjernicama iz Preporuke Komisije o EASE-u.

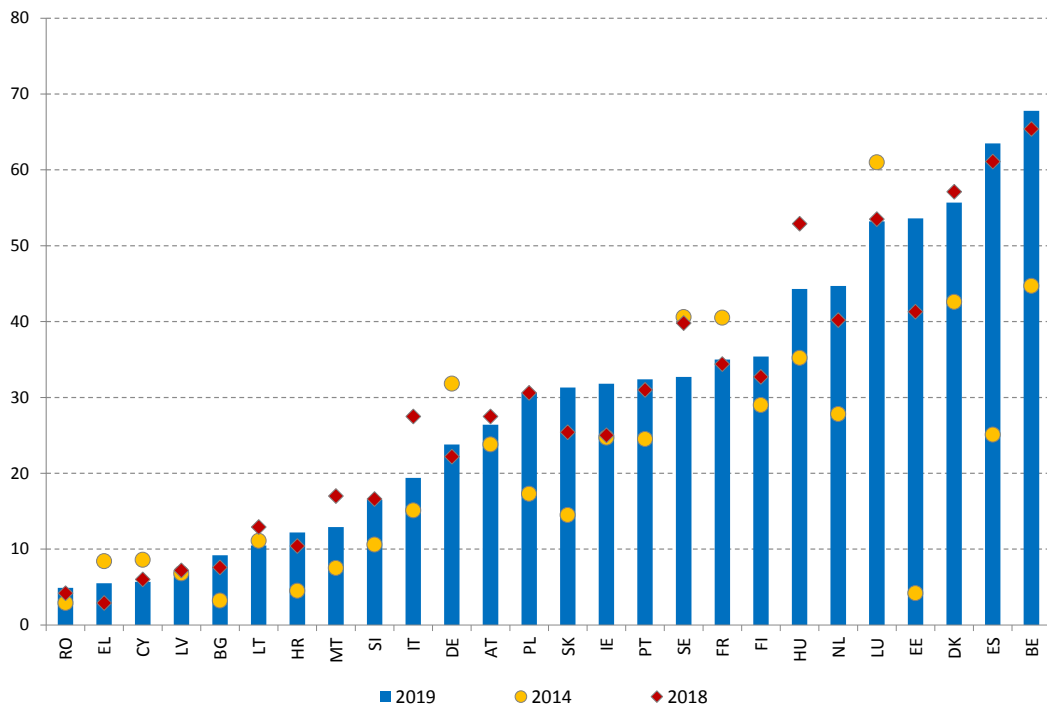
²¹⁹ Prema klasifikaciji politika tržišta rada, te mjere usmjerene su na uključivanje nezaposlenih i drugih ciljnih skupina, uključujući kategorije osposobljavanja, rotacije radnih mjesta i dijeljenje radnog mjesta, poticaje za zapošljavanje, podupirano zapošljavanje i rehabilitaciju, izravno stvaranje radnih mjesta te poticaje za pokretanje poduzeća.

²²⁰ Ipak, ovaj pokazatelj treba tumačiti s oprezom jer je on samo mjera sudjelovanja u politikama tržišta rada (a ne i njihove djelotvornosti) i za niz zemalja dovodi u pitanje statističku pouzdanost u vezi s postupkom prikupljanja podataka.

²²¹ Uredba (EU) br. 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost.

Slika 2.3.13.: Države članice razlikuju se s obzirom na sudjelovanje u mjerama aktivnih politika tržišta rada

Sudionici u redovnim intervencijama u politiku tržišta rada (LMP) (kategorije 2. – 7.) na stotinu nezaposlenih osoba koje žele raditi

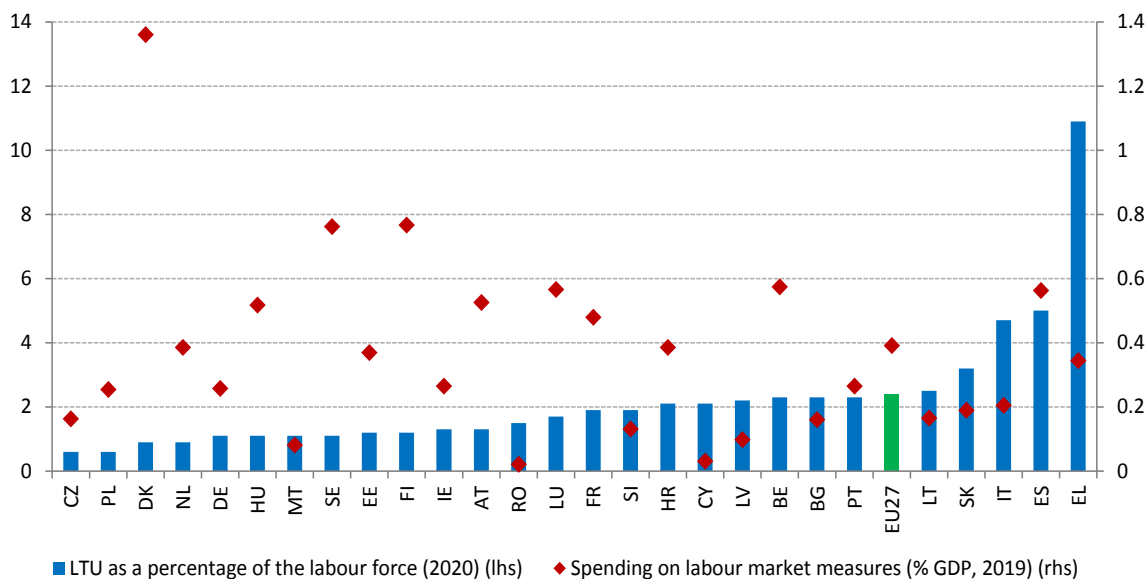

Napomena: nisu dostupni podaci za CZ. Podaci niske stope pouzdanosti za FR i LT u 2019.

Izvor: Eurostat, baza podataka o politikama tržišta rada (LMP) [Imp_ind_actsup].

Slika 2.3.14.: Potrošnja na aktivne mjere tržišta rada znatno se razlikuje među državama članicama i nije uvijek razmjerna poteškoćama s kojima se suočavaju

Potrošnja na aktivne mjere tržišta rada (kategorije 2.–7., izraženo kao postotak BDP-a, 2019.) i dugotrajna nezaposlenost kao postotak stanovništva u radnoj snazi(2020.)

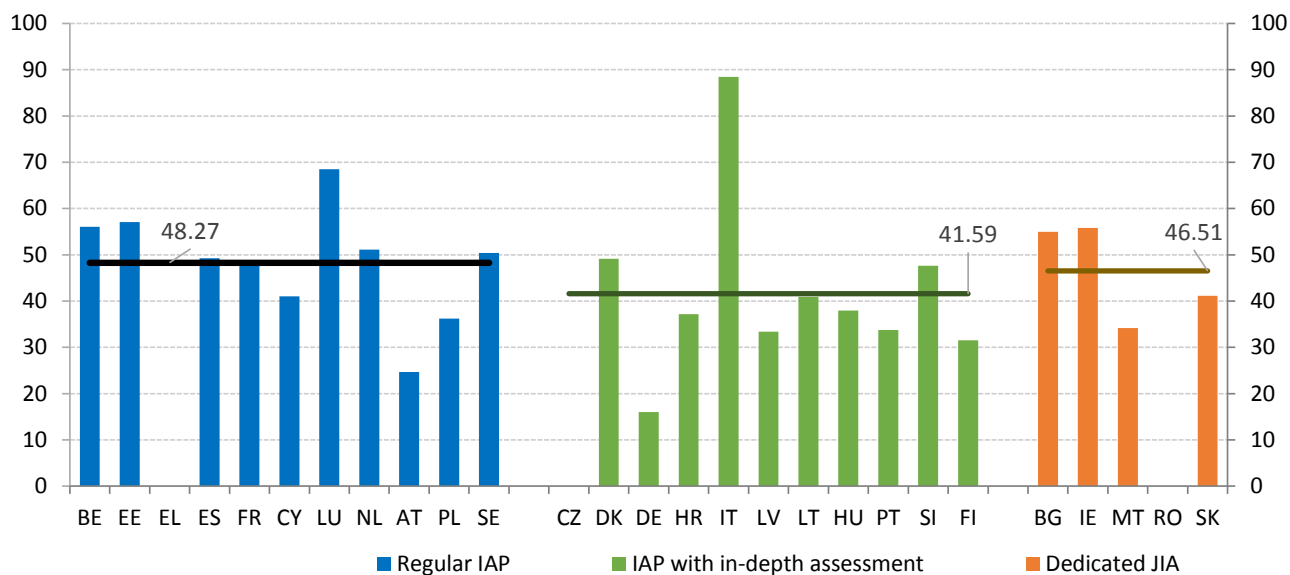
Izvor: baza podataka o politikama tržišta rada (LMP) [Imp_expsumm] i anketa o radnoj snazi[une_ltu_a].

Izrada i provedba personaliziranih planova uključivanja na tržište rada ključna je za borbu protiv velikih izazova u pogledu zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba. Ugovorima o uključivanju na tržište rada osigurava se prilagođena pomoć za povratak dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada. Iako se ugovori o uključivanju na tržište rada razlikuju među državama članicama, oni obično obuhvaćaju mentorstvo, individualiziranu podršku za traženje posla, daljnje obrazovanje i osposobljavanje te, ako je to potrebno, druge vrste socijalne potpore (npr. stanovanje, prijevoz ili usluge za djecu i skrb) za tražitelje posla. Ugovore o uključivanju na tržište rada sastavljaju savjetnik za posao i tražitelj posla, a sadržavaju plan djelovanja i mjere za pomoć dugotrajno nezaposlenim osobama da pronađu odgovarajući posao. Uz ugovore se često sastavljaju i pojedinačne detaljne procjene kako bi se utvrdile konkretne i potencijalne potrebe svake registrirane dugotrajno nezaposlene osobe najkasnije u roku od 18 mjeseci od početka nezaposlenosti. Na temelju detaljnih procjena pripremaju se individualizirani akcijski planovi s kalendarom i mjerama za postizanje predloženih ciljeva. U 2019. 46,5 % svih dugotrajno nezaposlenih osoba u EU-u kojima je ponuđen individualni ugovor o uključivanju vratilo se na tržište rada. Ta se brojka povećava na 48,3 % za dugotrajno nezaposlene koji sudjeluju u individualiziranim akcijskim planovima (vidjeti sliku 2.3.15.). Velik dio dugotrajno nezaposlenih osoba koje su imale i individualni ugovor o uključivanju na tržište rada i uobičajeni individualizirani akcijski plan sudjelovalo je u različitim mjerama usavršavanja.²²²

²²² Europska komisija (2019.), *Data collection for monitoring of the LTU Recommendation: 2017* (Prikupljanje podataka za praćenje provedbe preporuke o dugotrajnoj nezaposlenosti u 2017.).

Slika 2.3.15.: Izrada prilagođenih planova za uključivanje pridonosi zapošljivosti dugotrajno nezaposlenih osoba

Udio razdoblja dugotrajne nezaposlenosti koja završavaju zaposlenjem za različite ugovore o uključivanju na tržište rada u postotcima (dobna skupina od 25 do 64 godine; 2019.)

Napomena: podaci nisu dostupni za CZ, EL i RO.

Izvor: baza podataka o politikama tržišta rada (LMP) i anketa o radnoj snazi.

Javne službe za zapošljavanje imaju ključnu ulogu u pružanju podrške tražiteljima posla i usmjeravanju mjera za nesmetan prelazak s jednog radnog mjesta na drugo i na zelenije gospodarstvo.

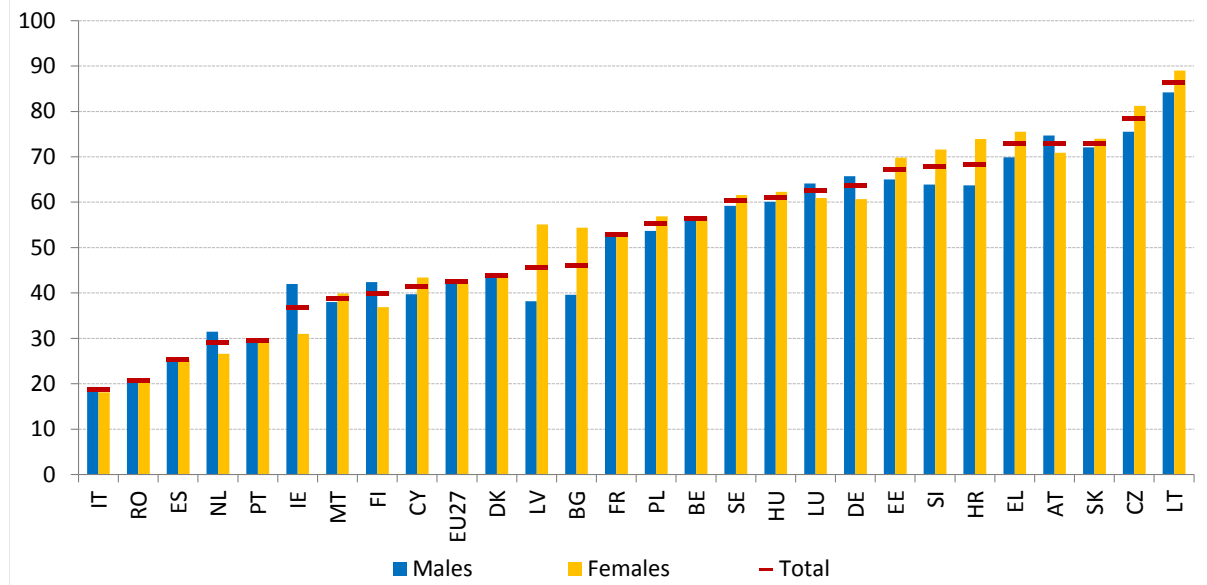
Stanje na tržištu rada i izgledi mnogih osoba znatno su se promijenili u kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19, koja je jače pogodila one koji su već prethodno bili u ranjivu položaju. Djelotvorne i učinkovite javne službe za zapošljavanje ključne su za pružanje mogućnosti razvoja karijere svim tražiteljima posla i izbjegavanje negativnih učinaka nezaposlenosti ili prethodne neaktivnosti („trajne posljedice”). Osim toga, javne službe za zapošljavanje mogu imati ključnu ulogu u identificiranju i podupiranju strukturnih promjena na tržištu rada putem mjera kao što su povećano predviđanje, ekspertiza i partnerstva.²²³ Dokazani kapacitet javnih službi za zapošljavanje da učinkovito prilagode pružanje usluga i preuzmu ključnu ulogu u reagiranju na stanje na tržištu rada treba dodatno podržati digitalizacijom, izgradnjom kapaciteta i modernizacijom te jačanjem suradnje s relevantnim dionicima tržišta rada, uključujući druge pružatelje usluga zapošljavanja, socijalne službe i socijalne partnere.

²²³ Izvori: Europska komisija (2021.) *European Network of Public Employment Services, Work programme 2021* (Program rada Europske mreže javnih službi za zapošljavanje za 2021.). Objavljeno u lipnju 2021. Europska komisija (2020.) *Godišnje izvješće, siječanj – prosinac 2020.*

Postoje znatne razlike u korištenju uslugama javnih službi za zapošljavanje, a ponašanje u traženju posla razlikuje se među državama članicama. Analiza postotka tražitelja posla koji su izjavili da su se 2020. pri traženju posla koristili uslugama javnih službi za zapošljavanje pokazuje da se brojke kreću od 20 % u Italiji i Rumunjskoj do oko 60 % u Belgiji, Švedskoj, Mađarskoj, Luksemburgu i Njemačkoj te više od 75 % u Češkoj i Litvi (vidjeti sliku 2.3.16.). Neznatne razlike prema spolu zabilježene su i u nekoliko država članica, a najizraženije su u Latviji, Bugarskoj, Sloveniji, Irskoj i Hrvatskoj. Sveukupno gledano, korištenje uslugama javnih službi za zapošljavanje u EU-u u padu je proteklih nekoliko godina, s 49,1 % u 2014. na 46,1 % u 2017. te 42,5 % u 2020. (to u određenoj mjeri može biti odraz razmjerno veće upotrebe drugih metoda za traženje posla, posebice digitalnih). Ono nadmašuje korištenje uslugama privatnih službi za zapošljavanje (21,3 %) ili objavu oglasa ili javljanje na njih (40,6 %), koji su uglavnom stabilni od 2017. Iako upotreba alternativa nije isključiva i ne uočava se jasan obrazac komplementarnosti ili zamjene metoda traženja posla, u 12 država članica manje od 50 % osoba tvrdi da se koriste uslugama javnih službi za zapošljavanje. Neke države članice, primjerice Estonija, Litva i Bugarska, zabilježile su od 2017. do 2020. znatno povećanje (više od šest postotnih bodova) u korištenju uslugama javnih službi za zapošljavanje. S druge strane, korištenje uslugama javnih službi za zapošljavanje u istom se razdoblju znatno smanjilo (za oko deset postotnih bodova) u Njemačkoj, Cipru i Rumunjskoj. Udio ispitanika u EU-u koji tvrde da se pri traženju posla koriste društvenim vezama (npr. prijatelji, rodbina i sindikati) znatno se smanjio posljednjih godina (sa 71 % u 2017. na 66 % u 2020.), a isto vrijedi i za one koji se odluče javiti izravno poslodavcima (s oko 60 % na 53 % u istom razdoblju). Tehnički i ljudski kapaciteti javnih službi za zapošljavanje, digitalna integracija i stupanj partnerstva s poslodavcima i dalje su važni čimbenici za određivanje kvalitete i privlačnosti njihovih usluga.

Slika 2.3.16.: Korištenje uslugama javnih službi za zapošljavanje znatno se razlikuje u državama članicama, s određenim rodno uvjetovanim razlikama

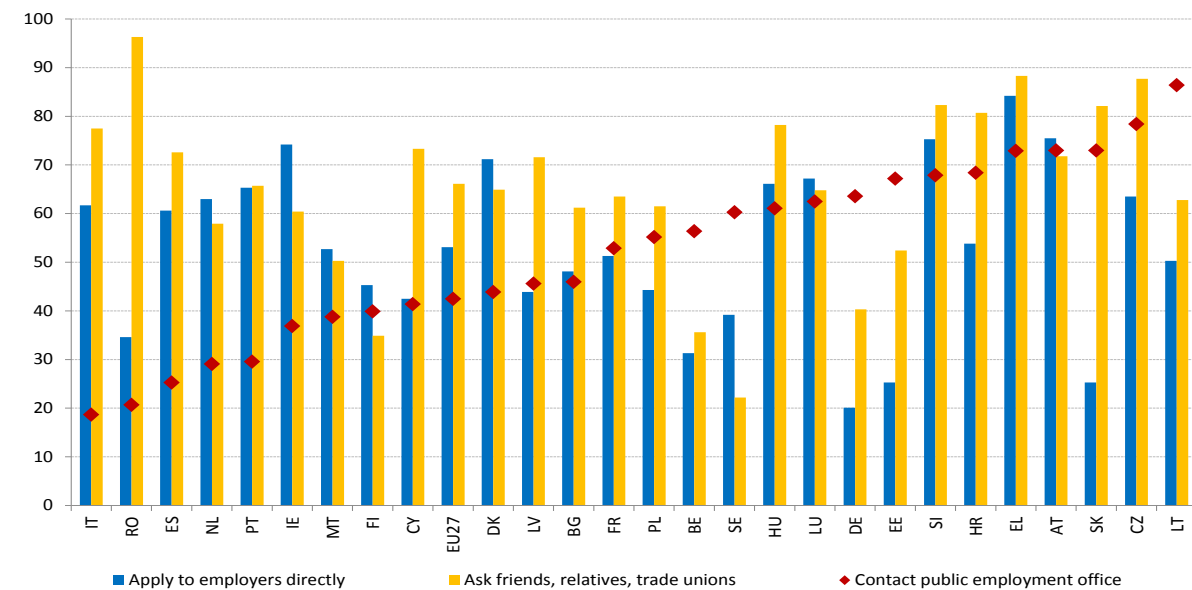
Postotak nezaposlenih koji su se 2020. pri traženju posla koristili uslugama javne službe za zapošljavanje, vrijednosti prema spolu

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_ugmsw].

Slika 2.3.17.: Tražitelji posla primjenjuju niz metoda traženja na različite i često neisključive načine

Postotak nezaposlenih koji se izjašnjavaju da su primijenili određenu metodu za traženje posla (2020.)

Napomena: redoslijed zemalja određen je prema povećanju stopa kontakta s javnom službom za zapošljavanje.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_ugmsw].

U većini država članica 2020. je porastao udio kratkotrajno nezaposlenih koji su primali naknade. Opći utjecaj krize COVID-19 na zaposlenost ograničen je zahvaljujući raširenoj primjeni skraćenog radnog vremena i sličnim mjerama očuvanja radnih mjesta (vidjeti odjeljak 2.1.). U posebno teškoj situaciji našli su se pojedinci koji su ostali bez posla ili koji su već bili nezaposleni kad je kriza izbila.²²⁴ U Zajedničkom izvješću o zapošljavanju za 2021. predstavljena je detaljna analiza glavnih značajki sustava naknada za nezaposlene u EU-u na temelju rezultata komparativne analize naknada za nezaposlene i aktivnih politika tržišta rada dogovorenih s Odborom za zapošljavanje (EMCO). Iako je analiza i dalje primjenjiva, treba napomenuti da je između 2019. i 2020. u većini država članica povećana obuhvaćenost naknadama za nezaposlene, ponajviše u Bugarskoj, Estoniji, Grčkoj, Španjolskoj, Malti, Rumunjskoj i Slovačkoj (vidjeti sliku 2.3.18.). Kad je riječ o državama članicama s više ažuriranih podataka,²²⁵ relativni porast broja primatelja naknada za nezaposlene posebno je velik (40 % ili više od veljače 2020. do proljeća ili početka ljeta 2021.) u Estoniji, Portugalu, Rumunjskoj, Slovačkoj i Švedskoj. Međutim, u većini je država članica broj primatelja naknada za nezaposlene u padu posljednjih mjeseci, u skladu s poboljšanjem uvjeta na tržištu rada ili zbog isteka trajanja naknade za nezaposlene. U 2020. ukupno 32,8 % nezaposlenih osoba u EU-u koje su prijavljene manje od godinu dana nije primalo naknade, a postotak je i veći od 50 % u Hrvatskoj i Slovačkoj.²²⁶

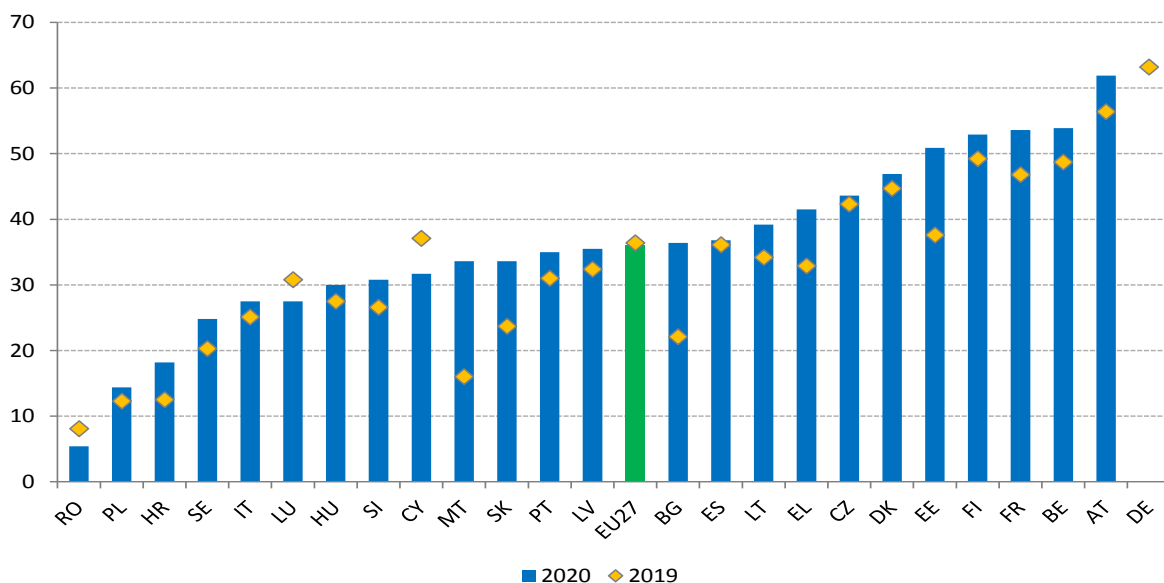
²²⁴ Europska komisija (2020.). Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi. Tromjesečni pregled, lipanj 2020. Luxembourg, Ured za publikacije Europske unije.

²²⁵ Vidjeti Godišnje izvješće Odbora za socijalnu zaštitu za 2021.

²²⁶ Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [[lfsa_ugadra](#)].

Slika 2.3.18.: U većini država članica porastao je udio kratkotrajno nezaposlenih koji su primali naknade za nezaposlene

Obuhvaćenost naknadama za kratkotrajno nezaposlene (tj. manje od 12 mjeseci), dobna skupina od 15 do 64 godine

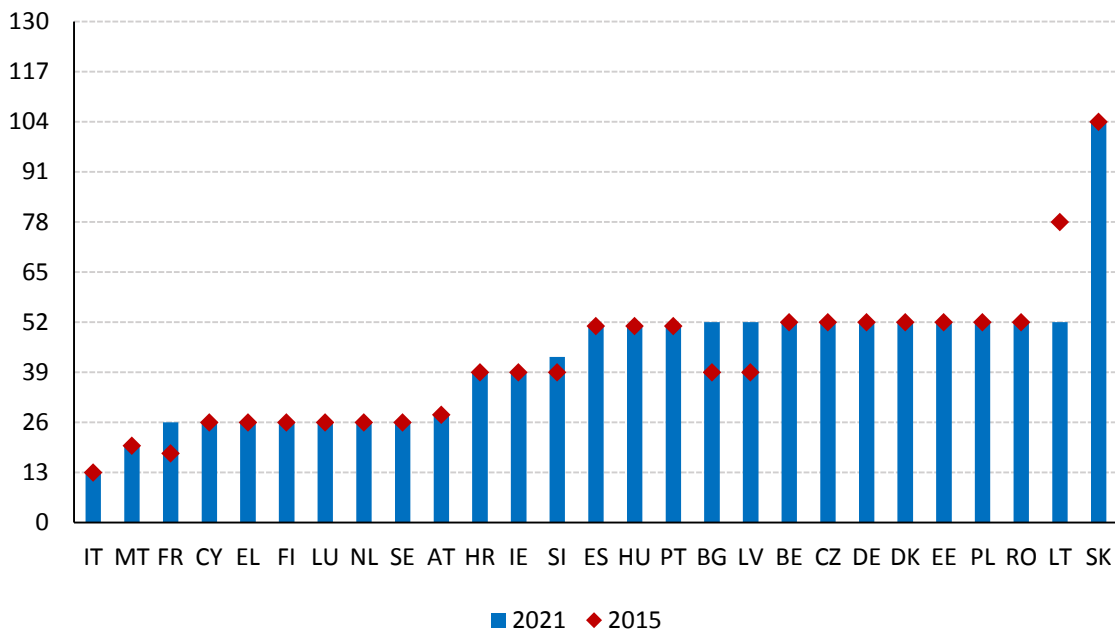
Napomena: podaci za IE i NL nisu dostupni. Podaci za DE odnose se samo na 2019.

Izvor: Eurostat, anketa o radnoj snazi [lfsa_ugadra].

Duljina razdoblja zaposlenosti za ostvarivanje prava na naknadu za nezaposlene i razdoblje tijekom kojega se naknade mogu zatražiti ostali su uglavnom stabilni 2021. Razdoblje za stjecanje prava promijenilo se samo u Sloveniji, s devet mjeseci 2020. na deset 2021. (vidjeti sliku 2.3.19.). Razdoblje za stjecanje prava na naknadu za nezaposlene najkraće je u Italiji i iznosi 13 tjednih doprinosa za osiguranje. S druge strane, razdoblje za stjecanje prava najdulje je u Slovačkoj, 104 tjedna. Kao što je prikazano na slici 2.3.20., radnici koje se otpusti nakon jedne godine rada imaju pravo na naknade različitog trajanja ovisno o državi članici. U 16 država članica naknade se mogu ostvariti na najviše šest mjeseci (24 tjedna). Međutim, u Danskoj i Belgiji to pravo traje do dvije i više godina. U Luksemburgu i Grčkoj traje točno godinu dana, a u Litvi, Latviji i Irskoj oko osam mjeseci.

Slika 2.3.19.: Razdoblje doprinosa za stjecanje prava na naknadu za nezaposlene znatno se razlikuje među državama članicama

Trajanje potrebnog razdoblja za stjecanje prava, u tjednima, podaci za 2015. i 2020.

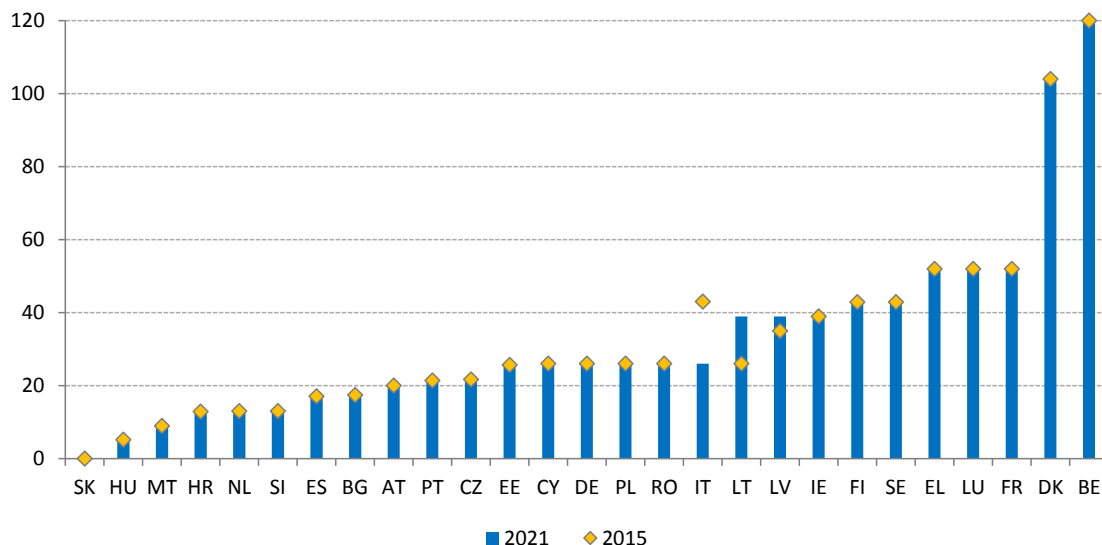

Napomena: u Malti (2016. i 2021.) potrebno je uplatiti barem pedeset tjednih doprinosa od trenutka kad je osoba prvi put počela raditi; u Irskoj (2016. i 2021.) potrebno je uplatiti barem 104 tjedna doprinosa od trenutka kad je osoba prvi put počela raditi; u Austriji (2021.) za prve zahtjeve potrebno je uplatiti barem 52 tjedna doprinosa, a za naknadne zahtjeve barem 28 tjednih doprinosa.

Izvor: baza podataka MISSOC-a (siječanj 2015. i siječanj 2021.).

Slika 2.3.20.: U većini država članica naknade za nezaposlene mogu se primati najviše šest mjeseci uz uvjet jednogodišnjeg radnog staža

Najdulje razdoblje isplate naknade za nezaposlene nakon godine dana uplaćivanja doprinosa izraženo u tjednima, 2021. i 2015.

Napomena: u Belgiji se naknada za nezaposlene isplaćuje neograničeno. U Cipru se tjedni izračunavaju na temelju šest radnih dana tjedno. U Irskoj se naknada isplaćuje 39 tjedana (234 dana) samo za osobe s plaćenih 260 ili više tjednih doprinosa za sustav PRSI. U Slovačkoj osoba s jednom godinom staža ne može ostvariti pravo na naknadu za nezaposlenost (obvezno je najmanje dvije godine doprinosa za osiguranje za slučaj nezaposlenosti tijekom zadnje četiri godine). U Poljskoj razdoblje isplate ovisi o razini stope nezaposlenosti u regiji u odnosu na nacionalni prosjek. Portugal je u prosincu 2020. za dodatnih šest mjeseci produljio trajanje prava na naknade za nezaposlene koja istječu 2021.

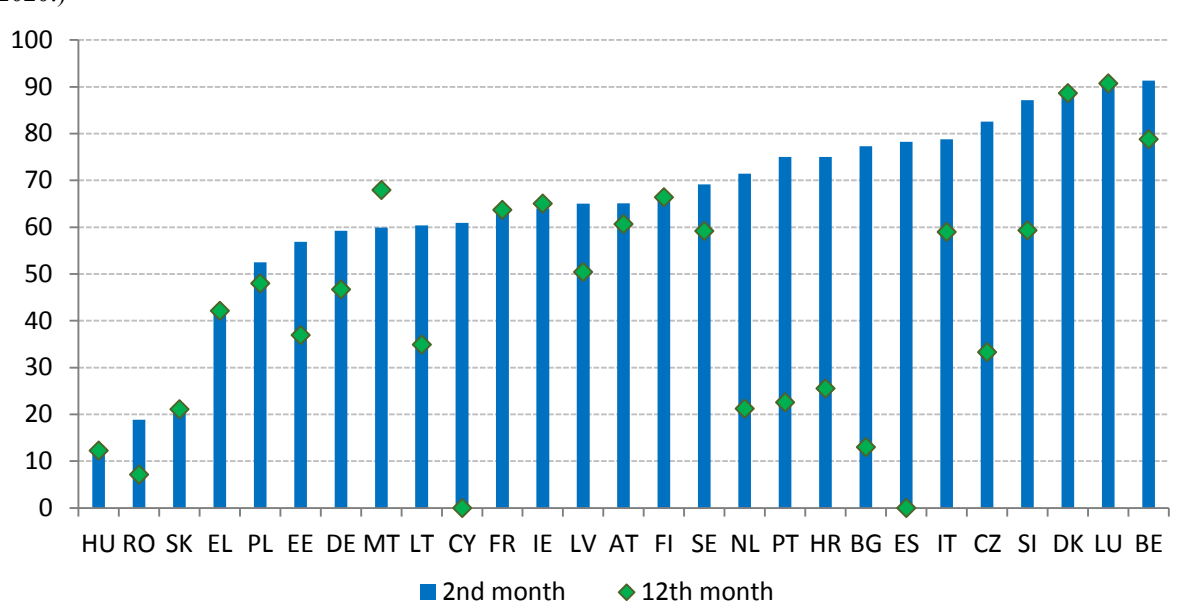
Izvor: baza podataka MISSOC-a (siječanj 2015. i siječanj 2021.) i nacionalno zakonodavstvo.

Zamjenski dohodak za nezaposlene razlikuje se ovisno o državi članici i trajanju razdoblja nezaposlenosti.

Na slici 2.3.21. prikazana je usporedba stopa zamjene za osobe s niskim dohotkom (67 % prosječnog nacionalnog prihoda) s kratkim radnim stažem (do 12 mjeseci plaćanja doprinosa za socijalnu sigurnost) u EU-u. Neto stope zamjene u drugom mjesecu nezaposlenosti kreću se od 12,3 % prethodnog (neto) dohotka u Mađarskoj odnosno 19 % u Rumunjskoj do više od 90 % u Luksemburgu ili Belgiji. U Irskoj nema promjena u stopama zamjene u razdoblju nezaposlenosti. Međutim, u većini se država članica stope zamjene s vremenom smanjuju. Velike razlike između drugog i dvanaestog mjeseca nezaposlenosti uglavnom su posljedica prelaska tražitelja posla s osiguranja za slučaj nezaposlenosti na naknade za nezaposlene ili socijalnu pomoć, što općenito podrazumijeva niže razine naknada.

Slika 2.3.21.: Naknade za nezaposlene uvelike variraju u EU-u

Neto stopa zamjene naknada za nezaposlene od 67 % prosječne plaće, u drugom i dvanaestom mjesecu nezaposlenosti (2020.)

Napomena: pokazatelj se izračunava za samca u dobi od 20 godina, bez djece i s kratkim radnim stažem (godina dana). Obuhvaćene su različite sastavnice prihoda, naknade za nezaposlene i druge naknade (npr. socijalna pomoć i naknade za stanovanje).

Izvor: Europska komisija, na temelju OECD-ova modela poreza i socijalnih naknada.

Kvalitetan i djelotvoran socijalni dijalog preduvjet je za dobro funkcioniranje europskog socijalnog tržišnog gospodarstva koji osigurava održivije i uključivije rezultate politike. U okviru sedme smjernice za zapošljavanje i europskog stupa socijalnih prava pozivaju se države članice da osiguraju pravodobno i smisleno sudjelovanje socijalnih partnera u osmišljavanju i provedbi reformi i politika zapošljavanja te socijalnih reformi i politika te, ako je to relevantno, gospodarskih reformi i politika, među ostalim potporom povećanju kapaciteta socijalnih partnera. Suradnjom sa socijalnim partnerima na svim razinama u skladu s nacionalnim praksama i institucionalnim okvirima nastoji se poboljšati osmišljavanje predloženih reformi i osigurati odgovornost za njih. Time se ujedno smanjuju sukobi i pridonosi upravljanju strukturnim promjenama i jačanju socijalne kohezije. To je osobito važno u trenutku kad je potreban snažan konsenzus kako bi se osigurali potpun oporavak od krize te podrška zelenoj i digitalnoj tranziciji. Socijalni partneri već su odigrali ključnu ulogu u kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19 s obzirom na to da je više od polovice svih mjera u području aktivnih politika tržišta rada i zaštite prihoda donesenih od izbijanja pandemije bilo rezultat dogovora ili pregovora s organizacijama socijalnih partnera. Uključenost socijalnih partnera u osmišljavanje i provedbu nacionalnih politika zapošljavanja i socijalnih politika općenito je bila stabilna ili se neznatno poboljšala posljednjih nekoliko godina. Međutim, i dalje se znatno razlikuje među državama članicama.²²⁷ Svake godine od 2016. Odbor za zapošljavanje (EMCO) provodi multilateralna nadzorna preispitivanja uključenosti socijalnih partnera u državama članicama EU-a kako bi procijenio izazove i dobru praksu u tom području.

²²⁷ Eurofound (2021.), *Involvement of social partners in policymaking during the COVID-19 outbreak* (Uključenost socijalnih partnera u donošenje politika tijekom pandemije bolesti COVID-19), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg. Pojediniosti o kolektivnom pregovaranju navedene su u odjeljku 2.1. ovog izvješća i u Godišnjem pregledu zaposlenosti i socijalnih kretanja u Europi za 2021.

Na temelju Uredbe o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost²²⁸ od država članica zatraženo je da u svoje planove za oporavak i otpornost uvrste sažetak postupka savjetovanja s relevantnim dionicima, uključujući socijalne partnere, te naznače kako su se njihovi doprinosi uzeli u obzir. Prema Smjernicama Komisije o pripremi planova za oporavak i otpornost²²⁹ sažetak treba obuhvaćati opseg, vrstu i vrijeme savjetovanja. Preliminarni rezultati istraživanja koje je provela mreža nacionalnih izvjestitelja Eurofounda²³⁰ ukazuju na različite razine uključenosti u državama članicama. U nekim slučajevima i organizacije poslodavaca i sindikati izvješćuju da su imali dovoljno vremena za sudjelovanje u izradi ili procjeni planova za oporavak i otpornost prije službenog podnošenja 2021. Međutim, u drugim su slučajevima socijalni partneri naveli da je za savjetovanje osigurano ograničeno vrijeme. Kad je riječ o mogućnosti doprinosa izradi planova za oporavak i otpornost, većina socijalnih partnera izvijestila je da nisu zadovoljni s povratnim informacijama i odgovorima predstavnika vlade. Oni su uvelike smatrali da imaju informativnu i, u manjoj mjeri, savjetodavnu ulogu. Odgovarajuća uključenost socijalnih partnera u provedbu planova za oporavak i otpornost ubuduće će biti važna za osiguravanje uspješne provedbe planiranih mjera.

²²⁸ Uredba (EU) br. 2021/241 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. veljače 2021. o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost.

²²⁹ Europska komisija SWD(2021) 12 final. *Guidance to Member States Recovery and Resilience Plans* (Smjernice o provedbi nacionalnih planova za oporavak i otpornost).

²³⁰ Izvor: Eurofound (2022.), *Tripartite social dialogue and policy formation: Measures to promote recovery in the aftermath of the COVID-19 crisis* (Trostrani socijalni dijalog i oblikovanje politike: mjere za poticanje oporavka nakon krize uzrokovane bolešću COVID-19) (u pripremi). Napomena: preliminarni rezultati tekućeg istraživanja Eurofounda o uključivanju nacionalnih socijalnih partnera u pripremu planova za oporavak i otpornost koje su 2021. podnijele države članice. Mreža nacionalnih izvjestitelja Eurofounda izradila je 24 izvješća na temelju stajališta socijalnih partnera i u određenoj mjeri predstavnika vlade. Planovi za oporavak i otpornost za DK i MT nisu obuhvaćeni preliminarnom analizom. Za BG se primljene povratne informacije odnose samo na nacrt objavljen prije službenog podnošenja.

Uključivanje organizacija civilnog društva ključno je i za izgradnju nacionalne odgovornosti za reforme i ulaganja te osiguravanje njihova trajnog učinka. Nastavno na postojeće nacionalne prakse i sadržaj Uredbe o uspostavi Mehanizma za oporavak i otpornost, velik broj država članica savjetovao se s organizacijama civilnog društva i drugim relevantnim dionicima pri pripremi planova za oporavak i otpornost. To je u skladu sa smjernicama za zapošljavanje iz 2021.²³¹ i smjernicama Europske komisije državama članicama izdanima u siječnju 2021. Prema rezoluciji Europskog gospodarskog i socijalnog odbora (na temelju savjetovanja njegovih članova i predstavnika dionika u državama članicama) ograničeno vrijeme predviđeno za savjetovanje i razmjene onemogućilo je djelotvorno i smisljeno uključivanje organizacija civilnog društva.²³² Iskustvo organizacija civilnog društva u politikama zapošljavanja i socijalnim politikama, među ostalim u vezi s projektima na terenu, važno je sredstvo za osiguravanje djelotvornog i neometanog napretka u provedbi relevantnih reformi i ulaganja.

²³¹ Vijeće Europske unije, listopad 2021., SL L 379, 26.10.2021., str. 1–5.

²³² Europski gospodarski i socijalni odbor (2021.), Rezolucija „Uključenost organiziranog civilnog društva u nacionalne planove za oporavak i otpornost – Što funkcionira, a što ne?“, veljača 2021.

2.3.2. Odgovor politike

Nedavni razvoj događaja potaknuo je neke države članice da izmijene nacionalne propise koji su relevantni za nove oblike zapošljavanja i fleksibilne radne odnose, uključujući rad na daljinu. **Portugal** je u srpnju 2020. pokrenuo program poticaja za državne službenike kako bi ostali na rijetko naseljenim područjima, koji uključuje rad na daljinu i dijeljenje radnog prostora, te je također uveo poticaje za promicanje mobilnosti radnika na takvim područjima. U međuvremenu su odobreni novi širi propisi za promicanje rada na daljinu. **Rumunjska** je u studenome 2020. izmijenila postojeći pravni okvir kako bi regulirala rad na daljinu, uključujući uvjete za poslodavce da uvedu rad na daljinu kao pravilo i potrebu da zaposlenici dobiju sve informacije i opremu potrebnu za obavljanje rada na daljinu. **Slovačka** je izmijenila svoj zakon o radu kako bi regulirala osnivanje kućnog ureda i financijski doprinos koji poslodavac treba osigurati nakon sklapanja bilateralnog ili kolektivnog ugovora. Izmjene zakona stupile su na snagu u ožujku 2021. Kao dio opće reforme **Španjolska** je uvela novi regulatorni okvir za rad na daljinu u privatnom i javnom sektoru. U novom zakonskom okviru prednost se daje mješovitim oblicima zaposlenja tako što se osiguravaju isti radni uvjeti za one koji rade na daljinu i na mjestu rada, a poslije je izmijenjen kako bi, među ostalim, inspekcije rada izricale sankcije za nepoštovanje propisa u privatnom sektoru. U listopadu 2020. **Slovenija** je izmijenila Zakon o državnom odvjetništvu kako bi razjasnila organizaciju radnog vremena u okviru obveza „pripravnosti” i „dežurstva” javnih službenika u uredu državnog odvjetništva. **Cipar** u svojem planu za oporavak i otpornost planira regulirati fleksibilne uvjete rada i reformirati sustav socijalne sigurnosti kako bi se integrirao novi digitalni operativni sustav, kao i revidirati postojeće zakonodavstvo kako bi socijalna sigurnost obuhvaćala sve radnike, uključujući samozaposlene i radnike s nestandardnim ugovorima (dodatne pojedinosti navedene su u odjeljku 2.1.2.). **Grčka** je u lipnju 2021. u svoj pravni okvir uvela fleksibilno radno vrijeme i rad na daljinu kao dio šire reforme zakona o radu.

Budući da ekonomija platformi postaje sve važnija, neke države članice poduzele su mjere za njezino reguliranje. Osim mjera u okviru o kvaliteti radnih mjesta, **Nizozemska** je 1. srpnja 2020. ažurirala postojeći pravni okvir kako bi ograničila djelatnosti dostave hrane na neovisnoj i komercijalnoj osnovi na osobe starije od 16 godina. **Francuska** je u listopadu 2020. donijela ciljanu mjeru za reguliranje aktivnosti osoba mlađih od 16 godina na internetskim platformama. U travnju 2021. donijela je reformu kojom se nastoji regulirati ekonomija platformi u području prometa. Kao dio te opće reforme **Francuska** je uvela i mjeru za osiguravanje primjerene zastupljenosti samozaposlenih radnika na prometnim platformama i poticanje socijalnog dijaloga, uključujući preko novoosnovanog javnog Tijela za društvene odnose platformi za zapošljavanje (ARPE).

Nekoliko država članica revidiralo je propise kako bi osigurale primjereno zdravlje i sigurnost na radu u skladu s desetim načelom stupa (zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje). U srpnju 2020. stupila je na snagu izmjena zakona o zaštiti rada u **Latviji**. Svrha je bila definirati rad na daljinu i proširiti područje primjene postojećih zdravstvenih i sigurnosnih propisa na tu vrstu rada te uskladiti pristup za standardne i nestandardne zaposlenike. U prosincu 2020. **Francuska** je revidirala uvjete rada u zdravstvu kako bi ojačala prevenciju na radu i promicala testiranje i cijepljenje među osobljem. Osim toga, **Francuska** planira izraditi „putovnicu za prevenciju”, koja bi sadržavala sva osposobljavanja zaposlenika u vezi s prevencijom rizika na radu. **Rumunjska** je u prosincu 2020. ažurirala postojeći okvir kako bi zaštitila radnike od rizika povezanih s izloženošću biološkim agensima na radu, uključujući COVID-19.

Neke su države članice izmijenile zakonodavstvo o otpuštanju kako bi ublažile utjecaj krize uzrokovane bolešću COVID-19 na tržište rada. Španjolska je do veljače 2022. produljila privremenu zabranu raskida ugovora zbog „više sile” i otkaza na temelju objektivnih (ekonomskih, tehničkih, organizacijskih i proizvodnih) razloga povezanih s bolešću COVID-19, koja je izvorno uvedena kao odgovor na pandemiju. **Italija** je privremenu zabranu otpuštanja donesenu u ožujku 2020. produljila do kraja lipnja 2021. i to za poduzeća koja provode program skraćenog radnog vremena.

Nekoliko država članica predlaže nove ili izmijenjene propise o radu na određeno vrijeme kao odgovor na postojeće i nove izazove na tržištu rada. Od njezina donošenja u ožujku 2020. **Španjolska** je produljila suspenziju otkaza ugovora (na određeno i neodređeno vrijeme) do kraja rujna 2021. Za ugovore na određeno vrijeme zabrana je dodatno produljena do veljače 2022. Osim toga, **Španjolska** je u svojem planu za oporavak i otpornost predvidjela pojednostavnjenje i preuređenje ponude ugovora o radu, uključujući reviziju korištenja ugovora o osposobljavanju/naukovanju i sezonskog ugovora, te je potvrdila da je zapošljavanje na određeno vrijeme potrebno opravdati kako bi ugovori na neodređeno vrijeme s vremenom postali opće pravilo. **Italija** je izmijenila zakon kojim se dopuštaju dodatna produljenja ili obnove ugovora na određeno vrijeme na razdoblje od najviše dvanaest mjeseci, ne dovodeći u pitanje maksimalno ukupno trajanje od dvadeset i četiri mjeseca. **Slovačka** je u lipnju 2020. donijela prijelaznu odredbu kojom se poslodavcima omogućuje produljenje i ponovno pregovaranje o ugovorima na određeno vrijeme koji su trebali biti raskinuti do dva mjeseca nakon prestanka izvanrednog stanja. U suprotnom razdoblje radnog odnosa postaje neodređeno. **Litva** je u kolovozu 2020. uvela kriterije koje moraju ispunjavati agencije za privremeno zapošljavanje, posebno u odnosu na njihov status i sposobnost obavljanja djelatnosti privremenog zapošljavanja. **Francuska** je u prosincu 2020. izmijenila postojeći okvir plaćenog dopusta i predložila nova pravila o obnovi određenih ugovora o privremenom radu u skladu s kolektivnim ugovorima. Nakon reformi iz 2019. za rješavanje problema segmentacije tržišta rada i poticanje kolektivnog pregovaranja, u **portugalskom** planu za oporavak i otpornost planiraju se mjere za rješavanje „lažnog” samozapošljavanja, raširene primjene ugovora o radu na određeno vrijeme i ugovora o radu preko poduzeća za privremeno zapošljavanje te neprijavljenog ili nedovoljno prijavljenog rada.

Neke su države članice uvele ciljane mjere za poticanje prelaska prema zapošljavanju na neodređeno vrijeme u skladu s petim načelom europskog stupa socijalnih prava (o sigurnom i prilagodljivom zaposlenju). **Španjolska** je u srpnju 2021., u okviru plana za oporavak i otpornost, izmijenila temeljni statut javnih službenika kako bi se smanjio udio ugovora na određeno vrijeme u javnom sektoru i spriječila zlouporaba te vrste zaposlenja. Dodatni postupci stabilizacije privremenog osoblja predviđeni su za prosinac 2022. i shodno tome bit će izmijenjeni sektorski statuti, primjerice za zdravstvo i obrazovanje. **Portugal** je u kolovozu 2020. uveo nagradu za ugovor u vrijednosti dvije mjesečne osnovne plaće predviđene ugovorom (do maksimalnih 2 200 EUR) kako bi promicao pretvaranje ugovora o privremenom radu u ugovore na neodređeno vrijeme. U svibnju 2021. **Italija** je uvela novi ugovor o ponovnom zapošljavanju kako bi podržala pretvorbu ugovora o privremenom radu i potaknula tranziciju na tržištu rada. Mjerom se želi promicati zapošljavanje na neodređeno vrijeme tako što se poslodavci privremeno oslobađaju plaćanja doprinosa za socijalno osiguranje.

Nekoliko država članica nastoji pronaći rješenje za problem neprijavljenog rada poduzimanjem dodatnih mjera, uključujući izgradnju kapaciteta za inspektorate rada. **Grčka** planira uvesti promjene u porezni sustav i sustav socijalne sigurnosti u kulturnom i umjetničkom sektoru kako bi potaknula prijavljeni rad. U veljači 2021. **Španjolska** je donijela akcijski plan za reguliranje plaća i doprinosa za socijalnu sigurnost za radnike u sektoru održavanja kućanstva putem inspekcija rada, informativnih kampanja i tehničke pomoći. Do ožujka 2021. **španjolski** inspektorat rada poslao je više od 45 000 dopisa poslodavcima. To je dovelo do uređenja statusa oko 30 000 radnika u kućanstvu. **Hrvatska** je kao dio opće reforme donijela Nacionalni program za suzbijanje neprijavljenoga rada za razdoblje 2021.–2024., koji obuhvaća nekoliko zakonodavnih i nezakonodavnih mjera za sprječavanje zlouporabe netipičnih oblika rada, informiranje o prednostima zakonitog rada i promicanje poštenog tržišnog natjecanja. **Litva** je donijela novu ciljanu mjeru za borbu protiv neprijavljenog rada u građevinskom sektoru. Očekuje se da će mjera stupiti na snagu u siječnju 2022., a zahtijevat će se da sve osobe koje rade u građevinarstvu imaju „građevinsku identifikacijsku iskaznicu” i da poslodavci sve potrebne podatke šalju u središnji identifikacijski sustav.

Litva je usto izmijenila zakon o radu kako bi osigurala transparentnost u isplati plaća i u drugim radnim pravima (primjerice dnevnice i troškovi službenih putovanja) za sve zaposlenike. Očekuje se da će izmjene stupiti na snagu u siječnju 2022. **Rumunjska** u okviru opće reforme planira formalizirati rad u kućanstvu uvođenjem vrijednosnih kupona za rad; to bi trebalo stupiti na snagu do početka 2022.

Nekoliko država članica prilagodilo je svoje javne službe za zapošljavanje kako bi bolje odgovorile na nova kretanja na tržištu rada. **Estonija** je u studenome 2020. donijela novi Program zapošljavanja za razdoblje 2021. – 2023. radi pružanja veće podrške onima koji se suočavaju s preprekama u zapošljavanju, posebno dugotrajno nezaposlenim osobama. **Grčka** je u prosincu 2020. pokrenula platformu „myOAEDlive” putem koje se nezaposlenim osobama i poduzećima pružaju usluge internetskog savjetovanja, uključujući prevođenje sa stranih jezika i na njih kad je to potrebno. U prosincu 2020. **Finska** je donijela pilot-projekt za poboljšanje usluga zapošljavanja na lokalnoj razini. Uz sudjelovanje 25 pilot-područja koja se sastoje od 118 općina, pilot-projekti lokalne samouprave usmjereni su na uspješnije zapošljavanje tražitelja posla, posebno dugotrajno nezaposlenih i onih iz ranjivih skupina, te njihovo osposobljavanje kako bi se osigurala dostupnost kvalificirane radne snage. Projekt je započeo u ožujku 2021., a završetak se očekuje u lipnju 2023. U prosincu 2020. **Mađarska** je uvela novi portal za traženje posla „KarrierM” (Moj posao) koji sadržava informacije i za tražitelje posla i poslodavce. Portal ima ukupni proračun od 2,8 milijardi HUF (7,6 milijuna EUR) i nudi individualizirane upute i podršku tražiteljima posla. U okviru šire reforme u veljači 2021. restrukturiran je sustav osposobljavanja za tržište rada u **Mađarskoj**. Do donošenja metodologije tražiteljima zaposlenja bit će dostupna paušalna potpora u iznosu od 70 – 150 % minimalne plaće (383 – 822 EUR u 2022.), koja bi trebala pokriti naknadu za osposobljavanje, troškove prijevoza i troškove života, dok će poslodavcima biti dostupna subvencija za plaće uz odredbe o osposobljavanju. Ta promjena može negativno utjecati na motivaciju tražitelja posla da se prijave za osposobljavanje.

Države članice poduzele su mjere za poboljšanje potpore koju pružaju javne službe za zapošljavanje, među ostalim kako bi doprle do ranjivijih skupina stanovništva. Luksemburg je pokrenuo projekt pod nazivom „eADEM” za digitalizaciju javnih službi za zapošljavanje i poboljšanje učinkovitosti nadogradnjom informatičke opreme. Projekt je prema luksemburškom planu za oporavak i otpornost trebao započeti u veljači 2021. i biti dovršen do kraja 2024. ili početkom 2025. Mjera kojom se želi proširiti broj digitalnih usluga koje pruža javna služba za zapošljavanje uvedena je u travnju 2021., a ponude poslova odsad će biti otvorene za sve tražitelje posla, a ne samo za one koji su prijavljeni. To je uslijedilo nakon obnovljenog partnerstva gospodarske komore i javne službe za zapošljavanje (prosinac 2020.), a reforma sustava stručne preklasifikacije stupila je na snagu u studenome 2020. U prosincu 2020. **Rumunjska** je pokrenula projekt financiran iz Europskog socijalnog fonda za modernizaciju struktura javnih službi za zapošljavanje putem razvoja usluga upravljanja predmetima za tražitelje posla, uključujući ranjive skupine. **Rumunjska** usto planira pokrenuti novu platformu za poboljšanje javnih službi za zapošljavanje iz perspektive poslodavaca, što uključuje obuku 900 djelatnika i mjere za poticanje suradnje s područnim agencijama za zapošljavanje. **Irska** je u srpnju 2020. donijela privremenu mjeru za povećanje kapaciteta javnih službi za zapošljavanje kako bi se tražiteljima posla pomoglo u traženju posla, uključujući preko drugih ugovornih službi i lokalnih agencija za zapošljavanje. **Bugarska** je 2019. uvela novu uslugu pod nazivom „mobilni ured za zapošljavanje” za pružanje usluga zapošljavanja u udaljenim područjima gdje ne postoji stalna služba za zapošljavanje. Nakon što je obustavljen njihov rad zbog pandemije bolesti COVID-19, u srpnju 2021. mobilni uredi za zapošljavanje ponovno su počeli s radom i pružili usluge savjetovanja i podrške za više od 1 400 tražitelja posla. **Belgijski** plan za oporavak i otpornost sadržava mjere za promicanje razmjene podataka o kratkotrajno nezaposlenim osobama na različitim razinama uprave. Cilj je veća podrška javnim službama za zapošljavanje kako bi doprle do te skupine, uz komplementarne aktivnosti koje su razvile regionalne javne službe za zapošljavanje (npr. u regiji Flandriji). **Belgijska** regija Valonija uvest će u siječnju 2022. niz mjera za pružanje individualnog savjetovanja tražiteljima posla. To uključuje uvođenje digitalnih alata i unaprijeđene mjere za pronalaženje odgovarajućeg posla usmjerene na najranjivije tražitelje posla. **Grčka** je u rujnu 2021. donijela novi okvir upravljanja za javnu službu za zapošljavanje i planira ulaganja u modernizaciju njezinih lokalnih podružnica, uključujući mjere za poboljšanje brendiranja, komunikacije i savjetovanja.

Brojne države članice uvele su uglavnom privremene mjere kako bi svoje postojeće okvire aktivnih politika tržišta rada učinile djelotvornijima, posebno u borbi protiv dugotrajne nezaposlenosti, u skladu s načelom br. 4 europskog stupa socijalnih prava (aktivna potpora zapošljavanju). **Irska** je u srpnju 2020. odobrila privremenu mjeru za osiguravanje 10 000 dodatnih radnih mjesta i programa stjecanja stručnog iskustva za osobe koje su nezaposlene šest mjeseci ili dulje. **Grčka** je u listopadu 2020. donijela novi program subvencija za zapošljavanje za otvaranje 100 000 novih radnih mjesta u privatnom sektoru. Država pokriva doprinose za socijalnu sigurnost novozaposlenih zaposlenika na šest mjeseci i osigurava dodatnu subvenciju u iznosu od 200 EUR mjesečno za osobe koje su prethodno bile dugotrajno nezaposlene te za sezonske radnike u turističkom i prehrambenom sektoru od lipnja 2021. i pod određenim uvjetima. Od siječnja 2022. program će se proširiti na 50 000 novih radnih mjesta. **Belgijska** regija Valonija uvela je u prosincu 2020. novu subvenciju za zapošljavanje na određeno vrijeme dugotrajno nezaposlenih osoba u sektorima koji su snažno pogođeni krizom uzrokovanom bolešću COVID-19. U sklopu programa isplaćuje se 1 000 EUR mjesečno u razdoblju od najviše 24 mjeseca i osigurava se još jedna naknada za zapošljavanje čiji se iznos s vremenom smanjuje. **Francuska** je u prosincu 2020. proširila pilot-projekt *territoires zéro chômeurs* kako bi dodatno integrirala dugotrajno nezaposlene osobe. Mjera *CDI inclusion* u sklopu tog projekta posebno je usmjerena na radnike starije od 57 godina putem prilagođenih ugovora na neodređeno vrijeme. Projekt je proširen na pedeset novih zona na razdoblje od dodatnih pet godina. **Austrija** je odobrila dodjelu financijskih sredstava za potporu integraciji dugotrajno nezaposlenih osoba na tržište rada te bolje savjetovanje i potporu javne službe za zapošljavanje, uključujući mjere za unapređivanje vještina koje se financiraju u okviru plana za oporavak i otpornost. **Danska** je u svibnju 2021. postigla sporazum o dodjeli 159 milijuna DKK (otprilike 21 milijun EUR) za rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti i potporu integraciji nezaposlenih osoba na tržište rada, posebno tražitelja posla starijih od 50 godina.

Države članice uvele su nove (uglavnom privremene) mjere ili proširile postojeće kako bi ojačale svoje sustave naknada za nezaposlene u skladu s 13. načelom stupa o naknadama za nezaposlene. Od kolovoza 2020. **Danska** je uvela privremenu mjeru za isplatu viših naknada za nezaposlene (do 110 %) niskokvalificiranim tražiteljima posla koji započinju tečaj za strukovno osposobljavanje. U sklopu niza privremenih mjera za ublažavanje negativnog učinka pandemije **Portugal** je u studenome 2020. prilagodio formulu za izračun naknada za nezaposlene u situacijama kad je jamstveni rok za ostvarivanje prava na naknadu skraćen te je privremeno obustavio obvezu isključivosti (čime je omogućeno samozapošljavanje uz primanje naknade za nezaposlene). **Portugal** je u prosincu 2020. za dodatnih šest mjeseci produljio trajanje prava na naknade za nezaposlene koja istječu 2021. **Belgija** je obustavila postupno smanjenje naknada za nezaposlene do kraja rujna 2021. i zamrzнула naknade na razini na koju je korisnik imao pravo u travnju 2020. U svibnju 2021. **Španjolska** je donijela program isplate privremenih naknada za nezaposlene do rujna 2021. (u vrijednosti 776 EUR) za umjetnike koji su prethodno uplaćivali doprinose za program za nezaposlene (četiri do šest mjeseci za doprinos od najmanje 20 odnosno 55 dana 2019.). **Estonija** je odobrila reformu kojom se od 2021. znatno povećava visina naknade za nezaposlene. Od 1. kolovoza 2020. neto stopa zamjene naknade za osiguranje za slučaj nezaposlenosti povećana je s 50 % na 60 % prethodne zarade u prvih stotinu dana razdoblja nezaposlenosti. Planom za oporavak i otpornost predviđa se mehanizam povećanja maksimalnog trajanja isplate naknada za nezaposlene u slučaju visoke stope nezaposlenosti. U **Litvi** se radnici koji prestanu primati naknade nakon zaposlenja mogu lakše prijaviti za naknadu za nezaposlene ako ponovno ostanu bez posla. Slovačka je dvaput produljila maksimalno trajanje isplate naknada za nezaposlenost, s 4. travnja na 31. kolovoza 2020. i s 19. ožujka na 31. svibnja 2021.

Neke od mjera donesenih u vezi sa sustavima naknada za nezaposlene osmišljene su kako bi se poboljšao položaj određenih skupina stanovništva. Luksemburg je zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19 donio privremenu mjeru kojom se posebni program skraćenog radnog vremena produljuje do lipnja 2021. Visina naknade koja se isplaćuje za djelomičnu nezaposlenost prema Zakonu o radu ne može biti niža od iznosa minimalne plaće za nekvalificirane radnike. **Italija** je 2020. i 2021. odobrila privremene odredbe za obustavu postupnog smanjenja naknada za nezaposlene i proširenje kategorija potencijalnih korisnika. U prosincu 2020. odobrila je i privremenu potporu dohotku u iznosu od 500 EUR neto mjesečno za nezaposlene žene ili žene s jednim dohotkom s uzdržavanom djecom. Mjera ostaje na snazi do 2023. i na nju će se utrošiti najviše 5 milijuna EUR godišnje. **Latvija** je u travnju 2021. produljila razdoblje isplaćivanja privremene potpore u iznosu od 180 EUR s četiri na šest mjeseci za primatelje koji su izgubili pravo na naknadu za nezaposlene, što je uvedeno u ožujku 2020. U prosincu 2020. **Latvija** je uvela privremenu naknadu za nezaposlene (500 EUR u prva dva mjeseca i 375 EUR u posljednja dva) za mlade osobe koje su diplomirale i prijavljene su kao nezaposlene. Obje mjere prestale su vrijediti 30. lipnja 2021. Osim toga, privremena naknada nadopunjena je trajnom mjerom za najviše dvokratno produljenje naknade za nezaposlene i punim pokrivanjem ostalih naknada (tj. naknada za invalidnost). Obje skupine potencijalnih korisnika morale su biti prijavljene u javnoj službi za zapošljavanje i sudjelovati u aktivnim politikama tržišta rada. **Austrija** je izmijenila Zakon o osiguranju za slučaj nezaposlenosti kako bi osigurala privremenu potporu zaposlenim roditeljima s djecom u dobi do 14 godina ili djecom s teškoćama u razvoju (bez dobne granice). Tom mjerom, produljenom do srpnja 2021., obuhvaćeni su i skrbnici starijih osoba. **Austrija** je donijela i privremene mjere potpore radnicima u kulturnom i kreativnom sektoru koji su izgubili prihod uz jednokratne subvencije u rasponu od 1 000 do 3 500 EUR, ovisno o slučaju. U kolovozu 2020. **Irska** je izmijenila postojeći regulatorni okvir kako bi osigurala privremene naknade za nezaposlene onima koji su izgubili posao zbog pandemije, pri čemu se razine naknada prilagođavaju u valovima.

Države članice prilagođavaju svoje regulatorne okvire kako bi osigurale primjerenost i obuhvaćenost naknadama za nezaposlene te uzele u obzir i zahtjeve za stjecanje prava. **Finska** je u travnju 2020. uvela mjeru za ublažavanje uvjeta za stjecanje prava na naknade za nezaposlene, posebno za tražitelje posla koji sudjeluju u programima kratkoročnog obrazovanja. Očekuje se da će se smanjiti i radno opterećenje javne službe za zapošljavanje i osigurati da se sredstva dodijele onima kojima su najpotrebnija. Mnoge od tih olakšica istekle su u siječnju 2021., ali je trajanje nekih iznimaka produljeno tijekom 2021., uključujući u nekim slučajevima do kraja 2022. **Italija** je financirala privremene naknade za dohodak za sezonske radnike, radnike s ugovorima o radu s prekidima i samozaposlene osobe. **Estonija** je izmijenila postojeće propise kako bi od siječnja 2021. povećala razinu naknada za nezaposlene s 35 % na 50 % minimalne mjesečne plaće. Nakon što je u svibnju 2021. okončala privremeno produljenje redovitih naknada za nezaposlene, **Grčka** planira širu reformu postojećih programa naknada za nezaposlene. Cilj je poboljšati primjerenost i obuhvaćenost naknadama, potaknuti brži povratak na tržište rada i otkloniti čimbenike koji odvrćaju od razvoja vještina. **Malta** je u završnoj fazi javne nabave kako bi provela nacionalnu studiju u kojoj će ocijeniti primjerenost i obuhvat naknada za nezaposlenost, koja bi trebala biti dovršena do drugog tromjesečja 2022.

Neke su države članice donijele nove propise ili izmijenile postojeće kako bi potaknule slobodno kretanje radnika uz istovremenu zaštitu prava radnika. **Rumunjska** je u travnju 2021. odobrila nove zakonske odredbe kojima se povećava razina zaštite rumunjskih građana koji rade u inozemstvu utvrđivanjem novih obveza za agencije za zapošljavanje, bez obzira na matičnu zemlju (Rumunjska ili druga država članica). U travnju 2021. **Finska** je izmijenila postojeći pravni okvir o uvjetima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu sezonskog rada. Cilj je te mjere smanjenje administrativnog opterećenja za poslodavce i strane sezonske radnike, a dopunjena je dodatnim izmjenama koje su stupile na snagu u listopadu 2021. i kojima se želi spriječiti i otkriti nepoštena radna praksa. U lipnju 2021. **Luksemburg** je produljio porezne sporazume s **Belgijom** i **Francuskom** za zapošljavanje prekograničnih radnika koji trenutačno rade na daljinu, koji su potom dodatno produljeni do 31. prosinca odnosno 15. studenoga. Sporazum između **Luksemburga** i **Njemačke** može se obnoviti na mjesečnoj osnovi.

Nekoliko država članica prilagodilo je svoje okvire za uključivanje socijalnih partnera i kolektivno pregovaranje u skladu s osmim načelom stupa o socijalnom dijalogu i uključenosti radnika. U veljači 2021. **Francuska** je donijela novi pravni okvir za kolektivno pregovaranje u javnom sektoru, što uključuje definiranje klauzula otvorenih za pregovore, kao što je naukovanje, i provedbu politika naknada. **Francuska** je u travnju 2021. donijela reformu radi jačanja socijalnog dijaloga u ekonomiji platformi organiziranjem izbora te imenovanjem predstavnika i nacionalnog tijela nadležnog za organizaciju izbora. **Cipar** je u srpnju 2021. organizirao konvenciju Savjetodavnog odbora za rad kako bi se sa socijalnim partnerima razgovaralo o nizu velikih nacionalnih reformi za osiguravanje djelotvornog funkcioniranja mehanizama za kolektivno pregovaranje i uzajamnih sporazuma te za prevenciju i rješavanje industrijskih sporova. **Grčka** je ažurirala okvir o kolektivnom radnom pravu, uspostavila je digitalni registar sindikata, regulirala pravo na štrajk i do 33 % povećala minimalnu razinu usluga tijekom štrajka za javna poduzeća. **Španjolska** u okviru plana za oporavak i otpornost planira poboljšati funkcioniranje kolektivnog pregovaranja izmjenom relevantnih zakonskih propisa i pregovaračke strukture radi veće reprezentativnosti pregovaračkih strana, obogaćivanja sadržaja dijaloga i poboljšanja pravne sigurnosti u njegovoj provedbi i učincima. Kao dio reformi predloženih u planu za oporavak i otpornost **Rumunjska** planira izmijeniti zakonodavni okvir kako bi poboljšala funkcioniranje socijalnog dijaloga. U **Portugalu** je računanje rokova razdoblja isteka povezanih s produženjem kolektivnih ugovora privremeno i iznimno obustavljeno na dvije godine kako bi se spriječili nedostaci u pokrivenosti kolektivnog pregovaranja. Osim toga, kao dio plana za oporavak i otpornost te zemlje predviđeno je nekoliko mjera za promicanje kolektivnog pregovaranja u okviru programa za dostojanstven rad.

2.4. Smjernica br. 8: Promicanje jednakih mogućnosti za sve, poticanje socijalne uključenosti te suzbijanje siromaštva

U ovom odjeljku razmatra se provedba smjernice za zapošljavanje br. 8 u okviru koje se državama članicama preporučuje da promiču jednake mogućnosti za sve, potiču socijalnu uključenost i bore se protiv siromaštva, u skladu s načelima stupa br. 2 (rodna ravnopravnost), 3 (jednake mogućnosti), 11 (skrb o djeci i potpora djeci), 12 (socijalna zaštita), 14 (minimalni dohodak), 15 (dohodak u starosti i mirovine), 16 (zdravstvo), 17 (uključenost osoba s invaliditetom), 18 (dugotrajna skrb), 19 (stanovanje i pomoć beskućnicima) i 20 (dostupnost osnovnih usluga). Odjeljak 2.4.1. sadržava analizu ključnih pokazatelja, a odjeljak 2.4.2. informacije o mjerama politike država članica u području sustava socijalne zaštite i socijalne uključenosti.

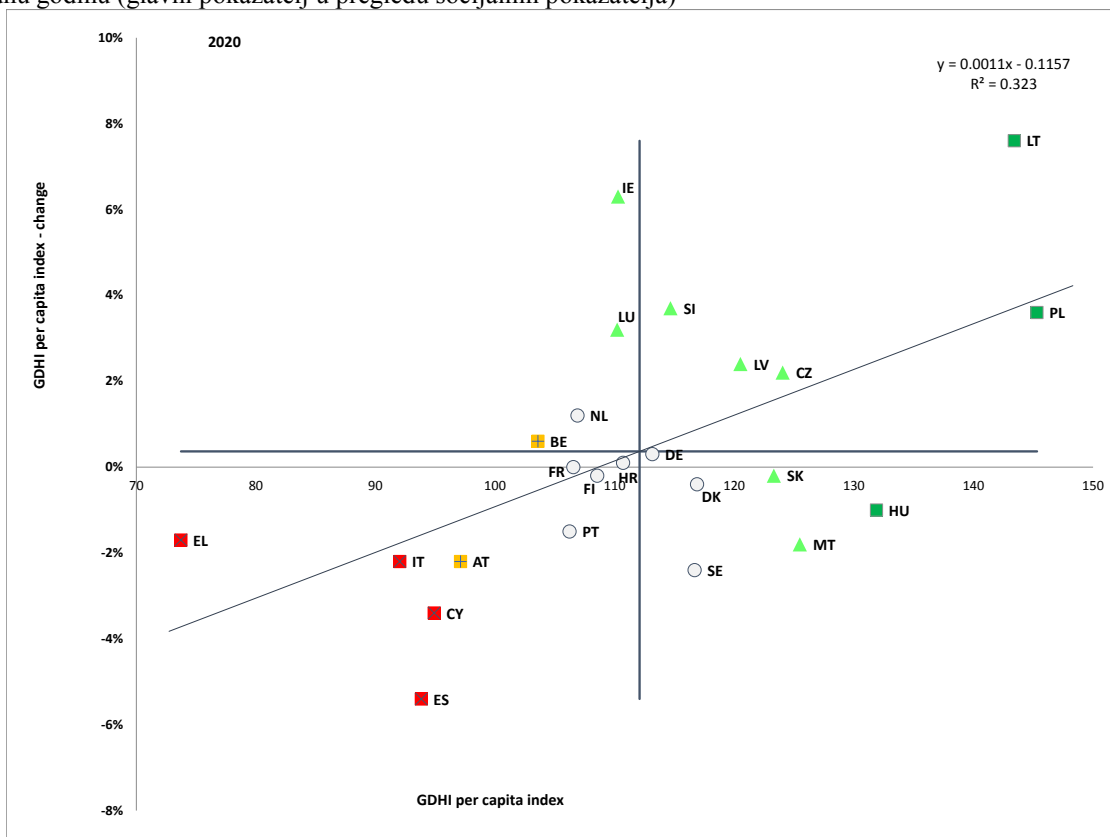
2.4.1. Ključni pokazatelji

Unatoč krizi uzrokovanoj bolešću COVID-19 bruto raspoloživi dohodak kućanstva (GDHI) po stanovniku u državama članicama u prosjeku je ostao stabilan 2020. Daleko najveći porast zabilježen je u Litvi, a slijede je Irska i Poljska – vidjeti sliku 2.4.1. Najveći pad zabilježen je u Španjolskoj, a slijede Cipar i Švedska. Velika većina zemalja EU-a ipak je pokazala mnogo manje varijacija. Kao što je objašnjeno u odjeljku 2.1.1., razlike ovog pokazatelja među državama članicama odraz su, među ostalim, sektorskih razlika u učinku krize uzrokovane bolešću COVID-19, kao i različitog obuhvata programa potpore dohotku i funkcioniranja automatskih stabilizatora. U nekim državama članicama realni bruto raspoloživi dohodak po stanovniku i dalje je ispod vrijednosti zabilježenih u 2008., zbog čega im je dodijeljen status „potrebno praćenje” (Austrija²³³) ili „kritično stanje” (Grčka, Italija, Španjolska i Cipar).

²³³ Belgija isto tako ima status „potrebno praćenje”, ali njezin GDHI po stanovniku premašuje razinu iz 2008.

Slika 2.4.1.: Unatoč krizi uzrokovanoj bolešću COVID-19 bruto raspoloživi dohodak kućanstva (GDHI) po stanovniku u državama članicama općenito je ostao stabilan 2020.

Rast realnog bruto raspoloživog dohotka kućanstva po stanovniku (2008. = 100) u 2020. i promjena u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za BG, EE i RO.

Izvor: Eurostat, [tepsr_wc310].

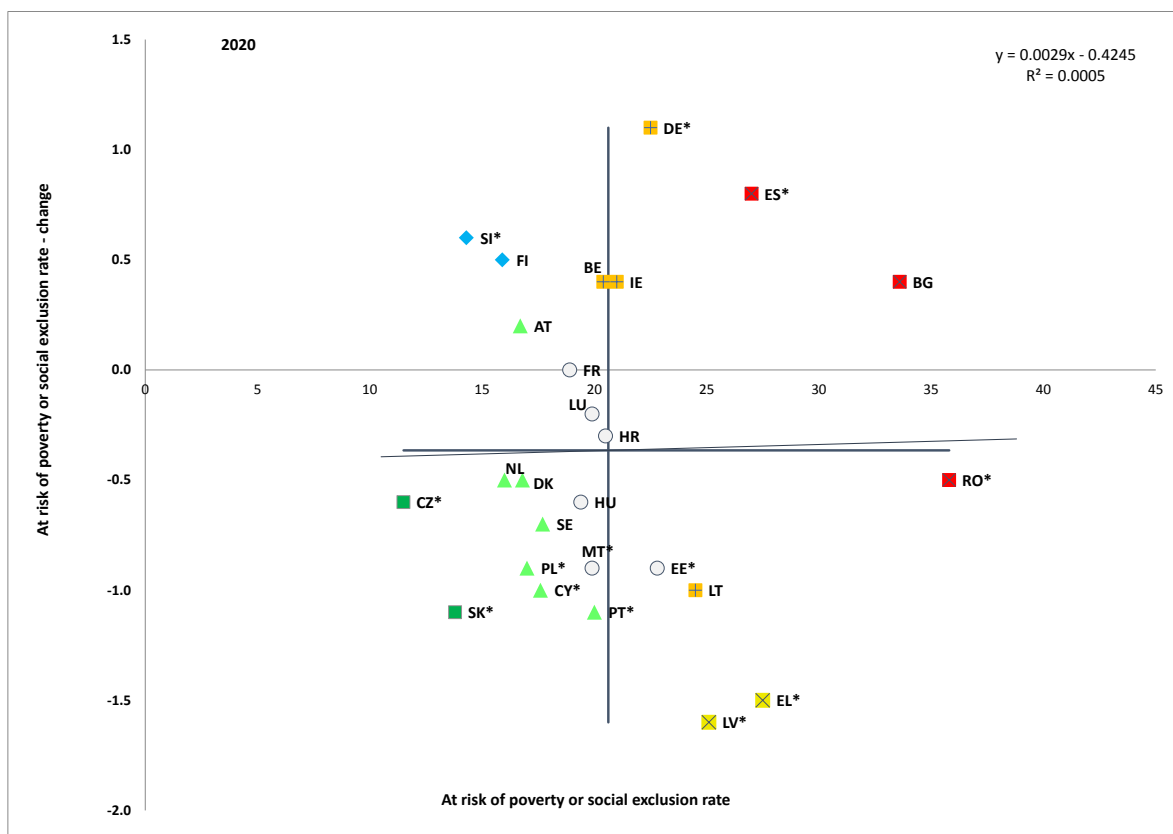
Udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE) 2020. ostao je uglavnom stabilan ili se smanjio u većini država članica, no i dalje postoje znatne razlike.

Komisija je za glavni cilj Akcijskog plana za europski stup socijalnih prava za 2030. odredila smanjenje broja osoba u skupini AROPE za 15 milijuna. Rumunjska, Bugarska, Grčka i Španjolska imale su najviše stope AROPE (35,8 %, 33,6 %, 27,5 % odnosno 27 %) u 2020., a Češka, Slovačka, Slovenija i Finska imale su najniže (11,5 %, 13,8 %, 14,3 % odnosno 15,9 %). Među zemljama s visokim stopama Rumunjska je zabilježila blagi pad (od 0,5 postotnih bodova) na 35,8 %, dok su Bugarska i Španjolska zabilježile blagi porast (0,4 odnosno 0,8 postotnih bodova), ali je prema metodologiji pregleda socijalnih pokazatelja situacija i dalje „kritična” u tim državama. Zemlje koje imaju status „potrebno praćenje” su Litva zbog relativno visoke razine, a Njemačka, Belgija i Irska zbog relativno velikih promjena pokazatelja (vidjeti sliku 2.4.2.).²³⁴ Najveći pad stope AROPE zabilježen je u Latviji (1,6 postotnih bodova, na 25,1 %), čime je nastavljen raniji trend smanjenja s i dalje visoke razine. Među onima s najnižim stopama AROPE, Slovačka bilježi dodatno poboljšanje, za 1,1 postotni bod, na 13,8 %, a Češka za 0,6 postotnih bodova, na 11,5 %. Razlike u stopama AROPE velike su u europskim regijama, a njihov je raspon veći nego među državama članicama. Takve se razlike mogu pojaviti unutar jedne države članice, kao što su Španjolska i Italija – vidjeti sliku 8. u Prilogu 3.

²³⁴ Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju AROPE iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog, kako bi poboljšala kvalitetu temeljnih podataka nakon promjene pokazatelja AROPE u 2021. Ta je promjena pokazala da je AROPE podcijenjen kad se mjeri ranijom metodologijom i zbog toga dolazi do prekida u vremenskom nizu podataka. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih nizova, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost AROPE za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutačna analiza.

Slika 2.4.2.: Udio osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti ostao je stabilan ili se smanjio u većini država članica, no i dalje postoje znatne razlike

Udio stanovništva izložen riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (u %), razine iz 2020. i promjene u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za IT, a za FR, LV i PL dostupni su samo privremeni podaci. Prekid u vremenskom nizu za BE, IE i LU. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju AROPE iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih nizova, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost AROPE za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutna analiza. Definicija glavnog pokazatelja donekle se razlikuje od one njegova prethodnika [[ilc_peps01](#)] nakon revizija iz 2021.²³⁵ Statistički značajne promjene označene su zvjezdicom (*).

Izvor: Eurostat, [[tepsr_lm410](#)].

²³⁵ Razlog je zamjena prethodne sastavnice „stopa teške materijalne oskudice” novom, „stopa teške materijalne i socijalne oskudice”. Detaljne informacije dostupne su na odgovarajućim [internetskim stranicama Eurostata](#). Osim toga, obuhvat pokazatelja „osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada” promijenjen je s dobne skupine 0 – 59 godina 2019. na skupinu 0 – 64 godine 2020.

Brze vladine intervencije pomogle su u ublažavanju učinaka pandemije na rizik od dohodovnog siromaštva i teške materijalne i socijalne oskudice te na udio osoba koje žive u kućanstvima u kojima gotovo nema zaposlenih. Pokazatelj stope rizika od siromaštva (AROP) za 2020. (na temelju istraživanja EU-SILC i u odnosu na razine dohotka 2019.) ostao je prilično stabilan za sve države članice (vidjeti gornje polje na slici 2.4.3.). Prema brzim procjenama Eurostata (koje se odnose na dohodak u 2020.)²³⁶, u barem polovici država članica njegov je rast ograničen u usporedbi s 2019. (a blago je smanjen u Estoniji, Litvi, Finskoj, Rumunjskoj i Češkoj). Ipak, blagi se porast procjenjuje za Grčku, Španjolsku, Hrvatsku, Sloveniju i u manjoj mjeri Italiju. Stopa teške materijalne i socijalne oskudice²³⁷ ostala je općenito stabilna 2020., no uz neznatnu konvergenciju. Nekoliko je zemalja (Litva, Slovačka, Poljska i Grčka) zabilježilo neznatno smanjenje, a druge bilježe stabilnost ili blagi porast (Španjolska, Bugarska i Rumunjska). Udio osoba koje žive u kućanstvima u kojima gotovo nema zaposlenih ostao je stabilan (u odnosu na stanje zaposlenosti u 2019.)²³⁸, što je odraz nastojanja da se mjerama politike ograniči gubitak radnih mjesta. Valja istaknuti da su pozitivne iznimke Slovačka, Cipar i Portugal (s padom od dva, 1,3 odnosno 1,2 postotna boda), dok je porast zabilježen u Francuskoj i Njemačkoj (1,7 odnosno 1,2 postotna boda).

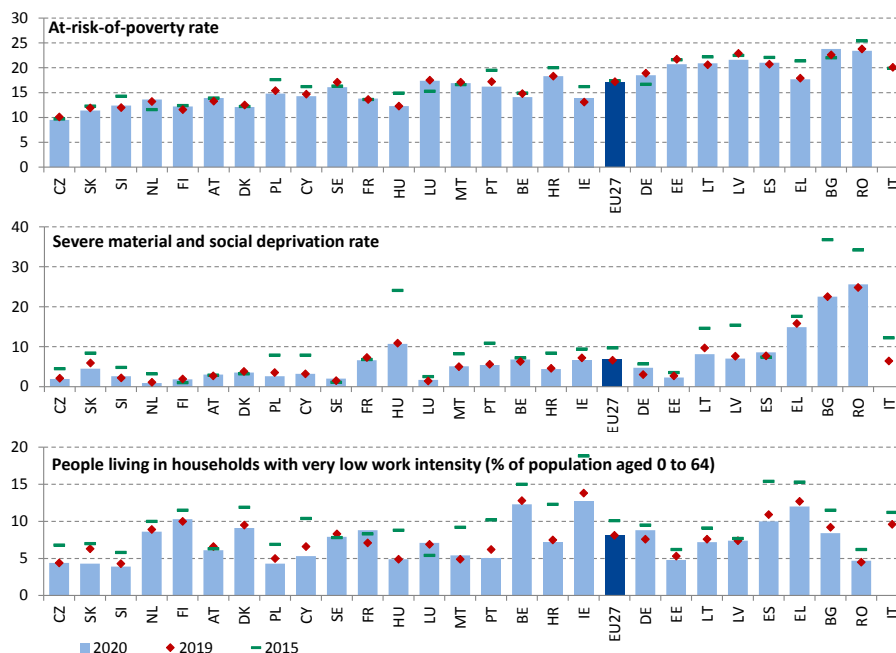
²³⁶ Objavljeno u srpnju 2021., dostupno na [internetskim stranicama Eurostata](#). Pristupljeno 16. rujna 2021. Razmatraju se samo statistički značajne promjene. Procjene nisu dostupne za Maltu, a raščlambe nedostaju za Francusku i Rumunjsku.

²³⁷ Pokazatelj „stopa teške materijalne i socijalne oskudice” zamjenjuje pokazatelj „stopa teške materijalne oskudice” kao sastavnicu stope AROPE, čime se uvodi prošireni skup stavki povezanih s oskudicom. Novi skup stavki naveden je u [Eurostatovu pojmovniku](#), a dodatne informacije dostupne su u [napomeni o podskupini pokazatelja Odbora za socijalnu zaštitu](#).

²³⁸ Kućanstva u kojima su punoljetne osobe (u dobi od 18 do 64 godine, isključujući studente u dobi od 18 do 24 godine i osobe koje su u mirovini prema vlastitoj procjeni ekonomskog statusa ili koje primaju bilo kakvu mirovinu (osim obiteljske), kao i osobe u dobnoj skupini 60 – 64 godine koje su neaktivne i žive u kućanstvu u kojem su glavni prihod mirovine) radile manje od 20 % ukupnog zajedničkog potencijalnog radnog vremena tijekom prethodnih 12 mjeseci.

Slika 2.4.3.: Poboljšanja u sastavnicama stope AROPE od 2015. održala su se i za vrijeme krize u gotovo svim državama članicama zahvaljujući intervencijama politike

Sastavnice glavnog pokazatelja stope rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (u %, 2015., 2019. i 2020.)

Napomena: pokazatelji su rangirani prema stopama AROPE u 2020. Podaci za IT nisu dostupni. Pokazatelj „stopa teške materijalne i socijalne oskudice” zamjenjuje prethodnu sastavnicu „stopa teške materijalne oskudice”. Obuhvat pokazatelja „osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada” promijenjen je s dobne skupine 0 – 59 godina 2019. na skupinu 0 – 64 godine 2020. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju AROPE i njegovim sastavnicama iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih serija, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost AROP za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutačna analiza.

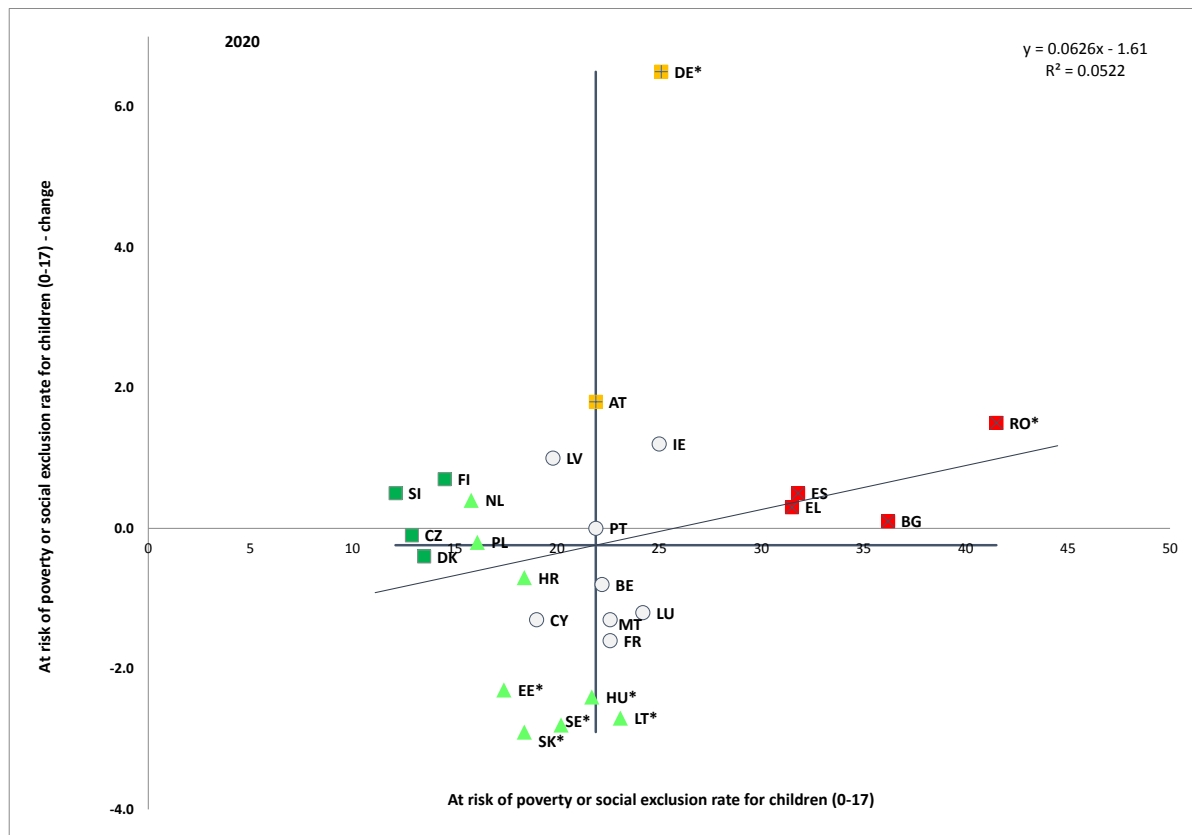
Izvor: Eurostat, [tessi010, tepsr_lm420, tepsr_lm430].

Stopa izloženosti djece (u dobi od 0 do 17 godina) riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u prosjeku je ostala stabilna 2020., uz i dalje znatne varijacije među zemljama. Podaci iz istraživanja i Eurostatove brze procjene pokazuju da su 2020. stopa AROPE za djecu i njezine sastavnice bile relativno stabilne. Stopa AROPE za djecu smanjila se između 2019. i 2020. za više od 0,5 postotnih bodova u 11 država članica, a najizraženija smanjenja zabilježena su u Slovačkoj, Švedskoj i Litvi (za oko tri postotna boda). S druge strane, povećala se u 11 država članica, s najvećim povećanjem u Njemačkoj (6,5 postotnih bodova), Austriji (1,8 postotnih bodova) i Rumunjskoj (1,5 postotnih bodova). U pregledu socijalnih pokazatelja za Rumunjsku, Grčku, Španjolsku i Bugarsku označeno je „kritično stanje”. Osim toga, Rumunjska, Austrija i Španjolska bilježe znatno veće razine siromaštva za djecu nego za cjelokupno stanovništvo (5,7 postotnih bodova, 5,2 postotna boda odnosno 4,8 postotnih bodova). Djeca koja odrastaju u siromaštvu ili socijalnoj isključenosti imaju manje šanse da će ostvariti dobre obrazovne rezultate, biti dobrog zdravlja i kasnije u životu ostvariti svoj puni potencijal. Kao što je istaknuto u okviru za utvrđivanje referentnih vrijednosti skrbi za djecu i potpore djeci, trajna stopa siromaštva i dalje je viša među djecom nego među ostatkom stanovništva, a učinak socijalnih transfera na siromaštvo djece u nekim je državama članicama znatno niži od prosjeka EU-a (npr. Španjolska, Rumunjska, Malta, Italija, Bugarska i Portugal)²³⁹. U nekim je državama članicama stopa AROPE za djecu koju odgaja samohrani roditelj ili koja se odgajaju u obitelji s više od troje djece ili za djecu migrantskog ili romskog podrijetla dva do tri puta viša nego za ostalu djecu.

²³⁹ U ovoj se analizi ne uzimaju u obzir socijalni transferi u naravi, među ostalim besplatan rani i predškolski odgoj i obrazovanje, besplatno obrazovanje i besplatna zdravstvena skrb.

Slika 2.4.4.: Udio djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti uglavnom je konstantan, ali prisutne su znatne varijacije među zemljama EU-a

Udio djece (u dobi do 17 godina) izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (u %), razine iz 2020. i promjene u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za IT, a za FR, LV i PL dostupni su samo privremeni podaci. Prekid u vremenskom nizu za BE, IE i LU. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju AROPE iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih nizova, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost AROPE za djecu za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutna analiza. Statistički značajne promjene označene su zvjezdicom (*).

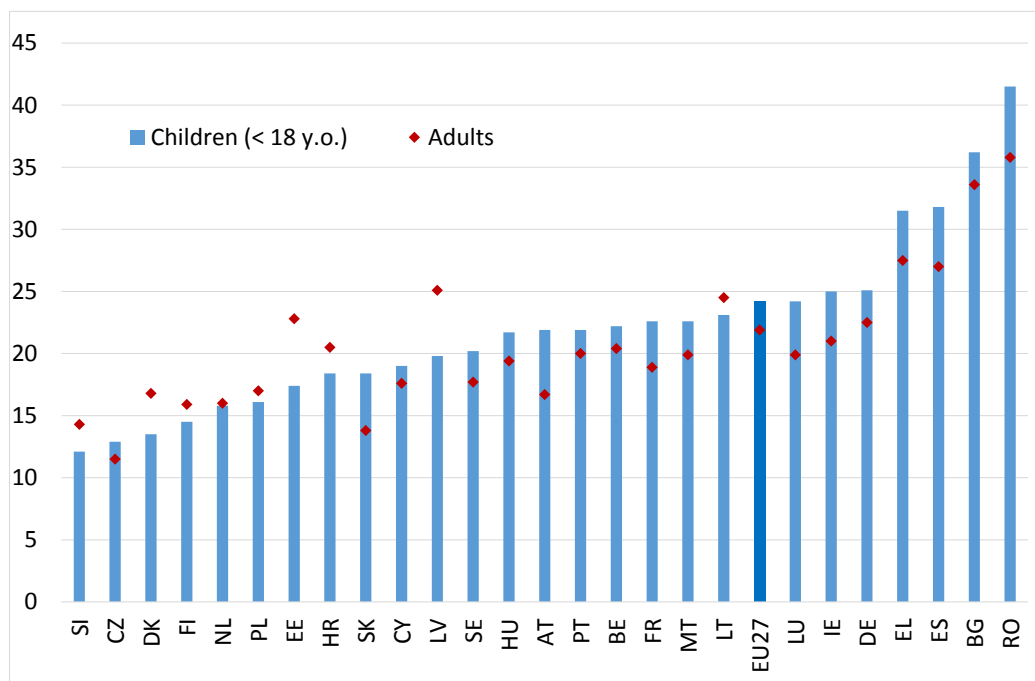
Izvor: Eurostat, [tepsr_lm412].

Okvir 4. o europskom stupu socijalnih prava: **Suzbijanje socijalne isključenosti i pružanje potpore djeci**

Europski stup socijalnih prava obuhvaća niz načela relevantnih za dobrobit i razvoj djece. Prema 11. načelu (skrb o djeci i potpora djeci) djeca imaju pravo na pristupačan i kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje te na zaštitu od siromaštva. Djeca u nepovoljnom položaju imaju pravo na posebne mjere za poticanje jednakih mogućnosti. Prvim načelom (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje) potvrđuje se pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, a trećim načelom (jednake mogućnosti) pravo na jednako postupanje i mogućnosti u pogledu socijalne zaštite, obrazovanja i pristupačnosti javno dostupnih proizvoda i usluga.

Unatoč svemu, broj djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u EU-u i dalje je visok. U EU-u takve je djece 2020. bilo 19,6 milijuna (24,2 %). U većini država članica djeca su više izložena siromaštvu nego odraslo stanovništvo (vidjeti grafikon). U Akcijskom planu za europski stup socijalnih prava predlaže se smanjenje broja djece izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti za najmanje 5 milijuna do 2030.

Udio djece (u dobi od 0 do 17 godina) izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROE) u odnosu na odrasle osobe (starije od 18 godina), (u %, 2020.)

Napomena: podaci nisu dostupni za IT. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju AROPE iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih nizova, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost AROPE za djece za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutačna analiza.

Izvor: Eurostatov pokazatelj [[ilc_peps01n](#)].

Kvalitetan rani i predškolski odgoj i obrazovanje posebno su važni kako bi se premostile razlike u obrazovnim rezultatima djece u nepovoljnom položaju tijekom života i omogućilo sudjelovanje njihovih roditelja na tržištu rada, čime se povećavaju prihodi kućanstava. U EU-u je u prosjeku 35,3 % djece mlađe od tri godine i 89,6 % djece u dobi od tri godine do obvezne minimalne dobi za polazak u školu bilo upisano u programe skrbi o djeci koje pružaju službene institucije 2019. Međutim, u nekim državama članicama te su brojke bile ispod 10 % odnosno 60 % za te dvije skupine (vidjeti poglavlje 2.2.1.).

Preporukom Vijeća od 14. lipnja 2021. uspostavljeno je europsko jamstvo za djecu za sprječavanje i suzbijanje socijalne isključenosti djece tako što im je zajamčen pristup nizu ključnih usluga. Vijeće je pozvalo države članice da djeci u kategoriji AROPE osiguraju besplatan i djelotvoran pristup zdravstvenoj skrbi, ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (vidjeti odjeljak 2.2.1.), obrazovanju i školskim aktivnostima te barem jednom zdravom obroku svaki školski dan, kao i djelotvoran pristup zdravoj prehrani i odgovarajućem stanovanju. Europsko jamstvo za djecu ključan je element sveobuhvatne strategije EU-a o pravima djeteta.²⁴⁰ Države članice trebaju do 15. ožujka 2022. dostaviti Komisiji nacionalne akcijske planove o provedbi preporuke koji obuhvaćaju razdoblje do 2030. U preporuci se predviđaju razrađeni postupci upravljanja i praćenja, uključujući dvogodišnja izvješća država članica i izvješće Komisije Vijeću pet godina nakon njezina donošenja. U listopadu 2021. Odbor za socijalnu zaštitu dogovorio je okvir za utvrđivanje referentnih vrijednosti u području skrbi za djecu i potpore djeci, u sklopu kojega su utvrđeni pokazatelji ishoda i uspješnosti, kao i niz kontekstnih informacija (pojednosti su navedene u odjeljku 1.4.).

²⁴⁰ Doneseno 24. ožujka 2021., dostupno [putem interneta](#). Uz aspekt socioekonomske uključenosti, zdravlja i obrazovanja, koji je obuhvaćen europskim jamstvom za djecu, strategija je podijeljena u još pet tematskih područja: sudjelovanje djece u političkom i demokratskom životu, borba protiv nasilja nad djecom i osiguravanje zaštite djece, pravosuđe prilagođeno djeci, digitalno i informacijsko društvo te globalna dimenzija.

Faza III. pripremnog djelovanja za jamstvo za djecu rezultirala je pilot-mjerama politike UNICEF-a u četiri države članice. U **Bugarskoj** je u sklopu programa kućnih posjeta više od 2 600 obitelji s malom djecom primalo potporu od listopada 2020. do srpnja 2021. Cilj je bio osigurati skrb za djecu u dobi do tri godine i trudnice. Patronažno osoblje osposobljeno je za rani razvoj djece i sudjelovanje očeva u odgoju. U **Grčkoj** su savjetovanja s različitim dionicima, uključujući djecu, pridonijela izradi nacionalnog akcijskog plana za provedbu reformi u području skrbi za djecu. U regiji Atici pilot-projektom će se pružiti potpora djeci u pet ustanova kako bi se reintegrirala u svoje biološke obitelji ili smjestila u druge službe za pružanje usluga skrbi u obitelji i zajednici. U **Italiji** je u višim razredima srednjih škola održano 13 digitaliziranih kampova inovacija i kreativnosti, u kojima je sudjelovalo više od 1 400 učenika. U **Hrvatskoj** je Centar za socijalnu skrb dobio potporu za proširenje programa potpore roditeljstvu kojim je obuhvaćeno više od stotinu korisnika.

Dubina siromaštva neznatno je porasla 2019. u odnosu na 2018. Jaz siromaštva²⁴¹ nije se smanjio, a ponekad se čak i neznatno povećao (SILC 2020.). Bila je najviša (iznad 25 %) u Mađarskoj, Rumunjskoj, Njemačkoj, Španjolskoj, Latviji, Bugarskoj, Hrvatskoj i Grčkoj. U Mađarskoj se drugu godinu zaredom povisila, i to u znatnoj mjeri (7,4 postotna boda). Porast je zabilježen i u zemljama s ispodprosječnim razinama (u Francuskoj za pet postotnih bodova, a u Portugalu za dva postotna boda). U ostalim državama članicama ostala je uglavnom stabilna unatoč općem poboljšanju socioekonomske situacije prije pandemije (osim Luksemburga i Litve, u kojima je zabilježen pad od 6,9 postotnih bodova odnosno 2,8 postotnih bodova). Siromaštvo je veće među osobama koje žive u kućanstvima u kojima gotovo nema zaposlenih²⁴² i 2019. na razini EU-a iznosilo je oko 40 % za populaciju od 18 do 64 godine. U toj skupini Rumunjska, Italija, Bugarska, Latvija i Slovačka bilježe najveći jaz siromaštva (iznad 50 %), a većina njih i određeno pogoršanje. Pokazatelj je niži od 20 % u Nizozemskoj, Finskoj i Irskoj. Najveći porast zabilježen je u Mađarskoj (+14,9 postotnih bodova). Visoke stope ukazuju na probleme povezane s prikladnosti naknada i obuhvaćenosti naknadama.

²⁴¹ Označava razliku između medijana dohotka osoba izloženih riziku od siromaštva i praga siromaštva. Eurostat, pokazatelj [[ilc_lil1](#)]. Dobna skupina: ukupno. Pokazatelj se temelji na podacima o dohotku iz prethodne godine, dakle vrijednosti iz 2020. služe za opis stanja u 2019.

²⁴² Pokazatelj izračunava Eurostat (neobjavljeno) kao razliku između medijana ekvivalentnog ukupnog neto dohotka osoba (čiji je ekvivalentni raspoloživi dohodak ispod praga rizika od siromaštva i koje žive u kućanstvu s vrlo niskim intenzitetom rada) i praga rizika od siromaštva, izraženu kao postotak praga rizika od siromaštva. Taj prag iznosi 60 % nacionalnog medijana ekvivalentnog raspoloživog dohotka svih osoba u zemlji i ne odnosi se na EU u cjelini.

Bilo je vjerojatnije da će osobe s invaliditetom, posebice žene i radno sposobne osobe, 2020. pripadati skupini AROPE. U 2020. u EU-u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti bilo je izloženo 28,9 % osoba s invaliditetom, u usporedbi s 19 % osoba bez invaliditeta, što je porast u odnosu na 28,4 % u 2019.²⁴³ Najviša je stopa bila u Bugarskoj (52,3 %), Estoniji (40,4 %), Latviji (39,3 %), Litvi (38,7 %) i Hrvatskoj (38,2 %), a najniža u Slovačkoj, Danskoj, Finskoj i Austriji (između 20,3 % i 22,3 %). Među osobama s invaliditetom riziku su više izložene žene (29,9 % naspram 27,7 % muškaraca), kao i osobe u dobi od 16 do 64 godine (34,3 % naspram 23,2 % za osobe starije od 65 godina). Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 imala je nerazmjerni učinak na osobe s invaliditetom i pogoršala postojeće rizike od isključenosti²⁴⁴, posebice u pogledu pristupa zdravstvenoj skrbi, obrazovanju, zapošljavanju i internetskim uslugama podrške, ponajprije za osobe koje žive u formalnim ustanovama²⁴⁵.

Udio osoba migrantskog podrijetla i Roma izloženih siromaštvu i socijalnoj isključenosti znatno je veći od prosjeka. U 2020. stope AROPE za osobe koje nisu rođene u EU-u bile su mnogo više (otprilike dvostruko) u usporedbi s onima za osobe rođene u tuzemstvu²⁴⁶ u državama članicama s najvišim razinama (53 % naspram 26,9 % u Grčkoj, 52,6 % naspram 21,3 % u Španjolskoj, 45,2 % naspram 20,4 % u Njemačkoj te 44,6 % naspram 15 % u Belgiji). Između 72 % i 80 % Roma u EU-u živi s dohotkom ispod nacionalnog praga rizika od siromaštva, a takvo je stanje dodatno pogoršano gubitkom radnih mjesta u pandemiji. Stanje je još lošije kad je riječ o djeci romskog podrijetla.²⁴⁷

²⁴³ Eurostatov pokazatelj [[hlth_dpe010](#)], na temelju EU-SILC-a, koji obuhvaća osobe u dobi od 16 i više godina. Prema konceptu globalnog pokazatelja ograničenja aktivnosti (GALI) smatra se da osobe imaju invaliditet ako imaju djelomična ili ozbiljna ograničenja aktivnosti.

²⁴⁴ Europska komisija, *Zaposlenost i socijalna kretanja u Europi 2021.*, lipanj 2021.

²⁴⁵ Svjetska zdravstvena organizacija, *Policy Brief: A Disability-Inclusive Response to COVID-19* (Sažetak politike: odgovor na bolest COVID-19 uz uključivanje osoba s invaliditetom), svibanj 2020.

²⁴⁶ Kao što pokazuju Eurostatovi pokazatelji [[ilc_peps06](#)], [[ilc_li33](#)] i [[ilc_iw16](#)], AROPE, AROP i AROP za zaposlene.

²⁴⁷ Vidjeti pojedinih i upućivanja u strateškom okviru EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma, SWD(2020) 530 final.

Energetsko siromaštvo nastavilo je opadati u cijelom EU-u, ali stanje je i dalje kritično za osobe ispod granice siromaštva. Udio osoba koje ne mogu održavati prikladnu toplinu doma dosegao je 8,2 % u 2020.²⁴⁸ Za osobe s dohotkom ispod granice siromaštva taj je udio 2020. dosegao 20,1 %, što je znatno više od 5,8 % za osobe s dohotkom iznad praga. Cjenovna pristupačnost poseban je problem u nekim državama članicama u južnoj i istočnoj Europi, prvenstveno Bugarskoj, Litvi, Cipru, Portugalu i Grčkoj. Više cijene energenata uzrokuju rizik od povećanja energetske siromaštva. Komisija je 13. listopada 2021. donijela Komunikaciju o suočavanju s rastom cijena energije²⁴⁹, u kojoj je predstavljen paket mjera za rješavanje neposrednog utjecaja (trenutačnog) naglog rasta cijena i daljnje jačanje otpornosti na buduće cjenovne šokove. Kao što je najavljeno u paketu „Spremni za 55 %”, Komisija radi osiguravanja pravednog prelaska na klimatsku neutralnost namjerava do kraja 2021. iznijeti prijedlog za preporuku Vijeća s daljnjim smjernicama državama članicama o tome kako se pozabaviti socijalnim i radnim aspektima zelene tranzicije²⁵⁰. Potrebno je pažljivo pratiti promjenu cijena energenata i njihov učinak na distribuciju i s vremenom prema potrebi uspostaviti mehanizme kompenzacije.

²⁴⁸ Prema Eurostatovu pokazatelju [[ilc_md01](#)]. Napomena: naznačen je prekid u vremenskom nizu za prosjek EU-a te za Belgiju, Njemačku, Irsku i Luksemburg 2020.

²⁴⁹ Komunikacija Komisije naslovljena „Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije”, COM/2021/660 final.

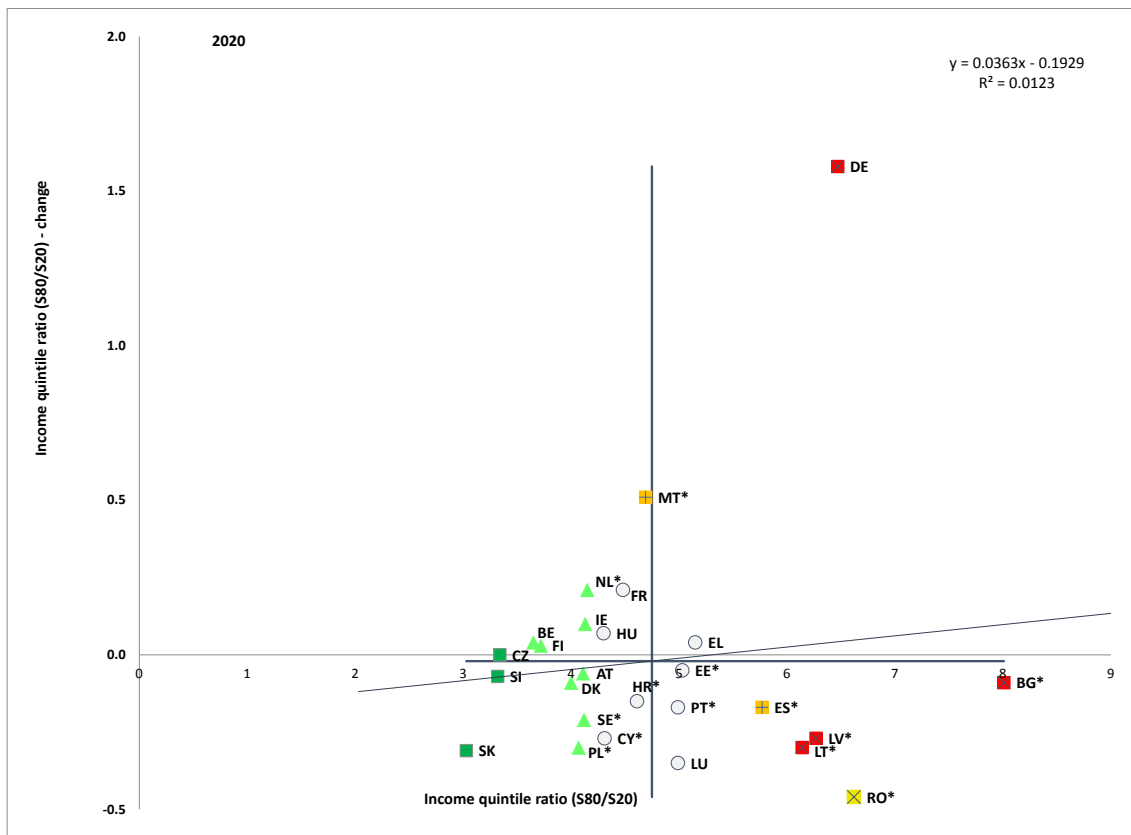
²⁵⁰ Inicijativa je najavljena u krovnoj komunikaciji „Spremni za 55 %” (COM/2021/550 final) i u uvodnoj izjavi 18. Prijedloga o osnivanju Socijalnog fonda za klimatsku politiku (COM/2021/568 final).

Dohodovna nejednakost bila je stabilna ili se čak smanjila u većini država članica prije krize uzrokovane bolešću COVID-19. Podaci iz istraživanja pokazuju da je u EU-u udio dohotka onih 20 % koji su u vrhu raspodjele dohotka bio u prosjeku gotovo pet puta veći od udjela najnižih 20 % u 2019. (referentna godina pokazatelja dohotka) – vidjeti sliku 2.4.5. Najizraženiji pad dohodovne nejednakosti prije pandemije zabilježen je u Rumunjskoj, Luksemburgu, Slovačkoj, Poljskoj, Litvi, Cipru i Latviji. Osobito snažan porast ukupne nejednakosti zabilježen je u Malti, Francuskoj i Njemačkoj (potonje je ipak povezano s prekidom u vremenskom nizu). Njemačka, Bugarska, Latvija i Litva bilježe „kritično stanje” zbog visoke razine i povećanja ili relativno malog smanjenja nejednakosti. Razlike su velike među europskim regijama, a kao i u slučaju stopa AROPE, mogu biti velike i unutar jedne države članice (vidjeti sliku 4. u Prilogu 3.). Kao što je objašnjeno u poglavlju 1., Eurostatove brze procjene pokazuju da je 2020. kvintilni omjer dohotka (S80/S20) za EU općenito ostao stabilan²⁵¹, iako se procjenjuje da je dohodak od zaposlenja (tržišni dohodak) smanjen za 10 % za prvi kvintil dohotka i 2 % za peti. Za takav su rezultat presudni bili javna potpora, među ostalim za skraćeno radno vrijeme i druge programe očuvanja radnih mjesta (vidjeti poglavlje 2.1.1.), i funkcioniranje automatskih stabilizatora putem sustava poreza i doprinosa. Ti su mehanizmi u mnogim slučajevima ojačani kako bi se ublažile posljedice krize uzrokovane bolešću COVID-19, posebno za ranjive skupine. Zbog toga se procjenjuje da je učinak u smislu raspoloživog dohotka gotovo jednak na svim razinama dohotka, s procijenjenim povećanjem raspoloživog dohotka za 2 % za prvi kvintil do otprilike bez promjene za peti kvintil.

²⁵¹ Čini se da u većini država članica procijenjena promjena nije statistički značajna.

Slika 2.4.5.: Dohodovna nejednakost smanjila se ili ostala stabilna u većini država članica zahvaljujući raširenoj javnoj potpori i funkcioniranju automatskih stabilizatora

Kvintilni omjer dohotka (S80/S20), razine iz 2020. i promjene u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

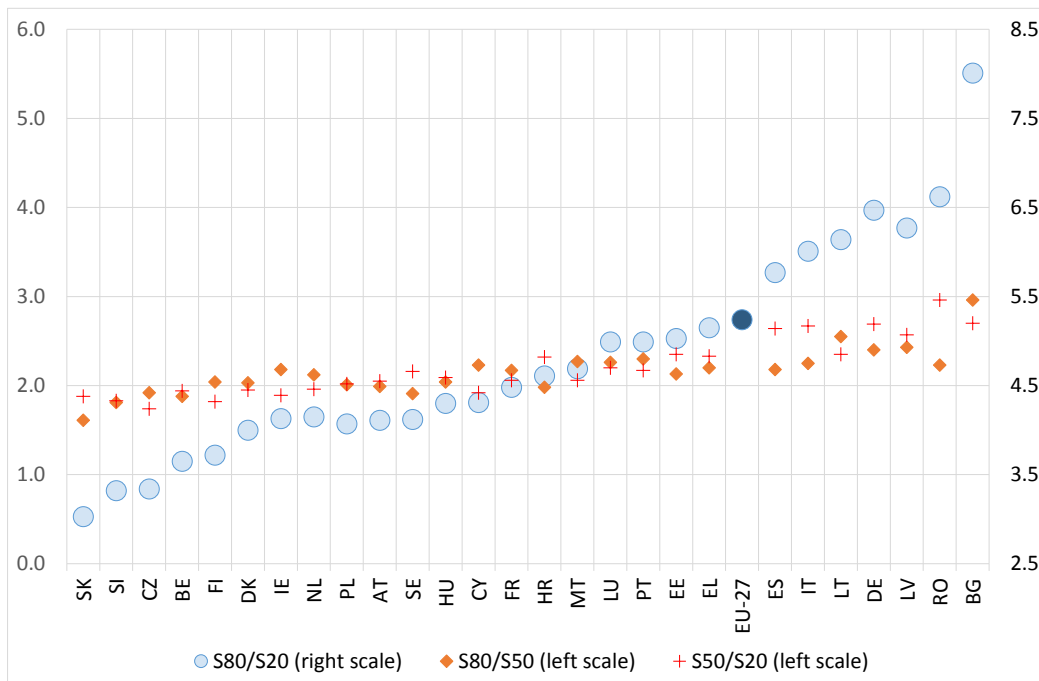
Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za IT, a za FR, LV, NL, PL i SK dostupni su samo privremeni podaci. Prekid u vremenskom nizu za BE, DK, DE, IE i LU. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Zbog toga podaci za različite godine više nisu usporedivi. Statistički značajne promjene označene su zvjezdicom (*).

Izvor: Eurostat, [tessi180].

Oblik dohodovnih nejednakosti u odnosu na raspodjelu dohotka uvelike varira u državama članicama EU-a. Rast nejednakosti u posljednjem desetljeću u prosjeku je potaknut povećanjem nejednakosti u donjem dijelu raspodjele dohotka (vidjeti Zajedničko izvješće o zapošljavanju za 2021.). Države članice koje imaju veću sveukupnu dohodovnu nejednakost (S80/S20) od prosjeka EU-a općenito imaju i veće nejednakosti u donjim i gornjim dijelovima raspodjele dohotka, što je vidljivo prema odgovarajućim kvintilnim omjerima dohotka (S50/S20 i S80/S50) – vidjeti sliku 2.4.6. To je, međutim, izraženije u donjem dijelu raspodjele (S50/S20), kao što je slučaj u Rumunjskoj, Latviji, Njemačkoj, Italiji i Španjolskoj. Veća nejednakost u donjem dijelu raspodjele potiče sveukupnu nejednakost u zemljama ispod prosjeka EU-a, primjerice Hrvatskoj, Estoniji, Slovačkoj i Švedskoj. U drugim državama članicama (Bugarska, Cipar, Irska, Litva, Malta i Portugal) sveukupna nejednakost relativno više proizlazi iz veće nejednakosti S80/S50.

Slika 2.4.6.: Oblik dohodovnih nejednakosti u odnosu na raspodjelu dohotka znatno varira u državama članicama

Kvantilni omjeri S80/S20, S80/S50 i S50/S20 (2020.)

Napomena: podaci za 2020. nisu dostupni za IT, iskorištene su vrijednosti za 2019.

Izvor: Eurostat [[tessi180](#)], [[ilc_d11d](#)], [[ilc_d11e](#)]

Potaknute pandemijom bolesti COVID-19, rane procjene izdataka za socijalnu zaštitu u 2020. za 20 država članica²⁵² ukazuju na dosad nezabilježene razine i velika povećanja u odnosu na 2019. Izdaci za socijalnu zaštitu općenito su se povećali za 237 milijarde EUR (oko +8 %) u odnosu na 2019. Povećanja u državama članicama kreću se od manje od 5 % u Švedskoj, Danskoj i Hrvatskoj i Hrvatskoj do više od 20 % u Irskoj i Malti. U razdoblju od 2019. do 2020. povećanja su uglavnom potaknuta većom potrošnjom na naknade za nezaposlene, uključujući naknade isplaćene u okviru programa skraćenog radnog vremena (+101 milijarda EUR odnosno +75 %). Povećani su i troškovi povezani sa socijalnom isključenošću (+14 %), stambenim zbrinjavanjem (+7 %), obiteljskim naknadama/naknadama za djecu (+6 %), bolešću/zdravstvenom skrbi (+6 %) i naknadama za starije (+3 %). Od 20 država članica koje su o tome izvijestile, relativno povećanje potrošnje za naknade za nezaposlene²⁵³ veće od 100 % zabilježeno je u Austriji, Češkoj, Portugalu, Irskoj, Estoniji i Malti. Izdaci za bolesti / zdravstvenu skrb narasli su za više od 10 % u Belgiji, Bugarskoj, Češkoj, Danskoj, Irskoj, Cipru, Latviji, Mađarskoj, Malti i Portugalu. Izdaci za socijalnu zaštitu znatno su porasli kao udio BDP-a, s 27,6 % u 2019. na 31,1 % u 2020. (+3,5 postotnih bodova), dijelom zbog pada opće razine BDP-a u 2020.

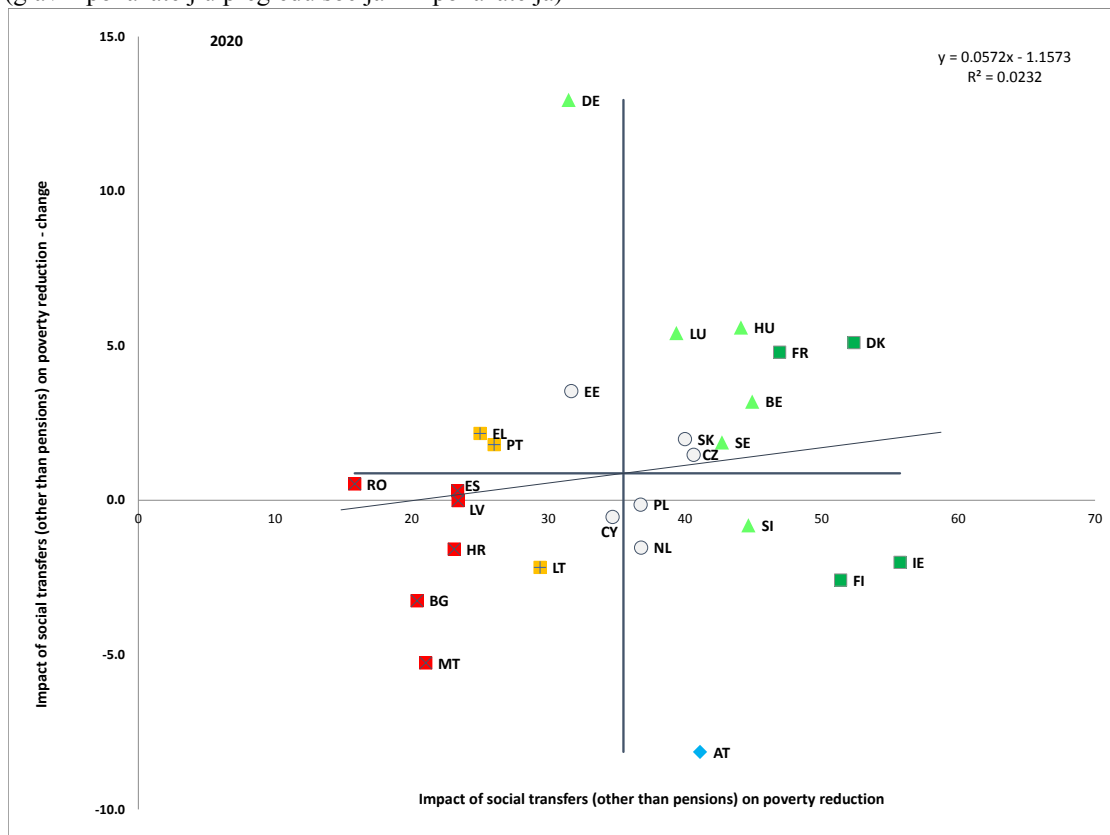
²⁵² Izvor: Eurostat, [Rane procjene – Socijalna zaštita – Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&plugin=1), kojima su obuhvaćene sljedeće države članice: BE, BG, CZ, DE, DK, EE, IE, FR, HR, IT, CY, LV, LT, HU, MT, AT, PL, PT, SI i SE. Tih 20 država članica zajednički je činilo oko 79 % BDP-a skupine EU-27 u 2019. (i 82 % izdataka za socijalnu zaštitu).

²⁵³ Uključujući naknade za skraćeno radno vrijeme.

Učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva stabilan je u skupini EU-27 od 2015., ali uz razlike među državama članicama. Socijalni transferi (ne uključujući mirovine) u EU-u 2020. u prosjeku su smanjili stopu rizika od siromaštva (u odnosu na dohodak iz 2019.) za približno trećinu (32,7 %). Međutim, postojale su znatne razlike među državama članicama i stoga se stopa smanjenja kreće u rasponu od približno 16 % u Rumunjskoj do više od 50 % u Danskoj, Finskoj i Irskoj. Pet država članica je 2020. (odnosi se na dohodak iz 2019.) zabilježilo veće vrijednosti i povećanja: Francuska i Danska (najuspješnije) te Belgija, Mađarska i Luksemburg (iako bilježe prekide u vremenskom nizu). U istom je razdoblju učinak smanjenja siromaštva bio ispod prosjeka i ostao relativno stabilan u Rumunjskoj, Španjolskoj i Latviji, ali je znatno opao u Bugarskoj, Malti i Hrvatskoj, a svih šest država bilježi „kritično stanje”. Pokazatelj ukazuje na trend postojanja razlika među državama članicama. Razlike su velike i među regijama EU-a, a posebno niske vrijednosti bilježe se u južnim regijama Italije, u većini regija Rumunjske i određenim regijama Grčke i Hrvatske (vidjeti sliku 9. u Prilogu 3.).

Slika 2.4.7.: Učinak socijalnih transfera na smanjenje siromaštva razlikuje se među državama članicama

Učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva, razine iz 2020. i promjene u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za IT, a za FR, LV i PL dostupni su samo privremeni podaci. Prekid u vremenskom nizu za BE, DK, DE, IE i LU. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih nizova, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost pokazatelja za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutačna analiza.

Izvor: Eurostat, [tespm050].

Postoje znatne varijacije u pokrivenosti socijalnom zaštitom, posebno među radnicima u nestandardnim oblicima rada. Udio radno sposobnih osoba (u dobi od 16 do 64 godine) izloženih riziku od siromaštva koje primaju socijalne naknade (na individualnoj razini²⁵⁴) veći je među zaposlenicima s ugovorom o privremenom radu (41 %) nego među onima s ugovorom na neodređeno vrijeme (26 %). Međutim, postoje značajne razlike među državama članicama: pokrivenost je manja od 25 % u Hrvatskoj, Poljskoj, Portugalu, Malti, Mađarskoj, Slovačkoj i Grčkoj, a neke od tih zemalja (Poljska, Portugal i Hrvatska) izvješćuju o visokoj stopi ugovora o privremenom radu. Manja je i među samozaposlenim osobama (12,9 %) u odnosu na zaposlene (31 %), što ukazuje na slabiji pristup samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti. Konačno, oko polovice (52 %) nezaposlenih osoba primalo je socijalne naknade u EU-u, no taj je udio bio ispod 15 % u Hrvatskoj, Grčkoj, Rumunjskoj, Poljskoj, Slovačkoj i Bugarskoj. Za razliku od nedavnog znatnog povećanja broja primatelja naknada za nezaposlene²⁵⁵, većina država članica nije zabilježila povećanje broja primatelja socijalne pomoći. Međutim, u mnogim državama članicama (Belgija, Češka, Grčka, Španjolska, Francuska, Latvija, Litva, Luksemburg, Portugal i Slovenija) broj korisnika tih naknada znatno se povećao 2020.²⁵⁶

²⁵⁴ Prema pokazatelju djelotvornog pristupa koji je prihvaćen u kontekstu okvira za praćenje dostupnosti socijalne zaštite (stopa primatelja naknada za stanovništvo izloženo riziku od siromaštva prije socijalnih transfera).

²⁵⁵ Vidjeti poglavlje 2.3.1. o primanju naknada za nezaposlene.

²⁵⁶ Vidjeti tablicu 7., sastavljenu na temelju podataka koje je prikupio Odbor za socijalnu zaštitu, u [*Godišnjem pregledu instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite i kretanja u politikama socijalne zaštite Odbora za socijalnu zaštitu iz 2021.*](#)

Okvir 5. o europskom stupu socijalnih prava: **Pristup odgovarajućoj socijalnoj zaštiti**

Vijeće je 2019. donijelo Preporuku o pristupu radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti²⁵⁷ kako bi se provelo 12. načelo europskog stupa socijalnih prava (socijalna zaštita) i kako bi se sustavi socijalne zaštite prilagodili brzom razvoju tržišta rada. Države članice obvezale su se osigurati: 1) pristup socijalnoj zaštiti; 2) učinkovitu pokrivenost za sve radnike i samozaposlene osobe bez obzira na vrstu radnog odnosa²⁵⁸; 3) odgovarajuću razinu zaštite (dostojanstven životni standard, odgovarajuća zamjena dohotka); i 4) transparentnost uvjeta i pravila te administrativno pojednostavnjenje. Od država članica zatraženo je da do 15. svibnja 2021. dostave plan u kojem se utvrđuju odgovarajuće mjere koje treba poduzeti na nacionalnoj razini. Do sredine listopada 2021. ukupno 25 država članica dostavilo je nacionalne planove.²⁵⁹

²⁵⁷ [Preporuka Vijeća 2019/C 387/01 od 8. studenoga 2019.](#)

²⁵⁸ Time se nastoji izbjeći situacija u kojoj zbog propisa osobe ne mogu dobiti ili ostvariti naknade te se želi osigurati da se prava očuvaju, akumuliraju i/ili prenose.

²⁵⁹ Planove još trebaju dostaviti Luksemburg i Slovenija. Planovi su dostupni [putem interneta](#).

Većina nacionalnih planova sadržava mjere iz barem jednog od četiri područja iz preporuke, no uz znatne razlike u njihovu rasponu, opsegu²⁶⁰ i trajanju.²⁶¹ Iako 21 plan (od 25) sadržava mjere za poboljšanje pristupa socijalnoj zaštiti, njihov cilj općenito nije obuhvatiti sve nedostatke utvrđene u okviru za praćenje²⁶² ili preporukama za pojedine zemlje objavljene u ciklusu europskog semestra 2020.²⁶³ Većinom mjera (provedenih ili predviđenih) formalno su obuhvaćeni nestandardni radnici ili samozaposlene osobe (u 15 država članica) i poboljšanje primjerenosti (u 13 država članica), s naglaskom na mirovinama, nezaposlenosti i naknadama za bolovanje. Predviđen je manji broj mjera za djelotvoran pristup, očuvanje i prenosivost prava te transparentnost i pojednostavnjenje.

U gotovo svim planovima izvješćuje se o mjerama politike poduzetima kao odgovor na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Takve mjere uključuju ublažavanje pravila, produljenje razdoblja isplaćivanja i/ili povećanje iznosa naknada (npr. za nezaposlene i bolovanje). Osim toga, osigurana je konkretna potpora pojedinim skupinama (radnici s nesigurnim ugovorima, samozaposlene osobe) ili sektorima/zanimanjima (sektor kulture, zdravstveni djelatnici, radnici u kućanstvu itd.).²⁶⁴ Izvanredne mjere u cjelini su pomogle proširenju socijalne zaštite na prethodno neobuhvaćene ili djelomično obuhvaćene skupine. Međutim, čini se da su mjere poduzete 2020. i početkom 2021. većinom privremene, što znači da je malo vjerojatno da će postati trajno obilježje sustava socijalne zaštite.²⁶⁵ Zato je akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava potaknuo države članice da dodatno prošire pristup socijalnoj zaštiti, tako što su izvanredne mjere za borbu protiv pandemije bolesti COVID-19 iskoristile kao izvor inspiracije za strukturne reforme za poboljšanje zaštite nezaposlenih i samozaposlenih osoba te nestandardnih radnika.

²⁶⁰ U devet planova predviđena je jedna glavna mjera politike (ili zakonodavna mjera) (DK, ES, DE, EL, HR, IE, LT, FI i LV), a devet drugih planova obuhvaća tri do šest mjera (CY, CZ, EE, FR, IT, MT, NL, PT i RO). Belgija je predložila više od trideset mjera u sveobuhvatnom paketu koje se odnose na različite dimenzije preporuke.

²⁶¹ 14 država članica navodi mjere poduzete od donošenja preporuke (u studenome 2019.), a 17 nacionalnih planova sadržava mjere planirane za budućnost.

²⁶² Okvir za praćenje pristupa radnika i samozaposlenih osoba socijalnoj zaštiti dostupan je [putem interneta](#).

²⁶³ Za ukupno 16 država članica (BG, CY, EE, ES, HU, HR, IT, LT, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI i SK) izdana je 2020. nacionalna preporuka o socijalnoj zaštiti, često s vrlo jasnim naglaskom na poboljšanju pristupa za nestandardne radnike i samozaposlene osobe (CY, EE, ES, IT, LT, NL, PL, PT i SI). Od listopada 2021. doneseni planovi za oporavak i otpornost 17 država članica sadržavali su mjere socijalne zaštite, od kojih je 14 bilo predmet povezane preporuke za pojedine zemlje u 2019. ili 2020. Većina planova za oporavak i otpornost obuhvaća povezane preporuke za pojedine zemlje, no malo ih se bavi njima u potpunosti.

²⁶⁴ Vidjeti odjeljak 2.4.2. i Zajedničko izvješće o zapošljavanju iz 2021.

²⁶⁵ Vidjeti i [ESPN \(2021.\)](#).

Nedavne nacionalne mjere za otklanjanje nedostataka u formalnoj pokrivenosti uglavnom su usmjerene nasamozaposlene osobe i osobe s nestandardnim oblicima rada. Francuska je uvela trajno proširenje naknada za bolovanje na sve samozaposlene osobe, uključujući *professions libérales* (u kontekstu zakona o socijalnom osiguranju donesena krajem 2020.). Irska vlada predložila je novu zakonsku naknadu za bolovanje kako bi osigurala zaštitu zaposlenika koji prema ugovoru o radu nemaju pravo na bolovanje. Belgija planira poboljšati formalnu pokrivenost za određene kategorije (umjetnici, radnici koji rade putem platforme, neformalni njegovatelji, radnici u seksualnoj industriji) te ocijeniti i prilagoditi takozvana „prava na privremenu pomoć za premošćivanje” kojima se osigurava potpora dohotku samozaposlenim osobama. Rumunjska planira proširiti očinski dopust na samozaposlene osobe i osigurati formalni pristup svim granama socijalnog osiguranja za sezonske i dnevne radnike, kao i radnike koji rade putem platforme. Češka namjerava poboljšati pristup naknadama za bolovanje i povezana stanja (uključujući roditeljski dopust) za nestandardne radnike. Cipar planira osigurati punu pokrivenost socijalnom zaštitom za samozaposlene osobe, tj. proširenje obuhvaćenosti naknadama za nezaposlene i programima naknada za nesreće na radu i profesionalne bolesti. Poljska je pokrenula reformu kojom se proširuje obvezno osiguranje, posebno mirovinskim programima za građanskopravne ugovore, te je započela obveznu registraciju ugovora za obavljanje posebnih zadaća kako bi osigurala da se taj oblik ugovora ne može zloupotrijebiti. Konačno, Grčka planira proširiti pristup naknadama za bolovanje na samozaposlene osobe.

Kad je riječ o primjerenosti, niz nacionalnih mjera uvrštenih u planove odnosi se na mirovine, posebno za samozaposlene osobe. Na primjer, Latvija je odlučila prilagoditi izračune doprinosa za samozaposlene, posebno kako bi poduprla primjerenost budućih mirovina, a Belgija planira revalorizirati zakonske mirovine samozaposlenih osoba, dok Španjolska planira djelovati u oba područja. Austrija, Njemačka²⁶⁶ i Estonija poduzele su mjere za poboljšanje primjerenosti mirovina, posebno za one s niskim mirovinama, a Češka je predložila mirovinsku reformu kako bi povećala pravednost mirovinskog sustava (uključujući rodno uvjetovane razlike).

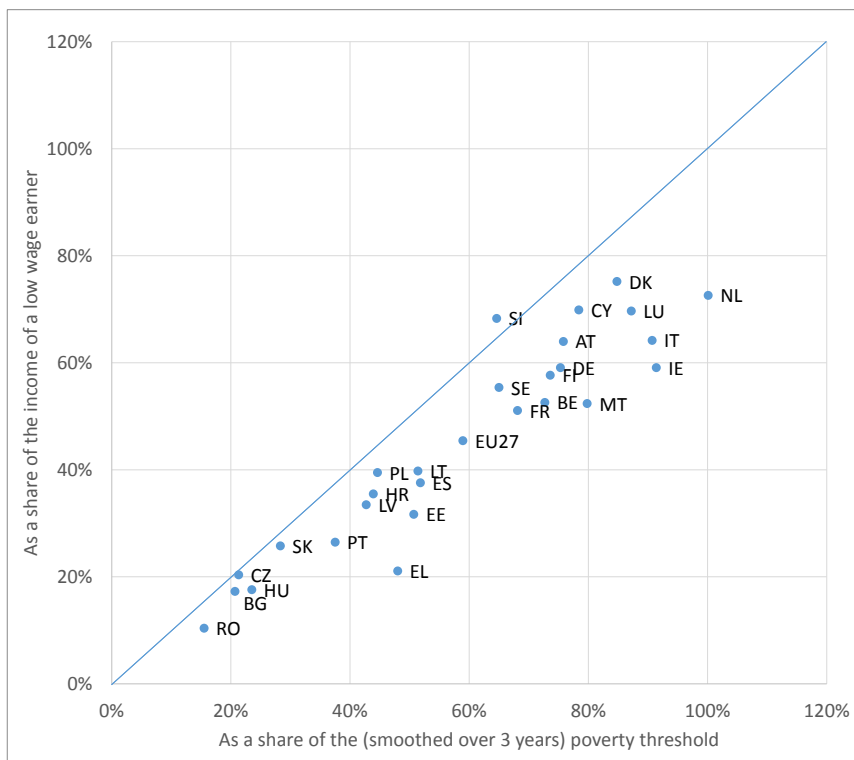
²⁶⁶ Njemačka je uvela pojedinačno izračunato dopunsko mirovinsko davanje za dugoročne doprinose u zakonskom mirovinskom osiguranju na temelju niskih primanja (*Grundrente*).

Primjerenost sustavâ minimalnog dohotka pogoršala se u gotovo svim državama članicama 2019. Primjerenost minimalnog dohotka može se pratiti²⁶⁷ usporedbom dohotka korisnika s nacionalnim pragom siromaštva i s dohotkom osoba s niskom plaćom. Time se stječe uvid u učinak na smanjenje dohodovnog siromaštva, kao i u dimenziju aktivacije i potencijalne odvratajuće učinke programâ. Za posljednju godinu s dostupnim podacima o dohotku (2019.) primjerenost programâ minimalnog dohotka općenito se pogoršala u EU-u, što odražava zaostajanje dohotka korisnika minimalnog dohotka za ukupnim razvojem dohotka prije krize uzrokovane bolešću COVID-19. Pogoršanje je bilo znatnije u nekim zemljama u usporedbi s dohotkom osoba s niskom plaćom (Malta -5,8 postotnih bodova, Hrvatska -3,2 postotna boda, Rumunjska -2,9 postotnih bodova) ili s pragom siromaštva (Francuska -6,3 postotna boda, -Grčka šest postotnih bodova). S druge strane, primjerenost se znatno povećala u Italiji nakon reforme iz 2019. te u manjoj mjeri u Litvi (13,6 postotnih bodova) i Sloveniji (15,2 postotna boda). U nekoliko zemalja primjerenost minimalnog dohotka blizu je praga siromaštva (Nizozemska, Irska i Italija), dok je ispod jedne trećine praga siromaštva u Rumunjskoj, Bugarskoj, Mađarskoj, Češkoj i Slovačkoj (vidjeti sliku 2.4.8.).

²⁶⁷ U skladu s metodologijom koja je dogovorena u [okviru za utvrđivanje referentnih vrijednosti](#) u pogledu minimalnog dohotka, vidjeti zajednička izvješća o zapošljavanju iz 2019., 2020. i 2021.

Slika 2.4.8.: Primjerenost potpore minimalnom dohotku uvelike se razlikuje među državama članicama

Neto dohodak primatelja minimalnog dohotka kao postotak praga rizika od siromaštva (koji se izravnavava u razdoblju od tri godine) i dohotka osobe s niskim dohotkom (dohodovna godina 2019.)

Napomena: dijagrami se odnose na samce bez djece. Neto dohodak primatelja minimalnog dohotka može uključivati i druge vrste naknada (npr. naknadu za stanovanje). Smatra se da osoba s niskim dohotkom zarađuje 50 % prosječne plaće i radi u punom radnom vremenu.

Izvor: izračun GU-a EMPL na temelju mikropodataka iz istraživanja EU-SILC.

Stopa preopterećenosti troškovima stanovanja²⁶⁸ nastavila je neznatno padati prije krize.

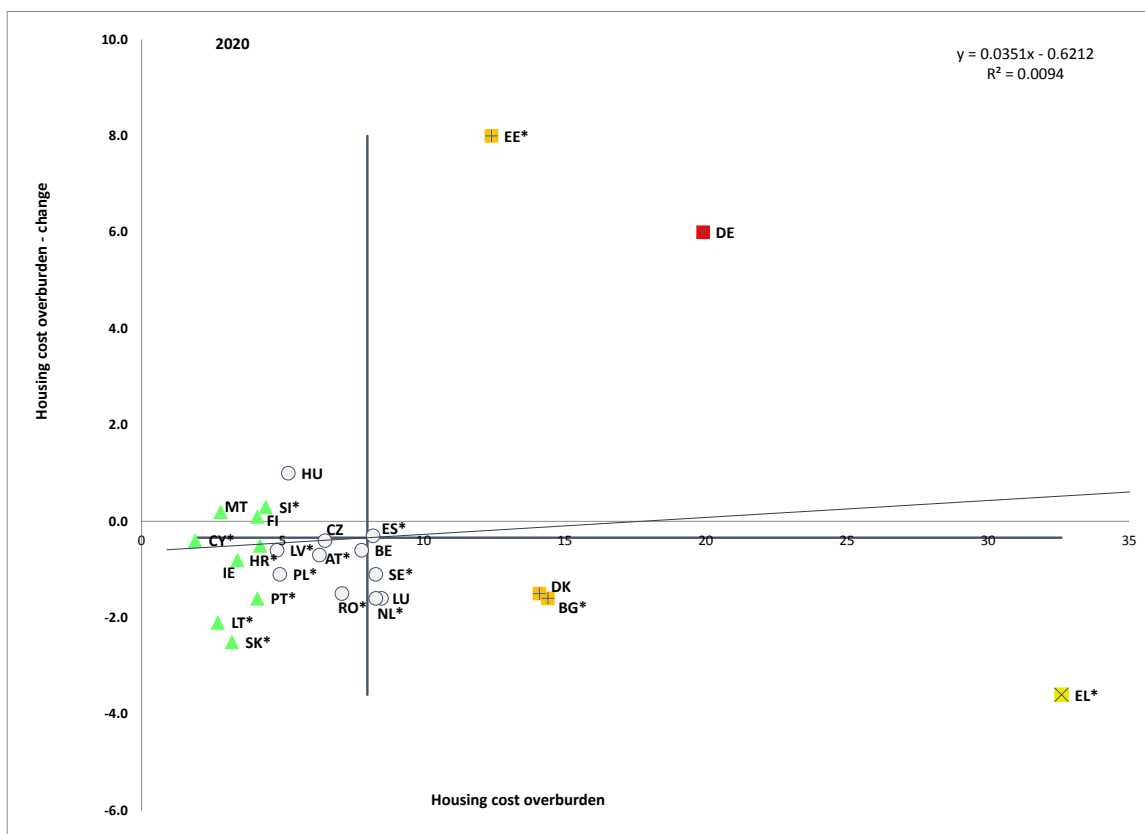
Otprilike jedna desetina stanovništva EU-a živjela je 2019. (dohodovna godina na koju se odnosi pokazatelj za 2020.) u kućanstvima koja su na stanovanje trošila 40 % ili više svojeg (odgovarajućeg) raspoloživog dohotka. Ta je stopa bila najviša u Grčkoj (32,6 %), zatim u Njemačkoj, Bugarskoj i Danskoj (oko 15 % ili više), a najniža u Slovačkoj, Cipru, Litvi i Malti (manje od 3 %) (vidjeti sliku 2.4.9.). Apsolutni iznosi i poredak zemalja relativno su slični za osobe mlađe od 30 godina kao i za ostatak stanovništva. Stopa preopterećenosti troškovima stanovanja bila je znatno viša među stanovništvom izloženom riziku od siromaštva (37,8 % u 2020.), uz znatne razlike među državama članicama. U Grčkoj je 82,5 % stanovništva izloženo riziku od siromaštva preopterećeno troškovima stanovanja, a u Danskoj i Njemačkoj dvije trećine. U Litvi, Malti, Cipru i Slovačkoj udio je bio oko 10 % ili manje. Najmoprimci, na privatnom tržištu najma nekretnina ili na tržištu sniženih cijena, općenito su više pogođeni problemom cjenovne pristupačnosti stanovanja (25,2 %) nego vlasnici koji plaćaju hipoteku (6,2 %).²⁶⁹

²⁶⁸ Pokazatelj je mjera udjela stanovništva koje živi u kućanstvima u kojima ukupni troškovi stanovanja čine više od 40 % raspoloživog dohotka (oboje umanjeno za iznos doplatka za stanovanje). U dokumentu [Metodološke smjernice i opis varijabli iz istraživanja EU-SILC \(verzija iz travnja 2020.\)](#) navodi se da doplatci (samo oni utemeljeni na provjeri materijalnog stanja) obuhvaćaju naknade za najamninu i naknade vlasnicima-stanarima, ali ne obuhvaćaju porezne olakšice i kapitalne transfere. U dokumentu se troškovi stanovanja definiraju kao mjesečni troškovi koji se stvarno plaćaju, a povezani su s pravom kućanstva na život u smještaju. Oni obuhvaćaju osiguranje od nedostataka u izgradnji (za najmoprimce: ako se plaća), usluge i naknade (uklanjanje otpadnih voda, odvoz otpada itd.; obvezno za vlasnike, za najmoprimce: ako se plaća), redovno održavanje i popravke, poreze (za najmoprimca: na nekretninu za stanovanje, ako je primjenjivo) i troškove komunalnih usluga (voda, električna energija, plin i grijanje). Za vlasnike koji plaćaju hipoteku uključena su plaćanja kamata na hipoteku (oduzimaju se sve porezne olakšice, ali ne i naknade za stanovanje). Za najmoprimce koji plaćaju tržišnu ili sniženu cijenu uključeno je i plaćanje najamnine. Za najmoprimce bez najamnine, naknade za stanovanje ne smiju se oduzimati od ukupnih troškova stanovanja.

²⁶⁹ Eurostatov pokazatelj [[ilc_lvho07c](#)].

Slika 2.4.9.: Stopa preopterećenosti troškovima stanovanja u prosjeku se smanjila prije krize, ali uz znatne razlike među državama članicama

Udio osoba koje žive u kućanstvima i preopterećene su troškovima stanovanja (u %), razine iz 2020. i promjene u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za FR i IT, a za LV i PL dostupni su samo privremeni podaci. Prekid u vremenskom nizu za BE, DK, DE, IE i LU. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Zbog toga podaci za različite godine više nisu usporedivi. Statistički značajne promjene označene su zvjezdicom (*).

Izvor: Eurostat, [tespm140].

Obitelji s djecom i kućanstva sa samohranim roditeljem imala su veće poteškoće sa stanovanjem i prije krize. Ukupno 6,5 % kućanstava sa samohranim roditeljem s uzdržavanom djecom suočilo se 2019. s teškim stambenim uvjetima, dok je u općem stanovništvu ta stopa iznosila 4 %.²⁷⁰ Više stope zabilježene su u Grčkoj, Španjolskoj, Rumunjskoj, Švedskoj i Danskoj. Podaci iz istraživanja koje je Eurofound²⁷¹ prikupio 2019. pokazuju da je stambena nesigurnost veća za kućanstva s djecom nego za ona bez djece (6,6 % naspram 4,1 %). Osobe koje su iskusile beskućništvo bile su izloženije zdravstvenim problemima i pogođenije prekidom pružanja usluga u razdoblju ograničenja kretanja. Kriza uzrokovana bolešću COVID-19 općenito je povećala dugotrajne probleme u pogledu stanovanja i otprije postojeće nejednakosti u korištenju i uvjetima stanovanja, među ostalim za one koji su već ranije bili isključeni iz stanovanja.²⁷²

²⁷⁰ Eurostatov pokazatelj [[ilc_mdho06](#)].

²⁷¹ Vidjeti [Eurofound \(2021\), Education, healthcare and housing: How access changed for children and families in 2020, COVID-19 series](#). (Obrazovanje, zdravstvena skrb i stanovanje: kako se 2020. promijenio pristup za djecu i obitelji), serija dokumenata objavljenih za vrijeme pandemije bolesti COVID-19, Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

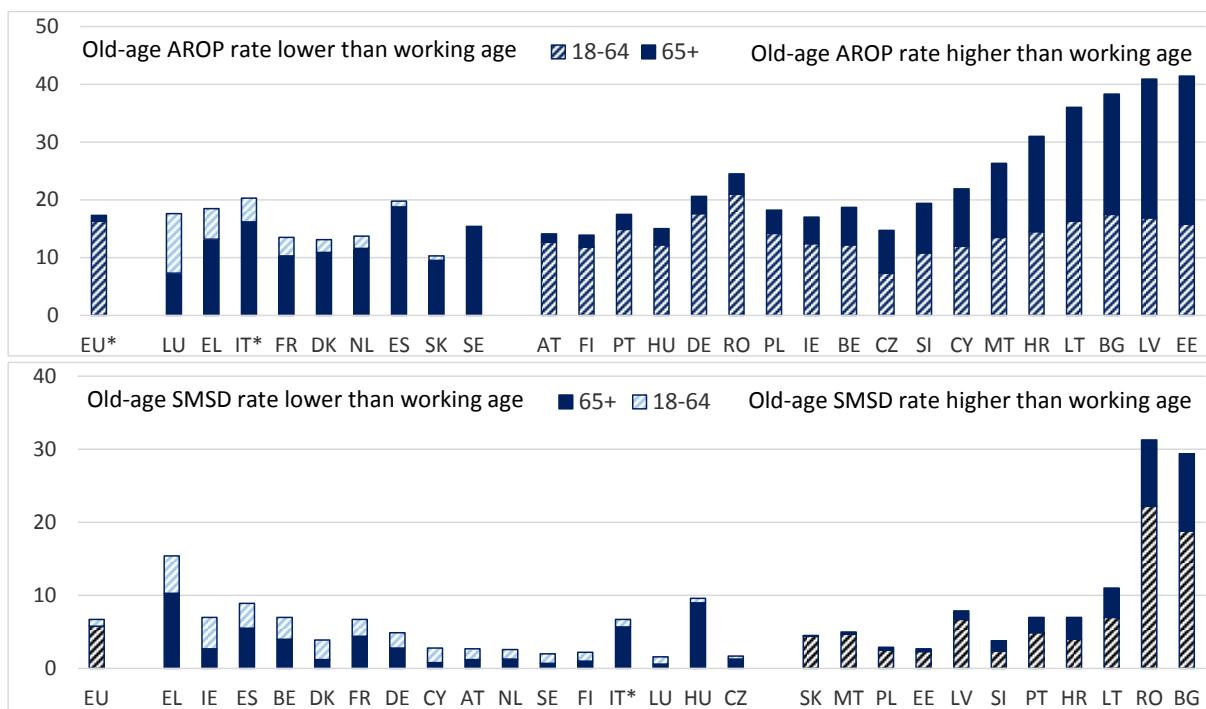
²⁷² Vidjeti, na primjer, preliminarnu analizu OECD-a o mogućim učincima pandemije bolesti COVID-19 na buduću cjenovnu pristupačnost stanovanja: ['Building for a better tomorrow: Policies to make housing more affordable'](#) (Stvaranje bolje budućnosti: politike za veću pristupačnost stanovanja), sažeci politike o zapošljavanju, radu i socijalnim pitanjima, OECD, Pariz.

Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti među starijim osobama (65+) općenito je ostao stabilan, među ostalim i zahvaljujući učinkovitosti mirovinskih sustava. Stopa AROPE među osobama u EU-u u dobi od 65 ili više godina 2020. iznosila je 20,3 %, uz stalnu rodno uvjetovanu razliku (23 % za žene u odnosu na 16,9 % za muškarce). Istodobno, dvije sastavnice AROPE-a povezanog sa starošću²⁷³ pokazuju suprotna kretanja, a među državama članicama i dalje postoje znatne razlike. Stopa rizika od siromaštva (AROP) među osobama u dobi od 65 i više godina 2020. u EU-u je iznosila 17,3 %, što je više nego među osobama u dobi od 18 do 64 godine (16,3 %). To je preokret u odnosu na prethodno desetljeće, kada je zbog krize smanjen dohodak od rada, dok su mirovine zadržale svoju vrijednost. U šest država članica više od četvrtine starijih osoba izloženo je riziku od siromaštva – vidjeti gornji grafikon na slici 2.4.10. U međuvremenu se teška materijalna i socijalna oskudica među starijim osobama i dalje smanjuje te je niža nego među radno sposobnim osobama na razini EU-a (5,8 % u odnosu na 6,8 % u 2020.). Međutim, u nekim je državama članicama točno suprotno; u dvjema zemljama više od četvrtine starijih osoba izloženo je teškoj materijalnoj i socijalnoj oskudici – vidjeti donji grafikon na slici 2.4.10.

²⁷³ Pokazatelj stope rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti za stanovništvo u dobi od 65 godina i više ima samo dvije sastavnice (dohodovno siromaštvo te teška materijalna i socijalna oskudica) jer se nizak intenzitet rada ne primjenjuje na starije stanovništvo.

Slika 2.4.2010.: Osobe starije od 65 godina sada su u prosjeku manje zaštićene od siromaštva od radno sposobnih osoba, ali su rjeđe izložene teškoj materijalnoj i socijalnoj oskudici u većini država članica

Stope rizika od siromaštva (gornji grafikon) i teška materijalna i socijalna oskudica (donji grafikon) po dobnoj skupini (% , 2020.)

Napomena: s lijeve strane, stupac za dob od 18 do 64 godine dodaje se na onaj za dob 65+; s desne strane, stupac za dob 65+ dodaje se na onaj za dob od 18 do 64 godine. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju AROPE iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Budući da ta promjena dovodi do prekida vremenskih nizova, Eurostat je objavio procijenjenu vrijednost AROPE za Njemačku za 2019., usporedivu s onom iz 2020., na kojoj se temelji trenutačna analiza.

Izvor: Eurostat [[ilc_li02](#)] i [[ilc_mdsd11](#)]. Italija: podaci iz 2019.

Mirovine u prosjeku iznose više od polovice dohotka od rada u kasnijoj dobi. U skupini EU-27 u 2019. prosječna mirovina osoba u dobi od 65 do 74 godine iznosila je 57 % dohotka od rada osoba u dobi od 50 do 59 godina.²⁷⁴ Taj se omjer povećava od 2010., kad je iznosio 53 %. U nekim zemljama taj ukupni omjer zamjene znatno nadmašuje 70 %, posebice u Luksemburgu, Grčkoj, Italiji, Portugalu i Španjolskoj. One su stoga među zemljama u kojima je stopa siromaštva u starijoj dobi niža od stope siromaštva radno sposobnog stanovništva.²⁷⁵ S druge strane, u 14 zemalja taj je omjer manji od 50 %, a u tri od njih manji od 40 % (Irska, Hrvatska i Bugarska). U većini zemalja taj je omjer niži među ženama, ali 11 država članica bilježi znatno više stope zamjene među ženama, osobito Češka, Estonija, Danska i Slovačka.

Učinak pandemije bolesti COVID-19 preokrenuo je trend povećanja očekivanog životnog vijeka u EU-u. Procjenjuje se da je nakon izbijanja pandemije u velikoj većini država članica EU-a došlo do pada za pokazatelj „očekivani životni vijek pri rođenju”, koji je dobar pokazatelj učinaka na zdravlje – vidjeti sliku 2.4.11.²⁷⁶ Time je prekinut trend od deset godina rasta očekivanog životnog vijeka. Najveći pad od 2019. zabilježen je u Španjolskoj (-1,6 godina) i Bugarskoj (-1,5), a slijede ih Litva, Poljska i Rumunjska (sve tri oko -1,4). Pad očekivanog životnog vijeka teže je pogodio osobe u nepovoljnom položaju. Primjerice, već i prije krize očekivani životni vijek Roma bio je u prosjeku deset godina kraći u odnosu na opće stanovništvo.²⁷⁷

²⁷⁴ Vidjeti [Izvješće o primjerenosti mirovina za 2021.](#), str. 40.

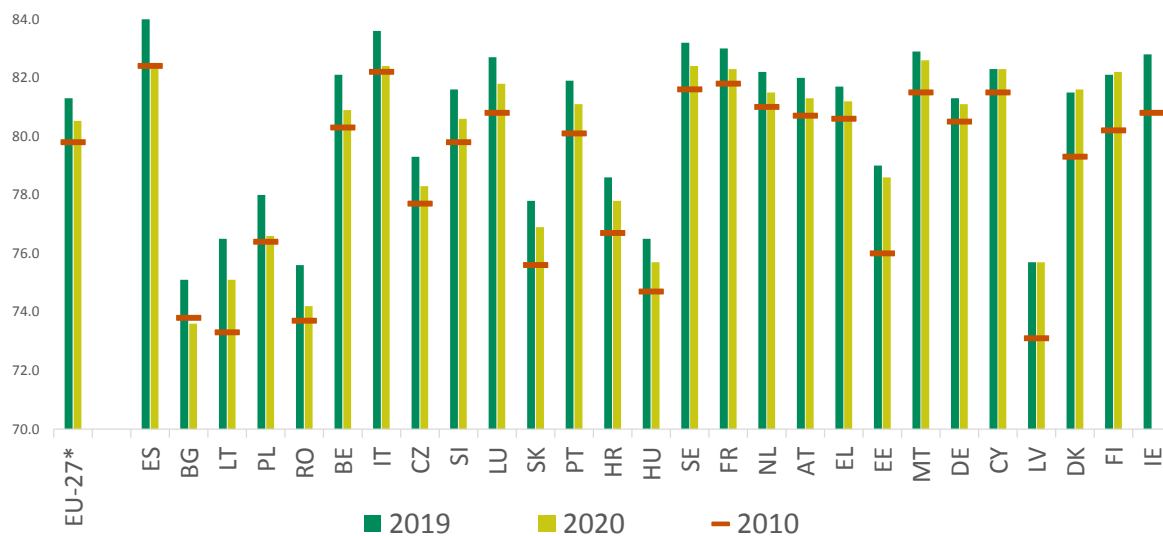
²⁷⁵ Kao što pokazuje Eurostatov pokazatelj [[ilc_pnp3](#)]. Pokazatelj se definira kao omjer medijana individualnih bruto mirovina u dobnoj skupini 65 – 74 godine u odnosu na medijan individualnih bruto dohodaka u dobnoj skupini 50 – 59 godina, isključujući druga socijalna davanja.

²⁷⁶ Očekivani životni vijek pokazatelj je smrtnosti u određenom razdoblju, a odražava prosječni životni vijek stanovništva koji ovisi o stopama smrtnosti u odabranom vremenskom razdoblju i koji je osjetljiv i na negativne i pozitivne promjene tijekom godine. Alternativna se procjena može temeljiti na pokazatelju prekomjerne smrtnosti, kao što je navedeno na stranicama 33. i 34. dokumenta [Zapošljavanje i socijalni razvoj u Europi 2021.](#)

²⁷⁷ Vidjeti Vincze i dr. (2019.) [Prevalence of Chronic Diseases and Activity-Limiting Disability among Roma and Non-Roma People: A Cross-Sectional, Census-Based Investigation](#). *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(19), str. 3620.

Slika 2.4.11.: Pandemija bolesti COVID-19 preokrenula je nedavni trend rasta očekivanog životnog vijeka

Očekivani životni vijek pri rođenju (godina), poredak država članica prema smanjenju očekivanog životnog vijeka u odnosu na 2019.

Napomena: podaci za 2020. privremeni su za sve države članice, a za IE nisu dostupni. Prosjek za države EU-27 izračunava se bez podataka za IE.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [[demo_mlexpec](#)]

Neovisno o pandemiji, razina samoprocijenjenih neispunjenih potreba za zdravstvenom skrbi 2020. bila je uglavnom stabilna u većini država članica, iako među njima postoje znatne razlike (vidjeti sliku 2.4.12.²⁷⁸). Poljska, Francuska, Latvija i Finska zabilježile su najveća povećanja (8,5 postotnih bodova, 1,4 postotna boda, 1 postotni bod odnosno 0,7 postotnih bodova), pri čemu je Poljska zabilježila prilično visoku stopu neispunjenih potreba od 12,7 %, što je proglašeno „kritičnim stanjem”.²⁷⁹ S druge strane, Estonija i Grčka zabilježile su velik pad (2,5 postotnih bodova odnosno 1,7 postotnih bodova), iako su u 2020. i dalje imale prilično visoke razine (13 % odnosno 6,4 %). Unatoč pandemiji, udio osoba koje su izjavile da imaju neispunjene potrebe za zdravstvenom skrbi u više je zemalja (Malta, Austrija, Njemačka, Luksemburg, Nizozemska, Cipar, Španjolska i Mađarska) ostao vrlo nizak (ispod 1 %), a Cipar i Mađarska, koji su se pridružili toj skupini 2020., bilježe znatan pad. Među ostalim,²⁸⁰ veća je vjerojatnost da će osobe koje žive u kućanstvima s niskim prihodima biti ranjive zbog neispunjenih potreba za zdravstvenom skrbi, iako se razmjer jaza u odnosu na ukupno stanovništvo razlikuje među državama članicama²⁸¹. Regionalne razlike u samoprocijenjenim neispunjenim potrebama za zdravstvenom skrbi pojavljuju se uglavnom među državama članicama, ali značajne varijacije zabilježene su i unutar Grčke, Rumunjske, Švedske i Mađarske – vidjeti sliku 10. u Prilogu 3.

²⁷⁸ Podaci za deset zemalja privremeni su ili nedostaju ili je došlo do prekida u vremenskom nizu. Vidjeti napomenu uz sliku.

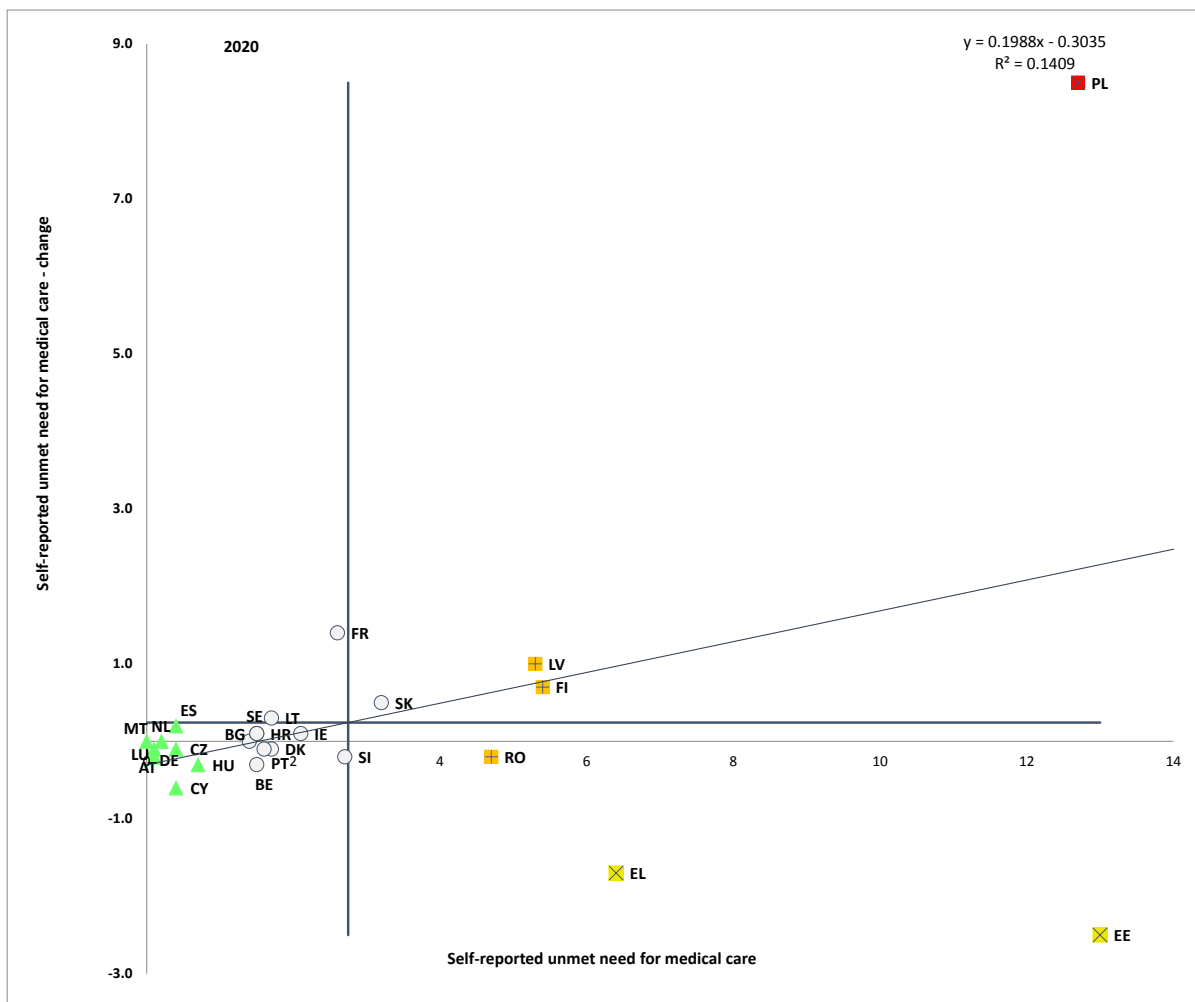
²⁷⁹ Eurofoundovo istraživanje [Život, posao i COVID-19](#) kojim je obuhvaćeno približno isto razdoblje pokazalo je da je 18 % ispitanika u EU-u tijekom pandemije imalo neispunjene potrebe za zdravstvenom skrbi.

²⁸⁰ Osobito osobe koje žive u formalnim ustanovama, osobe s invaliditetom, Romi i Putnici, izbjeglice i imigranti ili beskućnici (FRA, [Izješće o temeljnim pravima za 2021.](#)

²⁸¹ Vidjeti Eurostatove pokazatelje [[hlth_silc_29](#)] i [[hlth_silc_31](#)] koji sadržavaju raščlambu samoprocijenjenih „neispunjenih potreba za zdravstvenom skrbi”.

Slika 2.4.12.: Zabilježene su velike varijacije u samoprocijenjenim neispunjenim potrebama za zdravstvenom skrbi u državama članicama za vrijeme krize uzrokovane bolešću COVID-19

Samoprocijenjene neispunjene potrebe za zdravstvenom skrbi, razine iz 2020. i promjene u odnosu na prethodnu godinu (glavni pokazatelj u pregledu socijalnih pokazatelja)

Napomena: sjecište osi predstavlja neponderirani prosjek EU-a. Legenda je navedena u Prilogu. Podaci nisu dostupni za IT, a za FR, LV i PL dostupni su samo privremeni podaci. Prekid u vremenskom nizu za BE, DE, IE i LU. Njemačka od 2020. prenosi EU-SILC-u podatke o pokazatelju iz istraživanja (Mikrozensus) koje se razlikuje od prethodnog. Zbog toga podaci za različite godine više nisu usporedivi.

Izvor: Eurostat, [tespm_110].

2.4.2. Odgovor politike

U kontekstu krize uzrokovane bolešću COVID-19 u 2020. i 2021. države članice uvele su niz privremenih i trajnih mjera potpore dohotku. U protekle dvije godine istaknuti su nedostaci sustava socijalne zaštite koji posebno pogađaju osobe u ranjivu položaju (kao što su kućanstva s niskim prihodima bez prihoda od rada ili osobe na nesigurnim radnim mjestima). Vlade su stoga donijele hitne i trajne mjere za uvođenje novih programa ili prilagodbu postojećih te osiguravanje primjerenijih i opsežnijih naknada za sve, uključujući naknade za krajnju nuždu.

Uvedene su ili prilagođene hitne mjere potpore dohotku ovisno o potrebama koje su nastale zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19. Na primjer, **Grčka** je tijekom cijele pandemije za tri mjeseca produljivala pravo na zajamčeni minimalni dohodak i naknade za stanovanje kako bi se izbjegla obvezna fizička prisutnost pri podnošenju novih zahtjeva. **Talijanska** je vlada do rujna 2021. obnovila *Reddito di Emergenza*, privremenu mjeru uvedenu u svibnju 2020. koja uključuje hitne prihode za kućanstva koja nemaju pristup programu minimalnog dohotka. U **Slovačkoj** su osobe koje su zbog pandemije ostale bez prihoda ili doplataka nakon gubitka posla koji su radile prije 12. ožujka 2020. imale pravo na mjesečnu „SOS subvenciju” koja je bila na snazi do 1. srpnja 2021. U **Nizozemskoj** je vlada dodijelila općinama privremena dodatna sredstva da od siječnja 2021. pružaju dodatnu socijalnu pomoć osobama koje su izgubile prihode zbog krize, kako bi platile troškove stanovanja kao što su najamnina ili hipoteka, naknade za komunalne usluge (električna energija, voda, plin) i općinski porezi (TONK). U **Belgiji** je vlada povećala privremeni minimalni dohodak za 50 EUR mjesečno (do kraja prosinca 2021.).

Osim hitnih mjera, donesene su trajne izmjene postojećih programa radi trajnijeg jačanja socijalne otpornosti, u skladu s 12. načelom (socijalna zaštita) i 14. načelom stupa (minimalni dohodak). U sklopu Mehanizma za oporavak i otpornost u tu su svrhu osigurana znatna dodatna sredstva EU-a. U **Španjolskoj** će se u okviru mehanizma poduprijeti pilot-projekti o djelotvornim načinima integracije korisnika nedavno uvedenog nacionalnog programa minimalnog dohotka. Nadalje, zakonom o programu minimalnog dohotka (MVI) uvedene su promjene kako bi se poboljšalo njegovo korištenje, primjerice na traženje podnositelja zahtjeva uzima se u obzir dohodak iz tekuće godine (umjesto iz prethodne godine). Subjektima iz trećeg sektora omogućuje se da certificiraju neke zahtjeve povezane s boravištem, sastavom kućanstva i ranjivošću podnositelja zahtjeva za minimalni dohodak. Jedna od etapa **latvijskog** plana za oporavak i otpornost jest ažuriranje reforme minimalnog dohotka za razdoblje 2022. – 2024., koje obuhvaća ujednačenu i na dokazima utemeljenu metodologiju za izračun općeg minimalnog dohotka i godišnju indeksaciju usklađenu s općim kretanjima dohotka. Do kraja 2022. **Rumunjska** planira dovršiti reformu minimalnog dohotka za uključivanje, uključujući povećanjem primjerenosti i usmjerenosti naknada i poticaja za zapošljavanje te obuhvaćenosti tim naknadama i poticajima. Nekoliko država članica ažuriralo je svoje sustave minimalnog dohotka povećanjem razine naknada, posebno za one u najranjivijem položaju. **Litva** od srpnja 2021. osigurava dodatnu naknadu samcima starijima od 65 godina i osobama s invaliditetom, koji inače nemaju pravo na obiteljske mirovine. **Malta** je povećala maksimalne stope dodatne pomoći za parove s niskim prihodima i samce. Dodatak toj pomoći, koji je već uveden 2020. za osobe starije od 65 godina koje su izložene riziku od siromaštva, proširen je 2021. na sve osobe u toj dobnoj skupini, bez obzira na to jesu li izložene riziku od siromaštva. Malta je uvela i izvanredne naknade za: (1) roditelje koji nisu mogli raditi na daljinu dok njihova djeca nisu pohađala školu, (2) osobe s invaliditetom, (3) ranjive osobe i (4) osobe koje su izgubile posao. Agencija Malta Enterprise uvela je i dodatak na plaću kako bi se poslodavcima pomoglo da očuvaju radna mjesta svojih zaposlenika.

Države članice također su uvele privremene mjere za potporu obiteljima u izvanrednoj situaciji uzrokovanoj bolešću COVID-19 U Italiji je osnovan fond od 500 milijuna EUR za financiranje solidarnih mjera povezanih s hranom i za potporu ugroženim obiteljima u plaćanju stanarine i komunalnih računa. U Češkoj su roditelji djece koja su zbog pandemije nastavu morala pohađati od kuće mogli zatražiti plaćeni dopust za odgoj u razdoblju od listopada 2020. do lipnja 2021. U Latviji je svakom djetetu isplaćen jednokratni doplatak u iznosu od 500 EUR. U belgijskoj regiji Bruxelles ranjiva kućanstva primila su jednokratnu naknadu u iznosu od 100 EUR po djetetu za školsku godinu 2020./2021., dok je u Flandriji došlo do privremenog povećanja iznosa dječjih doplataka za ranjiva kućanstva. Bugarska je osigurala poseban mjesečni doplatak za roditelje s niskim prihodima koji imaju djecu u dobi do 14 godina i koji su zbog zatvaranja obrazovnih ustanova morali ostati kod kuće kako bi brinuli o djeci, a nisu mogli raditi na daljinu ni uzeti plaćeni dopust. Doplatak je iznosio 100 – 150 % minimalne plaće (u slučaju jednog djeteta i dvoje djece odnosno više njih, za više od deset dana zatvaranja).

Iznosi, metode izračuna i razdoblja ispunjavanja uvjeta za roditeljske, dječje i obiteljske naknade prošireni su u nekoliko država članica. U Estoniji i Litvi revidirane su osnove za izračun obiteljskih, roditeljskih, očinskih i roditeljskih naknada kako bi roditelji mogli primati iznose koji su u skladu s njihovim (općenito većim) prihodima prije pandemije. U Latviji su osobe kojima je u izvanrednoj situaciji uzrokovanoj bolešću COVID-19 istekao roditeljski dopust, a nisu se mogle vratiti na posao, primale mjesečnu naknadu u iznosu do 700 EUR do lipnja 2021. U regiji Bruxelles (Belgija), mladi do 21 godine u „razdoblju uključivanja na tržište rada” stekli su pravo na dječji doplatak, čak i ako nisu završili srednjoškolsko obrazovanje. U Latviji je za 2022. planirano znatno i trajno povećanje obiteljskih naknada, koje će uglavnom koristiti velikim obiteljima. U Litvi je iznos univerzalnog dječjeg doplatka povećan na 70 EUR mjesečno, a dodatni doplatak (za djecu s teškoćama u razvoju ili u nepovoljnom položaju ili iz velikih obitelji) na 111,20 EUR. U Mađarskoj je naknada za skrb za dojenče u srpnju 2021. povećana sa 70 % na 100 % prethodnih bruto prihoda bez gornje granice. Budući da naknada ne podliježe odbitku doprinosa za socijalno i mirovinsko osiguranje, veća je od prijašnjih neto prihoda, a s obzirom na to da nema gornju granicu, najviše koristi dobrostojećim kućanstvima. U Rumunjskoj se 1. siječnja 2022. dječji doplatci planiraju povećati za 20 %.

U **Španjolskoj** je 2022. uveden dodatak za djecu iz obitelji koje ostvaruju pravo na program minimalnog dohotka. Na taj će se način minimalni dohodak povećati za fiksni iznos po maloljetnom djetetu, ovisno o dobi, a pokrivenost će se proširiti na obitelji koje ne ispunjavaju uvjete za minimalni dohodak, ali čiji je dohodak manji tri puta, a bogatstvo manje od 1,5 puta od odgovarajućih pragova za minimalni dohodak. U **Slovačkoj** je vlada uvela „roditeljski doplatk zbog pandemije” kako bi osigurala dohodak roditeljima bez doplatka za skrb ili s primanjima koja su niža od iznosa roditeljskog doplatka kako bi mogli na odgovarajući način osigurati skrb za dijete tijekom krize. Iznos je jednak redovnom roditeljskom doplatku. S učinkom od 1. siječnja 2022. obustavit će se isplata roditeljskog doplatka zbog pandemije. U listopadu 2021. obiteljima s uzdržavanom djecom do 18 godina isplaćen je jednokratni doplatk za djecu zbog pandemije u ukupnom iznosu od 100 EUR po djetetu. Od travnja 2021. Slovačka osigurava i novu naknadu za trudnoću od 27. tjedna trudnoće u mjesečnom iznosu od 215,5 EUR do 333,9 EUR u 2021.

Poduzete su i posebne mjere politike za rješavanje problema dječjeg siromaštva i podupiranje socijalnog uključivanja ranjive djece u skladu s 11. načelom (skrb o djeci i potpora djeci). U **Češkoj** od srpnja 2021. roditelji djece za koje drugi roditelj ne plaća alimentaciju mogu podnijeti zahtjev za zamjensku alimentaciju koju isplaćuje javna služba za zapošljavanje, u iznosu koji odredi sud (najviše 3 000 CZK, tj. oko 118 EUR mjesečno). U **Litvi** su i učenici drugih razreda od rujna 2021. obuhvaćeni univerzalnim besplatnim školskim obrokom. U **Francuskoj** se nacrtom zakona o zaštiti dobrobiti djece pod zaštitom države moderniziraju okvir za udomiteljske obitelji i državna uprava za zaštitu djece.

U razdoblju od 2020. do 2021. države članice nastavile su poduzimati mjere za potporu osobama koje su pogođene krizom i koje nisu primjereno obuhvaćene socijalnom zaštitom, kao što su nestandardni radnici i samozaposlene osobe, u skladu s 12. načelom (socijalna zaštita) i 13. načelom stupa (naknade za nezaposlene). Većina tih mjera bile su privremene²⁸², no neke su zemlje poduzele i strukturne reforme kako bi proširile pokrivenost ili primjerenost svojih sustava socijalne zaštite. Na primjer, **Finska** je odobrila privremeni pristup pod manje strogim uvjetima subvencijama za tržište rada za samozaposlene poduzetnike i samostalne djelatnike, dok su **Njemačka, Austrija i Španjolska** umjetnicima olakšale pristup naknadama za nezaposlene. **Nizozemska** je donijela nekoliko paketa privremene potpore dohotku (TOZO), uglavnom za samostalne samozaposlene osobe. **Belgija** je proširila „prava na privremenu pomoć za premošćivanje” (doplatak u slučaju bankrota) na samozaposlene osobe koje su se suočile sa znatnim padom prometa ili su bile prisiljene obustaviti djelatnost. **Španjolska** je samozaposlene osobe pogođene krizom poduprla izvanrednim naknadama i oslobađanjem od plaćanja doprinosa. **Litva** je osigurala potporu dohotku samozaposlenim osobama na čije je djelatnosti utjecala karantena i čiji su prihodi smanjeni za najmanje 30 %, dok je **Grčka** osigurala posebnu potporu dohotku samozaposlenim osobama u sektoru poljoprivrede, turizma i obalnog ribarstva.

Države članice olakšale su pristup naknadama za bolovanje, a poduzele su i neke mjere za poboljšanje pristupa zdravstvenoj skrbi, posebice u vezi s pandemijom bolesti COVID-19.

Litva je proširila popis osoba koje ostvaruju pravo na primanje naknada za bolovanje u vezi s pandemijom bolesti COVID-19. **Rumunjska** je donijela novu kategoriju dopusta kako bi se osobama koje moraju ići u karantenu osiguralo puno bolovanje. Tijekom krize uzrokovane bolešću COVID-19 **Slovačka** je uvela naknadu za bolovanje zbog pandemije (u većem iznosu i bez naknade poslodavca za bolovanje u usporedbi s „uobičajenom” naknadom za bolovanje) ako je zaposlena ili samozaposlena osoba privremeno nesposobna za rad zbog mjera karantene ili izolacije (ublažene od 1. prosinca 2021.).

²⁸² Vidjeti [ESPN \(2021.\)](#), *Social protection and inclusion policy responses to the COVID-19 crisis. An analysis of policies in 35 countries* (Odgovori politike socijalne zaštite i uključivanja na krizu uzrokovanu bolešću COVID-19. Analiza politika u 35 država).

Poboljšana je i pristup naknadi za ozljede od nesreće za zaposlenike kojima je priznata privremena nesposobnost za rad zbog bolesti COVID-19 koja je izravno povezana s plaćenim radom. Nadalje, **Estonija** je privremeno financirala isplatu naknada od drugog dana bolesti, **Latvija** je financirala isplatu naknade za bolovanje na dulje razdoblje u slučajevima povezanim s bolešću COVID-19 i uvela privremenu naknadu, a **Belgija** je privremeno povećala razinu naknada za zaposlenike i samozaposlene osobe. Estonija je poduzela mjere za olakšavanje pristupa neosiguranih osoba zdravstvenoj skrbi u vezi s bolešću COVID-19. S druge strane, **Mađarska** je ukinula pravo na besplatnu zdravstvenu skrb za neosigurane osobe, prvenstveno radi smanjenja neprijavljenog rada. U **Francuskoj** će poslodavci u javnom sektoru financirati 50 % dopunskog zdravstvenog osiguranja za javne službenike.

Države članice poduzele su privremene i trajne mjere za poboljšanje prihvatljivosti i primjerenosti naknada i usluga povezanih s invaliditetom, u skladu s načelom 17. stupa (o uključivanju osoba s invaliditetom). U **Italiji** će nezaposlene majke ili samohrane majke s uzdržavanom djecom s priznatim invaliditetom primati mjesečni doprinos do 500 EUR neto za 2021., 2022. i 2023. **Latvija** je dodijelila jednokratnu naknadu od 200 EUR primateljima doplatka za invalidnost ili doplatka za osobe s invaliditetom kojima je potrebna njega (osim onih koji primaju starosnu, invalidsku ili obiteljsku mirovinu). **Malta** je uvela trajnu naknadu od 300 EUR godišnje za roditelje koji moraju napustiti zaposlenje kako bi brinuli o djetetu starijem od 16 godina koje ima pravo na povećanu pomoć za težak invaliditet. Nakon reforme okvira pomoći za osobe s invaliditetom pokrenute 2017. i kasnijeg uvođenja novih naknada i šire pokrivenosti tijekom posljednjih godina, **Malta** je proširila i skupinu osoba koje imaju pravo na naknadu za teški invaliditet u slučaju intelektualnih poteškoća. Od srpnja 2021. **Litva** svim osobama s invaliditetom daje pravo na pomoć osobnog asistenta. Ako je dohodak osobe s invaliditetom niži od 256 EUR, pomoć je besplatna, a ako je veći, iznos koji se plaća za osobnog asistenta ne smije prelaziti 20 % dohotka osobe s invaliditetom.

Portugal je proširio socijalne naknade na osobe čiji je invaliditet rezultat određenih nesreća i omogućio je njihovu akumulaciju uz doplatu za neformalnog njegovatelja ili plaćanje ustanovi u kojoj se pruža skrb. **Luksemburg** je od 1. siječnja 2021. povećao za 2,8 % dohodak *revenu d'inclusion sociale* (REVIS) i naknadu za osobe s teškim invaliditetom (RPGH). **Rumunjska** u svojem planu za oporavak i otpornost predviđa da će najmanje 8 455 osoba s invaliditetom smještenih u institucije primiti potporu u svrhu deinstitucionalizacije i njihova usmjeravanja na „put k samostalnom životu”.

Pristup socijalnim uslugama, osobito na daljinu, poboljšao se u nekim državama članicama kao odgovor na ograničene osobne kontakte u pandemiji u skladu s 20. načelom stupa (dostupnost osnovnih usluga). Mnoge usluge ili specifične funkcije koje zahtijevaju osobne kontakte, primjerice savjetovanje ili kućni posjeti, obustavljene su nakon početka pandemije. Ta promjena dovela je do izražaja potrebu za modernizacijom socijalnih usluga, među ostalim širom primjenom digitalnih tehnologija. U okviru reforme koja je u tijeku u **Bugarskoj** predviđa se izrada nacionalnog plana socijalnih usluga u suradnji s općinama. Namjenski projekt ESF-a poduprijet će uspostavljanje metodološkog okvira, ažuriranje standarda kvalitete i kvalificiranje osoblja nove agencije s nadzornom funkcijom. Cilj reforme koju **Španjolska** planira u kontekstu plana za oporavak i otpornost jest definiranje minimalnog zajedničkog portfelja socijalnih usluga i povezanih standarda u cijeloj zemlji. Neke države članice usredotočile su se na poboljšanje dostupnosti socijalnih usluga. **Litva** je omogućila elektroničko podnošenje zahtjeva za socijalne usluge. Kako bi osigurao kontinuitet usluga, **Portugal** je uveo privremeni zajamčeni financijski doprinos sektoru socijalnih i solidarnih usluga.

Mnoge su države članice 2021. nastavile poduzimati mjere za potporu pravu kućanstava na stanovanje, posebice među ranjivim skupinama, a neke su donijele trajnije mjere za dugoročno poboljšanje cjenovne pristupačnosti stanovanja, u skladu s 19. načelom stupa (stanovanje i pomoć beskućnicima). Najraširenije privremene mjere koje su poduzele vlade u EU-u bile su oslobođenje od plaćanja hipoteke ili najamnine (**Austrija, Belgija, Češka, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Litva, Slovačka, Portugal i Španjolska**) i moratorij na deložacije (**Austrija, Belgija, Finska, Francuska, Njemačka, Mađarska, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Portugal i Španjolska**).²⁸³ Osim toga, **Irska** je donijela Zakon o cjenovno pristupačnom stanovanju čiji je prioritet povećanje ponude cjenovno pristupačnih nekretnina. **Litva** je uvela program primjerene naknade za najamninu stambenih prostora kako bi kontrolirala povećanje razina najamnine. **Malta** je donijela mjere za potporu kupcima koji prvi put kupuju i smanjenje poreza na imovinu koju su roditelji darovali svojoj djeci, kada se nekretnina koristi kao njihovo prebivalište. **Španjolska** u svojem planu za oporavak i otpornost predviđa donošenje kraljevske uredbe kojom se definira regulatorni okvir za provedbu Programa energetske učinkovitih socijalnih stanova za najam u skladu s kriterijima energetske učinkovitosti. **Luksemburg** je izmijenio postojeći Pakt o stambenom zbrinjavanju kako bi ojačao kapacitet javnog sektora da poveća zalihu javnih pristupačnih i održivih stanova, posebno za iznajmljivanje. Reformom o kojoj se trenutno raspravlja općinama bi se osigurali potpora i poticaji za izradu planova upotrebe zemljišta u koordinaciji sa središnjom vladom. **Slovenija** je uvela izmjene i dopune nacionalnog Zakona o stanovanju kako bi promicala djelotvoran i uravnotežen pristup stambenom zbrinjavanju, uključujući mogućnost aktiviranja postojećeg, slobodnog stambenog fonda za davanje javnih stanova u najam. Akcijskim planom za europski stup socijalnih prava najavljeno je pokretanje inicijative za cjenovno pristupačno stanovanje. Time će se uvesti pilot-projekt obnove stotinu četvrti i uspostave europske platforme za pojačanu suradnju u borbi protiv beskućništva.

²⁸³ Vidjeti [OECD \(2020.\), Stanovanje tijekom pandemije bolesti COVID-19: odgovori politika i izazovi.](#)

Neke su države članice nedavno uvele ili proširile ciljane mjere za potporu pristupu energiji kao osnovnoj usluzi za najranjivije skupine u skladu s 20. načelom stupa (dostupnost osnovnih usluga). Na primjer, Španjolska je donijela mjere za potporu pristupu energiji za osobe s niskim prihodima, među ostalim u skladu sa svojom Strategijom protiv energetske siromaštva za razdoblje 2019. – 2024., dok je Latvija povećala potporu zaštićenim kupcima usluga trgovanja električnom energijom, kao što su kućanstva s niskim prihodima, osobe s invaliditetom te obitelji s troje i više djece. Cipar će, kao i neke druge zemlje, provoditi mjere energetske učinkovitosti u okviru svojeg plana za oporavak i otpornost radi izričitog smanjenja energetske siromaštva. Komisija je kao dio zelenog plana predložila sveobuhvatan paket mjera koje će pridonijeti smanjenju energetske siromaštva i povećanju kvalitete stanovanja, posebno za kućanstva sa srednjim i niskim prihodima.²⁸⁴ U nedavnim inicijativama, kao što je paket „Spremni za 55 %” ili Preporuka o energetske siromaštva²⁸⁵, stavlja se naglasak na potrebu za takvom strukturnom prilagodbom.

Mnoge su države članice poduzele reforme kako bi poboljšale otpornost i pristupačnost zdravstvenih sustava u skladu sa 16. načelom stupa (pristup zdravstvenoj skrbi). Niz mjera iz tog područja uvršten je u već odobrene planove za oporavak i otpornost. Rješavanje problema nedostatka zdravstvenih djelatnika postalo je ključno pitanje zbog pandemije bolesti COVID-19 i države članice pokrenule su sveobuhvatne reforme kako bi to pitanje obuhvatile svojim planovima za oporavak i otpornost. Primjerice, Španjolska, Irska, Litva, Malta i Luksemburg predložili su sveobuhvatne mjere za rješavanje problema nedostatka medicinskih stručnjaka, povećanje privlačnosti medicinskih zanimanja i poboljšanje radnih uvjeta. Portugal radi na poboljšanju vještina zdravstvenih djelatnika, jačanju multidisciplinarnog timskog rada i povećanju broja stručnjaka u sektoru primarne zdravstvene zaštite.

²⁸⁴ To su posebice: inicijativa „Val obnove” ([COM\(2020\) 662 final od 17. rujna 2020.](#)), Preporuka Komisije o energetske siromaštva ([Preporuka Komisije \(EU\) 2020/1563 od 14. listopada 2020.](#)), buduća revizija Direktive o energetske učinkovitosti ([Direktiva 2012/27/EU od 25. listopada 2012.](#)) te smjernice i upute [Opservatorija EU-a za energetske siromaštva](#) za lokalno djelovanje.

²⁸⁵ [Preporuka](#) i informacije o povezanim ključnim inicijativama, kao što je predloženi [Socijalni fond za klimatsku politiku](#) i [Komunikacija „Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije”](#), dostupni su na internetu.

Talijanski plan za oporavak i otpornost obuhvaća osposobljavanje zaposlenika nacionalne zdravstvene službe. Zbog krize se počeo ulagati trud u preispitivanje načina financiranja zdravstvene skrbi kako bi se riješio strukturni problem nedovoljnog financiranja i osigurala dugoročna održivost osnove prihoda. **Luksemburg i Litva** najavili su reforme za rješavanje tog problema.

Države članice nastavile su ulagati napore u razvoj otpornijih zdravstvenih sustava, u kojima je pružanje usluga prilagođeno potrebama stanovništva, u skladu sa 16. načelom stupa (pristup zdravstvenoj skrbi). Jedno od prioriteta područja bilo je povećanje uloge primarne zdravstvene zaštite kao prve kontaktne točke za pacijente, čime bi se potencijalno ublažilo opterećenje bolnica uslijed šokova kao što je pandemija bolesti COVID-19 ili dugoročnih pritisaka povezanih sa starenjem stanovništva. U tom smislu **Litva** je predložila razvijanje obiteljske medicine, a **Luksemburg** je predložio poboljšanje integracije primarne zdravstvene zaštite u bolnice. **Portugal** je predložio sveobuhvatnu reformu radi transformacije centara primarne zdravstvene zaštite u proaktivnije dionike s proširenim portfeljem usluga u zajednici, a povezane je reforme uvrstio u plan za oporavak i otpornost. Obuhvaćena su i uska grla u pristupu bolničkoj skrbi, a reforme su se uglavnom usredotočile na transformacije bolničkog sektora koje su bile potrebne za odgovor na šok. **Litva** je predložila reformu kojom bi se uspostavila skupina bolnica za zarazne bolesti i glavnih centara hitne pomoći. Neke države članice uvele su mjere za poboljšanje pokrivenosti zdravstvenom skrbi i tako unaprijedile pristup određenim uslugama. **Španjolska** se, na primjer, usredotočila na stomatološke usluge, predškolsku skrb i genomsku medicinu, a **Portugal** na skrb o mentalnom zdravlju. U **Portugalu** će trud uložen u povećanje dostupnosti usluga skrbi o mentalnom zdravlju u zajednici biti popraćen sveobuhvatnim paketom reformi. COVID-19 ubrzao je i digitalnu transformaciju zdravstvenih sustava. **Luksemburg** 2022. u okviru plana za oporavak i otpornost radi na proširenju telemedicine za pacijente s kroničnim bolestima. **Španjolska** je predložila novi okvir za e-zdravstvo, uključujući bolju povezanost i uspostavu zdravstvenog „jezera podataka”, u kojemu se prikupljaju podaci iz svih regija i različitih informacijskih sustava. **Litva** je predložila znatno proširenje infrastrukture za e-zdravstvo i njegovo uvođenje. Da bi ublažila pritisak na ordinacije opće prakse i na odjele hitne medicinske pomoći, **Italija** je uvela nove posebne jedinice za kontinuitet skrbi i uvela profil „obiteljske i patronažne medicinske sestre”, novu vrstu medicinske sestre za naprednu skrb koja bi trebala unaprijediti skrb kod kuće. **Italija** će ujedno obnoviti bolnice.

Nekoliko država članica nastavilo je provoditi reformu mirovinskih sustava kako bi poboljšale njihovu primjerenost i fiskalnu održivost, posebice intervencijom u trajanje radnog vijeka i dob za umirovljenje, u skladu s 15. načelom stupa (dohodak u starosti i mirovine). Belgija planira iskoristiti sredstva iz Mehanizma za oporavak i otpornost za daljnje mirovinske reforme usmjerene na produljenje radnog vijeka i povećanje održivosti. Španjolska vlada uvela je program reformi radi vraćanja indeksacije mirovina i šireg prihvaćanja dodatnih mirovina te je predvidjela mjere za očuvanje fiskalne održivosti, uključujući uvođenje poticaja za smanjenje stope prijevremenog umirovljenja i produljenje radnog vijeka nakon zakonske dobi za umirovljenje. U Rumunjskoj se nastavlja rasprava o prevelikom trošku neisplaćenih posebnih mirovina (nakon što su mnoge uklopljene u opći plan u prošlom desetljeću), koje se uglavnom odnose na vojsku i policiju.²⁸⁶ Rumunjski²⁸⁷ i slovački²⁸⁸ plan za oporavak i otpornost uključuju reformu javnog mirovinskog sustava s pomoću novog zakonodavnog okvira kojemu je cilj osigurati fiskalnu održivost u kontekstu starenja stanovništva i otkloniti nejednakosti. U Danskoj se novom odredbom od kolovoza 2020. omogućuje prijevremeno umirovljenje osoba koje su do 61. godine života najmanje 44 godine bile na tržištu rada kako bi otišle u mirovinu tri godine prije zakonske dobi za umirovljenje (trenutačno 66,5 godina). Slično tome, osobe koje su do navršene 61. godine života na tržištu rada provele 42 i 43 godine mogu otići u mirovinu godinu dana odnosno dvije godine ranije.²⁸⁹ U Njemačkoj je „povjerenstvo za mirovine”²⁹⁰ u ožujku 2020. objavilo izvješće u kojem daje preporuke za prilagodbu postojećeg sustava kako bi se riješili problemi primjerenosti i fiskalne održivosti. Bugarska je poduzela korake za povećanje mirovina uvođenjem novih metoda izračuna kako nijedan umirovljenik ne bi živio ispod granice siromaštva.

²⁸⁶ Kratko izvješće ESPN-a o Rumunjskoj, ožujak 2020.

²⁸⁷ Kratko izvješće ESPN-a o Rumunjskoj, srpanj 2020.

²⁸⁸ [SWD\(2021\) 161 final](#).

²⁸⁹ Kratko izvješće ESPN-a o Danskoj, siječanj 2021.

²⁹⁰ *Rentenkommission, Verlässlicher Generationenvertrag*.

Neke su zemlje poduzele daljnje korake za reformu financiranih stupova svojih mirovinskih sustava. Reforma uvedena u **Estoniji** u listopadu 2020. omogućuje članovima zakonski financiranog mirovinskog sustava da povuku uštedeni novac iz sustava, što bi moglo negativno utjecati na njegovu primjerenost u budućnosti. U **Poljskoj** je sredinom 2021. vlada predložila likvidaciju „obveznih otvorenih mirovinskih fondova”, a članovi će morati birati između prijenosa na privatne račune ili zamišljenog državnog mirovinskog računa; taj bi potez zahvatio više od 15 milijuna ljudi. **Poljska** je uvela i strukovne planove za kapital zaposlenika (ožujak 2021.) kojima je obuhvaćeno oko tri milijuna radnika.²⁹¹ U **Nizozemskoj** je sredinom 2020. godine strukovni mirovinski sustav dodatno reformiran zamjenom pojma „mirovinska prava” s „predviđanjem mirovine”, čime se dodatno odstupa od načela definiranih naknada.²⁹²

Okvir 6. o europskom stupu socijalnih prava: **Dugotrajna skrb u državama članicama EU-a**

Očekuje se da će starenje stanovništva dovesti do znatnog povećanja potražnje za dugotrajnom skrbi jer se slabost i potreba za dugotrajnom skrbi povećavaju u starijoj dobi. Osiguravanje dostupnosti i pristupačnosti usluga dugotrajne skrbi ključno je u skladu s 18. načelom (dugotrajna skrb) europskog stupa socijalnih prava. Predviđa se da će broj osoba kojima će potencijalno trebati dugotrajna skrb u zemljama EU-27 porasti s 30,8 milijuna u 2019. na 33,7 milijuna u 2030. te na 38,1 milijun u 2050. Važno je jačati pristup formalnoj dugotrajnoj skrbi, među ostalim kako bi se osigurala socijalna pravednost i rodna ravnopravnost²⁹³, ali i pružila prilika za otvaranje radnih mjesta. Ulaganje u kvalitetnu kućnu njegu i usluge dugotrajne skrbi u zajednici važno je za osiguravanje pristupačne alternative skrbi u domovima za starije i nemoćne.

²⁹¹ Kratko izvješće ESPN-a o Poljskoj, srpanj 2021.

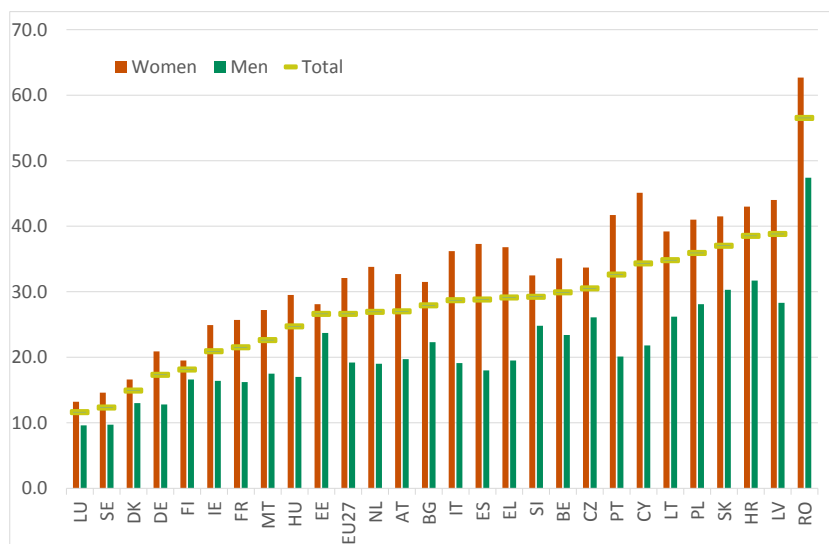
²⁹² Vidjeti Ed Westerhout, Eduard Ponds, Peter Zwaneveld (2021.), [Completing Dutch pension reform](#), popratni dokument CPB-a.

²⁹³ Obveze skrbi imaju snažan negativan utjecaj na tržište rada za žene, što se dodatno analizira u odjeljku 2.2.1.

Udio starijih osoba kojima je potrebna skrb uvelike se razlikuje među državama članicama i ima snažnu rodnu dimenziju.

U zemljama EU-27 u prosjeku 26,6 % osoba u dobi od 65 ili više godina koje žive u privatnim kućanstvima trebalo je dugotrajnu skrb 2019. Potrebe za dugotrajnom skrbi²⁹⁴ koje su prijavile starije osobe koje žive u privatnim kućanstvima kretale su se od 11,6 % u Luksemburgu do 56,5 % u Rumunjskoj (vidjeti sliku 1.). Među starijima od 65 godina, žene češće trebaju dugotrajnu skrb: njih 32,1 % u usporedbi s 19,2 % muškaraca u istoj dobnoj skupini u zemljama EU-27 u 2019. To je zato što je prosječna dob žena veća unutar iste dobne skupine, ali i zato što starije žene manje godina budu dobrog zdravlja.²⁹⁵ Udio osoba kojima je potrebna skrb kretao se od 62,7 % u starijih žena i 47,4 % u starijih muškaraca u Rumunjskoj, do 13,2 % u starijih žena i 9,6 % u starijih muškaraca u Luksemburgu.

Udio osoba u dobi od 65 i više godina koje žive u privatnim kućanstvima s visokom razinom poteškoća s osobnom njegom ili kućanskim aktivnostima ili oboje 2019.

Napomena: izračunato kao 100 % umanjeno za udio onih bez većih poteškoća.

Izvor: [Europska zdravstvena anketa](#), treći val, 2019., Eurostatov pokazatelj [[hlth_chis_tadle](#)].

²⁹⁴ Prisutnost samoprocijenjenih većih poteškoća s aktivnostima svakodnevnog života i/ili instrumentalnim aktivnostima svakodnevnog života uzima se kao aproksimacija (približna vrijednost) potrebe za dugotrajnom skrbi, u skladu s definicijom koju primjenjuje Odbor za socijalnu zaštitu.

²⁹⁵ U 2019. očekivani životni vijek pri rođenju u skupini EU-27 u prosjeku je iznosio 84 godine za žene, što je preko pet godina više nego za muškarce (vidjeti Eurostatov pokazatelj [[demo_mlexpec](#)]), dok je broj godina zdravog života bio 65,1 za žene i 64,2 za muškarce, što je mnogo manja razlika (vidjeti Eurostatov pokazatelj [[hlth_hlye](#)]).

Kućanstva kojima je potrebna dugotrajna skrb često imaju ograničen pristup formalnim uslugama kućne njege jer nisu cjenovno pristupačne ili uopće nisu dostupne. Ukupno 46,5 % osoba u dobi od 65 ili više godina s teškim poteškoćama u osobnoj njezi ili kućanskim aktivnostima u EU-u izjavilo je 2019. da nije ispunjena njihova potreba da im se pomogne pri takvim aktivnostima. Nedostatak pomoći bio je znatno izraženiji u onih u najnižem kvintilu dohotka (51,2 %) u odnosu na one u najvišem (39,9 %). Nedostatak pristupa formalnoj skrbi može se pretvoriti u neispunjene potrebe za skrbi ili opterećenje za neformalne njegovatelje, koji pružaju najveći dio skrbi. Većina dugotrajnih njegovatelja u EU-u su žene, točnije njih 59 %.²⁹⁶

Pokrivenost socijalnom zaštitom kad je riječ o dugotrajnoj skrbi ograničena je i temelji se na kombinaciji davanja u naravi i novčanih davanja koja se razlikuju među državama članicama. U 17 zemalja javna potpora u naravi za dugotrajnu skrb dostupna je za najviše 11 % osoba u dobi od 65 ili više godina. Pokrivenost novčanim davanjima varira od 0 do 37,2 % i ona zamjenjuju ili često nadopunjuju davanja u naravi.²⁹⁷ U 2019. je u prosjeku 26,6 % stanovništva EU-a starijeg od 65 godina trebalo skrb, 9,4 % ih je primalo kućnu ili institucionalnu skrb, a 8,8 % je primalo novčane naknade. Primjerenost socijalne zaštite u odnosu na potrebe za dugotrajnom skrbi općenito se znatno razlikuje među državama članicama, a osobe kojima je skrb potrebna mogu se suočiti s vrlo visokim neposrednim plaćanjima za formalnu dugotrajnu skrb, čak i nakon što prime socijalne naknade.²⁹⁸

²⁹⁶ Na temelju kombiniranih dokaza iz Europskog istraživanja o kvaliteti života (2016.) i Europske zdravstvene ankete (2013. – 2015.). Vidjeti Eurostatove pokazatelje [[hlth_ehis_tadlh](#)], [[hlth_ehis_tadlhi](#)] i Ecorys (2021.) *Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU* (Istraživanje učestalosti i troškova neformalne dugotrajne skrbi u EU-u), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

²⁹⁷ Udio osoba starijih od 65 godina koje su 2019. primale davanja u naravi i novcu za dugotrajnu skrb (u %). Izračuni GU-a ECFIN na temelju podataka korištenih u izvješću Europske komisije i EPC-a (2021.), *Ageing Report* (Izvješće o starenju stanovništva), Ured za publikacije Europske unije, Luxembourg.

²⁹⁸ Na temelju analize 19 područja koju je proveo OECD, kao i niske, umjerene i visoke razine potreba. Vidjeti odjeljak 2.3.2. i 2. informativni okvir izvješća *2021 Long-term care report* (Izvješće o dugotrajnoj skrbi za 2021.).

Neke države članice provode opsežne reforme u području dugotrajne skrbi, a druge su se usredotočile na poboljšanje uvjeta neformalnih njegovatelja. Francuska i Slovenija uspostavljaju dugotrajnu skrb kao novu granu socijalne zaštite. **Slovenija** u okviru svojeg plana za oporavak i otpornost planira donijeti zakon o dugotrajnoj skrbi i nacionalni model praćenja pokazatelja kvalitete za pružatelje dugotrajne skrbi u formalnim ustanovama. Kao dio plana za oporavak i otpornost **Češka** predviđa stupanje na snagu zakona o dugotrajnoj skrbi. U planu za oporavak i otpornost **Latvije** predviđa se stvaranje novih mjesta za pružanje usluga dugotrajne skrbi sličnih obiteljskom okruženju za 852 osobe u dobi za umirovljenje. **Španjolska** je donijela sveobuhvatan plan za dugotrajnu skrb uz veća financijska sredstva kojim se nastoje skratiti liste čekanja, poboljšati radne uvjete i poboljšati usluge i naknade kako bi se zajamčila odgovarajuća skrb. Kako bi ponovno uspostavio funkcioniranje socijalnih usluga dugotrajne skrbi, **Portugal** je donio program sa sustavom poticaja usmjeren na smanjenje dodatnih troškova uzrokovanih pandemijom bolesti COVID-19. Programom se podmiruju troškovi nabave osobne zaštitne opreme za radnike i korisnike, sanitarne opreme, ugovora za dezinficiranje, osposobljavanja radnika i reorganizacije radnih mjesta. Kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19, **Njemačka** je donijela propise koji zaposlenim neformalnim njegovateljima dopuštaju bolju fleksibilnost u smislu skraćivanja radnog vremena u svrhu neformalne skrbi. Nekoliko država članica, primjerice **Španjolska** i **Slovačka**, povećalo je naknadu za skrb kao potporu neformalnim njegovateljima, dok je **Malta** proširila kriterije prihvatljivosti na umirovljenike, pod uvjetom da osoba o kojoj se skrbi nije supružnik.

PRILOZI

Prilog 1. Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, razine

Godina	Jednake mogućnosti													
	Osobe koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje (% stanovništva u dobnoj skupini od 18 do 24 godine)			Stupanj digitalnih vještina pojedinaca		Stopa pripadnosti skupini NEET među mladima (% ukupnog stanovništva u dobi od 15 do 29 godina)			Razlika na temelju spola u zapošljavanju (u postotnim bodovima)			Kvintilni omjer dohotka (S80/S20)		
	2018.	2019.	2020.	2017.	2019.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.
EU-27	10,5	10,2	9,9	55,0	56,0	13,1	12,6	13,7	11,5	11,4	11,0	5,0 e	5,0 e	5,2 be
EA-19	11,0	10,6	10,2	:	:	13,2	12,7	13,9	11,0	10,8	10,1	5,1	5,0	5,4 be
EU _{nw}	9,0	8,8	8,6	56,8	55,9	12,0	11,6	12,7	10,5	10,4	10,0	4,9	4,8	4,7
EA _{nw}	8,9	8,7	8,5	59,7	57,9	11,7	11,3	12,5	10,2	9,9	9,3	4,8	4,7	4,7
BE	8,6	8,4	8,1	61,0	61,0	12,0	11,8	12,0	8,4	8,0	8,2	3,8	3,6 b	3,6 b
BG	12,7	13,9	12,8	29,0	29,0	18,1	16,7	18,1	8,6	9,0	9,2	7,7	8,1	8,0
CZ	6,2	6,7	7,6	60,0	62,0 b	9,5	9,8	11,0	15,2	15,0	15,3	3,3	3,3	3,3
DK	10,4	9,9	9,3	71,0	70,0	9,6	9,6	10,2	7,0	7,2	7,0	4,1	4,1	4,0 b
DE	10,3	10,3	10,1 bp	68,0	70,0	7,9	7,6	8,6 bp	8,1	8,0	6,2 bp	5,1	4,9	6,5 b
EE	11,3	9,8	7,5	60,0	62,0	11,7	9,8	11,2	7,8	7,7	6,0	5,1	5,1	5,0
IE	5,0	5,1	5,0	48,0	53,0	11,6	11,4	14,2	12,2	12,4	12,1	4,2	4,0	4,1 b
EL	4,7	4,1	3,8	46,0	51,0	19,5	17,7	18,7	21,6	20,7	19,4	5,5	5,1	5,2
ES	17,9	17,3	16,0	55,0	57,0	15,3	14,9	17,3	12,1	11,9	11,4	6,0	5,9	5,8
FR	8,7	8,2	8,0	57,0	57,0	13,6	13,0	14,0	6,4	5,9	5,7	4,2	4,3	4,5 p
HR	3,3	3,0 u	2,2 u	41,0	53,0	15,6	14,2	14,6	10,2	10,5	11,2	5,0	4,8	4,6
IT	14,5	13,5	13,1	: u	42,0 b	23,4	22,2	23,3	19,8	19,6	19,9	6,1	6,0	:
CY	7,8	9,2	11,5	50,0	45,0	14,9	14,1	15,3	10,4	11,6	12,0	4,3	4,6	4,3
LV	8,3	8,7	7,2	48,0	43,0 b	11,6	10,3	11,9	4,3	3,7	3,8	6,8	6,5	6,3 p
LT	4,6	4,0	5,6	55,0	56,0	9,3	10,9	13,0	2,3	1,6	1,7	7,1	6,4	6,1
LU	6,3	7,2	8,2	85,0	65,0 b	7,5	6,5	7,7	8,0	9,1	7,1	5,2	5,3	5,0 b
HU	12,5	11,8	12,1	50,0	49,0	12,9	13,2	14,7	10,7	11,0	11,2	4,4	4,2	4,3
MT	14,0	13,9	12,6	57,0	56,0	7,3	7,9	9,5	21,9	20,7	17,8	4,3	4,2	4,7
NL	7,3	7,5 b	7,0	79,0	79,0	5,7	5,7	5,7	10,1	9,3	8,9	4,1	3,9	4,2
AT	7,3	7,8	8,1	67,0	66,0	8,4	8,3	9,5	9,0	8,8	8,4	4,0	4,2	4,1
PL	4,8 b	5,2	5,4	46,0	44,0	12,1 b	12,0	12,9	14,4	15,4	15,7	4,3	4,4	4,1 p
PT	11,8	10,6	8,9	50,0	52,0	9,6	9,2	11,0	6,6	6,9	5,7	5,2	5,2	5,0
RO	16,4	15,3	15,6	29,0	31,0	17,0	16,8	16,6	18,3	19,0	19,3	7,2	7,1	6,6
SI	4,2	4,6	4,1	54,0	55,0	8,8	8,8	9,2	7,3	6,8	6,2	3,4	3,4	3,3
SK	8,6	8,3	7,6	59,0	54,0	14,6	14,5	15,2	13,7	13,0	12,6	3,0	3,3	3,0
FI	8,3	7,3	8,2	76,0	76,0	10,1	9,5	10,3	3,7	2,7	2,9	3,7	3,7	3,7
SE	7,5 b	6,5	7,7	77,0	72,0 u	6,9 b	6,3	7,2	4,2 b	4,7	4,9	4,1	4,3	4,1

Napomena: EU_{nw} i EA_{nw} odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje.

Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).

Izvor: Eurostat.

Prilog 1. (nastavak) Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, razine

	Pravedni radni uvjeti											
	Stopa zaposlenosti (% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine)			Stopa nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)			Stopa dugotrajne nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)			Rast bruto raspoloživog dohotka kućanstava (GDHI) po stanovniku (2008. = 100)		
Godina	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.
EU-27	72,4	73,2	72,4	7,3	6,7	7,1	3,1	2,6	2,4	105,6	107,7	107,3
EA-19	72,0	72,7	71,7	8,2	7,6	7,9	3,6	3,1	2,8	102,9	104,5	103,9
EUnw	73,7	74,6	73,8	6,7	6,1	6,9	2,7	2,3	2,2	109,9	113,4	112,1
EAnw	73,4	74,3	73,3	7,5	6,8	7,6	3,2	2,7	2,6	105,5	108,6	108,0
BE	69,7	70,5	70,0	6,0	5,4	5,6	2,9	2,3	2,3	100,8	102,9	103,6
BG	72,1	74,7	73,1	5,3	4,3	5,2	2,9	2,3	2,2	:	:	:
CZ	79,9	80,3	79,7	2,2	2,0	2,6	0,7	0,6	0,6	117,5	121,3	124,1
DK	77,5	78,3	77,8	5,1	5,0	5,6	1,0	0,8	0,9	115,0	117,4	116,9
DE	79,9	80,6	80,0 bp	3,4	3,1	3,8 bp	1,4	1,2	1,1 bp	111,9	112,9	113,2
EE	79,5	80,2	78,8	5,4	4,4	6,8	1,3	0,9	1,2	121,1	129,4	
IE	74,1	75,1	73,4	5,8	5,0	5,7	2,1	1,6	1,3	101,5	103,7	110,3
EL	59,0	60,8	58,3	19,7	17,9	17,6	12,5	11,3	10,5	72,1	75,0	73,7
ES	67,0	68,0	65,7	15,3	14,1	15,5	6,4	5,3	5,0	96,2	99,2	93,8
FR	72,0	72,3	72,1	9,0	8,4	8,0	2,5	2,3	1,9	104,3	106,5	106,5
HR	65,2	66,7	66,9	8,5	6,6	7,5	3,4	2,4	2,1	106,0	110,6	110,7
IT	63,0	63,5	62,6	10,6	10,0	9,2	6,2	5,6	4,7	93,8	94,1	92,0
CY	73,9	75,7	74,9	8,4	7,1	7,6	2,7	2,1	2,1	93,0	98,3	94,9
LV	76,8	77,3	76,9	7,4	6,3	8,1	3,1	2,4	2,2	114,3	117,7	120,5
LT	77,8	78,2	76,7	6,2	6,3	8,5	2,0	1,9	2,5	124,5	133,3	143,4
LU	72,1	72,8	72,1	5,6	5,6	6,8	1,4	1,3	1,7	105,2	106,8	110,2
HU	76,7	77,6	77,5	3,6	3,3	4,1	1,4	1,1	1,1	127,0	133,2	131,9
MT	75,5	76,8	77,3	3,7	3,6	4,4	1,8	0,9	1,1	124,1	127,8	125,5
NL	79,2	80,1	80,0	3,8	3,4	3,8	1,4	1,0	0,9	104,5	105,7	106,9
AT	76,2	76,8	74,8	5,2	4,8	6,0	1,7	1,4	1,7	98,2	99,3	97,1
PL	72,2	73,0	73,6	3,9	3,3	3,2	1,0	0,7	0,6	133,3	140,3	145,3
PT	74,7	75,5	74,2	7,2	6,7	7,0	3,2	2,8	2,3	104,0	107,8	106,2
RO	69,9	70,9	70,8	4,2	3,9	5,0	1,8	1,7	1,5	136,8	142,6	:
SI	75,4	76,4	75,6	5,1	4,5	5,0	2,2	1,9	1,9	106,6	110,6	114,7
SK	72,4	73,4	72,5	6,5	5,8	6,7	4,0	3,4	3,2	121,1	123,6	123,3
FI	76,3	77,2	76,5	7,4	6,7	7,8	1,6	1,2	1,2	106,6	108,8	108,5
SE	82,4 b	82,1	80,8	6,4 b	6,8	8,3	1,1 b	0,9	1,1	118,2	119,6	116,7

Napomena: EUnw i EAnw odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje. Realni bruto raspoloživi dohodak kućanstava (GDHI) po stanovniku mjeri se primjenom „neprilagođenog dohotka” (tj. onog koji ne uključuje socijalne transfere u naravi) i bez korekcije za standard kupovne moći.

Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).

Izvor: Eurostat.

Prilog 1. (nastavak) Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, razine

	Socijalna zaštita i uključenost											
	Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti			Stopa izloženosti djece riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (dobna skupina od 0 do 17 godina)			Učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva			Razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta		
Godina	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.
EU-27	21,7 e	21,9 be	21,9 e	24,0 e	23,4 be	24,2 e	32,8 e	29,5 be	32,7 be	23,5	24,4	24,5 e
EA-19	21,4	21,8 be	22,0 e	23,8	23,5 be	24,7 e	31,7	28,7 be	32,7 e	22,1	23,4	23,4 e
EUnw	21,6	21,1	20,6	23,2	22,3	21,9	34,2	34,1	35,5	25,5	25,6	26,0
EAnw	21,2	20,7	20,2	22,8	22,0	21,6	33,7	34,4	35,9	23,6	24,5	24,8
BE	20,5	20,0 b	20,4 b	23,5	23,0 b	22,2 b	35,2	41,7 b	44,9 b	32,0	33,1	36,3 b
BG	33,2	33,2	33,6	34,4	36,1	36,2	25,4	23,7	20,4	38,0	34,8	33,0
CZ	11,8	12,1	11,5	13,0	13,0	12,9	38,5	39,2	40,6	28,4	26,3	25,6
DK	17,5	17,3	16,8	15,4	13,9	13,5	47,3	47,3	52,4 b	18,2	16,6	18,1
DE	18,5	21,4 be	22,5	17,5	18,6 be	25,1	33,3	18,5 be	31,5 b	29,5	26,5	32,4 b
EE	23,6	23,7	22,8	17,0	19,7	17,4	26,8	28,2	31,7	18,3	21,2	20,6
IE	20,8	20,6	21,0 b	24,8	23,8	25,0 b	51,8	57,7	55,7 b	40,0	44,0	39,9
EL	30,3	29,0	27,5	34,1	31,2	31,5	20,3	22,8	25,0	29,8	29,0	28,2
ES	27,3	26,2	27,0	30,6	31,3	31,8	22,9	23,1	23,4	26,5	30,1	21,6
FR	18,0	18,9	18,9 p	24,0	24,2	22,6 p	44,4	42,1	46,9 p	15,7	18,9	22,8 p
HR	22,1	20,8	20,5	22,2	19,1	18,4	24,9	24,7	23,1	32,7	33,5	32,9
IT	25,7	24,6	:	29,6	27,1	:	21,6	20,2	:	14,9	16,9	:
CY	19,1	18,6	17,6	20,5	20,3	19,0	36,4	35,2	34,7	23,5	22,0	23,5
LV	28,5	26,7	25,1 p	23,8	18,8	19,8 p	19,1	23,4	23,4 p	19,3	19,0	16,7 p
LT	28,5	25,5	24,5	28,8	25,8	23,1	22,9	31,6	29,4	30,7	26,0	22,7
LU	20,1	20,1	19,9 b	23,4	25,4	24,2 b	40,4	34,0	39,4 b	18,3	20,1	22,1 b
HU	20,6	20,0	19,4	26,6	24,1	21,7	48,8	38,5	44,1	28,5	28,6	31,2
MT	19,2	20,8	19,9	23,3	23,9	22,6	30,6	26,3	21,0	31,2	28,1	29,4
NL	16,5	16,5	16,0	15,1	15,4	15,8	39,0	38,3	36,8	22,4	26,5	25,4
AT	16,8	16,5	16,7	21,6	20,1	21,9	43,3	49,2	41,1	20,1	21,9	20,5
PL	18,2	17,9	17,0 p	16,9	16,3	16,1 p	40,3	36,9	36,7 p	33,5	33,4	31,3 p
PT	21,6	21,1	20,0	22,4	21,9	21,9	23,8	24,2	26,0	18,3	19,2	18,2
RO	38,9	36,3	35,8	45,3	40,0	41,5	16,1	15,3	15,8	30,4	29,2	30,4
SI	15,4	13,7	14,3	13,1	11,6	12,1	43,2	45,5	44,6	17,3	18,5	21,7
SK	15,2	14,9	13,8	23,3	21,3	18,4	31,1	38,0	40,0	23,1	23,1	23,6
FI	16,6	15,4	15,9	15,9	13,8	14,5	53,7	54,0	51,4	17,8	20,6	19,9
SE	17,7	18,4	17,7	20,5	23,0	20,2	43,3	40,8	42,7	30,1	24,9	28,9

Napomena: EUnw i EAnw odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje.

Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).

Izvor: Eurostat.

Prilog 1. (nastavak) Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, razine

	Socijalna zaštita i uključenost (nastavak)								
	Preopterećenost troškovima stanovanja			Djeca mlada od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu			Samoprocijenjena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi		
Godina	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.
EU-27	9,6 e	9,4 e	9,9 be	34,7 e	35,3 e	:	1,8 e	1,7 e	:
EA-19	9,8	9,8	10,8 be	39,2	41,0	:	1,4	1,3	:
EUnw	8,6	8,3	8,0	33,2	35,0	31,6	2,7	2,5	2,7
EAnw	8,0	8,0	8,0	36,9	39,1	35,0	3,0	2,6	2,6
BE	8,9	8,4 b	7,8 b	54,4	55,5 b	54,6 b	1,8	1,8 b	1,5 b
BG	17,9	16,0	14,4	16,2	19,7	15,0	1,9	1,4	1,4
CZ	7,8	6,9	6,5	9,0	6,3	4,8	0,3	0,5	0,4
DK	14,7	15,6	14,1 b	63,2	66,0	67,7	1,3	1,8	1,7
DE	14,2	13,9	19,9 b	29,8	31,3	16,4 b	0,2	0,3	0,1 b
EE	4,0	4,4	12,4	28,3	31,8	26,7	16,4	15,5	13,0
IE	3,4	4,2	3,4 b	37,7	40,8	23,2 b	2,0	2,0	2,1 b
EL	39,5	36,2	32,6	40,9	32,4	20,5	8,8	8,1	6,4
ES	8,9	8,5	8,2	50,5	57,4	45,5	0,2	0,2	0,4
FR	4,7	5,5	:	50,0	50,8	57,2 p	1,2	1,2	2,6 p
HR	5,1	4,7	4,2	17,8	15,7	20,4	1,4	1,4	1,5
IT	8,2	8,7	:	25,7	26,3	:	2,4	1,8	:
CY	2,0	2,3	1,9	31,4	31,1	20,7	1,4	1,0	0,4
LV	6,7	5,4	4,8 p	27,4	28,3	26,3 p	6,2	4,3	5,3 p
LT	5,6	4,8	2,7	20,8	26,6	16,2	2,2	1,4	1,7
LU	9,3	10,1	8,5 b	60,5	60,0	63,2 b	0,3	0,2	0,1 b
HU	9,6	4,2	5,2	16,5	16,9	10,5	0,8	1,0	0,7
MT	1,7	2,6	2,8	32,1	38,3	29,7	0,2	0,0 n	0,0 n
NL	9,4	9,9	8,3	56,8	64,8	67,6	0,2	0,2	0,2
AT	6,8	7,0	6,3	20,0	22,7	21,1	0,1	0,3	0,1
PL	6,2	6,0	4,9 p	10,9	10,2	11,2 p	4,2	4,2	12,7 p
PT	5,7	5,7	4,1	50,2	52,9	53,0	2,1	1,7	1,6
RO	10,3	8,6	7,1	13,2	14,1	6,8	4,9	4,9	4,7
SI	4,9	4,1	4,4	46,3	46,9	44,3	3,3	2,9	2,7
SK	4,1	5,7	3,2	1,4	6,6	4,8	2,6	2,7	3,2
FI	4,3	4,0	4,1	37,2	38,2	39,6	4,7	4,7	5,4
SE	8,3	9,4	8,3	49,4	53,1	54,1	1,5	1,4	1,5

Napomena: EUnw i EAnw odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje. Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).
Izvor: Eurostat.

Prilog 2. Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, promjene i odstupanje od prosjeka EU-a

Godina	Jednake mogućnosti														
	Osobe koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje (% stanovništva u dobnj skupini od 18 do 24 godine)			Stupanj digitalnih vještina pojedinaca			Stopa pripadnosti skupini NEET među mladima (% ukupnog stanovništva u dobi od 15 do 29 godina)			Razlika na temelju spola u zapošljavanju (u postotnim bodovima)			Kvintilni omjer dohotka (S80/S20)		
	2020.			2019.			2020.			2020.			2020.		
	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena na za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena na za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena na za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena na za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU
EU-27	-0,3	1,3	-0,1	1,0	0,1	1,4	1,1	1,0	0,0	-0,4	1,0	0,0	0,3	0,5	0,3
EA-19	-0,4	1,6	-0,2				1,2	1,2	0,1	-0,7	0,1	-0,3	0,4	0,6	0,4
EUnw	-0,2	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
EAnw	-0,3	-0,2	-0,1	-0,9	2,0	-0,6	1,2	-0,2	0,1	-0,7	-0,7	-0,3	0,0	-0,1	0,1
BE	-0,3	-0,5	-0,1	0,0	5,1	0,4	0,2	-0,7	-0,9	0,2	-1,8	0,6	0,0	-1,1	0,1
BG	-1,1	4,2	-0,9	0,0	-26,9	0,4	1,4	5,4	0,3	0,2	-0,8	0,6	-0,1	3,3	-0,1
CZ	0,9	-1,0	1,1	2,0	6,1	2,4	1,2	-1,7	0,1	0,3	5,3	0,7	0,0	-1,4	0,0
DK	-0,6	0,7	-0,4	-1,0	14,1	-0,6	0,6	-2,5	-0,5	-0,2	-3,0	0,2	-0,1	-0,7	-0,1
DE	-0,2	1,5	0,0	2,0	14,1	2,4	1,0	-4,1	-0,1	-1,8	-3,8	-1,4	1,6	1,7	1,6
EE	-2,3	-1,1	-2,1	2,0	6,1	2,4	1,4	-1,5	0,3	-1,7	-4,0	-1,3	-0,1	0,3	0,0
IE	-0,1	-3,6	0,1	5,0	-2,9	5,4	2,8	1,5	1,7	-0,3	2,1	0,1	0,1	-0,6	0,1
EL	-0,3	-4,8	-0,1	5,0	-4,9	5,4	1,0	6,0	-0,1	-1,3	9,4	-0,9	0,0	0,4	0,1
ES	-1,3	7,4	-1,1	2,0	1,1	2,4	2,4	4,6	1,3	-0,5	1,4	-0,1	-0,2	1,0	-0,2
FR	-0,2	-0,6	0,0	0,0	1,1	0,4	1,0	1,3	-0,1	-0,2	-4,3	0,2	0,2	-0,3	0,2
HR	-0,8	-6,4	-0,6	12,0	-2,9	12,4	0,4	1,9	-0,7	0,7	1,2	1,1	-0,2	-0,1	-0,1
IT	-0,4	4,5	-0,2			-13,9	1,1	10,6	0,0	0,3	9,9	0,7	:	:	:
CY	2,3	2,9	2,5	-5,0	-10,9	-4,6	1,2	2,6	0,1	0,4	2,0	0,8	-0,3	-0,4	-0,3
LV	-1,5	-1,4	-1,3	-5,0	-12,9	-4,6	1,6	-0,8	0,5	0,1	-6,2	0,5	-0,3	1,5	-0,3
LT	1,6	-3,0	1,8	1,0	0,1	1,4	2,1	0,3	1,0	0,1	-8,3	0,5	-0,3	1,4	-0,3
LU	1,0	-0,4	1,2	-20,0	9,1	-19,6	1,2	-5,0	0,1	-2,0	-2,9	-1,6	-0,4	0,2	-0,3
HU	0,3	3,5	0,5	-1,0	-6,9	-0,6	1,5	2,0	0,4	0,2	1,2	0,6	0,1	-0,4	0,1
MT	-1,3	4,0	-1,1	-1,0	0,1	-0,6	1,6	-3,2	0,5	-2,9	7,8	-2,5	0,5	-0,1	0,5
NL	-0,5	-1,6	-0,3	0,0	23,1	0,4	0,0	-7,0	-1,1	-0,4	-1,1	0,0	0,2	-0,6	0,2
AT	0,3	-0,5	0,5	-1,0	10,1	-0,6	1,2	-3,2	0,1	-0,4	-1,6	0,0	-0,1	-0,6	0,0
PL	0,2	-3,2	0,4	-2,0	-11,9	-1,6	0,9	0,2	-0,2	0,3	5,7	0,7	-0,3	-0,7	-0,3
PT	-1,7	0,3	-1,5	2,0	-3,9	2,4	1,8	-1,7	0,7	-1,2	-4,3	-0,8	-0,2	0,2	-0,2
RO	0,3	7,0	0,5	2,0	-24,9	2,4	-0,2	3,9	-1,3	0,3	9,3	0,7	-0,5	1,9	-0,4
SI	-0,5	-4,5	-0,3	1,0	-0,9	1,4	0,4	-3,5	-0,7	-0,6	-3,8	-0,2	-0,1	-1,4	-0,1
SK	-0,7	-1,0	-0,5	-5,0	-1,9	-4,6	0,7	2,5	-0,4	-0,4	2,6	0,0	-0,3	-1,7	-0,3
FI	0,9	-0,4	1,1	0,0	20,1	0,4	0,8	-2,4	-0,3	0,2	-7,1	0,6	0,0	-1,0	0,1
SE	1,2	-0,9	1,4	-5,0	16,1	-4,6	0,9	-5,5	-0,2	0,2	-5,1	0,6	-0,2	-0,6	-0,2

Napomena: EUnw i EAnw odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje. Odstupanje od prosjeka EU-a izračunava se na temelju neponderiranog prosjeka. Promjena razine digitalnih vještina pojedinaca izračunava se u odnosu na 2017. (podaci za 2018. nisu dostupni).

Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).

Izvor: Eurostat.

Prilog 2. (nastavak) Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, promjene i odstupanje od prosjeka EU-a

Godina	Pravedni radni uvjeti											
	Stopa zaposlenosti (% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine)			Stopa nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)			Stopa dugotrajne nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)			Rast bruto raspoloživog dohotka kućanstava (GDHI) po stanovniku (2008. = 100)		
	2020.			2020.			2020.			2020.		
	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU
EU-27	-0,8	-1,4	0,0	0,4	0,2	-0,4	-0,2	0,2	-0,1	-0,3	-4,8	-0,7
EA-19	-1,0	-2,1	-0,2	0,3	1,0	-0,5	-0,3	0,6	-0,2	-0,6	-8,2	-1,0
EUnw	-0,8	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
EAnw	-1,0	-0,5	-0,2	0,8	0,7	0,0	-0,1	0,4	0,0	0,4	-4,1	0,0
BE	-0,5	-3,8	0,3	0,2	-1,3	-0,6	0,0	0,1	0,1	0,6	-8,5	0,3
BG	-1,6	-0,7	-0,8	0,9	-1,7	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0		-0,3
CZ	-0,6	5,9	0,2	0,6	-4,3	-0,2	0,0	-1,6	0,1	2,2	12,0	1,9
DK	-0,5	4,0	0,3	0,6	-1,3	-0,2	0,1	-1,3	0,2	-0,4	4,8	-0,7
DE	-0,6	6,2	0,2	0,7	-3,1	-0,1	-0,1	-1,1	0,0	0,3	1,1	-0,1
EE	-1,4	5,0	-0,6	2,4	-0,1	1,6	0,3	-1,0	0,4	0,0		-0,3
IE	-1,7	-0,4	-0,9	0,7	-1,2	-0,1	-0,3	-0,9	-0,2	6,3	-1,8	6,0
EL	-2,5	-15,5	-1,7	-0,3	10,7	-1,1	-0,8	8,3	-0,7	-1,7	-38,4	-2,0
ES	-2,3	-8,1	-1,5	1,4	8,6	0,6	-0,3	2,8	-0,2	-5,4	-18,3	-5,7
FR	-0,2	-1,7	0,6	-0,4	1,1	-1,2	-0,4	-0,3	-0,3	0,0	-5,5	-0,3
HR	0,2	-6,9	1,0	0,9	0,6	0,1	-0,3	-0,1	-0,2	0,1	-1,4	-0,2
IT	-0,9	-11,2	-0,1	-0,8	2,3	-1,6	-0,9	2,5	-0,8	-2,2	-20,1	-2,5
CY	-0,8	1,1	0,0	0,5	0,7	-0,3	0,0	-0,1	0,1	-3,4	-17,2	-3,8
LV	-0,4	3,1	0,4	1,8	1,2	1,0	-0,2	0,0	-0,1	2,4	8,4	2,1
LT	-1,5	2,9	-0,7	2,2	1,6	1,4	0,6	0,3	0,7	7,6	31,3	7,3
LU	-0,7	-1,7	0,1	1,2	-0,1	0,4	0,4	-0,5	0,5	3,2	-1,9	2,9
HU	-0,1	3,7	0,7	0,8	-2,8	0,0	0,0	-1,1	0,1	-1,0	19,8	-1,3
MT	0,5	3,5	1,3	0,8	-2,5	0,0	0,2	-1,1	0,3	-1,8	13,4	-2,1
NL	-0,1	6,2	0,7	0,4	-3,1	-0,4	-0,1	-1,3	0,0	1,2	-5,2	0,8
AT	-2,0	1,0	-1,2	1,2	-0,9	0,4	0,3	-0,5	0,4	-2,2	-15,0	-2,5
PL	0,6	-0,2	1,4	-0,1	-3,7	-0,9	-0,1	-1,6	0,0	3,6	33,2	3,2
PT	-1,3	0,4	-0,5	0,3	0,1	-0,5	-0,5	0,1	-0,4	-1,5	-5,9	-1,8
RO	-0,1	-3,0	0,7	1,1	-1,9	0,3	-0,2	-0,7	-0,1	0,0		-0,3
SI	-0,8	1,8	0,0	0,5	-1,9	-0,3	0,0	-0,3	0,1	3,7	2,6	3,4
SK	-0,9	-1,3	-0,1	0,9	-0,2	0,1	-0,2	1,0	-0,1	-0,2	11,2	-0,5
FI	-0,7	2,7	0,1	1,1	0,9	0,3	0,0	-1,0	0,1	-0,2	-3,5	-0,6
SE	-1,3	7,0	-0,5	1,5	1,4	0,7	0,2	-1,1	0,3	-2,4	4,6	-2,7

Napomena: EUnw i EAnw odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje. Odstupanje od prosjeka EU-a izračunava se na temelju neponderiranog prosjeka. Realni bruto raspoloživi dohodak kućanstava (GDHI) po stanovniku mjeri se primjenom „neprilagođenog dohotka” (tj. onog koji ne uključuje socijalne transfere u naravi) i bez korekcije za standard kupovne moći.

Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).

Izvor: Eurostat, OECD.

Prilog 2. (nastavak) Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, promjene i odstupanje od prosjeka EU-a

Godina	Socijalna zaštita i uključenost											
	Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti			Stopa izloženosti djece riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (u dobi od 0 do 17 godina)			Učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva			Razlika u zapošljavanju na temelju invaliditeta		
	2020.			2020.			2020.			2020.		
	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU
EU-27	0,0	1,3	0,4	0,8	2,3	1,0	3,2	-2,8	2,3	0,1	-1,5	0,0
EA-19	0,2	1,4	0,6	1,2	2,8	1,4	4,0	-2,8	3,1	0,0	-2,6	-0,1
EU _{nw}	-0,4	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
EA _{nw}	-0,3	-0,4	0,0	-0,1	-0,3	0,2	0,7	0,4	-0,1	-0,1	-1,3	-0,2
BE	0,4	-0,2	0,8	-0,8	0,3	-0,6	3,2	9,4	2,3	3,2	10,3	3,1
BG	0,4	13,0	0,8	0,1	14,3	0,3	-3,3	-15,1	-4,1	-1,8	7,0	-1,9
CZ	-0,6	-9,1	-0,2	-0,1	-9,0	0,1	1,5	5,1	0,6	-0,7	-0,4	-0,8
DK	-0,5	-3,8	-0,1	-0,4	-8,4	-0,2	5,1	16,9	4,2	1,5	-7,9	1,4
DE	1,1	1,9	1,5	6,5	3,2	6,7	13,0	-4,0	12,1	5,9	6,4	5,8
EE	-0,9	2,2	-0,5	-2,3	-4,5	-2,1	3,5	-3,8	2,7	-0,6	-5,4	-0,7
IE	0,4	0,4	0,8	1,2	3,1	1,4	-2,0	20,2	-2,9	-4,1	13,9	-4,2
EL	-1,5	6,9	-1,1	0,3	9,6	0,5	2,2	-10,5	1,3	-0,8	2,2	-0,9
ES	0,8	6,4	1,2	0,5	9,9	0,7	0,3	-12,1	-0,6	-8,5	-4,4	-8,6
FR	0,0	-1,7	0,4	-1,6	0,7	-1,4	4,8	11,4	3,9	3,9	-3,2	3,8
HR	-0,3	-0,1	0,1	-0,7	-3,5	-0,5	-1,6	-12,4	-2,5	-0,6	6,9	-0,7
IT	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
CY	-1,0	-3,0	-0,6	-1,3	-2,9	-1,1	-0,5	-0,8	-1,4	1,5	-2,5	1,4
LV	-1,6	4,5	-1,2	1,0	-2,1	1,2	0,0	-12,1	-0,9	-2,3	-9,3	-2,4
LT	-1,0	3,9	-0,6	-2,7	1,2	-2,5	-2,2	-6,1	-3,0	-3,3	-3,3	-3,4
LU	-0,2	-0,7	0,2	-1,2	2,3	-1,0	5,4	3,9	4,5	2,0	-3,9	1,9
HU	-0,6	-1,2	-0,2	-2,4	-0,2	-2,2	5,6	8,6	4,7	2,6	5,2	2,5
MT	-0,9	-0,7	-0,5	-1,3	0,7	-1,1	-5,3	-14,5	-6,1	1,3	3,4	1,2
NL	-0,5	-4,6	-0,1	0,4	-6,1	0,6	-1,5	1,3	-2,4	-1,1	-0,6	-1,2
AT	0,2	-3,9	0,6	1,8	0,0	2,0	-8,1	5,6	-9,0	-1,4	-5,5	-1,5
PL	-0,9	-3,6	-0,5	-0,2	-5,8	0,0	-0,1	1,3	-1,0	-2,1	5,3	-2,2
PT	-1,1	-0,6	-0,7	0,0	0,0	0,2	1,8	-9,5	0,9	-1,0	-7,8	-1,1
RO	-0,5	15,2	-0,1	1,5	19,6	1,7	0,5	-19,7	-0,3	1,2	4,4	1,1
SI	0,6	-6,3	1,0	0,5	-9,8	0,7	-0,8	9,1	-1,7	3,2	-4,3	3,1
SK	-1,1	-6,8	-0,7	-2,9	-3,5	-2,7	2,0	4,5	1,1	0,5	-2,4	0,4
FI	0,5	-4,7	0,9	0,7	-7,4	0,9	-2,6	15,9	-3,5	-0,7	-6,1	-0,8
SE	-0,7	-2,9	-0,3	-2,8	-1,7	-2,6	1,9	7,2	1,0	4,0	2,9	3,9

Napomena: EU_{nw} i EA_{nw} odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje. Odstupanje od prosjeka EU-a izračunava se na temelju neponderiranog prosjeka.

Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja).

Izvor: Eurostat.

Prilog 2. (nastavak) Glavni pokazatelji u pregledu socijalnih pokazatelja, promjene i odstupanje od prosjeka EU-a

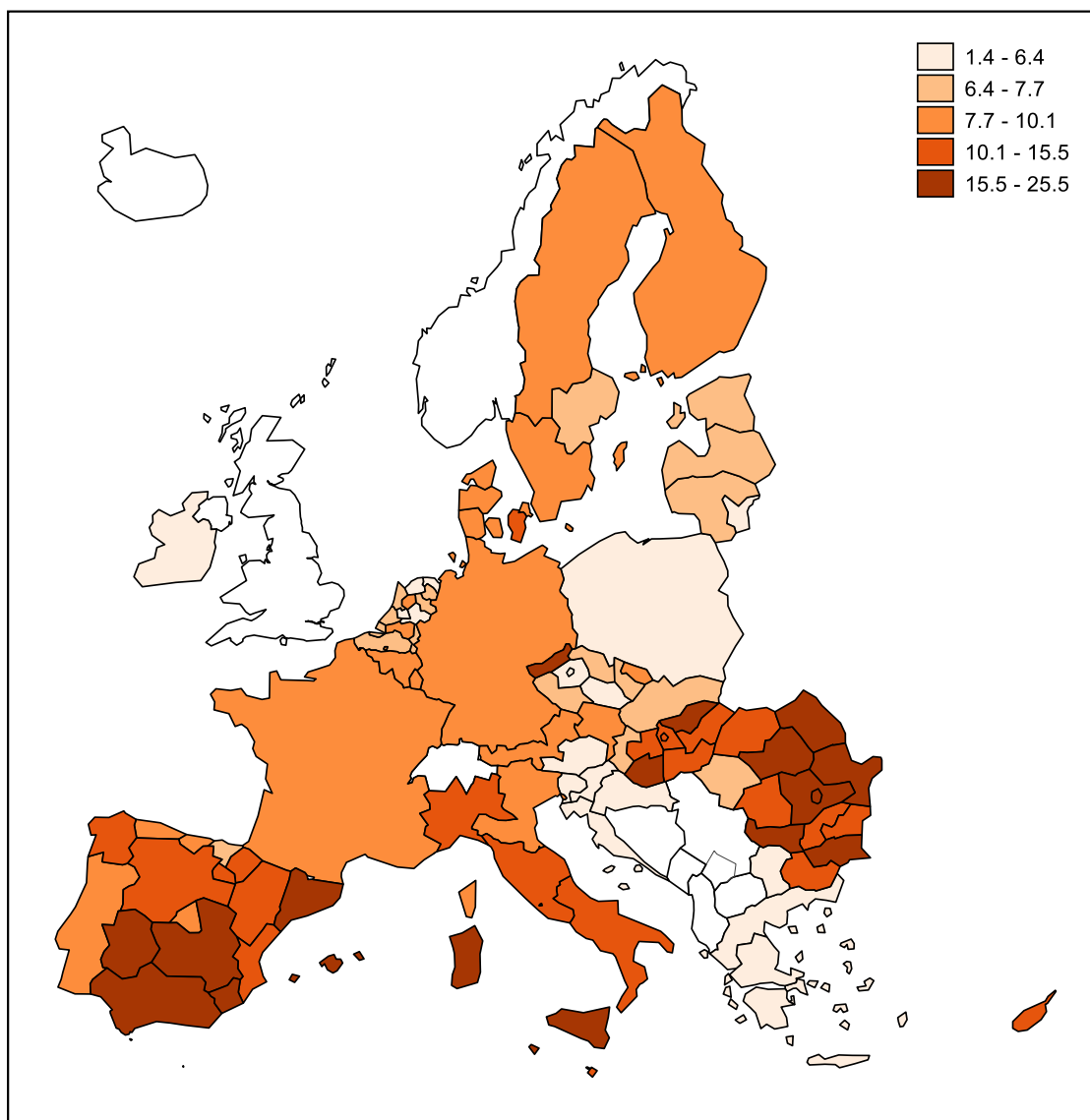
Godina	Socijalna zaštita i uključenost (nastavak)								
	Preopterećenost troškovima stanovanja			Djeca mlađa od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu			Samoprocijenjena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi		
	2020.			2020.			2020.		
	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU	Godišnja promjena	Odstupanje od prosjeka EU-a	Godišnja promjena za DČ u odnosu na godišnju promjenu za EU
	EU-27	0,5	1,9	0,8	:	:	:	:	:
EA-19	1,0	2,8	1,3						
EUnw	-0,3	0,0	0,0	-3,7	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
EAnw	-0,1	0,0	0,2	-4,8	3,5	-1,0	-0,1	-0,1	-0,3
BE	-0,6	-0,2	-0,3	-0,9	23,0	2,8	-0,3	-1,2	-0,5
BG	-1,6	6,4	-1,3	-4,7	-16,6	-1,0	0,0	-1,3	-0,2
CZ	-0,4	-1,5	-0,1	-1,5	-26,8	2,2	-0,1	-2,3	-0,3
DK	-1,5	6,1	-1,2	1,7	36,1	5,4	-0,1	-1,0	-0,3
DE	6,0	11,9	6,3	-14,9	-15,2	-11,2	-0,2	-2,6	-0,4
EE	8,0	4,4	8,3	-5,1	-4,9	-1,4	-2,5	10,3	-2,7
IE	-0,8	-4,6	-0,5	-17,6	-8,4	-13,9	0,1	-0,6	-0,1
EL	-3,6	24,6	-3,3	-11,9	-11,1	-8,2	-1,7	3,7	-1,9
ES	-0,3	0,2	0,0	-11,9	13,9	-8,2	0,2	-2,3	0,0
FR	:	:	:	6,4	25,6	10,1	1,4	-0,1	1,2
HR	-0,5	-3,8	-0,2	4,7	-11,2	8,4	0,1	-1,2	-0,1
IT	:	:	:	:	:	:	:	:	:
CY	-0,4	-6,1	-0,1	-10,4	-10,9	-6,7	-0,6	-2,3	-0,8
LV	-0,6	-3,2	-0,3	-2,0	-5,3	1,7	1,0	2,6	0,8
LT	-2,1	-5,3	-1,8	-10,4	-15,4	-6,7	0,3	-1,0	0,1
LU	-1,6	0,5	-1,3	3,2	31,6	6,9	-0,1	-2,6	-0,3
HU	1,0	-2,8	1,3	-6,4	-21,1	-2,7	-0,3	-2,0	-0,5
MT	0,2	-5,2	0,5	-8,6	-1,9	-4,9	0,0	-2,7	-0,2
NL	-1,6	0,3	-1,3	2,8	36,0	6,5	0,0	-2,5	-0,2
AT	-0,7	-1,7	-0,4	-1,6	-10,5	2,1	-0,2	-2,6	-0,4
PL	-1,1	-3,1	-0,8	1,0	-20,4	4,7	8,5	10,0	8,3
PT	-1,6	-3,9	-1,3	0,1	21,4	3,8	-0,1	-1,1	-0,3
RO	-1,5	-0,9	-1,2	-7,3	-24,8	-3,6	-0,2	2,0	-0,4
SI	0,3	-3,6	0,6	-2,6	12,7	1,1	-0,2	0,0	-0,4
SK	-2,5	-4,8	-2,2	-1,8	-26,8	1,9	0,5	0,5	0,3
FI	0,1	-3,9	0,4	1,4	8,0	5,1	0,7	2,7	0,5
SE	-1,1	0,3	-0,8	1,0	22,5	4,7	0,1	-1,2	-0,1

Napomene: EUnw i EAnw odnose se na neponderirane prosjeke za EU i europodručje. Odstupanje od prosjeka EU-a izračunava se na temelju neponderiranog prosjeka. Oznaka „b” označava prekid vremenskog niza, oznaka „e” procjenu, oznaka „p” okvirne rezultate, oznaka „u” nisku pouzdanost (mali broj opažanja), oznaka „n” da nije statistički značajno različito od nule. Izvor: Eurostat.

Prilog 3. Regionalna raščlamba odabranih glavnih pokazatelja u pregledu socijalnih pokazatelja²⁹⁹

Slika 1.: Osobe koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje, 2020.

(%, udio osoba u dobi od 18 do 24 godine, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 9,9 %)

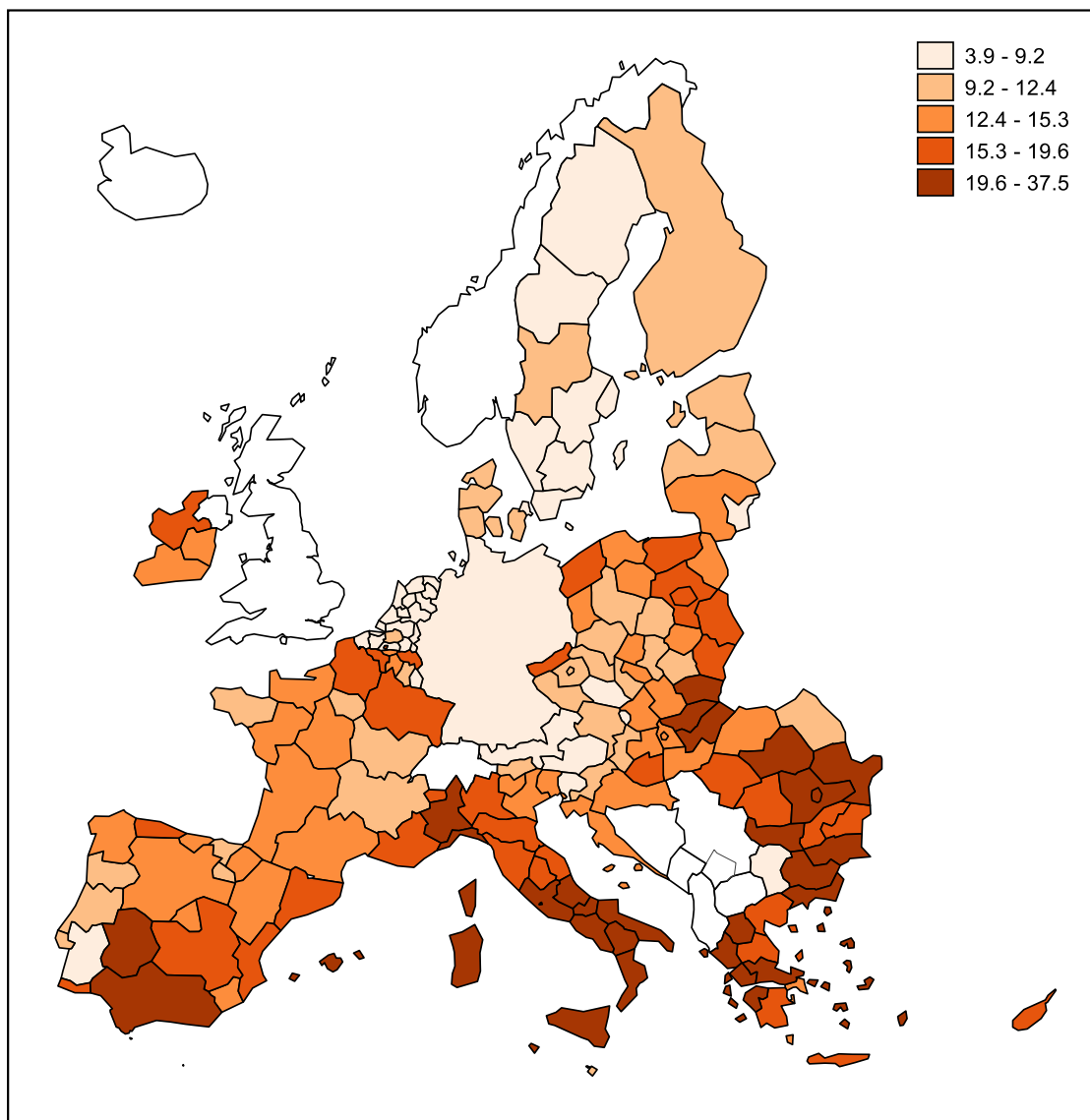
Napomena: neki otoci i najudaljenije regije nisu zastupljeni. Nacionalni podaci za Finsku, Francusku, Njemačku, Poljsku i Portugal. Podaci na razini regije NUTS 1 za Austriju, Belgiju, Grčku, Irsku, Italiju, Slovačku i Švedsku. Podaci niske stope pouzdanosti za Bugarsku (Severen tsentralen, Severoiztochen, Severozapaden i Yugozapaden), Češku (Praha), Hrvatsku (Jadranska Hrvatska), Litvu (Sostinės regionas), Mađarsku (Budapest i Nyugat-Dunántúl), Nizozemsku (Zeeland), Rumunjsku (București-Ilfov i Vest), Sloveniju (Vzhodna Slovenija i Zahodna Slovenija) i Španjolsku (Cantabria, Ciudad de Ceuta, Ciudad de Melilla, La Rioja i Principado de Asturias). Prekid u vremenskom nizu za Njemačku. Privremeni podaci za Njemačku.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [edat_lfse_16]. © EuroGeographics za administrativne granice.

²⁹⁹ Napomena: raščlambe na regionalnoj razini (NUTS 2). Ako nije dostupna regionalna raščlamba (NUTS 2), na kartama se prikazuje razina NUTS 1 ili nacionalna razina.

Slika 2.: Mladi koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih (skupina NEET), 2020.

(%, udio osoba u dobi od 15 do 29 godina, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 13,7 %)

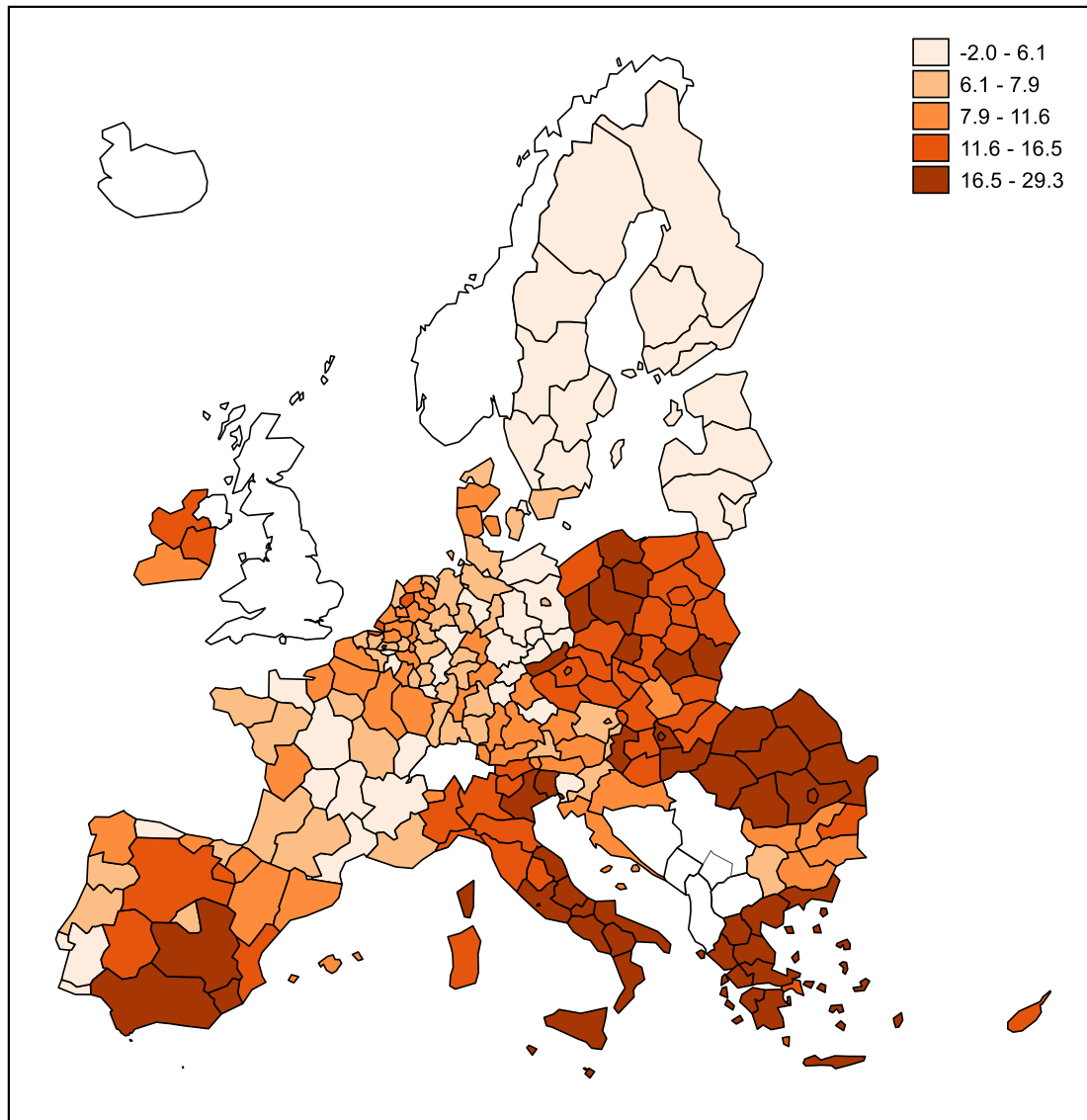

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Nacionalni podaci za Finsku i Njemačku. Podaci na razini regije NUTS 1 za Austriju i Francusku. Podaci niske stope pouzdanosti za Francusku (Corse), Nizozemsku (Zeeland), Poljsku (Opolskie), Španjolsku (Ciudad de Ceuta i Ciudad de Melilla) i Švedsku (Mellersta Norrland i Övre Norrland). Prekid u vremenskom nizu za Njemačku. Privremeni podaci za Njemačku.

Izvor: Eurostat, indicator [edat_lfse_22]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 3.: Razlika na temelju spola u zapošljavanju, 2020.

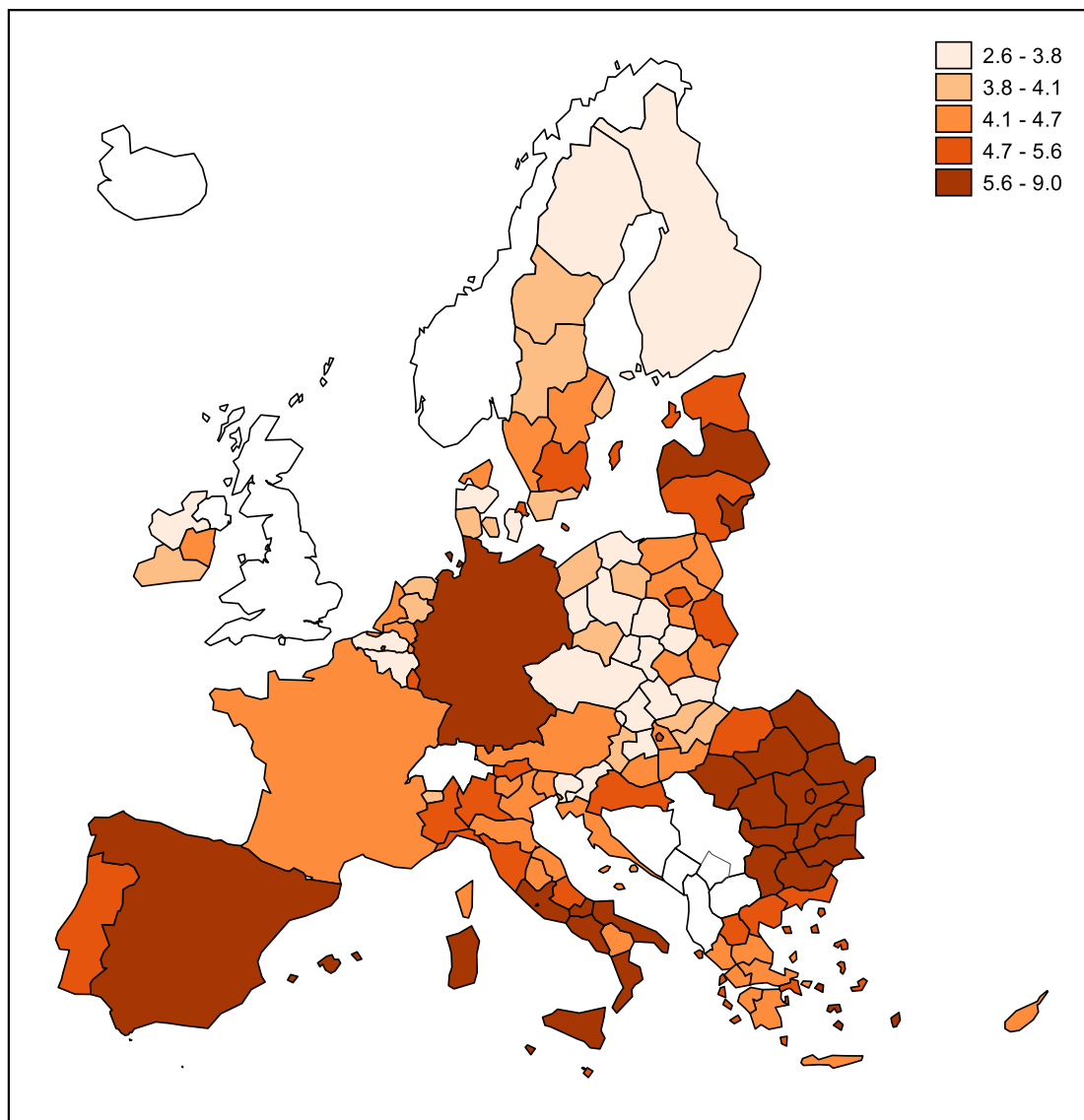
(razlika u postotnim bodovima, stopa zaposlenosti muškaraca umanjena za stopu zaposlenosti žena, na temelju osoba u dobi od 20 do 64 godine, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 11,0 postotnih bodova)

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Podaci niske stope pouzdanosti za Francusku (Corse i Mayotte). Prekid u vremenskom nizu za Njemačku. Privremeni podaci za Njemačku. Izvor: Eurostat, pokazatelj [tpepr_lm220]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 4.: Dohodovna nejednakost izmjerena kao kvintilni omjer – S80/S20, 2020.

(indeks, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 5,2)

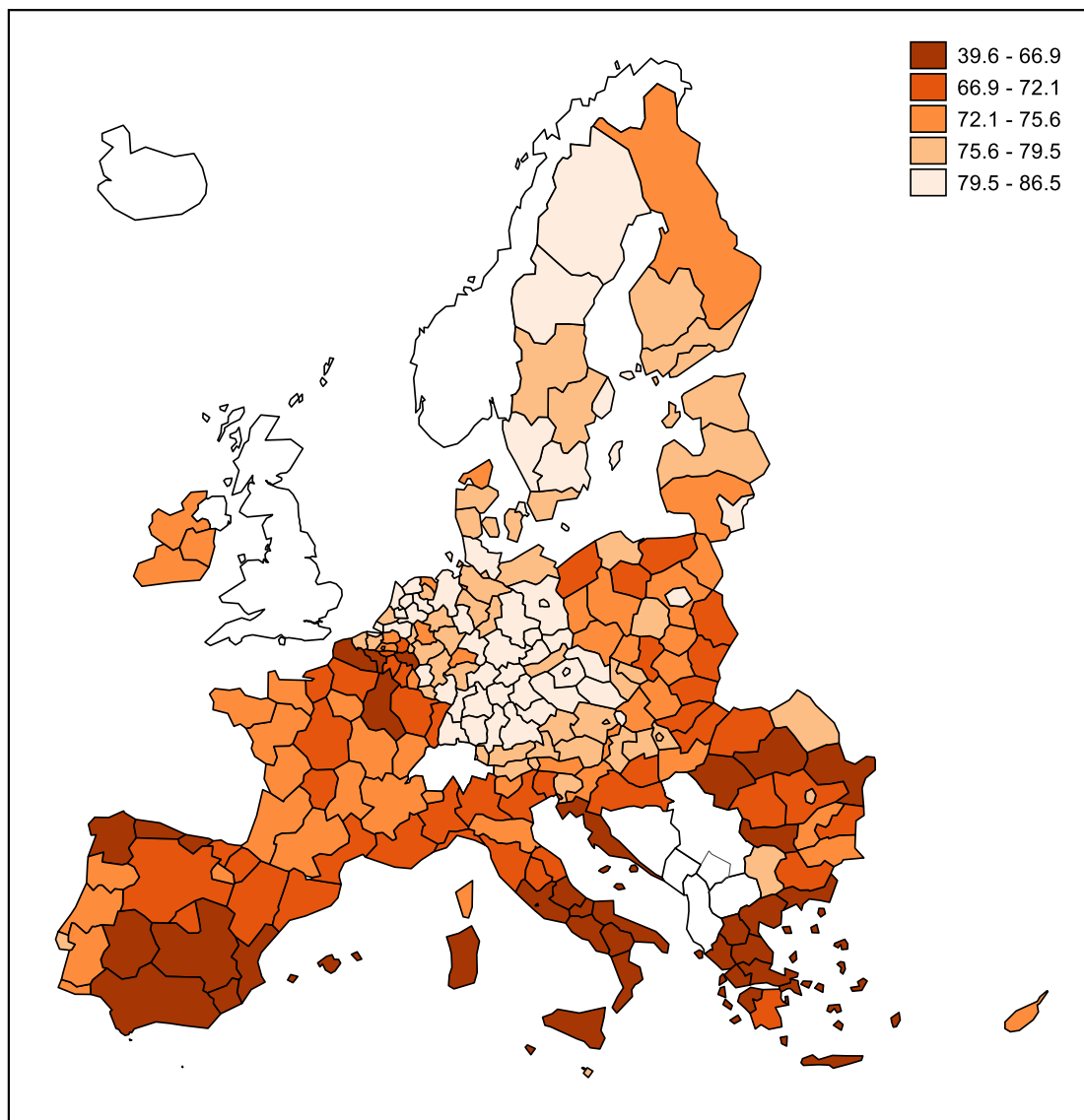

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Za Italiju su korišteni podaci iz 2019. (zbog nedostatka podataka za 2020. na svim razinama). Nacionalni podaci za Austriju, Cipar, Češku, Estoniju, Finsku, Francusku, Latviju, Luksemburg, Maltu, Njemačku, Portugal i Španjolsku. Podaci na razini regije NUTS 1 za Belgiju i Nizozemsku. Prekid u vremenskom nizu za Belgiju, Dansku, Irsku, Luksemburg i Njemačku. Privremeni podaci za Francusku, Latviju i Poljsku.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [ilc_di11_r]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 5.: Stopa zaposlenosti, 2020.

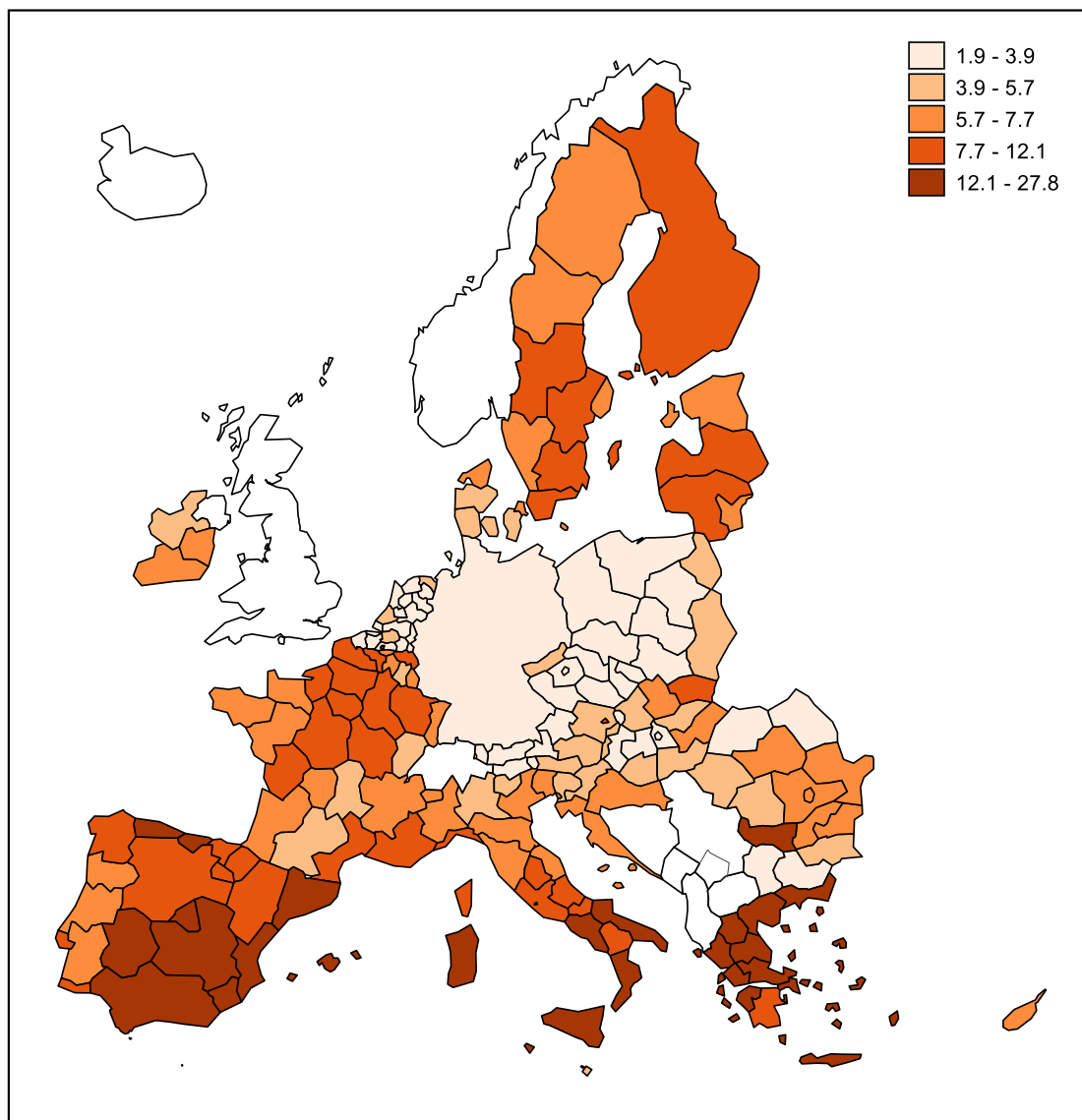
(%, udio osoba u dobi od 20 do 64 godine, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 72,5 %)

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Podaci niske stope pouzdanosti za Francusku (Corse i Mayotte). Prekid u vremenskom nizu za Njemačku. Privremeni podaci za Njemačku. Izvor: Eurostat, pokazatelj [lfst_r_lfe2emprr]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 6.: Stopa nezaposlenosti, 2020.

(%, udio aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 7,1 %)

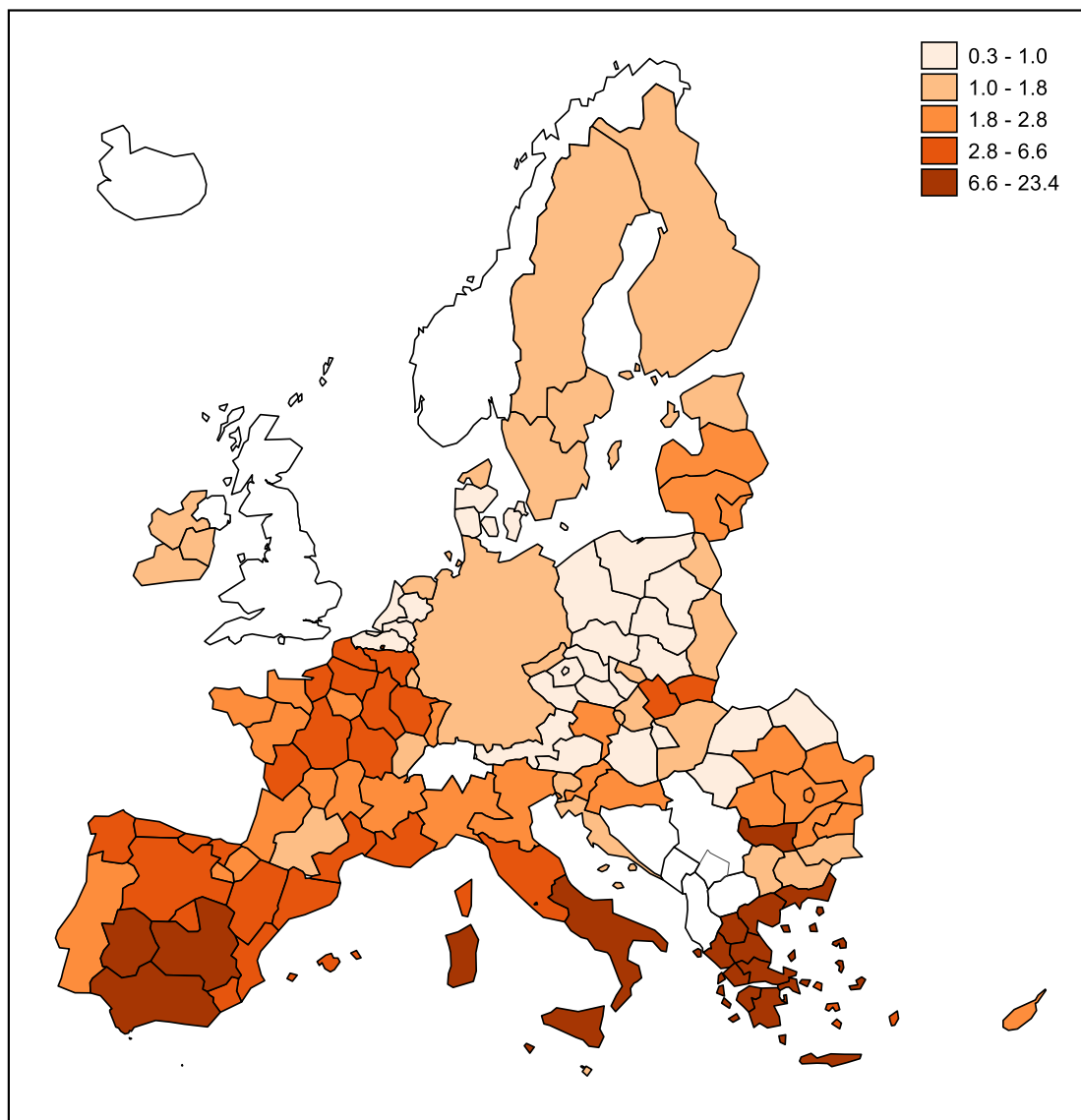

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Nacionalni podaci za Finsku i Njemačku. Podaci na razini regije NUTS 1 za Poljsku. Podaci niske stope pouzdanosti za Francusku (Corse i Mayotte). Prekid u vremenskom nizu za Njemačku. Privremeni podaci za Njemačku.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [lfst_r_lfu3rt]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 7.: Stopa dugotrajne nezaposlenosti (12 mjeseci ili dulje), 2020.

(%, udio aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 2,4 %)

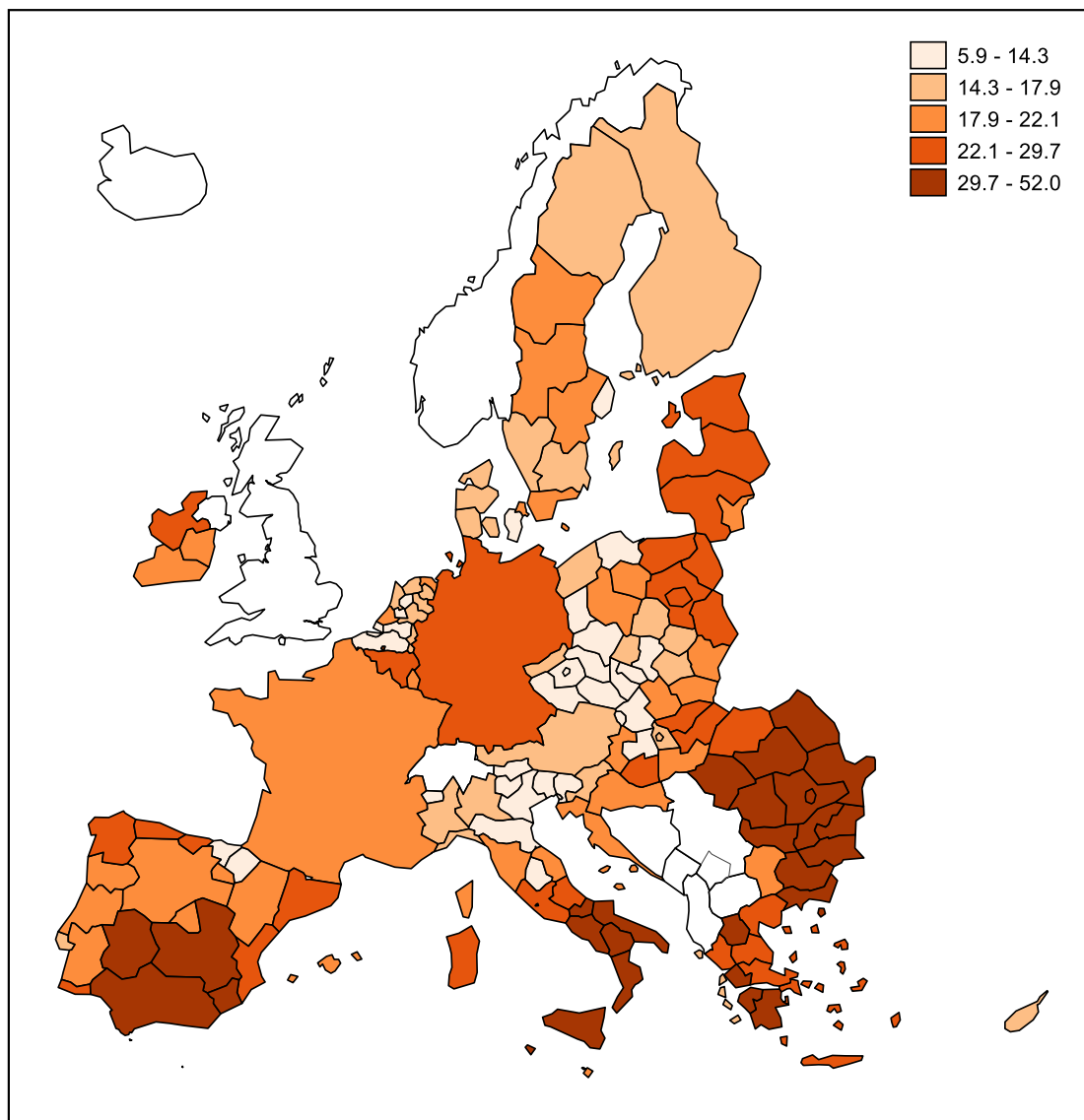

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Nacionalni podaci za Finsku, Njemačku i Portugal. Podaci na razini regije NUTS 1 za Austriju, Belgiju, Italiju, Mađarsku, Nizozemsku, Poljsku i Švedsku. Podaci niske stope pouzdanosti za Bugarsku (Yugoiztochen), Češku (Jihozápad, Praha, Severovýchod, Střední Morava i Střední Čechy), Dansku (Nordjylland i Sjælland), Francusku (Corse, Franche-Comté, Limousin i Mayotte), Hrvatsku (Jadranska Hrvatska), Irsku (Northern i Western), Poljsku (Makroregion centralny, Makroregion południowozachodni, Makroregion południowy, Makroregion północno-zachodni, Makroregion północny i Makroregion województwo mazowieckie), Rumunjsku (București-Ilfov, Nord-Vest i Vest) i Španjolsku (La Rioja). Prekid u vremenskom nizu za Njemačku. Privremeni podaci za Njemačku.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [lfst_r_lfu2ltu]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 8.: Osobe izložene riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, 2020.

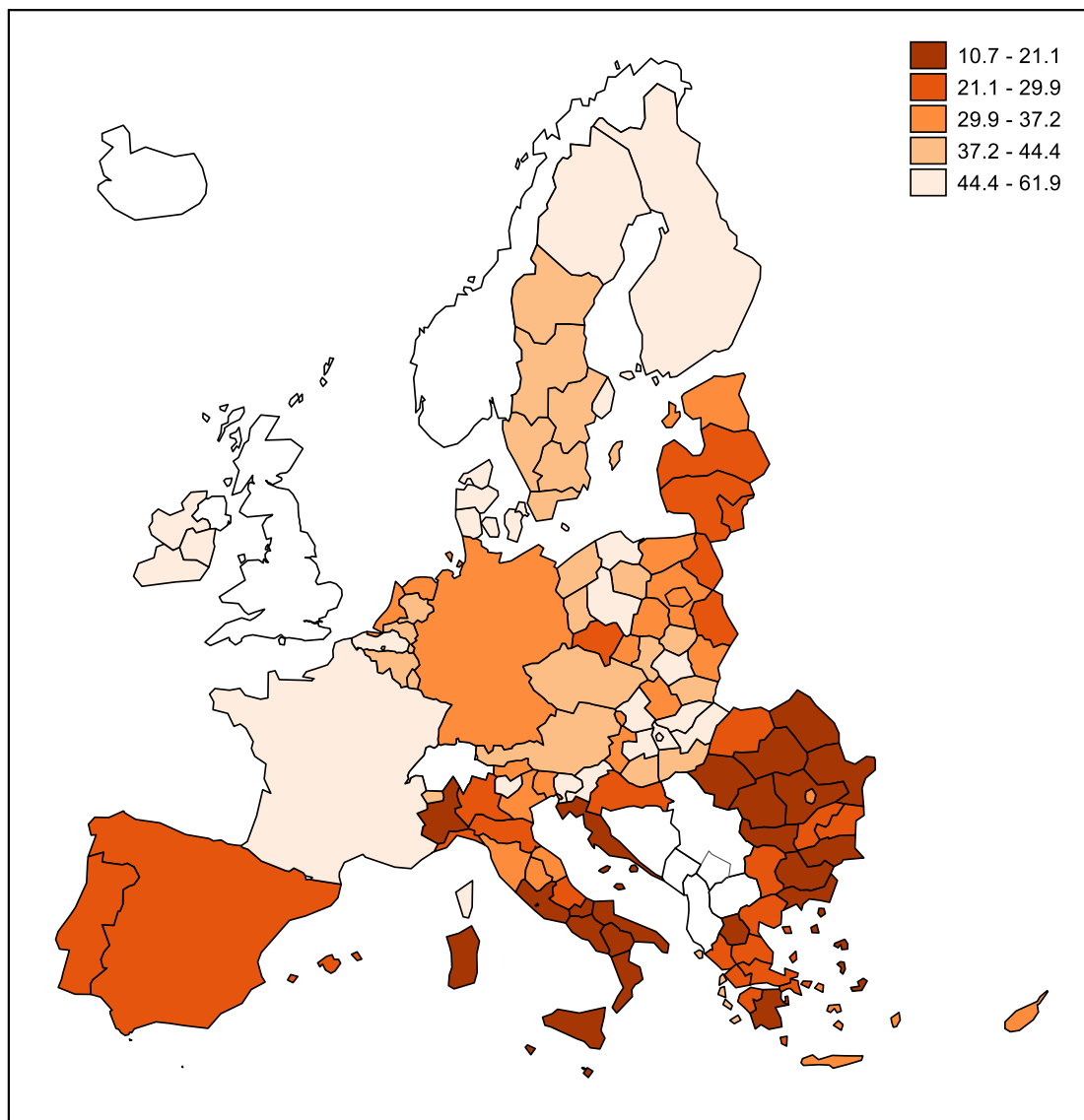
(%, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 21,9 %)

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Za Italiju su korišteni podaci iz 2019. (zbog nedostatka podataka za 2020. na svim razinama). Nacionalni podaci za Austriju, Cipar, Estoniju, Finsku, Francusku, Latviju, Luksemburg, Maltu i Njemačku. Podaci na razini regije NUTS 1 za Belgiju. Prekid u vremenskom nizu za Belgiju, Dansku, Irsku, Luksemburg i Njemačku. Privremeni podaci za Francusku, Latviju i Poljsku.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [ilc_peps11n]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 9.: Učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva, 2020.
(%, po regijama razine NUTS 2; prosjek EU-a: 32,7 %)

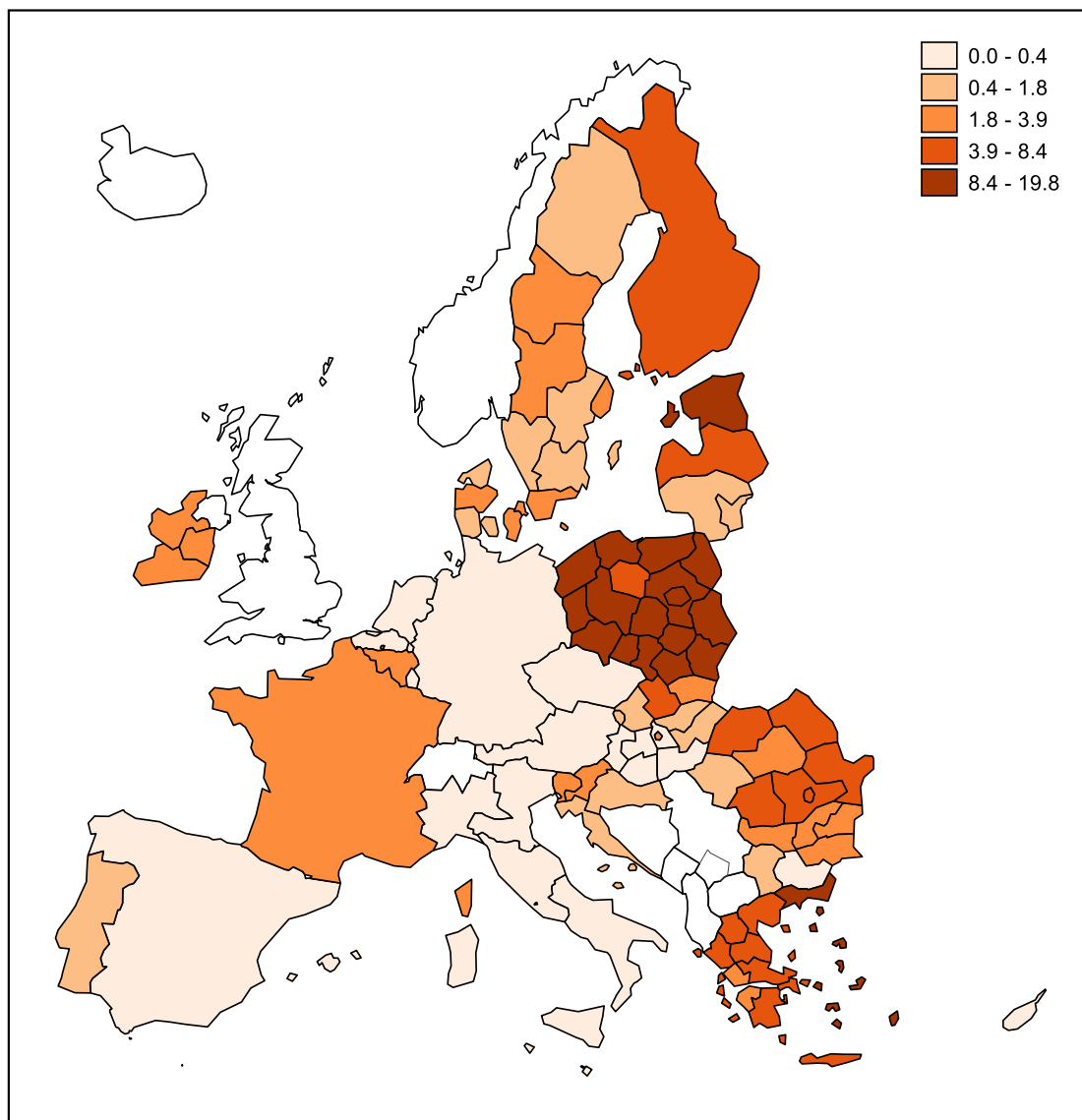

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Za Italiju su korišteni podaci iz 2019. (zbog nedostatka podataka za 2020. na svim razinama). Nacionalni podaci za Austriju, Cipar, Češku, Estoniju, Finsku, Francusku, Latviju, Luksemburg, Maltu, Njemačku, Portugal i Španjolsku. Podaci na razini regije NUTS 1 za Belgiju i Nizozemsku. Prekid u vremenskom nizu za Belgiju, Dansku, Irsku, Njemačku i Luksemburg. Privremeni podaci za Francusku, Latviju i Poljsku.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [tespm050_r]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Slika 10.: Samoprocijenjene neispunjene potrebe za zdravstvenim pregledom, 2020.

(%, samoprocijenjene neispunjene potrebe zbog „financijskih razloga”, „listi čekanja” ili „prevelike udaljenosti”, regije razine NUTS 2; prosjek EU-a: nije dostupan)

Napomena: neke upravne jedinice na otocima i u najudaljenijim regijama nisu zastupljene. Nacionalni podaci za Austriju, Cipar, Češku, Estoniju, Finsku, Francusku, Latviju, Luksemburg, Maltu, Nizozemsku, Njemačku, Portugal i Španjolsku. Podaci na razini regije NUTS 1 za Belgiju i Italiju.

Izvor: Eurostat, pokazatelj [hlth_silc_08_r]. © EuroGeographics za administrativne granice.

Prilog 4. Metodološka bilješka o utvrđivanju trendova i razina u pregledu

Europska komisija, Odbor za zapošljavanje i Odbor za socijalnu zaštitu usuglasili su sredinom 2015. metodologiju za procjenu uspješnosti država članica u pregledu ključnih pokazatelja zaposlenosti i socijalnih pokazatelja. Usuglašeno je da bi se primjenom metodologije za svaki pokazatelj trebala dobiti mjera relativnog položaja svake države članice unutar distribucije vrijednosti pokazatelja (rezultata) EU-a. Metodologija se primjenjuje i na godišnje razine (razine) i na jednogodišnje promjene (promjene), čime se omogućuje cjelokupna procjena uspješnosti država članica.

Komisija je 2017. u dogovoru s Odborom za zapošljavanje i Odborom za socijalnu zaštitu odlučila primijeniti metodologiju na glavne pokazatelje u pregledu socijalnih pokazatelja koji je dio europskog stupa socijalnih prava.

Da bi se utvrdio relativni položaj država članica za svaki pokazatelj, razine i promjene pretvaraju se u standardne rezultate (poznate kao z-rezultati) kako bi se ista mjerila primijenila na sve pokazatelje. To se postiže standardizacijom sirovih vrijednosti razina i promjena u skladu s formulom:

$$\text{z-score for } MS_X = \frac{[MS_X \text{ indicator} - \text{average } (MS \text{ indicator})]}{\text{standard deviation } (MS \text{ indicator})},$$

pri čemu je MS_X indicator vrijednost pokazatelja za državu članicu X.

Takav pristup omogućuje izražavanje sirove vrijednosti pokazatelja za svaku državu članicu u smislu broja standardnih odstupanja od (neponderiranog) prosjeka. Uspješnost svake države članice ocjenjuje se i razvrstava na temelju dobivenih z-rezultata u odnosu na skup prethodno definiranih pragova, određenih kao višekratnici standardnog odstupanja.

Najvažnije je pitanje unutar ovog pristupa određivanje pragova. Budući da se ne može sa sigurnošću donijeti pretpostavka o parametrima za distribuciju promatranih sirovih vrijednosti³⁰⁰, odabran je uobičajeni pristup koji se temelji na općem pravilu odabira pragova. Prema analizi glavnih pokazatelja u pregledu, gdje niske vrijednosti ukazuju na dobru uspješnost, dogovoreno je sljedeće:

1. svi rezultati ispod -1 smatraju se vrlo dobrim rezultatima
2. svi rezultati od -1 do $-0,5$ smatraju se dobrim rezultatima
3. svi rezultati od $-0,5$ do $0,5$ smatraju se neutralnim rezultatima
4. svi rezultati od $0,5$ do 1 smatraju se lošim rezultatima
5. svi rezultati iznad 1 smatraju se vrlo lošim rezultatima³⁰¹

Tablica 1.: Granične vrijednosti z-rezultata

Granične vrijednosti z-rezultata					
	-1,0	-0,5	0	0,5	1,0
	<i>(ispod)</i>	<i>(ispod)</i>	<i>(između)</i>	<i>(iznad)</i>	<i>(iznad)</i>
	Ocjena				
Razine	Vrlo niske	Niske	Prosječne	Visoke	Vrlo visoke
Promjene	Mnogo manje od prosječnih	Manje od prosječnih	Prosječne	Veće od prosječnih	Mnogo veće od prosječnih

³⁰⁰ Provedeni su i testovi normalne i t-distribucije, nakon kojih je odbačena hipoteza o sličnosti s tim distribucijama.

³⁰¹ Odabrani pragovi u slučaju normalne distribucije iznose približno 15 %, 30 %, 50 %, 70 % i 85 % kumulativne distribucije.

Kombiniranim ocjenjivanjem razina i promjena moguće je klasificirati ukupnu uspješnost zemlje prema svakom pokazatelju unutar jedne od navedenih sedam kategorija. Rezultati su označeni bojama za podatke navedene u tekstu izvješća. S obzirom na promjene u kategorizaciji države članice tijekom vremena bitno je imati na umu da je ona relativna. Do niže kategorije u odnosu na prethodnu godinu može doći čak i ako se pokazatelj poboljša, ali se ostali još više poboljšaju: relativni položaj se pogoršao.

Tablice u nastavku sadržavaju klasifikaciju na temelju z-rezultata za one pokazatelje za koje se niska vrijednost procjenjuje kao dobra uspješnost (npr. stopa nezaposlenosti, AROPE itd.).

Najbolji rezultati	rezultat manji od –1,0 za razine i manji od 1,0 za promjene	države članice s razinama znatno boljima od prosjeka EU-a u kojima se stanje poboljšava ili se ne pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Bolji rezultati od prosječnih	rezultati od –1,0 do –0,5 za razine i manji od 1,0 za promjene <u>ili</u> rezultati od –0,5 do 0,5 za razine i manji od –1,0 za promjene	države članice s razinama boljima od prosjeka EU-a u kojima se stanje poboljšava ili se ne pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Dobri rezultati, ali potrebno praćenje	rezultati manji od –0,5 za razine i veći od 1,0 za promjene <i>te</i> promjena veća od nule ³⁰²	države članice s razinama boljima ili znatno boljima od prosjeka EU-a, ali u kojima se stanje pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Prosječni/neutralni rezultati	rezultati od –0,5 do 0,5 za razine i od –1,0 do 1,0 za promjene	države članice s prosječnim razinama i stanjem koje se ne poboljšava niti pogoršava mnogo brže od prosjeka EU-a
Slabi rezultati koji se poboljšavaju	rezultat veći od 0,5 za razine i manji od –1,0 za promjene	države članice s razinama lošijima ili znatno lošijima od prosjeka EU-a, ali u kojima se stanje poboljšava znatno brže od prosjeka EU-a

³⁰² Potonji uvjet onemogućava da se označi „pogoršanje” za državu članicu koja ima „nisku” ili „vrlo nisku” razinu kad pokazuje promjenu „mnogo veću od prosječne”, ali se stanje ipak poboljšava.

Potrebno praćenje	rezultati od 0,5 do 1,0 za razine i veći od –1,0 za promjene <u>ili</u> rezultati od –0,5 do 0,5 za razine i veći od 1,0 za promjene (<i>te</i> promjena veća od nule ³⁰³)	u ovoj kategoriji razlikuju se dva slučaja: i. države članice s razinama lošijima od prosjeka EU-a i u kojima se stanje pogoršava ili ne poboljšava dovoljno brzo; ii. države članice s razinama u skladu s prosjekom EU-a, ali u kojima se stanje pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Kritično stanje	rezultat veći od 1,0 za razine i veći od –1,0 za promjene	države članice s razinama znatno lošijima od prosjeka EU-a u kojima se stanje pogoršava ili se ne poboljšava dovoljno brzo

Razina	Promjena				
	Mnogo manja od prosječne	Manja od prosječne	Prosječna	Veća od prosječne	Mnogo veća od prosječne
Vrlo niska					
Niska					
Prosječna					
Visoka					
Vrlo visoka					

Tablice u nastavku sadržavaju klasifikaciju na temelju z-rezultata za one pokazatelje za koje se visoka vrijednost procjenjuje kao dobra uspješnost (npr. stopa zaposlenosti, sudjelovanje u skrbi za djecu itd.).

Najbolji rezultati	rezultat veći od 1,0 za razine i veći od –1,0 za promjene	države članice s razinama znatno boljima od prosjeka EU-a u kojima se stanje poboljšava ili se ne pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Bolji rezultati od prosječnih	rezultat od 1,0 do 0,5 za razine i veći od –1,0 za promjene <u>ili</u> rezultat od –0,5 do 0,5 za razine i veći od 1,0 za promjene	države članice s razinama boljima od prosjeka EU-a u kojima se stanje poboljšava ili se ne pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a

³⁰³ Potonji uvjet onemogućava da se označi „potrebno praćenje” za državu članicu koja ima „prosječnu” razinu kad pokazuje promjenu „mnogo veću od prosječne”, ali se stanje ipak poboljšava.

Dobri rezultati, ali potrebno praćenje	rezultat veći od 0,5 za razine i manji od –1,0 za promjene <i>te</i> promjena manja od nule ³⁰⁴	države članice s razinama boljima ili znatno boljima od prosjeka EU-a, ali u kojima se stanje pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Prosječni/neutralni rezultati	rezultati od –0,5 do 0,5 za razine i od –1,0 do 1,0 za promjene	države članice s prosječnim razinama i stanjem koje se ne poboljšava niti pogoršava mnogo brže od prosjeka EU-a
Slabi rezultati koji se poboljšavaju	rezultat manji od –0,5 za razine i veći od 1,0 za promjene	države članice s razinama lošijima ili znatno lošijima od prosjeka EU-a, ali u kojima se stanje poboljšava znatno brže od prosjeka EU-a
Potrebno praćenje	rezultati od –0,5 do –1,0 za razine i manji od 1,0 za promjene <u>ili</u> rezultati od –0,5 do 0,5 za razine i manji od –1,0 za promjene (<i>te</i> promjena manja od nule ³⁰⁵)	u ovoj kategoriji razlikuju se dva slučaja: i. države članice s razinama lošijima od prosjeka EU-a i u kojima se stanje pogoršava ili ne poboljšava dovoljno brzo; ii. države članice s razinama u skladu s prosjekom EU-a, ali u kojima se stanje pogoršava znatno brže od prosjeka EU-a
Kritično stanje	rezultat manji od 1,0 za razine i manji od 1,0 za promjene	države članice s razinama znatno lošijima od prosjeka EU-a u kojima se stanje pogoršava ili se ne poboljšava dovoljno brzo

Razina	Promjena				
	Mnogo veća od prosječne	Veća od prosječne	Prosječna	Manja od prosječne	Mnogo manja od prosječne
Vrlo visoka					
Visoka					
Prosječna					
Niska					
Vrlo niska					

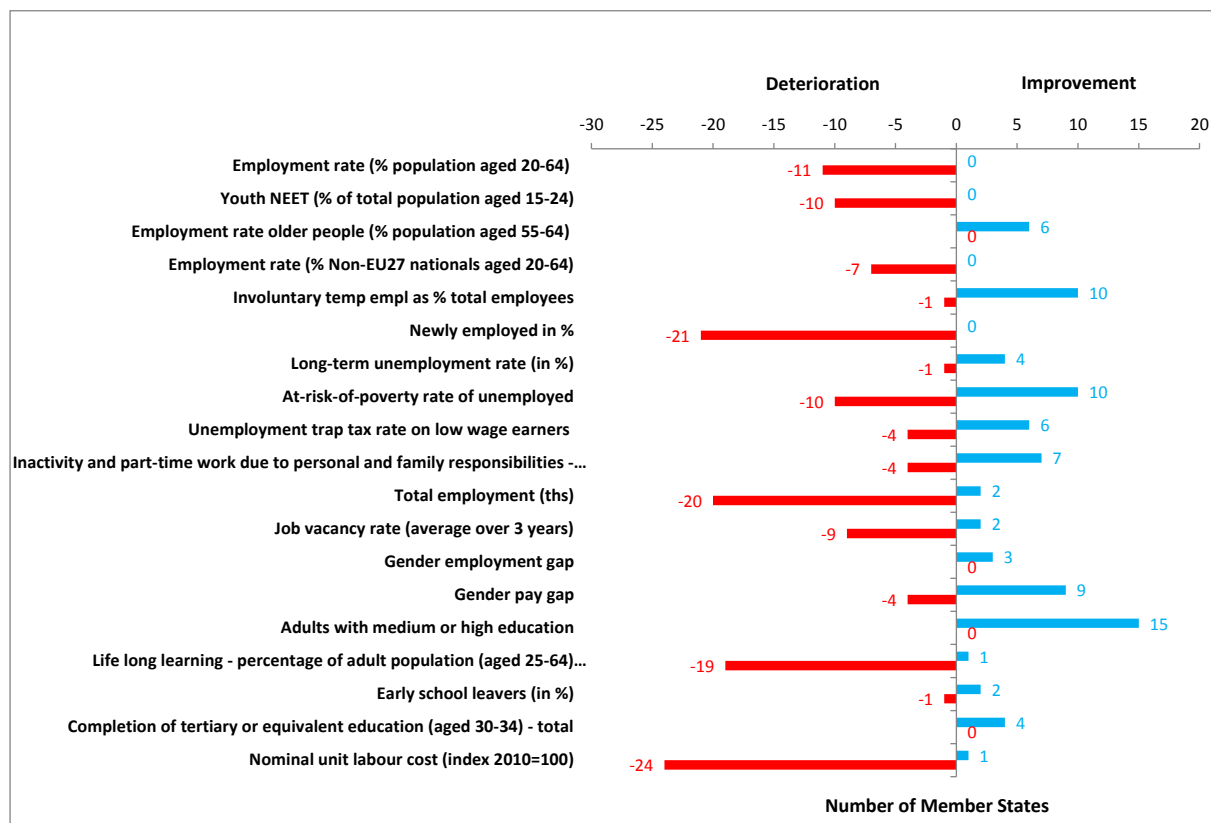
³⁰⁴ Potonji uvjet onemogućava da se označi „pogoršanje” za državu članicu koja ima „visoku” ili „vrlo visoku” razinu kad pokazuje promjenu „mnogo manju od prosječne”, ali se stanje ipak poboljšava.

³⁰⁵ Potonji uvjet onemogućava da se označi „potrebno praćenje” za državu članicu koja ima „prosječnu” razinu kad pokazuje promjenu „mnogo manju od prosječne”, ali se stanje ipak poboljšava.

Tablični prikaz pragova

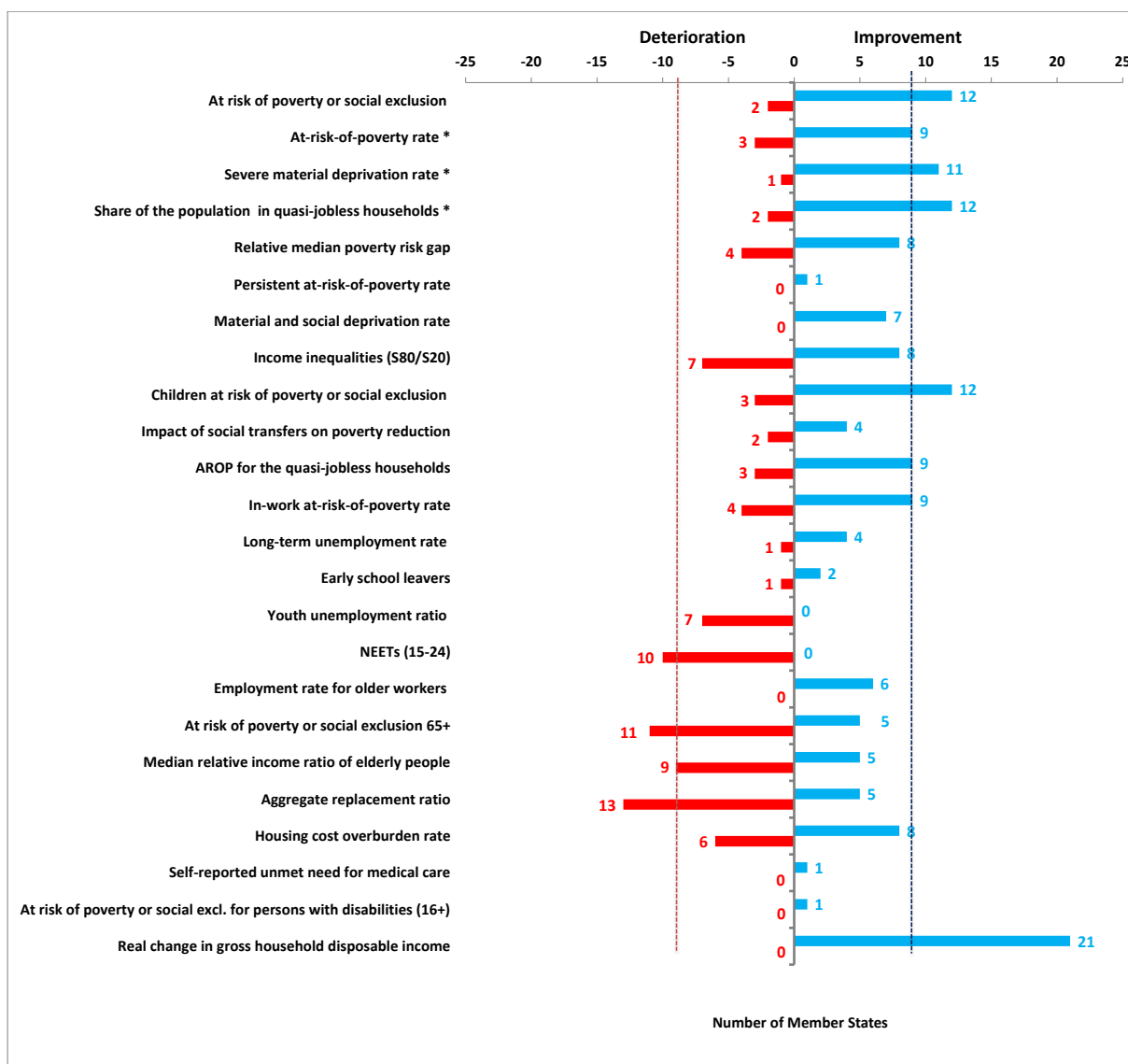
		Vrlo nizak	Nizak	Prosječan	Visok	Vrlo visok
Osobe koje su rano napustile obrazovanje i osposobljavanje (% stanovništva u dobi od 18 do 24 godine)	Razine	manje od 5,3 %	manje od 7,0 %	od 7,0 % do 10,3 %	više od 10,3 %	više od 12,0 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –0,7 do 0,3 postotna boda	više od 0,3 postotna	više od
Pojedinci koji posjeduju osnovne opće digitalne vještine ili vještine koje su iznad osnovnih (% stanovništva u dobi od 16 do 74 godine)	Razine	manje od 43,8 %	manje od 49,9 %	od 49,9 % do 62,0 %	više od 62,0 %	više od 68,0 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –3,0 do 2,6 postotnih	više od	više od
Stopa pripadnosti skupini NEET među mladima (% ukupnog stanovništva u dobi od 15 do 29 godina)	Razine	manje od 8,8 %	manje od 10,7 %	od 10,7 % do 14,7 %	više od 14,7 %	više od 16,6 %
	Promjene	manje od	manje od	od 0,8 do 1,5 postotnih bodova	više od	više od
Razlika na temelju spola u zapošljavanju (u postotnim bodovima)	Razine	manje od	manje od	od 7,4 do 12,5 postotnih	više od	više od
	Promjene	manje od –	manje od –	od –0,8 do 0,0 postotnih	više od	više od
Kvintilni omjer dohotka (S80/S20)	Razine	manje od 3,6	manje od 4,2	od 4,2 do 5,3	više od 5,3	više od 5,9
	Promjene	manje od –0,4	manje od –0,2	od –0,2 do 0,2	više od 0,2	više od 0,4
Stopa zaposlenosti (% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine)	Razine	manje od 68,5 %	manje od 71,1 %	od 71,1 % do 76,5 %	više od 76,5 %	više od 79,1 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –1,2 do –0,4 postotna boda	više od –	više od
Stopa nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)	Razine	manje od 3,6 %	manje od 5,2 %	od 5,2 % do 8,5 %	više od 8,5 %	više od 10,1 %
	Promjene	manje od	manje od	od 0,4 do 1,1 postotnog boda	više od	više od
Stopa dugotrajne nezaposlenosti (% aktivnog stanovništva u dobi od 15 do 74 godine)	Razine	manje od 0,2 %	manje od 1,2 %	od 1,2 % do 3,2 %	više od 3,2 %	više od 4,1 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –0,3 do 0,1 postotnog boda	više od	više od
Realni GDHI po stanovniku (2008. = 100)	Razine	manje od 96,3	manje od 104,2	od 104,2 do 120,0	više od 120,0	više od 127,8
	Promjene	manje od	manje od	od 0,0 do 0,0 postotnih bodova	više od	više od
Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti (% ukupnog stanovništva)	Razine	manje od 15,0 %	manje od 17,8 %	od 17,8 % do 23,4 %	više od 23,4 %	više od 26,2 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –0,7 do 0,0 postotnih	više od	više od
Stopa izloženosti djece riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (% ukupnog stanovništva mlađeg od 18 godina)	Razine	manje od 15,0 %	manje od 18,4 %	od 18,4 % do 25,4 %	više od 25,4 %	više od 28,8 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –1,2 do 0,7 postotnih	više od	više od
Učinak socijalnih transfera (osim mirovina) na smanjenje siromaštva (u %)	Razine	manje od 24,7 %	manje od 30,1 %	od 30,1 % do 40,9 %	više od 40,9 %	više od 44,8 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –1,1 do 2,9 postotnih	više od	više od
Razlika na temelju invaliditeta u stopi zaposlenosti (postotni bodovi)	Razine	manje od	manje od	od 23,0 do 29,0 postotnih	više od	više od
	Promjene	manje od –	manje od –	od –1,4 do 1,5 postotnih	više od	više od
Stopa preopterećenosti troškovima stanovanja (%)	Razine	manje od 1,5 %	manje od 4,7 %	od 4,7 % do 11,3 %	više od 11,3 %	više od 14,6 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –1,5 do 0,8 postotnih	više od	više od
Djeca mlađa od tri godine u sustavu formalne skrbi za djecu (u %)	Razine	manje od 11,6 %	manje od 21,6 %	od 21,6 % do 41,6 %	više od 41,6 %	više od 51,6 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –6,8 do –0,7 postotnih	više od –	više od
Samoprocijenjena neispunjena potreba za zdravstvenom skrbi (u %)	Razine	manje od –0,7 %	manje od 1,0 %	od 1,0 % do 4,4 %	više od 4,4 %	više od 6,2 %
	Promjene	manje od –	manje od –	od –0,7 do 1,1 postotnog boda	više od	više od

Prilog 5.: Sažeti pregled „trendova u zapošljavanju na koje treba obratiti pozornost” i broj država članica u kojima se stanje pogoršava ili poboljšava, kako je utvrđeno Instrumentom za praćenje uspješnosti zapošljavanja 2021. (EPM)

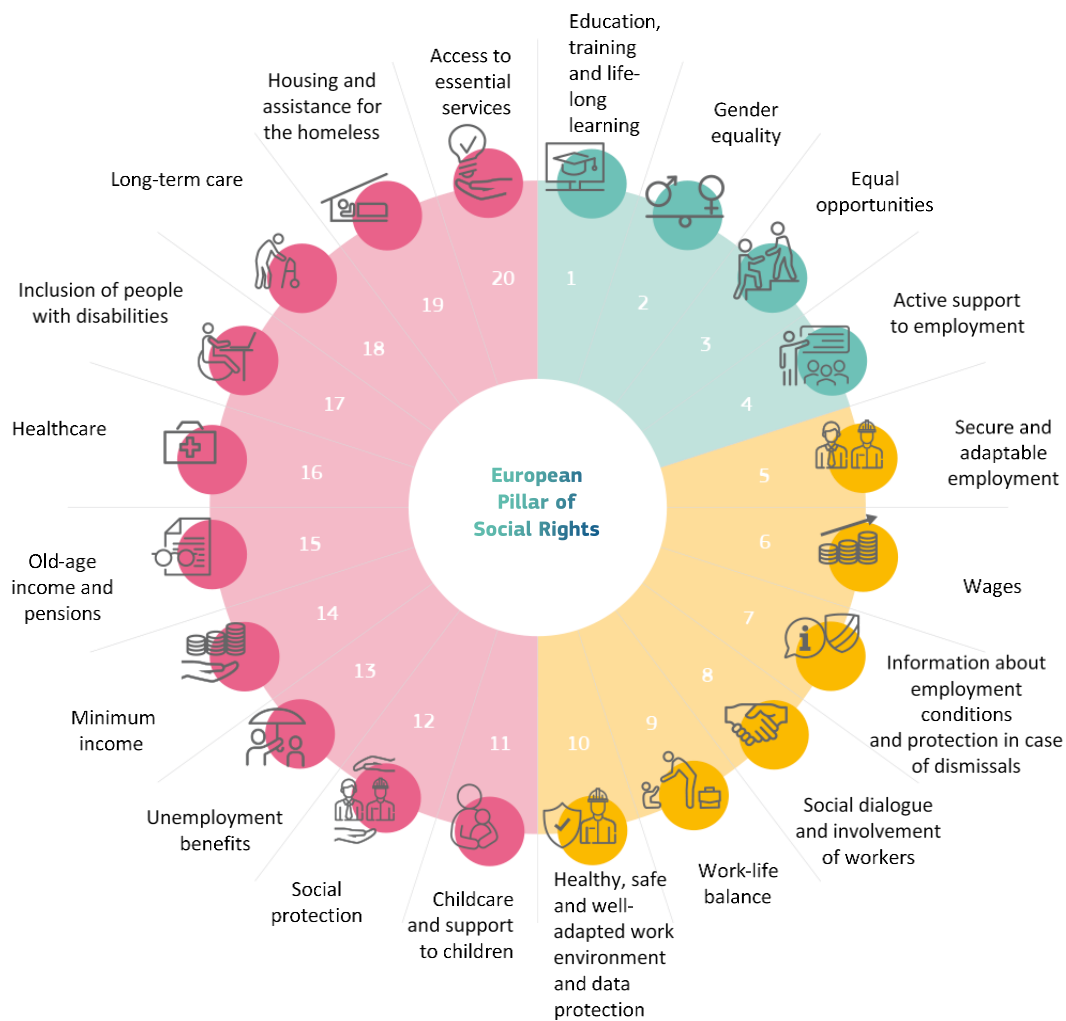
Napomena: promjene u razdoblju 2018. – 2019., osim za stopu rizika od siromaštva nezaposlenih, zamku nezaposlenosti i razliku u plaći na temelju spola u razdoblju 2017. – 2018.

Prilog 6.: Sažeti pregled „socijalnih trendova na koje treba obratiti pozornost” i broj država članica čije se stanje pogoršalo ili poboljšalo u razdoblju 2018. – 2019. prema ažuriranju instrumenta za praćenje uspješnosti socijalne zaštite iz lipnja 2021.

Napomena: za pokazatelje koji se temelje na Statistici EU-a o dohotku i životnim uvjetima (EU-SILC) promjene se odnose na razdoblje 2018. – 2019. (iako se promjene pokazatelja dohotka i intenziteta rada po kućanstvima općenito odnose na razdoblje 2017. – 2018.). Za BE je 2019. došlo do većeg prekida u vremenskom nizu statistike EU-SILC pa promjene koje se temelje na njoj nisu navedene za tu državu članicu. Promjene pokazatelja koji se temelje na LFS-u (stopa dugotrajne nezaposlenosti, osobe koje su rano napustile školovanje, udio nezaposlenosti mladih, osobe koje pripadaju skupini NEET (15 – 24 godine), stopa zaposlenosti (55 – 64 godine)) odnose se na razdoblje 2019. – 2020.* Stopa rizika od siromaštva (AROP), stopa teške materijalne oskudice (SMD) i udio stanovništva u kućanstvima u kojima (gotovo) nema zaposlenih sastavnice su pokazatelja AROPE.

Prilog 7.: Indeks odgovora politike grupiranih prema načelima stupa

Načelo br. 1. Obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje	
Poticaji za obrazovanje odraslih	55, 94
Naukovanja.....	95
Digitalne vještine (uključujući učenje na daljinu)	91, 92
Jednak pristup/uključivost obrazovanja i osposobljavanja	91, 95
Zelene vještine.....	93
Uključenost učenika s invaliditetom.....	91
Primarno i sekundarno obrazovanje	91
Romi	91, 100
Tercijarno obrazovanje	95
Strukovno obrazovanje i osposobljavanje	92, 93
Načelo br. 2. Rodna ravnopravnost	
Skrb o djeci.....	90, 96, 98, 138
Poticaji za zapošljavanje žena	56
Načelo br. 3. Jednake mogućnosti	
Integracija migranata i izbjeglica na tržište rada	99, 100
Druge ciljane mjere za potporu socijalne ekonomije	57
Romi	91, 100
Načelo br. 4. Aktivna potpora zapošljavanju	
Poticaji za zapošljavanje u okviru zelene tranzicije	56
Dugotrajno nezaposleni	56
Stariji radnici	96
Javne službe za zapošljavanje.....	128
Regionalni poticaji za zapošljavanje	56
Sektorski poticaji za zapošljavanje.....	56
Samozapošljavanje, poduzetništvo i novoosnovana poduzeća.....	57
Opće subvencije za zapošljavanje	54, 60
Mladi i pripadnici skupine NEET.....	56, 60, 96
Načelo br. 5. Sigurno i prilagodljivo zaposlenje	
Zakonodavstvo o kolektivnom otpuštanju.....	54, 126
Slobodno kretanje radnika	131
Inspektorati rada i borba protiv neprijavljenog rada.....	127
Reguliranje ugovora o radu na određeno vrijeme, ugovora o radu u nepunom radnom vremenu i ugovora o radu preko poduzeća za privremeno zapošljavanje	126, 127
Programi skraćenog radnog vremena	55
Načelo br. 6. Plaće	
Porez na osobni dohodak.....	61
Doprinosi za socijalno osiguranje.....	61
Zakonske minimalne plaće	60
Načelo br. 7. Informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza	
Zakonodavstvo o kolektivnom otpuštanju.....	126
Zakonodavstvo o pojedinačnom otpuštanju	126
Načelo br. 8. Socijalni dijalog i uključenost radnika	
Sudjelovanje socijalnih partnera u pripremi planova za oporavak i otpornost ili nacionalnih programa reformi	131

Načelo br. 9. Ravnoteža između poslovnog i privatnog života	
Skrb za djecu	96
Mogućnosti obiteljskog dopusta	96, 97
Fleksibilni uvjeti rada	97, 125
Načelo br. 10. Zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje te zaštita podataka	
Zdravlje i sigurnost na radu	126
Načelo br. 11. Skrb o djeci i potpora djeci	
Pristup socijalnim uslugama	153
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	90, 98
Obiteljske naknade	153
Načelo br. 12. Socijalna zaštita	
Obiteljske naknade	152
Potpora dohotku samozaposlenim osobama	55, 153
Samozaposlene osobe i osobe u nestandardnim oblicima rada	145
Naknade za bolovanje	154
Načelo br. 13. Naknade za nezaposlene	
Naknade za nezaposlene	130
Načelo br. 14. Minimalni dohodak	
Minimalni dohodak i druge naknade za socijalnu pomoć	152
Načelo br. 15. Dohodak u starosti i mirovine	
Mirovine	145, 157
Načelo br. 16. Zdravstvena skrb	
Zdravstvena skrb	154, 156
Načelo br. 17. Uključenost osoba s invaliditetom	
Njegovatelji osoba s invaliditetom	99
Davanja za invalidnost	98, 154
Poticaji za zapošljavanje osoba s invaliditetom	56, 98
Uključenost učenika s invaliditetom	91
Načelo br. 18. Dugotrajna skrb	
Dugotrajna skrb	159
Načelo br. 19. Stanovanje i pomoć beskućnicima	
Stanovanje	155
Načelo br. 20. Dostupnost osnovnih usluga	
Dostupnost osnovnih usluga	155
Pristup socijalnim uslugama	154